

קונטרס

# שפע אמרות קודש

מהמאורות הגדולים

הארמורי"ם הקדושים לבית בעלזא זי"ע ועכו"א

אשר נלקטו מתוך שפע דברות ושיחות קודש

ב"ק מרן רבינו הגה"ק מצאנז זצוקללה"ה

בעל "שפע חיים"



## שפע אמרות קודש

כ"ק אדמו"ר הגה"ק מרן ה"שר שלום" מבעלזא זי"ע

### פרק א מדרגותיו

#### עין הברדלח

**בגמרא** (מעילה י"ז ע"א) מובא על התנא רבי ראובן בן איסטרובלי, שפעם אחת גזרה המלכות גזירות לביטול הדת, הלך וסיפר קומי (שהניח השער של אחריו כעין בלורית שהעובדי כוכבים עושין, כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי - רש"י), וישב עם שרי המלוכה ודיבר על לבם לבטל את הגזירה עיי"ש.

ומסופר על הרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שעמד פעם בחוץ ונשא עין למרומים, לפתע נתלכשו פני קדשו בארשת רצינית כשהוא מחזה באצבעו כלפי מעלה ואומר לאנשי סביבתו, שם בענן ההיא נמצא כעת התנא ר' ראובן בן איסטרובלי, והמשיך וביאר, יש לפעמים שנאלצים לעשות איזה עבירה והיא בהיתר ולצורך מצוה, אבל בכל זאת עבירה היא ופגם יש בדבר וצריכה כפרה, (וכדמות ראייה לדבר יש לציין ממה דקיי"ל (אור"ח סי' רפ"ה ס"ד) שיש להתענות תענית חלום בשבת, אבל צריך למיתב תעניתו ולהתענות ביום ראשון), וכך עלתה לו לתנא זה דאף שבהיתר על פי חכמים עשה כשסיפר קומי מ"מ פגם דק נגרם לו מזה, ועתה אחרי כאלפיים שנה נתעלה והגיע לעולם גבוה ביותר אשר הפגם הזה ה' מעכב בעדו מלהיכנס שם, ונפסק עליו לתקן זאת על ידי שירד ויסובב בעולם

א. ובספר מנחם ציון אות י"א הובא עובדא זו על הגה"ק רמ"מ מרימנוב זי"ע, ושם הובא בתוספת דברים, ראה אות ג'.

ב. ובמנחם ציון שם הובא "עד שברכות הימים הגיע בעליותיו, להיכל אחד נורא ונשגב, שהיה כתוב עליו מבחוץ "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך", והמלאך השומר על פתח ההיכל, לא הניחו להיכנס בפנים בשום אופן, ואמר, אני נצטויתי מפי בית דין של מעלה, שכל מי שעבר פעם בחייו על לאו זה, אין לי רשות להכניסו כאן, וטען ר' ראובן ואמר, הלא אני עשיתי זאת בשביל הצלת כלל ישראל, ומסרתי את נפשי ממש, השיב לו השומר, לי לא איכפת באיזו כוונה עשית זאת, ואין זה מתפקידי לחקור אחרי זה. אני כך קבלתי פקודה כנ"ל, בלי יוצא מן

(שכידוע זה עונש חמור מאוד לצאת ממקום גבוה וקדוש ולרדת לעולם השפל הלוגי), עכתוד"ק.

על פי זה ניתן להבין מה דמצינו (מגילה ט"ז ע"א) לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. והדברים מעוררים פליאה, מדוע פירשו ממרדכי אחרי שפעל דבר גדול כזה וישועתן של ישראל באה על ידו.

אלא שעד עכשיו בודאי היה מרדכי הצדיק שומר פיו ולשונו מלהוציא אף מלה אחת בלשון הגויים, שכל דיבור ודיבור בלשונם טמא הוא, אמנם מעת שהיה יוצא ונכנס בחצר המלוכה כפי הנראה היה מוכרח לדבר בשפת המדינה ולדבר עם שרי המלוכה לטובת בני ישראל, והגם שהי' בהיתור ולטובת בני"מ פגם יש בדבר שהי' צריך להתקרב למלכות, וזו היתה סיבה לכך שהסנהדרין הקדושים פירשו ממנו. ליקוטי שפע חיים עניני חינוך ע' ע"א

### שויתי ה' לנגדי תמיד

מסופר שפעם נכנס הרה"ק הרבי ר' שלום מבעלזא זי"ע אל רבה"ק מלובלין זי"ע ומצאו כשהוא מצטער ונאנח כבודות. לשאלתו על סיבת הדבר השיב לו רבה"ק מלובלין שנכשל והסית דעתו כמו רגע משם הוי' ב"ה (בהודמנות אחרת נאנח על שביוס השבת העביר אצבעותיו בוקנו וחשש שמא ח"ו תלש שער), ואמר לו הרה"ק מבעלזא שעל זה נאמר אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון רצ"ל אשריו לאיש כשהוא במדריגה זו אשר אם לא יחשב ה' זה כבר נחשב לו עון והוא שב ומתחרט על זה עכד"ק<sup>7</sup>.

הכלל, ואם יש לך דין ודברים, לך אצל בית דין של מעלה, וכאשר יפסקו כן יקום, והלך ר' ראובן לפני הבית דין של מעלה, וטען כדבריו, ויצא פסק דינו, אף על פי שהיה כוונתו רצויה בלי שום דופי, עם כל זה צדיק גדול כמוהו, שכבר עלה ונתעלה כל כך, צריך קצת תיקון גם על זה, טרם שיזכה לעלות בהיכל הג"ל, ופסקו לו כו'.

ג. והאריך כ"ק מרן רבינו זי"ע בענין זה בשיעור חורש"י תצוה תשמ"א (גליון כ"ח - תשמ"ט).

ד. ומהראוי לציין העובדא המובא בספר אדמור"י בעלזא (דף קי"ד) - בהיות מרן מוהר"ש מבעלזא זי"ע בלובלין היה בן שבע עשרה. פעם בא לבית המדרש, כדי לקבל שלום מהרבי, היה זה אחרי זמן תפילת שחרית, אבל הרבי עצמו עדיין לא התפלל (כידוע ש"החזוה" נהוג היה להתפלל בהשכמה). פגש מרן ב"יהודי הקדוש", שהיה עומד על יד חדרו של הרבי ואמר לו, שהרבי עוד לא התפלל ואינו נותן שלום קודם התפילה, כששמע מרן שהרבי לא התפלל עדיין, שאלו לסיבת הדבר, השיבו "היהודי הקדוש" שהרבי טרוד מאוד בקושיא גדולה, שנתעוררה אצלו ובגללה אין הוא יכול להתפלל. שאל מרן: "מהי הקושיא?" השיבו "היהודי הקדוש": "הלא



וזה עבודה קשה ביותר שעל האדם להתדבק בקונו וליחד יחודים בכל רגע ובכל תנועה, ואילו עם הרשעים אין מדקדקים על עבירות שכאלו. ואכן עבודה קשה ומלחמה כבידה יש להם לצדיקים ובצדק נמשל יצרם כהר גבוה. ואילו הרשעים הרי מלחמתם ביצרם היא רק שלא לאכול חזיר ולא לטמא נפשם בעריות וכדו', והרי זה קל כחוט השערה.

ובזה ניתן להבין מדת הענוה שראינו אצל צדיקים איך שהיו שפלים בעיני עצמם ברוח נשברה כחרס הנשבר, שכן הריהם נדונים ומתחייבים על דברים שאנשים פשוטים אינם נתפסים עליהם<sup>ה</sup>.

רעוא דרעוין פ' כי תשא תשל"ז

המצוה של יחוד ה' יתברך נוהגת בכל עת ובכל רגע בחיי האדם, ואין אפשר לכן אדם שהוא קרוץ מחומר להיות זהיר בזה, כי לא ימלט האיש שלא ישכח רגע אחד מזה, אם כן כמעט רוב העולם ח"ו עוברים על מצות עשה זו? השיב מרן: "איתא במשנה (פאה פ"ו, מ"ד), שלפניו אין שכחה ושלאחריו שכחה, מפני שהוא ככל תשוב, זה הכלל כל שהוא בכל תשוב שכחה ושאינו בכל תשוב אינה שכחה", נמצא דלהכי לפניו אינה שכחה משום שעתידי בעה"ב לחזור אליה, וכן הוא במצוות זכירת יתוד השי"ת, שאף אם ח"ו שוכח לרגע, אין זו שכחה, דתיכף יחזור אליה ולא הוה שכחה". והוסיף: "איתא (פ"ז דפאה משנה א'): כל זית שיש לו שם בשדה וכו' ושכחו אינה שכחה, במה דברים אמורים בשמו, ובמעשיו, ובמקומו, בשמו, שהיה שפכוני או ביישני, במעשיו, שהוא עושה הרבה, פירש הרע"ב שפכוני, שזיתיו שופכים שמן הרבה, ביישני שהוא מכיין את כל שאר האילנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחבריו, והלא הקב"ה הוא המשפיע שפע רב בכל העולם, לכך לא שייך שכחה לגבי הקב"ה, ואם שכחו אינו שכחה".

כשמוע "היהודי הקדוש" את דבריו, נכנס תיכף בשמחה אל הקודש פנימה ואמר ל"החוזה" הקדוש, שיש לו כבר תירון מספיק, כשמוע "החוזה" את התירון, נתמלא שמחה ואמר לו: "ישר-כוח", אמר לו "היהודי הקדוש": "אין זה תירון שלי, אלא אברך אחד שבא לכאן מסקאהל תירן זאת". מיד ציוה "החוזה" להכניסו אליו, כשנכנס מרן פנימה נתן לו "החוזה" שלום והביע לפניו תודה על שהחיה אותו מרן בתירוצו הנפלא, מאז חיבבו והגדילו משאר תלמידיו הקשישים ממנו.

ה. הנה הירבה כ"ק מרן רבינו זי"ע לדבר (ונדפס בשפ"ח לימ"ג, ח"א עמ' רל"ד) "דידוע מצדיקים שהיו תמיד רואים את שם הוי' לפני עיניהם, ואין המכוון בכך כמו שעשו כמה בלי דעת להשיב לפני עיניהם טבלא ששם הוי' כתוב עליה, שכזאת לא ראינו אצל הצדיקים (ועיין במכתבי קודש שפ"ח מכתבי תורה ח"ג, מכתב קפ"ט), אלא שבכל שעה היתה מאירה לפניהם בצירופים שונים ובגוונין שונים, ואחר כל המדריגות הנם מחזיקים את עצמם בשפלות ויראים מאוד שלא זכו לזאת מצד מעשיהם".

וכן הוסיף וסיפר (הובא בשפ"ח לימ"ג, ח"א עמ' רכ"ז) "באחד הצדיקים המפורסמים שהתאכסן במלון עם רעהו, ובאמצע הלילה קם בבהלה וציוה למשמשו שילך במרומה אל חבריו הצדיק ויעוררו משנתו להודיעו מהאסון שקרה לו אשר שעונו עמד מלכת. הלה עשה כפקודת רבו ומסר הדברים לפני הצדיק, והוא השיבו "און אז מען זעהט נישט א מינוט דעם שם הוי' בהוב"ש אז

## גילוי אליהו

מסופר מהרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע שהי' ניעור אלף לילות רצופים ועסק בתורה, וכלילה האחרון היו לו נסיונות עצומים ואח"כ זכה לגילוי אליהו.

### ביאור א' – כוחם וחיהם למעלה מדרך הטבע

ועוד ידועים הרבה עובדות מעוד הרבה צדיקים וקדושים איך שעבדו את השי"ת במסי"ג באופנים שונים וכך חיו למעלה מדרך הטבע. כי אלו הצדיקים קיימו בגופם ובנפשם הא דאין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה. [ברכות דף פ"ג ע"ב] והיינו שבעבודתם הק' התנהגו באופנים כאלו אפילו שיכולים להביא עד מות, ודווקא משום כך זכו לסייעתא דשמיא שלא ניזוקו והומשך להם חיות לאורך ימים, והנה בוודאי זה הכח והעזר ששאבו שיהיו מוכנים אף להמית עצמם, הוא כח דלעילא שלמעלה מדרך הטבע, כי בטבע שחנן ה' את האדם הרי כל אשר לו יתן

שוין עק וועלט", זוהי מדריגת הצדיקים שבכל רגע ורגע מאירה נגד עיניהם צירופי שם הוי' בהוב"ש, ועיי"ש מה שפי' בזה.

דרך אגב, שמעתי מכ"ק אדמו"ר שליט"א מארה"ב [בהילולא תליתאה ט' תמוז, תשנ"ז] בתור"ד אמר ששמע מכ"ק מרן רבינו זי"ע באחד השנים כיומא דפוריא בהאי שעתא דבי חדרותא בסעודת פורים, שהיה אז בבחי' נכנס יין יצא טוד, נענה ואמר "בימי השואה לא היו יכולים להזיז אותי מהאמונה הקדושה כי הרי בכל רגע היו לנגד עיני שויתי ה' לנגדי תמיד", ע"כ.

ובספר יסוד צדיק ח"א (עמר קנ"ג, הו"ל ע"י הרב פסח גולדשטיין שליט"א) הובא שפ"א התבטא כ"ק מרן רבינו זי"ע על אותם אנשים שכותבים שם הוי' על נייר בכדי להזכירם את ה"שויתי ה' לנגדי תמיד" שיש להם "א פאפירענע באשעפער", וכוונתו בזה הי' שזה צריך להיות נחקק במוחו ולא שיהיה צריך נייר להזכירו.

ומן הראוי לציין העובדא המובא בספר "י"ג אורות" [עובדות שסיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א] עמוד ריג "בשנת תרל"ו הבריח איש בשם יוסף הכהן סחורה, ונתפס ע"י שומרי הגבול, וכשנחקר על ידם שיקר להם שהסחורה אינו שלו אלא של חברו, ותבעה הממשלה מכס מן האיש ההוא. הלה קרא את יוסף לדין תורה אצל ה"ד בי"ד בצאנו שבראשו עמד הגה"ק ר' אהרן מקרייז בנו של הרה"ק בעל ה"דברי חיים" זי"ע, ופסקו שיוסף הנ"ל חייב לשלם, וכאשר לא ציית דינא, הוטל בשמתא. הלך יוסף הנ"ל והגיש מסירה על הגה"ק מקרייז אצל השלטון כי לפי חוקי המלוכה לא הורשו הרבנים להשתמש בחרם, בעת ההיא היה הרה"ק מהר"י מבעלזא בצאנו להשתדך עם רבינו (בעל "דברי חיים") מצאנו. ואחד מן המקורבים של הגה"ק מקרייז ביקש את הגה"ק מהר"י מבעלזא שיבקש מרבינו מצאנו לעזור רחמים שלא ידונו את בנו ובית דינו למאסר מפני שיצא מזה חילול ה', כאשר מסר הגה"ק מבעלזא דברים הללו לרבינו מצאנו, ענה בקול: מה (כלומר וכי זה חילול השם), יוסף הצדיק גם כן ישב בתפיסה, רבי ישראל'טשי (מרוזין) גם כן ישב, חילול ה' הוא כששוכחים רגע אחד מהקב"ה. (בלשונו: וואס, יוסף הצדיק אין אויך געזעסן, רבי ישראל'טשי איז אויך געזעסן, א חילול השם איז אז מען פארגעסט איין רגע פון אויבערשטן"). ע"כ הנוגע לעניננו.

בעד נפשו, ואף בעלי חיים ניהונו בטבע זה ולא נותנים עצמם למיתה ולטביחה כידוע, משא"כ לגבי עבודת ה' יכול האדם אף למסור נפשו שאז זוכה להשגחה נסית משמים וכח שלמעלה מדרך הטבע, נראה כזה בזרע קודש תצוה].

שיעור חורש"י פר' תצוה תשמ"ב

### **ביאור ב' – ע"י דביקותם בהשי"ת זכו ללילה כיום יאיר**

כי מי שדבוק בהשי"ת מאיר לפניו שם הוי' ב"ה וב"ש ותמיד מאיר אצלו מאור הגנוז שאורה גדול מאור השמש, ואף בלילה מאיר אצלו יותר מאור היום שאצל הכסיל אשר בחושך הולך בחי' חושך מצרים, וכמעט כל תלמידי הבעש"ט היה להם מדריגת גילוי אליהו וגילוי שכינה ע"י עבודת הקודש ודביקות בבוכ"ע ולא היה אצלם גדר לילה, וכמו שאמרו עליו על זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע שעורך לילות מאירים (ער פיערט' אהן לעכטיגע נעכט), וזה שנאמר (דברים יא, כא) למען ירבו ימיכם, שגם הלילות יהיו ימים.

רעוא דרעוין חיי שרה תשמ"ג

### **גדולה ענוה**

מסופר שפ"א היתה עת צרה ליעקב ושלח הרח"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע שני שליחים לקראקא להתפלל על ציונו של הרמ"א שיתפללו שם להעביר את רוע הגזירה, וצוה עליהם לאמור שם, "אנו יודעים שמר בענותותו סבור שאין בכוחו לפעול זאת, אבל להוי' ידוע לכת"ה שהרי אתה השארת לכלל ישראל את ספרך אשר כל ישראל יוצאים ביד רמ"א, ולומדים תורתו הק' ורב חיליה עד למאד לכן אנו מבקשים שתלך לפני כסא הכבוד ותבקש רחמים להעביר רעת הגזירה", עכד"ק, ואמנם לא עברו ימים מועטים והגזירה נתבטלה.

### **צדיקים אף לאחר פטירתם ענותנותם קיימת**

והנה הצדיקים הק' אפי' בשעה שיושבים ונהנים כבר מזיו השכינה עדיין בענותותיהם קיימי, והם מתפללים למה הגיע אליהם ככה וכדמוכת מעובדא הנ"ל, וזה היה מאתיים שנה אחר הסתלקות הרמ"א, ואז הוצרכו עוד לומר לו שהוא עניו וכו', כי כאמור אלו הצדיקים עד זיבולא בתרייתא בטוחים הם כי לאין ולאפס חשיבי...

רעוא דרעוין פר' וישב תשמ"ב (ד"ת, גליון שע"ט); שיעור חורש"י פר' פנחס תשל"ד (ד"ת גליון תקצ"א)

### שמחו בה'

ידוע המעשה מהרה"ק הרבי ר' שלום מבעלזא זי"ע שהוצרך לאכול פעם אחת ביוהכ"פ, ושמח על כך, ולפליאת מקורביו השיב, וכי מאי איכפת לי באיזה אופן אני יכול לעבוד את השי"ת, אם השי"ת צוה להתענות ביוהכ"פ הנני שמח בזה, ואם כעת רצון השי"ת הוא לאכול ביוהכ"פ משום פיקוח גפש גם זו שמחה היא לי שעושה אני בזה רצון הבורא עכ"ל ק'.

### להשתדל כפי היכולת ומכאן ואילך לבטוח בה'

והכלל בזה כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מט"ז) לא עליך המלאכה לגמור ואי אתה בן חורין ליבטל הימנה, שצריך האדם לעשות השתדלות ככל יכלתו כדי שיוכל לקיים מצות בוראו ולהמציא את עצמו להיות מוכן ומזומן בכל מה שיוכל, ומכאן ואילך יסמוך על השי"ת שישלים את מלאכתו ויגמור את פעלו כראוי, ובאם לא בא לידי גמר ישמח גם בזה כי כך עלתה לפני השי"ת וכיון שעשה את שלו כבר יצא ידי חובתו, ואין לו להתעצב על אשר לא יצא הדבר לפועל, כיון שכך היה רצון הקב"ה וכעובדא הנ"ל ממהר"ש מבעלזא זי"ע.

שיעור חומש רש"י פר' תזריע תשמ"א (וד"ת, גליון שכ"ט)

### כאדה"ר קודם החטא

זקה"ק מגארליץ זי"ע ביקר פ"א עם אביו מרן הדברי חיים זי"ע בהיכל קדשו של הרה"ק הרה"ש מבעלזא זי"ע וראה אותו בביתו אוכל בשולחן אחד עם זוגתו הרבנית, ולאחר שיצאו שאלו אביו היאך הם נראו בעיניך, השיב זקה"ק מגארליץ כמו אדה"ר וחזה קודם החטא.<sup>1</sup> רעוא דרעיון פר' בהר תשמ"א; ("צאנז" אדר תשנ"ה)

1. וראה בסמוך במערכת הגה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, עמוד 62-63 הובא העובדא הנ"ל בתוספת דברים, וכן ביתר ביאור מכ"ק מרן רבינו זי"ע על העובדא.

2. בהזדמנות אחרת הוסיף מרן רבינו זי"ע תוספת דברים כי בעת שבא זקה"ק האדמו"ר מגארליץ בפעם הראשונה עם אביו מרן הדברי חיים מצאנו לבעלו, מצא את מרן מוהר"ש מבעלזא יושב ביחד עם הרבנית ליד השולחן. כשעה שישבו ושוחחו, דיבר מרן מוהר"ש עם מרן הדברי חיים בלשון יחיד נוכח "אתה", ועם בנו האדמו"ר מגארליץ - בלשון רבים "אתם". בצאתם מן הקודש שאל הדברי חיים את בנו: "איך נראו בעיניך הרבי והרבנית?" השיב לו: "כאדם וחזה לפני החטא". אמר לו הדברי חיים: "כן נראו גם בעיני". הוסיף הדברי חיים ושאל: ואיך נראה בעיניך החדר שישבו בו? השיב לו: "כגן עדן". וגם לזה הסכים הדברי חיים. שאל עוד בנו האדמו"ר מגארליץ "מדוע שינה הרבי את לשונו - לא דיבר בלשון יחיד נוכח ולכן בלשון רבים?" ענה

## יראתו נורא

זקה"ק מצאנו זי"ע אמר פעם, פלא והפלא כל הצדיקים היו להם פיאות דקות והשערות מהפיאות היו נשורות, וזה חידוש (והוסיף זקה"ק והעיד ע"ע כשהייתי צעיר הי' לי פיאות דקות דמחמת מורא שמים שהייתי ירא את ה' נשר לי השערות) רק הרבי מבעלזא הזקן הרבי רבי שלום זי"ע היו לו פיאות ארוכות וגדולות, אבל הי' לו פיאות יפות מאד עכלה"ק.

אמנם היופי אצל צדיקים זה כוונה אחרת ואין לנו השגה בזה והרהרתי בזה הרבה ושמעתי מכ"ק אדמו"ר זי"ע וגם הרבה צדיקים שאני הכרתי שהי' להם שערות נשורות בפיאות מחמת מורא שמים שהי' להם. אמנם הי' צדיקים שהכרתי שהי' להם פיאות ארוכות, - עכ"פ בוודאי היופי הכוונה בקדושה.

שיעור חורש"י חיי שרה שנת תשמ"ג

## פרק ב

### הדרבותיו

#### כיבוד אם

ידוע מהרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע שבליל הסדר ישבה אמו הישישה סמוך אליו על מיטת ההיסב, ואכל עמה בקערה אחת, וכשקשתה עליה אכילת המצה הניחה כמה חתיכות

הדברי חיים: בני, לזה זוכים רק מי שעושה תשובה מאהבה". הצטער מאד האדמו"ר מגארליץ על הדבר ונתעורר בתשובה גדולה ובלב שלם. ולאחר כמה שהות כשנכנסו שוב לחדר מרן, דיבר כבר מרן להאדמו"ר מגארליץ גם כן בלשון יחיד נוכח. (- מרשימותיו של הרב חיים גולדשטיין ששמע מהרה"ח ר' נתנאל וואקס שליט"א, וכעין זה הו"ד בס' אדמו"ר בעלזא דף פא-פב).

ח. ובדרך אגב נציין המובא בבטאון "צאנו" תמוז תשנ"ז, גליון רע"ח, (מתוך רשימותיו של הרה"ח ר' ישראל יעקב זילברמן) שסיפר לו כ"ק מרן רבינו זי"ע כמה עובדות מהרה"ק רבי מנחם מענדל מפריסטיק זי"ע (חתן דו"ז רביה"ק משינאווא זי"ע) ובנו הרה"ק רבי חנה מקאלאשיץ זי"ע ... ובתוך הדברים סיפר שפעם אחת נתנה הרבנית מפריסטיק זי"ע "קוויטל" להרה"ק מבעלזא זי"ע (כנראה הכוונה להאדמו"ר מרן מהרי"ד זי"ע), ואמרה לו שיבקש שבנה יהי "ירא שמים", והשיבו הרה"ק מבעלזא: הלא הוא רבי... ענתה הרבנית מפריסטיק: משום הכי אני מבקשת...

ומן הראוי לציין ממש"כ בדברי חנה ח"ב עמ' רמ"ז דבעת מלחמת עולם הראשונה נסעה הרבנית מפריסטיק לראצפערט ורצתה ליכנס להרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, כשהגידו הדבר להרה"ק מהרי"ד אמר: הרבנית מפריסטיק הלא היראת שמים של בנה נודע בכל העולם (בלשונו: איר זוהנ'ס יראת שמים שמיט דאך איבער די גאנצע וועלט).

מצה לתוך קערת המרק שאכלו הימנה. היה זה לעיני קהל גדול של חסידים שהסתופפו בצל קדשו, אך הוא הסיט הצידה את המצה השרויה והמשיך לאכול מקערת המרק עוד שלשה כפות, ודבר זה הווי רבותא, שבכדי שלא תיגרם לאמו חלישות הדעת ח"ו עבר על מנהגו שלא לאכול מצה שרויה.

#### **ביאור א' – זמירות יתירה בכיבוד אב ואם**

ואכן כך היא דרכה של תורה. ומעובדא כזו יכולין ללמוד כמה היו הצדיקים חרדים וזהירים בכבוד אביהם ואמם, וכמ"ש (קידושין לא, ב) בר' טרפון שהניח ידיו תחת רגלי אמו כדי שתהלך עליהם, ואמרו חז"ל שבזה עדיין לא הגיע לחצי כיבוד אב ואם.

שיעור חומש רש"י פר' ויקהל תשל"ח, וד"ת, שנה י"א – תשנ"ה, גליון כ"ב)

#### **ביאור ב' – חומרא נידחת מפני מצות כיבוד**

ומקור הדברים בספר חסידים (סימן ש"מ) שאם אביו ואמו מצטערים בתעניותיו אסור לו לענות נפשו עיי"ש שדברים שאינם אלא משום חומרא אין לעשות בניגוד לדעת אביו ואמו, ויומתק בזה כוונת הכתובים [ויקרא יט' ב'] קדושים תהיו כי קדוש אני ה', ולפי דברי הרמב"ן [שם] קדושים תהיו נאמרו על החומרות, ועל זה המשיך ואמר איש אמו ואביו תיראו, שדברים שאינם אלא משום חומרא, וכגון אכילת מצה שרויה, נדחים במקום כיבוד ומורא אב ואם<sup>ט</sup>.

שיעור חורש"י אח"ק תשכ"ד [ד"ת בחור"ל שנה ז' – גליון ל"ב]

### **לימודיו הקדושים**

הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע אמר על עצמו שלמד ספר קב הישר ק"ב פעמים עכד"ק.

וכל ספרי תלמידי הבעש"ט הק' בנויים ע"ז הדרך שדברי תוכחה שבהם נאמרו בנחת ובפיוס וכגון ספר באר מים חיים או מאור ושמע וכדו' וכן ספרי זקה"ק בעל בני יששכר זי"ע, גם ספר קב הישר נתחבר בסגנון זה, וכן ספר אור החיים הק' שידוע שהבעש"ט הגיד מגדולת נשמתו זי"ע, ובכל מקומות החסידים הגו תמיד

ט. ובספר נטעי גבריאל לפסח פל"ז סקכ"ו כתוב בזה"ל ומכ"ק אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג (שליט"א) [נצוקללה"ה] שמעתי טעמו ונימוקו של הגה"ק מרן מהר"ש מבעלזא זי"ע דקי"ל דדבר שהוא חומרא נידחת מפני מצות כיבוד, ולכן אכל המרק שמשום חומרת שריו' לא נדחה מצות כיבוד.

בספרים כגון אלו דייקא, ודיבור אחד מדבריהם שנאמר מתוך אהבת וחיבת ישראל האיר בלבות השומעים לאורך זמן.

שפע חיים ירח האיתנים ח"ב ע' ו', ובשיעור חורש"י לך תשלט, [גליון שע"ג]

### בגדי שבת

ובענין לבישת בגדי לבן בשבת, שנהגו בזה המקובלים בדורות הקודמים, וכן חכמי בראד הקדושים הרה"ק ר' חיים צאנזר וחביריו הק' - אמנם הרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע התחיל כבר לפשוט את הבגדי לבן, וכן נהגו אחריו זקה"ק וכל הצדיקים שלא לבשו אלא בעקיטשע צבעונית או של פסים ולא כולו לבן כפי שנהגו בדורות שלפניהם, וזאת משום גדר יוהרא, כי לא נתנו הדברים אלא לקדושי עליון כגון הבעש"ט הקדוש האר"י הקדוש הרמ"ק ודומיהם'.

שפע חיים - יהי אור תשמ"ב, ע' ס'

### פירות ארץ ישראל

כל הצדיקים מדור העבר שהי' בהם דעת תורה והרגישו קדושת הארץ מהי החשיבו מאד פירות ארץ ישראל וכן האתרוגים לחג הסוכות וכו' הצדיקים הקדושים לבית בעלזא כולם הקפידו לקנות אתרוג מאר"י ובשביל ההידור לקחו גם אתרוג אחר.

חורש"י תבוא - שפע חיים לימ"נ ח"ב ע' ה'

### ביהמ"ד אחד לכל בני העיר

זקה"ק בשו"ת דברי חיים (ח"ב אר"ח סי' כ"א) מביא בשם רבותיו הגאון החסיד הקדוש מבעלזא והגאון הקדוש מקאמינקע שבזמן הזה מכמה טעמים יש למנוע מלהוסיף ביהמ"ד בעיר, וכן בענין זה שמעתי מאדמו"ר הקדוש אביר הרועים מראפשיטץ ולה"ה עיי"ש.

זאת אומרת שאף אצל חסידים לא ראו בעין יפה את הדבר הזה להתפרד ולעשות ביהמ"ד בפני עצמם, כי טוב הדבר שיתפללו כל בני העיר ביחד ופשוטי העם יראו

---

י. ומן הראוי לציין מה שאמר כ"ק מרן רבינו זי"ע ברעווא דרעוין נצבים וילך (ומודפס בשפ"ח לימ"נ, עמ' ל"ד).

ויתבוננו בעבודת הבני עליה וילמדו ממעשיהם, וזאת מלפנים בישראל בהרבה עיירות על פני מדינות גאליציא ואונגארען התפללו קרוב לאלף יהודים בביהמ"ד אחד, וכהיום לדאבוננו כל עשרה אנשים בונים בית המדרש לעצמם, ונתרבו בתי מדרש לאין מספר ובית מדרש אחד של אלף יראים ושלמים כמעט שאין בנמצא, ומריבים זה עם זה אודות עליית מפטיר וכדו' ומתחלקים לשני מנינים ואי אפשר להם להתלכד בעצה אחת, ואין דברינו מהפושעים והרפורמים אלא אף מהחרדים לדבר ה' שטועים בכוונות לשם שמים להתחלק במענות וסיבות שונות שאינו יכול להתפלל עם אנשים הללו, והכל הבל דמה איכפת לך במה שפלוגי עושה, תעמוד לך בפינתך ותתעטף בטליתך להתפלל בדביקות, ואין זה עסק שלך מה ואיך שהשני מתפלל רק שאתה תתפלל כדת בכוונה, והשי"ת מקבל זאת לרצון כי הן קל כביר לא ימאס"א.

(שיעור חורש"י מטות - מסעי תשמ"א)

## פרק ג אמרות טהורות

### מקוה טהרה

קבלנו מפי צדיקים ובפרט מהרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע שאפילו מקוה לגברים ינהגו חסידים יראי ה' לבנות לכתחילה שתהיה כשרה מן התורה גם לטבילת נשים י"ב.

יא. וראה בשפע חיים מכתבי תורה, ח"ד, עמ' ע"ט-פ' מה שהאריך רבינו זי"ע בתשובה הנ"ל מהדברי חיים, דלעומת זה בשערי תשובה סימן ד' הביא מהרדב"ז שאני רואה ברוב עם רוב כלבול עי"ש, דברי קדשו של הרדב"ז, וראה עוד במכתבי תורה ח"ג מכתב קצ"א בענין זה.

יב. ובשו"ת דברי יציב חאו"ח סי' נ"ה תשובה בענין טבילת עזרא (ובו קונטרס שלם, וביאור רחב בדברי הראשונים בענ"ז) ושם בסקט"ז אחרי שרוצה לפרש הטעם דבטלה לטבילת עזרא דהוה למיגדר מלתא לנדות שלא יראו טבילת חובה דאפשר בשאובין ויגררו אבתרייהו לדמות לטבילה זו.

ושוב כתב בזה"ל ולזה בזמה"ז דמנהגא שיש מקואות חמין והנשים טובלות בחמין, וא"כ הדר הן דרב הונא שאין לזלזל בטבילה זו, ואין לחשוש שוב שיגררו אבתרייהו הנשים, דהרי נהגו באמת דטובלין במקוה חמה כשרה. - ואפשר שזה הענין ששמעתי מצדיקים לילך למקוה שכשרה לנשים דייקא ודו"ק, עכל"ק.



ע"כ טוב לתכנן מיד בעת יציאת היסודות לצקת בורות עבור מקוה כשרה וכו' וכו' ולבנות במקום מקוה כשרה חדשה עם כל ההידורים כדבעי למיהוי.

...ואם הי' הבטחון האמיתי הי' בונים ביהמ"ד של זהב למען כבוד שמים וכמו שאכן הרה"ק מבעלזא זי"ע בנה י. וגם מקוה טהרה לנשים צריך שתהי' יפה ביותר עם כל ההידורים אליבא דכל הדיעות, ואולי מלבד כל הטעמים הפשוטים הרי כיון שהמקוה הוא הכשר מצוה ומיוחדת לקיום מצוה של תורה אולי שייך גם בזה מצות זה אלי ואנוהו.

שפע חיים, מכתבי תורה ת"ו, מכתב תק"י.

### תורה לשמה

ושמעתי מצדיקים שמקובל בידם בשם הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, שהלומד תורה ומברר הלכה כדת מה לעשות, או מורה הוראה המברר פסק הלכה או לטמא או להטריף או להכשיר וכו', נחשב ללימוד תורה לשמה י.

**ברורנו לימוד הלכה למעשה נחשב כמדריגה גדולה בלימוד תורה לשמה וראוי לעודדו**

ובודאי שישנם מדריגות גבוהות מאד בתורה לשמה, אבל לרוב האברכים לימוד כזה על מנת לידע הלכה למעשה, נחשב כמדריגה גבוהה בלימוד תורה לשמה.

לכן ברצוני לקבוע סדר לימוד למובחרים של כוללי הש"ס ומפעל הש"ס, שיוכלו להתגדל למורי הוראות בישראל. וילמדו מתחילה מסכת חולין ע"פ הראשונים ואח"כ שו"ע יו"ד ח"א - ק"י סימנים - ויבחנו על זה. אחר כך ילמדו מסכת ע"ז עם הראשונים והל' יין נסך וכדו' בשו"ע יו"ד, ואחרי כן ילמד מס' מקוואות ע"פ הר"ש וההלכות בשו"ע, וכן הלכות ריבית ושאר עניינים נחוצים, שבזה יוכלו להורות ולפסוק בהלכות השכיחות ומצויות.

---

ובמקו"א כתוב הטעם דענין הטבילה כמו בעריוה"כ לשם תשובה וע"י התשובה כקטן שנוולד והיה כגר שנתגייר דהוה כקטן שנוולד. וזה בכל יום ע"ד שוב יום א' וכו' ובמומר שעושה תשובה כתב הרמ"א (בהל' גרים סי' רס"ח סי"ב) דמדרבנן יש לו לטבול - ולכן צריך ליזהר גם לטבילות אנשים שהמקוה יהי' כשרה בהידור כמו במקוה נשים.

יג. וראה עמוד 52 בקשר לבניית ביהכנ"ס בבעלזא ע"י מרן שר שלום מבעלזא זי"ע.

יד. בדברי יחזקאל החדש (ערך לימוד) מביא דבר זה משו"ת תפארת אדם להגאון מטשימפא בשם רבנו הקדוש משינאווא זי"ע.

ועדיפות תינתן לע"ע לחפצים ללמוד הוראה הלכה למעשה. ומטרת הענין היא להעמיד ולהרבות מורי הוראות בישראל שהוא ענין גדול, שיוכלו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וידעו לפסוק ולהורות כדת של תורה באמת, לא כמו שנמצא היום בעוה"ר המורים הלכה מתוך ספרי קיצורים וליקוטים וכדו', כי אם שידעו להורות הלכה לדברים על פי המקורות מהראשונים וגדולי הפוסקים.

שיעור תורש"י פר' דברים תשד"מ (ד"ת גליון תקצ"ג)

### טור וב"י סגולה ליראת שמים

ונהירנא ששמעתי מכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה זי"ע בשם מרן השר שלום מבעלזא זי"ע א כי לימוד טור וב"י או"ח מביא ליראת שמים<sup>טו</sup>.

כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה גולדמן שליט"א מזוועהיל,  
חדב"נ של כ"ק מרן רבינו זי"ע (בדברי הסכמתו לס' פאר הבית)

### הלכתא כשיטת רבינו תם

מקובל אצלינו כן מהגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע ועכ"י שאין להקל בשיעור ע"ב מינומן באפוקי יומא בשום דבר.

...וכן נהגו ברוב תפוצות ישראל בפולין וגליציה, וכן במדינות אונגהרן הנוהגים אחר מרן התת"ס ותלמידיו (עיין שו"ת חת"ס או"ח סי' פ"י ובשו"ת ריב"א או"ח סי' ט"ו) שנקטו להלכתא כר"ת, וגם גאוני ליטא החמירו בזה עיין ערוך השולחן בסי' רס"א ס"ח שבמוצ"ש נוהגין כר"ת, והמשנה ברורה בבאה"ל שם (ד"ה שהוא) שנכון להחמיר כשיטת ר"ת במוצ"ש, וגם הגרמ"ש מדווינסק באור שמח בפ"ה משבת מחזק שיטת ר"ת ומביא כן מהירושלמי ע"ש, והגאונים מבריסק ידוע שהחמירו כשיטת ר"ת, - ומי לא יירא ולא יפחד להכניס ראשו בין ההרים הגדולים ולהקל ח"ו בדבר שנוגע לאיסור כרת וסקילה רח"ל.

שו"ת דברי יציב תאו"ח סי' קי"ד

טו. במקו"א כתוב קצת בנוסח אחר דמרן הגה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע אמר על עצמו למדתי יראת שמים במדה גדולה מלימוד טור ובית יוסף, ובפרט מלימוד טור ובית יוסף או"ח האבן מיר געשעפט גאנצע קאנעס (שאבנו כדים מלאים) עכד"ק.

※

ובבר נאמר מפי חרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע ועב"י כאשר אסחור ע"ז דו"ז הגה"ק משינאווא ששמע מפה קדשו, שעד ביאת משיח צדקנו לא תתברר ההלכה בזה (בשיטת ר"ת דביו"ש נמשך משקיעה"ח עד צה"כ ר' מילין) נועיין שו"ת מנח"א ח"א סי' כ"ג].  
שו"ת דברי יציב תאור"ת סי' קי"א

### שבת קודש

בגמ' (שבת י"ב ע"א) הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא ור"מ אומר יכולה היא שתרחם וכו' (וכמ"ש הרבנית מבעלזא אשת השר שלום זי"ע על מ"ש "הייליגער שבת" - "שבת היילם"),  
בשוה"ט פ' כי תשא תשל"ט (ד"ת גליון תקס"ז - תשנ"ז)

### לבושי קודש

חזינן חומר ענין הלבוש שעושה פעולה והשתנות בעצם האדם, וברש"י פ' דברים [א, יג] עה"פ הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא וכו' ותמוה מאד שמשו רבינו אדון הנביאים לא היה מכיר בצלם פני האדם את תוכנו ומהותו.

ואמר בזה חרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל שאמנם כה גדול כח הלבוש שאם היה מתעמף באיצטלא דרבנן היה מטעה את מהותו עד שאף משה רבינו לא היה יכול להכיר בו, ושוה לעומת זה מצינו ג"כ בטומאה בפרש"י בפרשת השבוע [במדבר כא, א] וישמע הכנעני מלך ערד ישב הנגב זה עמלק וכו' ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונם לשון כנען וכו' עיי"ש ואיך לא הבחינו בני ישראל דור דיעה את זהותם האמיתי, אלא ע"י שמשנים הלבוש או הלשון משתנים בעצם להיות כאותה אומה ולפיכך גם הכתוב מכנה אותם וישמע הכנעני אף שהיה יושב הנגב זה עמלק.

ובגין כן חומר כל כך ענין שינוי הלבוש שהזהירה תורה על כך ובחקותיהם לא תלכו [ויקרא יח, ג] וכמ"ש הרמב"ם בספר המצוות [מצוות לא תעשה ל'] ובפרק י"א מע"ז ה"א והאריך בזה זקה"ק בשו"ת דברי חיים ח"א יו"ד סי' ל' עיי"ש, ובספה"ק האריכו מאוד בחומר הענין וזקה"ק בעל בני יששכר ביאר במאה"כ שנא' ביוסף [בראשית לט, יב] ותתפשטו בבגדו לאמר שכבה עמי, כי כאמת איך יכלה מרשעת זו לנגוע ביוסף צדיקא להביאו לידי נסיון, אלא שמטבע וסגולת מלבושי עכו"ם להביא

את האדם הלוכשן לידי ניאוף ומכיון שהיה יוסף מסלסל בשערו כמ"ש רש"י נשם לט, ו' ובמדרש שהיה מסלסל בבגדו על ידי זה היה לה כח להתקרב אליו וזשה"כ ותתפשהו בבגדו רצ"ל ע"י בגדו יכלה לו לומר שכבה עמי טז.

ובהנ"ל יובן ענין שמצינו ביוסף שאחיו לא הכירוהו [בראשית מב, ח] ובב"מ דף ל"ט מלמד שיצא בלא חתימת זקן וכו' עיי"ש. ועדיין צ"ב על שבטי יה איך לא הכירוהו, אלא לפי שהיה לבוש בגדי מלכות מצריים לא יכלו להכירו וכנ"ל שהלבוש משפיע בעצם האדם. ולכן איתא מאריה"ק [הובא במג"א סימן רס"ב סק"ב] להחליף לכבוד שבת את כל המלבושים, כי לבושי ימות החול פוגמים בקדושת השבת.

מכתבי תורה - שפע חיים, ח"ד סי' רל"ד

### אשר יקרא לו אביו הוא שמו - ויקרא בהם שם אבותי

ובדבר השם, קבלתי מדו"ז הגה"ק משינאווא זי"ע שאמר בשם הרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע שמן השמים מודיעין לאבי הבן את שמו אשר יקרא אותו, ושמו לבאריכות ימים לקרוא על שם המשפחה, ונדפס כעת גם בדברי יחזקאל החדש וכשבקשו מאתו לומר מה שם יקרא לא רצה לומר בלתי אם היה ח"ו איזה סיבות מקדם, וידעתי דברים נפלאים מזה מרוח קדשו.

טז. ובשיעור חורש"י ראה תשל"ח (ונדפס במנחת יהודה וירושלים עמ' רל"ד) בדרך זו הביא כ"ק מרן רבינו זי"ע, "בענין מלבוש נכרי כתב בספה"ק דברי יחזקאל לדו"ז הגה"ק משינאווא זי"ע בפר' וישב, כשבא יוסף למצרים היה ברצונו להודיע שיש בורא עולם, אבל לא היה ביכולתו. מחמת שהאנשים לא רצו להתחבר עמו, יען שהוא הולך במלבושי יהודים, על כן נפל בדעתו שנכון הוא שילביש עצמו כמותם ויסלסל בשערו, כדי שישא חן בעיניהם להכנס עמהם בדברים, אחר הדברים האלה ותשא אשת אדוניו את עיניה, היא אשת זננים הסט"א רח"ל, ותאמר שכבה עמי, שנפל לו מחשבות של זנות וכו', ויבוא הביתה לעשות מלאכתו, ותרגום אונקלוס למבדק בכתבי חושבניה, שהלך לבדוק בפנקס העוונות לידע מאיזה חטא נמשך לו המחשבות הללו, ותתפשהו בבגדו, ראה שאין לו שום עון אלא מה ששינה את בגדיו בבגדי עכו"ם, ויעזוב בגדו בידה וינס וגו', עוב מכאן ולהבא את בגדיהם וינס מהסט"א, עכתה"ק.

יז. ובספר הדרת קודש להרה"ק מנאסויד הובא שם (עמ' ג"א) שאמר בשם מרן בעל הדברים חיים זי"ע שסגולה לאריכות ימים לקרוא את הנולד אחר אבותיו ומשפחתו, וע"ע בדברי יחזקאל החדש מדור כתבי הקודש מכתבים מ"ח-מ"ט, שכתב כן בשמיה דמרן מהר"ש מבעלזא זי"ע, ועיי"ש מה שהאריך רבינו זי"ע בענין זה.

יז. ובספר הדרת קודש להרה"ק מנאסויד הובא שם (עמ' ג"א) שאמר בשם מרן בעל הדברים חיים זי"ע שסגולה לאריכות ימים לקרוא את הנולד אחר אבותיו ומשפחתו, וע"ע בדברי יחזקאל החדש מדור כתבי הקודש מכתבים מ"ח-מ"ט, שכתב כן בשמיה דמרן מהר"ש מבעלזא זי"ע, ועיי"ש.

ובאמת מקור מקומו קדוש מהמדרש רבה פרשת נח פל"ז ס"ז רבי יוסי אומר הראשונים על ידי שהיו מכירים את יחוסיהם היו מוציאים שמן לשם המאורע אבל אנו וכו' מוציאים לשם אבותינו רשב"ג אומר הראשונים על ידי שהיו משתמשים ברוח הקודש היו מוציאים לשם המאורע וכו' ע"ש.

ולזה החמירו למאוד בשינוי השם ועיין בסה"ק באר מים חיים פרשת בראשית [ב, יט] עה"פ וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו דשמע מהרה"ק הרבי ר' מיכלי זי"ע שחלילה לשנות שם אדם החולה אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוה"ק, כי שם הנקרא לאדם בעת הוולדו ודאי רובו ככולו מזדמן מאת הקב"ה באשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של האדם כל ימיו אשר הוא חי ע"פ האדמה ע"ש, וזה לרשב"ג דבעי ברוה"ק ולגבי שינוי השם צריך כדורות הראשונים".

ולדעתי המנהג שנותנין השם בשעת המילה דאז כשהאב מקיים המצוה הקדושה וכאלו הקריב קרבן עיין במדרש רבה אמור פרק ע"ז סימן י' והביאו הגר"א סי' רס"ה ס"ק ל"ט, ועיין במעבר יבק עתר ענן הקטרת פ"ה דכל העם ההולכים לברית מילה הם כמקבלים פני השכינה הבאה להופיע מאורה על כל המטפלים במצוה ההיא ויש להם תוס' נשמה ג"כ לכן אמרו שיו"ט שלהם עיי"ש, ולזה מוכשר האב אז ביותר להשפעת הקדושה עליו להבין ולידע איזה שם ליתן להתינוק ובנקבה נותנין בשבת קודש בשעת עלייתו לתורה שאז נתעלה ביותר בשבת קודש יומא דנשמתא להמשיך השם השייך לשורש הנשמה...

ועכ"פ קריאת השם תליא כהנ"ל באבי הבן מה שיעלה מחשבתו בעת ההוא כמ"ש דו"ז משינאווא בשם מוהר"ש מבעלזא כל הנ"ל, לכן אני מונע עצמי מלתת שם ורק כמו שיעלה ברצון ומחשבה של אבי הבן דייקא ט.

מכתבי תורה - שפע חיים, ח"ה ס' שמ"ט

יח. ובדברי יחזקאל החדש, במדור הלכות והליכות, (עמ' קי"ט) הובא בשם מרן הק' משינאווא זי"ע שהמוסיף שם לחולה ואינו יודע שורש נשמתו מסכן נפשו ונפש בני ביתו (אז מען גיט צו א נאמען און מען ווייסט נישט זיין שורש נשמה שטעלט מען איין זיך, די ווייב און די קינדער). ובספר עבודת הקודש להרחיד"א ז"ל ב"סנסן ליאיר" כתב וזלה"ק "שינוי השם ע"י חכם ויר"ש בכונה גדולה להמשיך לו נפש חדשה מהקדושה", עיי"ש.

יט. בהזדמנות אמר מרן רבינו זי"ע בשם הרה"ק משינאווא זי"ע שאמר "אז מ'גיט שוין אמאל פאר'ן טאטען א רוח הקודש, זאל איך דאס צו נעמען?!" - [בלה"ק: אם כבר נותנים כבר פעם רוח הקודש לאב, שאני אקח זאת ממנו?], ורק למי שלא התקיימו ילדיו רח"ל הסכים הרה"ק משינאווא לומר איזה שם ליתן (- מרשימותיו של הרב חיים גולדשטיין בשם הרב שלום זילבר שליט"א).

## יום כניסה לבית חדש

ובדבר מה ששאלת באיזה יום להיכנס לדירה - ידוע כבר ממ"ש דו"ז הגה"ק משינאווא זי"ע בדברי יחזקאל הנדפס מחדש נעמ" מ"ן תשובה שנמצאת ת"י. וזאת שמעתי בשם ארמו"ר הק' מבעלזא ז"ל ששוב לכנוס בדירה תחלה בעת שיכין לשבת היינו ביום ה' לעת ערב להכין שם ללוש החלות ולאפות לכבוד ש"ק ואם החנות הוא בלא בית דירה יכנס באיזה יום שירצה אך לא בכ' וד' כמו איתא בס' הג"ל סעי' ב' וכו' עכ"ל...

ולזה הביא שם דו"ז מהרה"ק מבעלז שטוב ליכנס לדירה בעת שיכין לשבת, ובזה מורה שכל פרנסתו הוא לכבוד ש"ק ויוכלל בימא שביעאה דלמעלה מן המזל, ולזה אם יכנס בה' בשבת לכבוד ש"ק לא יהיה תלוי כלל במזל, וממילא מותר לו כבר להיכנס בכל יום שאינו נגד המזל אלא הוא בבחי' למעלה מן המזל ודו"ק.

ולזה תעשה כמ"ש דו"ז משינאווא ועוד אוסיף לך שראשון תכניס לבית ארון הספרים ותקבע מקום ללימוד כמ"ש לעיל ממ"ש בדרכי תשובה, ותלמוד שעה מסויימת בקבלת עול התורה ולקבל עליך לכל הפחות בקבלה גמורה לקביעת עתים בתורה קביעה גמורה וחזקה שכל הסיבות שבעולם לא יזיזו אותך ממקומך ח"ו ואז יהיה בבחינת למעלה מן המזל ותשא ברכה מאת ה' שהוא בבחי' עד בלי די אכיה"ר. מכתבי תורה - שפע חיים, ח"ה סי' ת"ח

\*

בענין שאלתו באיזה יום לקבוע ליכנס לדירה, עיין בהוספה לדברי יחזקאל הגרמ"ח שאמר בשם הרה"ק מבעלזא ששוב לקבוע בליל ה' וכו' עיי"ש. ויה"ר שתהא כניסתו לדירה בשטו"מ.

ועיקר מבואר בספרים הקדושים שטרם יכנס להדירה יקבע לו מקום מיוחד באיזה מקום הנוח יותר שתהא לו שמה מקום קבוע לד' אמות של הלכה ששמה יהיה לו שיעור קבוע ממש ללימוד התורה"ק וכל הדירה טפל לאותה מקום של תורה ובזה שומר מצוה לא ידע וכו' [קהלת ת, ה] והכל לטובה ולברכה לו ולכל ב"ב שיחי' לאויט"א.

מכתבי תורה - שפע חיים ח"ה סי' ת"ט

## פודה ומציל

ידוע על הב"ח שארבעים יום קודם פטירתו התחילו לצנן את הגיהנום כדי שיוכל לעבור שם, וכשעבר שם אחר פטירתו הוציא את הנשמות שהי' שם.

והעיר הרה"ק טהר"ש מבעלזא זי"ע על הב"ח שעל פי בקשתו פינו את הגיהנם כמו שמפנים את הבית במטאמא. ולהבין בעי שאם יש להם כח לגזור אומר ויקם מה סיבה יש לירידתם ועוברים בעמק הבכא דייקא ולא סגי באמירה גרידא.

**ביאור א - צדיקים בזכות קבלתם במסיו"נ ענשה של גיהנם בכוחם להעלות נשמות הרשעים משם**

אלא נראה שהצדיקים פועלים זאת על ידי שמוסרים נפשם בפועל ממש ונכנסים לגיהנם אדעתא להישאר שם, כי בענוות קדשם אינם יודעים שזה רק להעברה בעלמא, וחושב בדעתו הן בעודני חי חטאתי לאלקים כל הימים ועכשיו שנגזרה עלי לרדת בגיהנם הלא נכספה וגם כלתה נפשי לקיים רצון ה' אולי בזה ישא פני וירצני, ומפיל עצמו לתוך אש הגיהנם. אשר דבר זה קשה הרבה יותר מלהישורף חיים בעלמא הדין שכן אש הגיהנם היא אש תמיד לא תכבה, ואדם הנשורף באש אחרי זמן קט פורחת נשמתו ממנו וכבר אינו מרגיש בשום יסורים, לא כן באש הגיהנם שם ניתן לרשעים כח וקיום שיסבלו את היסורים משך כל הזמן, וכדבר הכתוב (ישע"י טו, כד) כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה, והצדיקים אשר במיתתם קרויים חיים (ברכות י"ח ע"א) יורדים לשם ומוסרים נפשם לקיים מצות ה' ובזכות זה הם מעלים את נשמות הרשעים.

רעוא דרעוין משפטים תשד"מ (גליון כ"ה - תנש"א)

**ביאור ב - הצדיק בגודל שפלותו טוען שמעשי הרשעים טובים ממעשיו**

וי"ל שבגודל שפלותו טוען ואמר הרי אני לפי רוממות ערכי ראוי אני להיות נידון על מעשי יותר ממה שהם נדונים, כיון שלפי ערכי אני גרוע ושפל מהם, ולמה זה מכניסים אותי לגן עדן והם נידונים בגיהנם, ובטענה זו הצילם מידי הממונים עליהם והביאם עמו לגן עדן.

שפ"ח ימ"נ, ח"א עמוד קס"ח

**יפה דברת**

שמעתי לספר כי פעם נכנסה אשה אל הרה"ק רב שר שלום מבעלזא זי"ע והתחננה לפניו לפעול דבר ישועה על צרתה, והרה"ק מבעלזא החל לומר לה דברי מוסר על התרשלותה קצת בקיום מצוות ומעש"מ כדבעי, ופיה פתחה בחכמה וענתה לו שתחלה נאמר ויושע ואח"כ נאמר ויאמינו בה' (שמות יד, לא), ולכן שאלתה ובקשתה לראות בישועת ה' ואח"כ תתחזק בוואמינו בה' ובמשה עבדו, וקיבל הרה"ק דבריה ובירכה שבמהרה תיוושע.

וז"ש אסתר המלכה לפני הקב"ה (מגילה טו:) אם על המלך טוב, אזי קודם יתן לי את שאלתי ואת בקשתי, ומחר אעשה כדבר המלך להתחזק בדבר המלך ודתו כדבעי.

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א מארה"ק

נדפס ב"דברות חיים" על מגילת אסתר דף קז

## פרק ד

### דברי תורתו

#### אל יעשו עוד מלאכה (שמות ל"ו)

ונאמר בזה משמיה דהרה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע ועב"י מה שאמר בשעתו בעת שבנו את בית הכנסת הגדול שם והרה"ק בכבודו ובעצמו עמד בסמוך למקום הבנייה וקופה בידו לאסוף כסף למוכת בנין ביהכנ"ס, וכמוכן שהקהל נדחק בהמוניו להביא את נדבת לבם איש כמתנת ידו, לאחר ששהה שם זמן ממושך עזב את המקום לשעה מועטת, וכשחזר פנה אל הגבאים ושאלם כמה נאסף בשעה שלא היה שם, כשענו שלא נתנו מאומה נענה הרה"ק ואמר שכעת נתחוויר לו פירוש הכתוב בפרשת ויקהל (שמות ל"ו) איך שעושי המלאכה באו אל משה ואמרו לו שמרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה אשר ציוה ה' לעשות אותה, ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה וכו', ויל"ד בלשון אל יעשו עוד מלאכה דהיל"ל אל יביאו עוד למלאכת הקודש, והתוס' (שבת צ"ז ע"ב ב"ה וממאי) כתבו בזה בשם הירושלמי מקור למלאכת הוצאה דרחמנא קרייה מלאכה עיי"ש, אבל לפי פשוטו של מקרא צ"ב, אלא כי ידע משה רבינו שכל זמן שעושי המלאכה עובדים במלאכת המשכן הם מכניסים התעוררות דקדושה ותשוקה עצומה בלבות בני ישראל עד שלוקחים מכל הבא לידם להביא למלאכת המשכן ואף לא יצייתו לקול ההכרזה, על כן צוה להכריז שאל יעשו עוד מלאכה ואז מיד פסקה ההתעוררות ושכבה התשוקה אצל בני ישראל ויכלא העם מהביא, עכר"ק ודפח"ח.

בדינער לטובת מוסדותינו הקדושים בוילאמסבורג, יום א' פר' מצורע תש"מ,  
(בחו"ל: שנה ו' - גליון ל"ב)

#### מידי עבירה יצאנו וכו'

במס' שבת (דף ס"ד ע"א) עה"פ ויקצוף משה על פקודי החיל אר"ג ארלב"א א"ל ל משה לישראל שמא חזרתם לקלקולכם הראשון א"ל לא נפקד ממנו איש (רש"י, לא



נחסר מדת יהודית), א"ל א"כ כפרה למה, א"ל אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו.

והנה בודאי אלו חלוצי הצבא צדיקים היו ואף הרהור עבירה לא היה להם ח"ו, אלא הכוונה בזה כמו שפירש הרה"ק מוהר"ש מבעלזא זי"ע דהרהור עבירה הוא יד ואחזקה לעבירה, ויד להרהור עבירה היינו אם מהרהר בדברים בטלים ושוכח ח"ו מלזכור את שם הוי"ה ב"ה, - וז"פ אם "מיד" עבירה יצאנו דהיינו מהרהור עבירה, אולם "מיד" הרהור לא יצאנו דהיינו מזכירת שמו ית' בלא הפסק, שזהו יד להרהור, והבן<sup>כ</sup>.

שיעור חורש"י שלח תשכ"ד - ד"ת תשמ"ט גליון מ"ט  
ישראל סבא ח"ה עמוד תרנ"ה

### להביא לימות המשיח

שמעתי מפי חסיד ישיש אחד מה ששמע מפ"ק דו"ז הגה"ק משינאווא זי"ע שאמר בשם רבו הקדוש מוהר"ש מבעלזא זי"ע לפרש מאה"כ (ישעי' נה, ה) עוד אקבץ עליו לנקבציו, כי לפני בוא יום ה' הגדול לקבץ כל נדחי ישראל מארבע כנפות הארץ כבר יהיה קצת קיבוץ גלויות בארץ הקודש, וזה אקבץ עליו לנקבציו רצ"ל נוסף למה שנקבצו ובאו שם מכבר עכד"ק<sup>כא</sup>.

ומצאתי הענין מפורש בספר שבילי אמונה לחכם קדמון מוה"ר מאיר אלדבי (כנתיב העשירי פרק ראשון) וז"ל, כתוב במדרש כי יתנדבו הרבה מישראל תופסי תורה וחסידים ואנשי מעשה לבוא לדור בארץ ישראל ולהתישב בירושלים עיר הקודש איש איש כפי נדבת לבו ונצנצה בו רוח טהרה והכשר חיבת הקודש מארבע פינות העולם אחד מעיר ושנים ממשפחה וכו', וכאשר יתיישבו שם החסידים ההם ירבו להתפלל בהר הקודש בירושלים וישמע הבוית"ש ויקרב קץ הגאולה וכו' עיי"ש.

כ. וב ישראל סבא ח"ה עמ' תרנ"ה, הוסיף מרן רבינו זי"ע דלדברי מרן מוהר"ש מבעלזא זי"ע א"ש דברי אוה"ח הק' שכ' עה"פ ויביאו וכו' זכרון לפני ה', דגם בנ"י שהי' במלחמה הי' לפני ה' בלא שום חטא עיי"ש דבה"ק - דכיון שהי' נקיים מכל רכב אף של הרהור עבירה שפיר היו ראויים להיות לפני ה'.

כא. ויש גירסא אחרת במאמר זה עפי"מ"ש בתפלה והעלינו לציון עירך ברינה, דלכאנ"י איך יתקיים ביהודים שכבר יהי' באר"י או קיבוץ גלויות - ע"ז אמר מרן מוהר"ש זי"ע שהקב"ה יוציאם לגבול אר"י כדי לקבל פניהם של אחיהם הבאים בקיבוץ גלויות מכל כנפות תבל.  
וע"ז רימזו הכ' עוד אקבץ עליו לנקבציו לאלה שכבר הי' מקובצים באר"י ואתם ביחד יבואו כל הנקבצים לאר"י עכד"ק.

ונ"ל לדייק ולהוסיף לדברי דוזה"ק בשם מרן מוהר"ש דהנה לנקבצים לא נאמר אלא לנקבציו דייקא, היינו שמאת ה' היתה זאת ומדרכי פלאותיו שנשמות הללו יתקבצו ויהיו בארץ ישראל עוד לפני ביאת המשיח, ומעשיהם מוכיחים עליהם. כי נשמות קדושות הם ומתעלים בדרכי התורה, ולא רוצים מן השמים שנשמות אלו יהיו עדיין בין הגויים בשעה שמלך המשיח יופיע בשערי ירושלים לפיכך מקבצים ומביאים אותם לשם קודם ביאת המשיח לחסות תחת כנפי השכינה.

ישראל סבא ח"ט עמו' תרל"ז ובשפע חיים ירח האיתנים ח"ב ע' רמ"ג בהקפות ובעמו' ע"ז, וע"ע ברמב"ן שה"ש עה"פ האלף לך שלמה

### שני כתובים הבאים כאחד

ידועה העובדא שאחד מבני היכלא של הרה"ק ר' שלום מבעלזא זי"ע שלח פעם מדרכי תורתו של רבו אל הגה"ק החתם סופר זי"ע. (ואח"כ גרפסו הדברים במעות בחי' חתם סופר על התורה<sup>22</sup>) משהגיעו הכתבים לידי ועיין בהם נתפעל ונתרגש החת"ס מאד, כי נכספה וגם כלתה נפשו להצטרף אף הוא לעדת החסידים, והלך בתוך חדרו אנה ואנה כשהוא צועק בהתלהבות ומראה פניו כלפיד אש וראו בעליל שיש לו התפשטות הגשמיות, שקל החת"ס דבר זה בדעתו כשלשה ימים. אולם לאחר מכן גמר אומר בלשונו: שוסמער בלייבט שוסמער איך בלייב ביי מייגס אני באתי להעולם כדי לכתוב תשובות ולפסוק שאלות עבור בני ישראל, עכ"ל.

ולמרות שרב גובריה גם בחכמת הקבלה מ"מ ידע בנפשו שעיקר העבודה שעליו היא בנגלות התורה להורות את ישראל כדת מה לעשות, וידע שלמטרה זו ירדה נשמתו לעולם להורות לעם ה' את חוקי התורה ומשפטיה.

רעוא דרעוין וירא תשל"ה, ובשוה"ט ליל ש"ק פר' עקב תש"מ (דברי תורה, גליון שנ"ח)

### לבילתי ירח ממנו נדה

הלל ה' כורך וכו' לקיים מה שנאמר על מצות ומורורים יאכלוהו.

כב. ובספר אדמורי"י בעלז (דף קצו-קצט) מובא בהקשר הג"ל בשם מרן מהרי"ד שאמר שיש שלש תורות בתורת משה למרן החת"ס שהם מכ"ק זקני מהר"ש זי"ע, שהחסידים מבעלו אמרו להחת"ס מה ששמעו מזקני והוא נהנה ורשם לעצמו, ואחרי פטירתו חשבו בניו שדברי תורה אלו הם שלו והודפס בשמו.

ובספר הג"ל הודפסו שלשה מאמרים אלו של מרן מוהר"ש (בשם בעל מקור ברוך מסערעט ויזניץ זי"ע ששמע מחותנו מרן מהרי"ד זי"ע) ששיבח מרן החת"ס ורשםם לעצמו.

וידוע מה שדקדק הרה"ק מרן מוהר"ש מבעלזא וצוק"ל דלמה נקט קרא שנאמר בפסח שני ולא הפסוק בפסח ראשון ומצות על מרורים יאכלוהו.

ויל"פ שהלל רצה להורות שגם אותו שיצא לדרך רחוקה, או שננטמא ולא טיהר א"ע להקרבות הפסח, אל תרחיקהו, וכמ"ש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, רצ"ל שאמר השי"ת שמה שהוא נדח, הוא כביכול מאתו ית"ש, וכמ"ש (ברכות ל"ד ע"א, וברש"י) אני גרמתי להם שבראתי יצה"ר והבאתי עליהם כ"כ צרות ופורעניות, ובגלל הדרך הזה יתקן אף הרשעים שלא יודחו מתחת כנפי השכינה יי.

מתוך ד"ת ס"ג פ' מסעי תשל"ח (ד"ת גליון רצ"ז)

## פרק ה

### איש חסיד היה

#### סיפורי צדיקים

כיון שיש דברים שנאמנים להעיד בגדלן מה שראו בקטנן, יכולני להעיד שכאשר הייתי ילד, וטבע של ילדים היה בי, אהבתי להסתובב בין זקני החסידים אצל אאמו"ר זי"ע ועכ"י, ובמוצאי שב"ק, ערב יום א' דסליחות, לא הלכו לישון כלל, ולאחר הסעודה שלישית ותפילת ערבית והבדלה, נכנסו לחדר הגדול של אבא מארי זקנים, חסידים ואנשי מעשה. וערכו סעודת מלוה מלכה, וסיפרו מצדיקים קודמים, היו שם שהכירו את הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע ועכ"י ואת הרה"ק רבי אלעזר מקאזניץ זי"ע ועכ"י, כך הלכו וסיפרו מזה ומזה, וכולם שמו אזניהם כאפרכסת, ואני הקטן זחלתי בינותם ורציתי לשמוע מהם עוד ועוד מה שסיפרו באימה וביראה...

שיעור חורש"י תבוא תשל"ח, (ונדפס בחו"ל: שנה ח' - גליון נ"ו)

#### חסידים ואנשי מעשה

...ואין כונתי לחומרות או לתוספת קדושה או פרישות וכוונות עמוקות, שזה לא נמסר לדור עני כזה, ואפילו כדוגמת חסידים שהיו בדורות הקודמים אין בנמצא

כג. ויעויין בשו"ת דברי יציב או"ח ח"ב סי' רי"א שהאריך לתרץ קושיית מרן מוהר"ש זי"ע הנ"ל בדרך פלפול - וע"ע מזה בישראל סבא גליון כ"ד. ועוד ישוב על קושיית מרן מוהר"ש בד"ת ס"ג פ' ויקרא תש"מ (ד"ת גליון תק"ע), ועוד בפ' אח"ק תשל"ה (ד"ת גליון ל"ו תשנ"א)

היום. חסידים ואנשי מעשה ישישים שזכיתי להכיר עוד, מחסידי זקה"ק מצאנו והרה"ק מוהר"ש מבעלזא זי"ע, וכאלו שהסתופפו בצל קדשם של צדיקים מלפני כמאה וחמישים שנה. כמו הר"ר ר' משה בער'לע מחסידי קוונין שספר הזוהר הק' היה שגור על פיו כלשונו ותואר פניו כמלאך אלקים, שהם נהגו בתוספת פרישות ותומרות יתירות וכדומה, אבל היום עלינו לכה"פ לידע ההלכות הנצרכות למעשה ויקיימן כהלכתן, ללמוד הלכה למעשה לדעת מה יעשה ושלא להיכשל באיסורים ח"ו.

בשיעור חורש"י פר' שמיני תשמ"א

### חסיד כהלכה

הרה"ק מהרצ"ה מרידינק זי"ע אביו של מרן רבינו זי"ע, בין קהל החסידים שדבקו בו נמנו כו"כ עובדי השם מופלגים מוקני החסידים ה' מהם שעוד הסתופפו בצל אראלי הדורות הקודמים כדוגמת החסיד המופלא רבי משה בער'ל'ה מזאמיטשן ז"ל שזכה לנסוע בימי חורפו אל הצדיקים מהר"ש מבעלזא, הרה"ק רבי יצחק מנעשכין, הרה"ק רבי אלעזר מקוונין, ואחרי שעלו השמימה נסע על ה"דברי חיים" מצאנו, ובנו הרה"ק רבי ברוך מגורליץ, זכר צדיקים לברכה.

מסופר, פעם נסעו בעגלה מהר"ש מבעלזא ובעל "דברי חיים" וכאשר חלף על פניהם ר' משה בער'ל'ה כשהוא מכתת רגליו, אמר ה"דברי חיים" למהר"ש הבה נקראהו שיעלה ויסע אתנו, כי הכרת פניו ענתה בו שהוא ירא שמים...

בערוב ימיו (בגיל קרוב למאה שנה) הגיע חסיד ישיש זה לרידינק לר"ה, ותואר פניו ה' כפני מלאך אלקים והכריז אז ברבים שדביקותו ברבי ר' הרשל'ה היא באותה מידה של אמונת חכמים והתקשרות כמו שה' דבוק ברבו הראשון.

לפיד האש ח"א דף יז



## מרן אדמו"ר הגה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע

### פרק א

### עבודתו

#### עבודת התפילה

סיפר לי הרה"ג מוהר"ר מאיר אריק זצ"ל, שנסע פעם לשבות אצל הרה"ק מוהר"ר מבעלזא זי"ע ובשמעו ממנו אמירת המזמור "הודו לה' כי טוב" אמר בלבו, אילו לא באתי אלא לשמוע דבר זה דיי עכ"ד.

וזה הי' יסוד החסידות ללמוד ולהתפלל בקדושה וטהרה, לקדש מוצאות הפה בדיבורי תורה ותפילה.

רעוא דרעוין פר' וארא תשמ"א - שפע חיים, שובבי"ם, ע' קנ"ה.

#### בינו לבין קונו

עובדא ידענא ששמעתי מהרה"ק מנאסאר זצ"ל שהי' נוכח פעם כשנפגשו דו"ז הרה"ק משינאווא זי"ע והרה"ק מוהר"ר מבעלזא זי"ע, והתאונן הרה"ק מהר"ר מבעלזא זי"ע ואמר לדו"ז הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע "מחותן מה עלינו לעשות עם העולם הפחת והולך מטה מטה", והשיבו "בעלזער רב, תשבו אתם בביתכם ותאמרו מזמורי תהלים ואני אומר מזמורי תהלים בביתי והשי"ת יעזור ויוטב המצב" עכ"ד. וכמה גדולים דברי חכמים, - ודברי קדשו הם תורה שלימה והרבה יש ללמוד מהם.

זהו דרך האמת בעבודת השי"ת כי השפעת אור הקדושה באה מלמעלה למטה ולא ע"י שיסתובב כל היום ברחובות בין קבוצת אנשים חטאים פורקי עול ויצעק עליהם שיחזרו בתשובה, כי ע"י מריבות ומחלוקת אי אפשר לתקן את העולם, ואדרבה עוד יכול להתקלקל בעצמו, וכבר אמר החכם מכל אדם במשלי הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע (משלי י"ג כ).

וכך היתה דרך אבותינו ורבנותה"ק, לא ברעש ה', כי הרי הצעקות והמחאות ללא יועיל הם, רק בתפילות להשי"ת ובלימוד התורה באהלי שם מתקדש האויר ומזדכך ומלאה הארץ דעה את ה', ובכח המאור שבה חוזרים הרשעים למוטב.

מנחת יהודה וירושלים, ע' רכ"ו; ישראל סבא ח"ד ע' רנ"ב, רעוא דרעוין תרומה תשל"ז.

## גדולה הבושה

שמעתי על הרה"ק מוהר"י מבעלזא זי"ע שהי' קדוש עליון, שפעם אחת אירע לו שנאנס והוכרח להתפלל באיחור קצת מהרגלו בקודש, וכבר יצא ללכת לביהכ"נ להתפלל, ושוב חזר לביתו באומר, מתבייש אני כשהקהל בביהכ"נ יראה אותי מתפלל בשעה מאוחרת... ושוב חזר לביתו להתפלל כי

מתוך דברי פתיחה לתלמידי הישיבה והכולל ניסן תשל"ט.

## פרק ב

### מנהגי קודש

#### מנהג ישראל תורה

מספרים כי ראשי "שומר ישראל" בגליצ', ארגון המשכילים והמתבוללים, הופיעו פעם בביתו של האדמו"ר רבי יהושע מבעלזא זי"ע והעמידו פני שוחרי שלום, טענו: למה זה להרבות במחלוקת בין יהודי ליהודי, מוטב שנחפש שפה משותפת. אנו המשכילים נכבד את המסורת כל כמה שאפשר ומאידך גיסא ישתדלו האדמו"רים והרבנים להכניס קצת שינויים ותיקונים במנהגי המוני היראים וככה נוכל להפגש באמצע הדרך ושני המחנות יתקרבו זה אל זה. האדמו"ר מבעלזא הקשיב רב קשב לדבריהם ואמר: הניחו לי עד מחר לחשוב בדבר. יצאו ראשי "שומר ישראל" שמחים ומוכי לב, כי הצליחו כביכול, להבקיע את חומת בעלזא המבוצרת.

למחרת, בבואם לקבל את התשובה המיוחלת, אמר להם הרבי: כל הלילה הפכתי והפכתי בדעתי מה הוא השינוי שיתכן להכניסו במנהגי ישראל הקדושים, למען השביע את

---

כד. ומרן רבינו זי"ע האריך שם בתוכחות מוסר בדברים תוצבים להבות אש נגד המאחרים קום דואגים למנינים קבועים בשעות מאוחרות, תחת אשר היו צריכים להטמין עצמם בקרן זוית מרוב בושה על אשר לא קיימו במצעם יתגבר כארי והי' ישינים על מטתם עד שעה מאוחרת, עי"ש דב"ק. וראה עוד בספר "מהר"א" בהקדמה [עמוד ו'] "שמענו כמה פעמים שאמר [הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע] שמתבייש מאוד מה שמוכרח להתפלל כ"כ מאוחר, וממש דם נשפך ממני כשאני מאחר בתפילה", ועי"ש עוד.

רצונכם. לבסוף עלה במחשבותי, כי ישנו מנהג לאחר קציצת הצפרנים לחתוך קצת מהשלחן או איזה דבר וקוראים אותו עדים כמבואר בנדה י"ז וחשבתי אולי נוכל להקל שלא יצטרך לחתוך כלום, ואולי אפשר לוותר על מנהג זה, אולם לבסוף באתי לידי מסקנה, כי חלילה לזוז וזי כלשהו ממנהגי ישראל הקדושים, אפילו מאלה שאין להם מקור בהלכה עכ"ל ק"ה.

המתבונן בדברים אלו יראה עד היכן הדברים מגיעים ויראה כי אפילו ע"י זלזול במנהג קטן בקל יוכל ליפול לבאר שחת ר"ל. - וזשאה"כ וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי ה' אלקיך וגו' שצריך לקיים את כל דברי התורה מבלי שיור כ"ש כדי שיבא לידי אמונה של אנכי ה"א ומיד שלא יהי' נזהר על כל הדברים יוכל ח"ו לבא לידי כפירה ומינות ולא כמו דרך הפתאים הפוסחים על שתי הסעיפים ללמוד בתערובות ולערב קודש בחול בטענה שע"ז עכ"פ ישארו מקצת יהודים אבל זה הבל ושטות ולא ישאר מזה כלום.

וזו היא הדרך בה עלינו לצעוד, לא לוותר בשום ענין על אורח החיים שנמסר לנו מאבותינו ולהקפיד עליו ביתר שאת ועוז על אדמת הקודש ובוזה להקים חומת מגן ששום רוחות רעות לא יפרצו בה. כלפי חוץ עלינו להשמר בעיקר לבל יתחלל שם שמים חלילה על ידינו ולהקפיד שיתקדש שמו הגדול ברבים.

קונטרס דעת תורה, ישראל סבא ח"ב, מנ"א תשכ"ג, ע' כ"ה, ובכ"א אדר תשכ"א (סוף ילקוט ירחונים)

### מנהג - ככתוב בתורה

שמעתי בשם הרה"ק מוהר"י זי"ע האדמו"ר מבעלזא שאמר כי השואל על מנהג ישראל "היכן כתוב דבר זה?" סימן הדבר כי אפיקורס הוא, שהרי לא רק את מה שכתוב יש לקיים אלא אף מה שקבלו מאבותינו<sup>1</sup>.

"יהדות" גליון 8, עמוד 4.

כה. ומהראוי לציין המובא בספר "מהרי" (בליקוטים, עמ' ר') שבעת שנתיראו החפשים ורצו לעשות שלום ושלחו אנשים לתווך ולעשות שלום, ובאו בשב"ק בזמן שלוש סעודות בסתר לבל יכירו אותם, וכבואם פתח ואמר מרן ז"ל (הרה"ק רבי יהושע מבעלזא) "שהשלום שלו ישים עלינו ברכה ושלום משמאל ומימין על ישראל שלום הרחמן הוא יברך את עמו בשלום ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על ישראל שלום. (זמירות של שבת), אנו מבקשים מה' שישים עלינו ברכה ושלום, כי השלום הוא טוב לישראל, משמאל ומימין - רבין שהשלום בא מהצד שמאל ובין שהוא מהצד דקדושה על ישראל שלום הוא טוב, ואנו מתפללים! הרחמן הוא יברך את עמו בשלום, אבל רק בתנאי שיוזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות אבל אם לאו ח"ו אין שלום אמר ה' לרשעים" עכ"ל ק.

כו. ובתוספת דברים הובא בספר "מהרי"ד, (לקוטים, עמ' ש"א) "פעם א' בא לפני כ"ק מרן ז"ל (מהרי"ד), כשהיה בראצפערט יצ"ו, רב אחד מגליל העליון בתרעומת שהחסידים בעירו רודפים

## וראו את שם ה' - אלו תפילין שבראש

בצאנו לא הקפידו ליישר בצמצום את התפילין שבראש (עי' בשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ו'), אבל בשינאווא הקפידו מאד על זה, ואף כשהיה דו"ז אצל צדיקים היה מזיז את התפילין שבראשם להעמידם באמצע, והיו כאלו שהקפידו עליו בעבור זה כ"י.

## הסתפקות במועט בעוה"ז

עוד אספר עובדא מאלפת ששמעה כ"ק ארמו"ר מפ"ק זקה"ק מצאנו זי"ע, שכידוע שררה בביתו העניות במלוא עוזה, כי דרכו בקודש היה לחלק כל אשר לו לעניים, ועד כדי כך שהרבה פעמים מצאו אותו יושב בלי בגד עליון או בלי שטיווע"ל בימות החורף, כי כשנכנס אליו איש עני וראה שבגדיו קרועים פשט את בגדיו ונתן לו, וכשדיברו נכבדות לבנו הרה"ק מוה"ר ישעיה זצל"ה עם נכדת הרה"ק מוה"ר יהושע מבעלזא זצל"ה, הלכה אמו הרבנית ושאלה מאחת השכנות קערה של כסף לכבוד המחוגנים, ובשעת מסיבת השידוכים נענה זקה"ק ואמר

אותו ברדיפות שונות, שאלו מרן ז"ל מפני מה רודפים אותו, והשיב הרב, מפני שאינו הולך לטבול בכל יום במקוה, שאלו מרן: האם החסידים דשם הולכים בכל יום לטבול? השיב: הן, א"ל מרן ז"ל: א"כ הצדק עמהם, למה אינו הולך גם כבוד תורתו בכל יום למקוה, שאל הרב: היכן כתוב שצריכים לילך בכל יום למקוה? השיבו מרן ז"ל: קבלה בידינו, שמי ששואל על דבר שבקדושה ומנהג ישראל: "ווי שטייט דאס", הרי"ז מדת אפיקורסות, והוסיף ואמר: איתא במג"א הל' יוהכ"פ בשם מהרי"ל דבערב יוהכ"פ צריך לטבול במקוה, כיון דתשובה היא מצות עשה ותשובה צריכה טבילה, ואיתא במס' אבות (פ"ב): ושוב יום אחד לפני מיתתך, א"כ בכל יום צריך לשוב בתשובה, וצריך בכל יום לטבול במקוה".

כו. ולהשוות - להעובדא המובא בספר פי צדיק [עמר' ש"ה] "בעת שק"ז הגה"ק משינאווא היה בבעלז על חתונת בנו הצעיר ק"ז הגה"ק מציעשנוב (שלקח את בת הגה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע) והתפלל יחד עם מחותנו הרב מבעלז, הרגיש שהתפלה של ראש של זקני מבעלז מונחת למטה ממקום השיער. כדרכו של זקני משינאווא, פנה אל מחותנו ואמר: מחותן יקר, התפלה של ראש שלכם אינה מונחת על מקומה הראוי, ימחול נא כבודו להגביה אותה מעט כדי שתנוח על מקום השיער. ענה לו הרה"ק מבעלזא: מחותני יקירי, ליהוי ידוע לכם שאבי מורי ז"ל הניח התפילין על ראש ככה (וכידוע היה הגה"ק משינאווא תלמידו של המהר"ש מבעלזא), שתק הרב משינאווא ולא הגיב כלום. אחר כך ראה שם איזה חסיד שגם התפילה שלו מונחת שלא במקום השיער, פנה אליו ואמר: הלא לך לא הניח הרה"ק הזקן מבעלזא התפילין, וא"כ איפוא אין לך לשנות רק תניחם כראוי וכדין, ע"כ.



להרה"ק מבעלז: מחותן, אתם רואים קערה זאת הרבנית נתביישה שאין לה על מה להגיש את הכיבוד והלכה ושאלה זאת מאחת השכנות.

סיפורים האלה מלמדים אותנו אחד מעיקרי יסודי היהדות וחובה היא על כל אחד להתבונן במשמעות הדברים ולקובעם בלב, מי שרואה את העולם הזה כמגורו הקבוע והנצחי אכן נותנים לו די כסף וזהב. אבל מי שיודע שבעולם הזה הוא כאורח נטה ללון להתקין עצמו בפרוודור כדי שיכנס לטרקלין, ורצונו שיהא כל עושרו שמור אתו לעולם הבא כי שם ביתו ואינו רוצה למכור מכל אשר לו בבית מאומה לצורך זמן מועט שהוא שרוי בעולם הזה, עליו לסבול בעולם הזה ולהסתפק במועט. וכשהוא רואה איזה רשע או גוי שהשעה משחקת לו הוא מכריז ואומר שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא, לכל אחד מהעמים יכול להיות טוב בעולם פרט לעם ישראל כי בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, והבית שיש לנו אין להם. ברוח דברים אלו מקבל ברכת שלא עשני גוי משמעות מיוחדת.

שיעור חורש"י פ' בהר בחקתי תשמ"ב (ד"ת שנת ז' גליון לד')

## פרק ג

### אמרותיו המהורות

#### אל תביאנו לידי נסיון

היום רואים בחוש כי נסיון העוני גדול יותר מנסיון העושר, ושמחתי באומרים לי שכבר הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר כך, כי אם אין לו כלום, ועל פת לחם יפשע גבר, הרי שקשה להתנהג ביהודי.

דברי תורה, שמיני עצרת תשמ"ט

#### צדיקים עושים רושם

שמעתי מפי אנשים נאמנים שבעת שנשלחה ועדה מיוחדת ממעם הקהילות באמריקא לבחור עבורם באירופה איזה גדול שישמש אצלם בתור רב הראשי הגיעו אז לבעלז לפני הרה"ק מהר"י זי"ע שיגיד להם למי לפנות, ואמר להם שילכו לעדת המתנגדים כי בין החסידים לא ימצאו מי שיסכים לילך עמם לפי שמקובל בידנו שאין לדור אלא במקום שכבר היו שם צדיקים ומיהרו את האויר ועקרו כוחות המומאה משם עכ"ק.

וכתבתי מזה בתשובה (גדפס בשפע חיים לימה"צ ח"ב סי' ט"ז) בביאור מ"ש זה"תוס' (יומא ע"ז ע' ד"ה משום שיבתא) שאין אותה רוח רעה שורה באלו המלכיות דהיינו מחמת שגרו שם צדיקים קדושים שגירשו אותם מן היישוב ואכ"מ.

ואכן ראינו בעליל איך שרבים חללים הפילה ורבבות בנ"י שהי' כאן באמריקה התדרדרו ונפלו לנוקבא דתהומא רבא, וזאת בגלל שלא הי' כאן צדיקים כבעש"ט הר"ר אלימלך והר"ר זושא והסבא משפאלי זי"ע ודומיהם שהי' בכוחם לטהר את המקום וכנ"ל כח.

רעוא דרעוין פר' ויחי תשל"ה - דברי תורה, ויחי תשמ"ט

## פרק ד

### מכתב קודש

#### לעשות רצון אבינו שבשמים

ישנו מכתב מהרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע שהוא כותב אל מחותנו הרה"ק ר' מענדלע מויזניץ זי"ע, כאשר הרה"ק מויזניץ לא הרגיש טוב והרופא הורה לו שיאכל ביום כיפור, ומקורביו ידעו שהוא לא יאכל בשום אופן, והיות והרה"ק ר' יהושע מבעלזא היה מחותן ע"כ הם ביקשו ממנו שיכתוב לו מכתב.

וכך כתב הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע במכתבו, "מחותני.... באתי במכתבי הלזה, כי לפלא בעיני ששמעתי כי עלה מורא בלב אנשי שלומו ה' עליהם יחיו, פן ירצה כ"ק להתענות ביום הקדוש הבעל"ט, ומי יוכל להאמין כזאת על איש קדוש

---

כח. וברעוא דרעוין תצא תש"מ ביאר רבינו זי"ע בזה עובדא אחרת מהרה"ק משינאווא "שפ"א במוצאי חג השבועות נסע אליו אחיו הוא זקה"ק מגארליץ זי"ע והתייחד עמו בחדרו והדלת סגרו בעדם, וזקה"ק הרבה לדבר על לבו שיואל לנסוע עמו לאמריקא ולעשות שם למען תיקון הדת במקוואות ושוחטים וכו', ודו"ז סירב בכל תוקף, וזקה"ק אמר שלבדו הוא לא רוצה לנסוע, וחזר לביתו, והרכה התבוננתי כבר בעובדא זו, וכנראה ששיטתו הקדושה היתה שגם בעת יושבו בביתו בשינאווא יכול הוא לפעול למען תיקון פירצת הדת באמריקא, וכדבריו הנ"ל, ועיי"ש עוד באריכות. מה שהאריך רבינו זי"ע בענין זה ומוסיף שם עוד "וזה היה דרכו בקודש של דוזה"ק בעל דברי יחזקאל זי"ע, לבקש במזמורי תהלים שהשובר אויבים ומכניע זדים ישבר כח הקליפות והטומאה, ובוזה פועלים יותר מאשר ע"י תוכחת מוסר, ומכל שכן מדרכים ופעולות גשמיים שאין בהם שום תועלת". - ויעוין לעיל פרק א', "בינו לבין קונו", מש"כ בענין זה.

כמותו ירכו בישראל, הלא מרועה אחד מצוים אנחנו ועומדים לבלתי לאכול ביום הכיפורים, ובמקום המצטרך נאמר ונשמרתם לנפשותיכם".

וכותב לו שם עובדא מאביו הרה"ק ר' שלום מבעלזא זי"ע, "זכרתי כי עם שאאמו"ר זצ"ל היה חולה הלכנו במבוכה פן לא ירצה לאכול ביום הכיפורים, אמנם הוא ז"ל בגודל צדקתו היה זריז בדבר, ותיכף אחר כל נדרי מיהר וציוה ליתן לו לאכול כפי שהיה צריך. ואמר בזה הלשון אני מוכן ומזומן לקיים מצות בוראי כפי שאמרו חז"ל ואכל בשמחה יתירה כמעט לא ראינו שמחה כזאת רק בעת אכילת מצה ונטילת לולב!".

ומסיים שם "ויאמין לי כי מכתבי זה נגד רצוני לכתוב לכ"ק דעתי בענין התנהגותו, אמנם למען תיקר נפשו הטוב בעיני הוכרחתי לכתוב מה שנגד רצוני".

#### לבטל רצונו ותשוקתו הרוחנית אל רצון השי"ת

וביאור הדבר הוא, שצריך לקבל כל דבר בשמחה, גם כשיש לו יסורים רוחניים ואינו מצליח להתפלל וללמוד כראוי, כי מה איכפת לו להקב"ה בין שוחט מהצוואר לבין שוחט מהעורף, אלא אנו צריכים להתייגע לעשות רצונו יתברך, אבל אם משתוקק ללמוד ולהתפלל ויש לו יסורים על זה שאינו זוכה לזה, אזי מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, כי בשמים רוצים כעת את הצער הזה אם כן זה יותר חשוב מללמוד! וזה נחשב שהוא לומד כעת יותר ממה שלומד תמיד.

ובזה צריך כל יהודי להתחזק בידיעה, שאם הקב"ה לא נותן לי לעשות את המצוה, על אף שאני משתוקק ומתייגע לזה, אזי צריך לקבל גם את זה בשמחה.

ולכן הרה"ק מבעלזא שמח כאשר אכל ביום כיפור בשמחה כזאת כמו בעת שאכל כזית מצה, כי אם רצון הקב"ה לעשות זה אזי אעשה וכך יהיה, וכפי רצונו של הקב"ה הריני מבטל את דעתי ואיני שואל שאלות. כי עלי מוטל לעשות רצון השי"ת... וזהי הרבותא לקבל בשמחה אפילו יסורים רוחניים ובעת שרואה האדם שאינו הולך לו בלימוד התורה על אף כל היגיעה שלו, צריך לקבלו בשמחה ולא להתרעם ת"ו כי זהו רצון הקב"ה.

אושפיזא דיעקב תשל"ט (וכת"י)



## מרן אדמו"ר הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע

## פרק א

## מדברי תורתו

## לקבל פני רבו

והנה זה לי יותר מארבעים שנה ששמעתי מהרה"ק מהר"א מבעלזא שאמר לי בשם אביו הרה"ק מהרי"ד, במעמו שהשמיטו זאת הפוסקים [דחייב אדם לקבל פני רבו ברגל], לפי הש"ס בסוכה כ"ז ע"ב דמשני הא דאזיל ואתי ביומיה הא דאזיל ולא אתי ביומיה, דהיינו בדר בתוך התחום, ובכרכות דף ח' ע"א לעולם ידור אדם במקום רבו שכל זמן ששמעי בן גרא קיים לא נשא שלמה את בת פרעה, והתניא אל ידור, לא קשיא הא דכיף ליה הא דלא כיף ליה, וברש"י אם כפוף לרבו לקבל תוכחתו, ואם לאו טוב להתרחק ממנו ואל יהיה מזיד עי"ש, ובערכין דף ט"ז ע"ב קאמר ר"ט תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, וא"כ בזמן הזה אל ידור במקום רבו דהוה לא כיף, וכשרר מרוחק מרבו הא אסיק הש"ס דלא אזיל ואתי ביומיה אינו חייב, ולכך השמיטוהו הפוסקים, אתר"ק.

ולפי זה א"ש שהרמב"ם בפ"ה מתלמוד תורה ה"ז שלא חילק בין אזיל ואתי ביומיה כיון שרק ר' אליעזר ס"ל הכי בסוכה שם עי"ש בכס"מ ולח"מ, לכך הביא שם ההלכה דחייב לקבל פני רבו ברגל גם לזמה"ז ודו"ק.

וכן א"ש כיון שהשמיט הרמב"ם הך דיידור במקום רבו והחילוק בין כיף ללא כיף, וסתם בפ"ו מדעות ה"א לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל חכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם וכו' עי"ש, ולהך ש"ס דברכות היה לו לומר דבלא כיף לא ידור במקום רבו, ורק המג"א באור"ח סי' תר"ח סק"ג הביאו, ולכך לשיטתו הביא הרמב"ם ג"כ הך דחייב לקבל פני רבו ברגל ודו"ק כ"ט.

שו"ת דברי יציב תאו"ח סי' רכ"ח, ובשפ"ח מכתבי תורה ח"ב עמו' רנ"ז.

כט. והוסיף מרן מהרי"ד זי"ע - הנו"ב אמר תירוצו על השמטות הפוסקים בדין דחייב לקבל פ"ד ברגל בדרך דרוש ואני אגיד תירוצו עפ"י לומדות - כך סיפר כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א ששמע מפ"ק של מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע בעת שהי' משתתף בסעודת הכר מצוה של האדמו"ר מבעלזא שליט"א.

### תשובה על תשובה

שמעתי ממהרי"ד מבעלזא זי"ע שהקשה אמאי צריכים תרי דתויבתא אחרי ז' דנחמתא, מהו הענין לקרוא שתי פעמים הפטרה בענין תשובה בצום גדלי' קורין דרשו וכו' ובשבת תשובה שובה ישראל וכו'.

ונראה לומר שאכן צריך תשובה על העבירה, אבל עוד יותר צריך להתבונן ולשוב בתשובה על שצריך היה לעשות תשובה כלל, כי היות והיה בעל גאווה לכן מכשילין אותו בעבירה כדי שלא ידמה בעיניו שהוא כליל השלימות, לכן מראים לו כדי שלא ימשיך ליפול הלאה בגאותו אלא יבחין איך שהוא נראה, זהו ב' התשובות ל'.

ברעוא דרעוין פ' בשלח - תשמ"א

### פרק ב

#### מאמרותיו הטהורות

#### בהגלות נגלות

הצדיקים לבית בעלזא הרה"ק מוהרי"ד ורה"ק מוהר"א זי"ע בדברי תורתם דברו רק בנגלות התורה לא

וכמו"כ הזכיר מרן רבינו זי"ע תוספת הדברים הנ"ל בתוך ההספד שעורך בעיר קלויזנבורג אחרי הסתלקותו של מרן הקדוש מהרי"ד זי"ע ועכ"י - ומפי ע"ר הרה"ח ר' צבי מרובקו ז"ל שהי' שו"ב במורש לודש ואח"כ שו"ב בנתניה, והוא הי' נוכח בקלויזנבורג בשעת ההספד ואמר שבאמצע ההספד נפל מרן רבינו מלוא קומתו והשתטח על הריצפה והתבטא כי נלקח מאתנו מנהיגו של כלל ישראל.

ל. וראה בספר "מהרי"ד", [מועדים, שבת שובה, עמ' ר"ן] "וצריך להבין ענין שתי התשובות, ונראה, דידוע דכל מצוה שאדם עושה צריך לכלול עצמו בתוך כלל ישראל המקיימים מצוה זו, והנה מצות תשובה היא א' מתרי"ג מצוות, ואין יכול אדם לכלול עצמו בזה בתוך כלל ישראל, הלא בשעת תשובה צריך להכיר שפלות עצמו, שהוא השפל והגרוע מכל האדם, ואין לך אדם מישראל שיהא צריך לעשות תשובה באופן שהוא צריך לעשותה, ואמר א"א ז"ל דצריך בתחלה לעשות תשובה ולבקש מהשי"ת שיזכהו להיות נכלל בתוך כלל ישראל, ולאחר שעשה תשובה באופן שכבר ראו להכלל בכלל ישראל, אז צריך לעשות תשובה לקיום המצוה, וחשובתו זו תעלה לרצון בתוך כלל ישראל, וזהו ענין ב' התשובות הנ"ל, וע"ע בספר "מהרי"ד" [מועדים, שבת שובה, עמ' קנ"ן] מה שיישב לקושיא הנ"ל באופן אחר.

לא. ראה עוד בענין זה ברעוא דרעוין שמות תשכ"ה מה שהאריך רבינו זי"ע בענין זה באריכות.

**ביאור א' – דרכם בקודש להורות לעם את המעשה אשר יעשון בדרך  
הנגלה ובתוך דבריהם טמנו רזין עילאין**

לזה באו בדרכם בקודש להורות לעם את המעשה אשר יעשון בדרך הנגלה ובתוך דבריהם טמנו רזין עילאין, ומפליא הדבר שבספרו של רבן של ישראל הרה"ק בעל נועם אלימלך מוזכרים דברי הזוהר וכתבי האר"י פעמים ספורות ובכל זאת דבריו מלאים סודות התורה... גם החתם סופר זי"ע שהיה תלמידם של הגה"ק בעל הפלאה ומוהר"נ אדלר רוב דבריו הם בפשטיות התורה ולמרות שרב גובריה גם בחכמת הנסתר.

ובעוה"ר ישנם כאלו שמתוך שאיפתם לגדלות מתיימרים לעסוק בחכמת הקבלה, דבר שכבר ביטלו רבותינו הגדולים כלפני מאה שנה. כי אנשים פשוטים צריכים ללמוד רק גפ"ת והלכה למעשה ולא לחקור בפלוסופיא ואמונה<sup>ל</sup>, אל לו להתבונן למה ואיך נברא העולם, לא עליו להתבונן ולתרץ את דרכי ה', עליו רק להאמין באמונה שלימה שהבוית"ש מנהיג את עולמו בטוב וכל מה שעושה בודאי שכך מוכרח להיות ואין מהצורך לתרץ אותו יתברך.

דברי תורה פר' חוקת תשמ"א

**ביאור ב' – כי דרכם בקודש לא להראות מעשיהם כלפי חוץ אלא להתנהג  
בפשטות ובהסתר**

ידוע שהטומאה נקראת קליפות, דוגמת קליפת הפרי שהיא מבחוץ לעין כל והפרי נמצאת בפנים והקליפה נמאס לאכילה והיא בכלל ארור שאין ראוי לברכה, וכן מי שמתנהג בטומאה מתכוין להראות מעשיו כלפי חוץ, וע"ז אמרו (אבות פ"א) נגיד שמים אבד שמים, ועל זה היה עבודתם בקודש של אבוה"ק זקה"ק בעל הדברי חיים וזקה"ק מגארליץ ואאמו"ר זי"ע, וכל ספה"ק מתלמידי הבעש"ט הק' מלאים סודות התורה אבל לפום ריהטא נראים הדברים כפשוטים ועד שהרבה פעמים נראה כאילו אין הפירוש מתאים לדברי הכתוב, ...ומי שזוכר עדיין את פני הדור שלפנינו לספר על זה מצדיקים ות"ח שכל התנהגותם היתה בפשטות ובהסתר, ובעוה"ר חשכו עיניים מראות ואוי לעינים שכך רואות איך שהכל רצים אחרי השקר ותעמולי הפרסומת ואין מתכוונים לשם שמים, ובוזה מחללים את התוה"ק ולכן מדה כנגד מדה בעוה"ר משנאיך נשאו ראש לחלל את המקומות הקדושים.

רעוא דרעוין וישב תשל"ח

לב. וראה בזה מה שהאריך כ"ק מרן רבינו זי"ע בשיעור חורש"י פר' קרח תשכ"ד (גליון מ"ח, תנש"א) בענין זה.

## פחד יצחק

עובדא הוי ששאלו את הרה"ק מוהרי"ר מבעלזא זי"ע היכן מרומז בתורה"ק שמדתו של יצחק הוא פחד, א"ל מהכתוב שאמר יצחק לאבימלך ואחוזת מרעהו מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אותי וגו', דהלך בתקיפות וגער בהם והוא מבחי' פחד ודין עבד"ק<sup>ל</sup>.  
 ישראל סבא, ח"ה, ע' ת"כ

## במוצאי מנוחה קדמנוך תחלה

ונהדרנא כד הוינא מליא והיינו משובתי שבת, בעיר הולושיין אצל הרה"ק מוהרי"ר מבעלזא זצוק"ל, ועמדתי שם עם נכדיו מאחורי כסא קדשו, ואחר הברלה פנה אלינו ואמר: בחורים לכו ללמוד, יש לי בקבלה מאבי שמיד אחרי הברלה צריכים ללמוד עבד"ק<sup>ל</sup>.

ביאור א' – כי אחרי ששבתו אצל הצדיק צריך שיוסיף בהתמדת התורה

ע"ד מצוה גוררת מצוה

ונראה בביאור כוונתו כי אחרי ששבתו אצל צדיק ושמעו ממנו תפלתו ואמירת שלום עליכם וכו' עליהם לדעת שאם נגרם להם מזה רגע של ביטול תורה - וכמו הבחורים שקמים בשעה מאוחרת ביום ראשון, כל זה איננו שוה, כי מצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ואם התוצאה היה דבר עבירה סימן מזה שלא טוב הדבר.

ובעוה"ר הלב כראב לראות איך שהתגברה הסט"א ומוצ"ש נעשה זמן הילולא וחינגא וכבר קונן ע"ז המהרש"א בח"א שבת קי"ט ע"ב, ואף יום שבת קדש נעשה חול אצלם שבטלים מלימוד התורה.

וכמו כן עצם הרגשת קדושת השבת תלוי לפי התנהגותו כל השבוע וביום ערב שבת, וכמ"ש בנועם אלימלך (פרשת בשלה) על פסוק והיה ביום הששי והכינו את

לג. וראה באריכות נפלאה בדברי תורתו של כ"ק מרן רבינו זי"ע ברעוא דרעוין חיי שרה תשמ"ג בענין זה.

לד. וסיפר הגה"צ אב"ד נאראל שליט"א שנכח גם שם בצעירותו, שכשמע רבינו דבה"ק של מרן מהרי"ר מבעלזא בחורים לכו ללמוד וכו', נתלהב רבינו זי"ע מאוד, ובפרט לאחר שדיבר הרה"ק מהרי"ר מבעלזא בעידן רעוא דרעוין בדברי תורתו מענין גודל אהבת התורה ובפרט בלילות שרוב שלימות האדם תלויה בעבודת הלילה. - מיד ישב רבינו זי"ע ללמוד ממוצ"ש ק יום ולילה עד יום שלישי בבוקר ללא הרף. (- מרשימותיו של הרב חיים גולדשטיין הי"ו).

אשר יביאו, שכל מי שעובד עבודתו לשמים וכוונתו לטוב כל ימי השבוע בכל מה שעוסק או לומד או בהיר הוא בשחקים ביום בא יום הששי נתלהב בקרבו אז הבהירות של יום השבת הבא וכו' להרגיש את יום השבת קודש מיד בהתקרבו ביום הששי בבוקר ונמצא זה הדבר סימן טוב על ימי החול. ההוא אם היו בקדושה ואם היתה עשייתו נוח לשמים ונוח לבריות כשבא בוקר יום הששי מרגיש קדושת שבת טרם בואו וכו' עיי"ש.

שפע חיים ירח האיתנים ח"ב ע' ט"ז - רפ"ב

ובח"א לירח האיתנים עמו' רנ"ז

**ביאור ב' - כי דרכם של צדיקים שאחרי השבת באים לידי שברון לב,**

**ומקבלים עליהם להטיב דרכם בלימוד תורת אמת**

ונראה הענין בזה דהנה אנו מבקשים והסר שטן מלפנינו ומאחרינו, מלפנינו היינו קודם קיום המצוה שאז הטומאה מתגברת לעכבו שלא יבוא לידי קיום המצוה, וע"ד דמצינו (גיטין נ"ב, ע"א) הנהו בי תרי דאיגרי בהו שטן דכל בי שמשו (של ערב שבת - רש"י) הוו קא מינצו בהדי הדדי, שהטומאה התגברה עליהם לעכבם מלבא לקדושת השבת ח"ו, וגם בדבר הזה רואים איך שפשתה המספחת בימינו שאין עושים הכנה כדבעי לפני כניסת השבת כפי שנהגו צדיקים... וכן במוצאי שבת קודש הוא אצל קלי הדעת זמן גרוע ביותר, ועוסקים בהוללות וקלות ראש כשקוראים לזה סעודת מלוה מלכה. וסמוך לעת ערב הם יושבים ומצפים בחוסר סבלנות על זמן צאת השבת, ... וכתבו בספה"ק שעל זה כוונת המבוקש והסר שטן מלפנינו ומאחרינו. היינו שהיצר לא יוכל להפריע ולעכב לפני קיום המצוה, ומאחרינו היינו אחרי היום המצוה שאז היצר מתגבר שלא יקלוט בקרבו כח הקדושה להיות הקדושה נבלעת בגופו לקדש כל אבריו.

כי כך היא דרך הצדיקים שאחרי קיום המצוה ממשיכים שוב בהתבוננות ובהתקדשות בהכנה דרבה, ולאפוקי מדרך השוטים ופתאים שאחרי שעשו מצוה רואים עצמם כמושלמים, ולבם מלא גאווה והתפארות שב"ה עלתה בידי לעשות מצוה כדת לשמור שבת קודש וכדו', ומתוך כך הסט"א משתלטת עליו לגמרי והוא נשקע בני' שערי טומאה, כי תועבת ה' כל גבה לב (משלי טו, ה) וכל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים (סוטה ד' ע"ב), ולא כן נחלת עבדי ה' בעלי דעת דאדרבה אחרי שעשו מצוה מגיעים לידי יותר שברון רוח, ... והוא מתבייש במעשיו ומקבל על עצמו להיטיב דרכו בלימוד תורת אמת לערוך ימים ולילות טובות ומאירות בשמירה וזהירות על כל דיבור ומחשבה ומעשה באופן שבשבת הבא עכ"פ יזכה להרגיש קצת קדושת שבת.

רעוא דרעוין תצא תשל"ט



ביאור ג' - במוצאי שבת סגולה גדולה לעסוק בתורה כי לעומת זה הקליפות מתגברים אז ביותר

כי מוצאי שב"ק ומוצאי יו"ט המה סגולה גדולה לעסוק בתורה. דמוצאי הוא מלי' יציאה, שמוציאים את האדם מהסט"א אל הקדושה, כי לעומת זה במוצאי שבת הוא לפתח חטאת רובץ, וכשנכשל נופל מאיגרא רמא לבירא עמיקתא ואפילו מה שנשכר בשבת קודש - חוטפים הקליפות ממנו רח"ל, ואין דברינו בשופטני אשר מוצש"ק הוא עיקר תוקף זמן הטומאה אצלם, אלא בבני"י שומרי תורה ועדות, אשר אף עליהם משתוקק היצה"ר להתגבר במוצש"ק דייקא, ועי"ז מאחר בקימה בבוקר יום א' ומאחר זמן קר"ש, וכל מה שעמל להשיג בשבת נגזל מיד במוצש"ק ומתהווה מזה חיות להסט"א והוא נותר ערום וערי" רח"ל. ולכן מיד כשהולך האדם אחר סעודה שלישית בשב"ק בהתעוררות דקדושה צריך להתחיל מיד את השבוע הבא בתלמוד תורה שילמוד לכה"פ כמה דפים גפ"ת.

ישראל סבא, גליון צ"ה, עמ' תקפ"ה

## פרק ג

## תורה

### והוא ששנה על אתר - אחרי התפילה

זכורני מלפני שנים רבות כשהייתי אצל הרה"ק מוהרי"ד מבעלזא זצלה"ה וראיתי שאחרי התפלה יושב שם בביהמ"ד, בין מאות היושבים שלמדו שם, כשהוא יושב על מקומו מעוטף במלית ותפילין ופניו אל הכותל ולמד כשעתיים ברציפות גמ' ותוס'.

ביאור א' - להורות לעם ה' שאל ילכו מביהמ"נ מיד אחר התפלה כתינוק

הבורח מבית מקום ספר

וכן נהגו כל הצדיקים לקבוע שיעור אחרי התפילה. - אמנם משנתמעטו הדורות והכל ממהרים ונחפזים לעסקיהם חששו שמיד בסיום תפלת עלינו יהיה כבר בדרכו, ולזה הנהיגו קדושינו הנחת תפלין דר"ת שמתוך כך יצטרך לשהות קצת אחרי התפלה - שהרי כל יהודי חסיד לא יזלזל בחיוב הנחת תפלין דר"ת, וממילא לא יסתלק מיד אחרי התפילה כתינוק הבורח מבית מקום ספר, ואדהכי כבר יקבע לו גם עת כחצי שעה ללמוד שיעור בחק לישראל פרק משניות או דף גמרא.

ועדיפות איכא בהא שלומד בתפלין דר"ת דייקא, כי יש אריכות בפוסקים אם דברי תורה חשובים היסח הדעת בתפלין, ולפי מה דאיתא מאריה"ק (והובא גם בחכמת

שלמה להגרש"ק באר"ח סי' פ"ה ס"ב) תפלין דר"ת מחמת גובה קדושתם אין היסח הדעת פוגם בהם, ומכיון שמתוך עיונו בלימוד עלול הוא להסיח דעתו מתפילין לכן עדיף שילמוד כשהוא בתפילין דר"ת.

שיעור חומש רש"י פר' קרח תש"מ - ד"ת גליון מ"ד תש"נ

**ביאור ב' - כי אחר התפילה מתגברים הקליפות על האדם והלימוד יהיה שמירה לתפילתו**

ונראה כי אחרי התפילה מתגברים הקליפות על האדם, ולכן אומרים אז נפילת אפיים ולפי מנהג אשכנז גם וידוי, כי לאחר שהתפלל בלב טהור ולפחות כוון פירוש המילות מתחלה ועד סוף עומדים עליו הקליפות דנפשי מינן וקיימי עלו כי כסלא לאוגיא (ברכות ו' ע"א), ורוצים לחטוף ממנו הקריאת שמע ושמונה עשרה, ולזה הוא מתוודה ובוכה ומתחנן שלא יותן לזרים חלקו.

וליתר זהירות מוסיפים ללבוש תפילין דר"ת לאחר התפלה, שלפי המבואר בכתבים מעלת קדושתם גבוהה ביותר ושם אין שליטה לשום מזיק שאינם יכולים להגיע שם, ובכך יהא לו שמירה לתפלתו, ואז הולכים מחיל אל חיל לעסוק בתורה, וכפי שנכתב על זה סימן מיוחד בשו"ע (סי' קנ"ה), וכן ראיתי אצל רוב הצדיקים שהכרתו אותם שאחרי התפלה ישבו ללמוד בביהמ"ד בקרב אלפי החסידים שעמדו שם כשהם מעוטרים בתפילין דר"ת, והענין בזה שע"י הלימוד יהיה שמירה לתפלתו וע"ד והסר שטן מאחרינו לה.

רעוא דרעוין תצא תשל"ט

**ביאור ג' - להמשיך הקדושה מעבודה שבלב זו תפילה וללכת מחיל אל חיל**

ובנוגע לענין התפלה אם ירצה האדם להבחין בעצמו אם תפלתו היתה כהוגן, יראה למה שנמשך אחרי התפלה, כי מצוה גוררת מצוה ואם התפלה היתה כראוי אזי מיד אחר התפלה הולך מביהמ"ד לביהמ"ד לעסוק בתורה כנפסק בשו"ע (סי' קנ"ה), ומשור"ה אין המנהג להגות תפילין של רש"י ור"ת ביחד כדי שאחר התפלה יניח תפילין דר"ת - שלגודל קדושתן אין פגם היסח הדעת מגיע להם, כדאיתא מהר"א מזידטשוב זי"ע - ויעסוק בהם בתורה למלא את מה שהחסיר מלימודו

לה. ראה בזה בדגל מחנה אפרים פר' כי תשא ד"ה ואמלא, וכן בפר' פקודי בד"ה אלה כי סגולה גדולה לחבר אחר התפלה בדברי תורה ותיכף אחר התפלה ילמוד אף דבר מועט... ולא יפנה תיכף לגשמיות כי אז קרוב הוא להכשל ח"ו כי הקליפות מתקנאים בו ושומרים צעדי... אך אם לומד תיכף תורה מחבר התפלה עם התורה ומשם יתפרדו כל פועלי און וכו', עיי"ש עוד מה שהאריך בזה.

בשעה שהתפלל, ומי שדעתו יפה אינו נחפז לרוץ לעסקיו... ומי שנוהג כן סימן שתפלתו היתה הגונה... וכדבר הזה היא בכל מצוות ה' אשר תעשנה, שהעיקר היא להתדבק בקדושת המצוה ולהמשיך שמצוה זו תהא גוררת עוד חבילות של מצוות, ויכול האדם לעמוד בתפלה בבכי ותחנונים וכל זה איננו שוה לו אם אחר כך הוא פונה לעסקיו והבליז אלא אם כן יוסיף ויתעלה בקדושה, ואשר על כן אחרי התפלה מניחים תפילין דר"ת שקדושתם גבוהה ביותר כנודע, כדי שיהא מוסיף והולך דמעלין בקודש, והרבה צדיקים היה להם שיעור קבוע אחרי התפלה כשהם מעוטרים בתפילין דר"ת, כדי להמשיך הקדושה מעבודה שבלב זו תפילה וללכת מחיל אל חיל.

רעווא דרעוין אח"ק תשמ"ב, וברעווא דרעוין בראשית תשל"ז

### לשנות ד' פעמים

בר הוינא מליא בהיותי בראצפערט, בקרתי אצל הרה"ק ר' ישכר בער מבעלזא זי"ע ואמר לי שקיבל מאביו הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע שלחזור על כל לימוד שלומדים ד' פעמים אל אחר עכ"ל.

וכמו שמובא על משה רבינו שהיה חוזר ארבעה פעמים על מה שלמד מפי הקב"ה, שהיה חוזר עם עצמו ואח"כ עם אהרן ואח"כ חזר לבני אהרן, ואח"כ לכל כלל ישראל, והרי שחזר על הלימוד ד' פעמים לי, ובגמרא (ברכות כז ע"א) מצינו שר' זירא חזר על מימרא אחת ארבעים פעמים, על אף שידע את ההלכה הזו אלא שחשב שר' יהושע בן לוי אמרה וכשנודע לו שר' יוחנן אמר אותה, תיכף ומיד חזר עליה ארבעים פעמים, - ואם כן מה חכמי הש"ס שלמדו תורה לשמה והיו להם מוחות קדושים וטהורים שלמעלה מבין השגתינו, היו חוזרים כ"כ הרבה פעמים על אחת כמה וכמה אנו.

חורש"י תרומה תש"ל (כת"י) והדרך ילכו בה עמוד ז'

לו. מקורו בעירובין דף נ"ד ע"ב חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים וכן במד"ר פ' כי תשא (מ, א) כשביקש לומר תורה לישראל אמרה ד' פעמים כו', (אבל במדרש תנחומא פר' יתרו (טו) משמע דהוי ג' פעמים. וכך נפסק בטש"ע או"ח ר"ש סי' קל"ט עי"ש בזה), וכן בהגהות סכיב המדרכי מס' ר"ה והובא בשירי כנה"ג יור"ד סי' רמ"ז בהגה"ט אות כ"ט שכתב להדיא כנ"ל לחזור ד' פעמים.

## ובהם נהגה יומם ולילה

נחירנא כד הוינא מליא, בשעת מלחמת העולם כשעיירתנו רודניק נהייתה למדורת אש ונסענו מעיר לעיר למצוא מקום מגוהה והגענו לראצפערט, והלכתי עם כ"ק אאמו"ר זי"ע לבקר אצל הגה"ק מהרי"ר מבעלזא זצ"ל זי"ע, ובתוך הדברים שאל אותי האם אני לומד, השבתי לו: איך אפשר ללמוד כשנעים ונדים כך בלי בית, וסיפר לי מסבו הגה"ק שר שלום זי"ע שבילדותו פעם בפרוס ימי חג הפסח כשניקו וסיידו בית דירתם הבחינו לפתע כי הילד איננו, ואחרי רוב חיפוש מצאו אותו יושב תחת השולחן ולומד עכר"ק.

### ביאור א' – חובת ההתמדה מתוך הצנע לכת

וזה הי' אחד מהדברים ששמעתי אז מפ"ק זה יותר מששים שנה בשנת תרע"ה, וכעת הבנתי ד"ק ששיחת חולין של ת"ח צריכין לימוד, ונראה שהתכוין ללמדני ולרמז לי כי כך היא דרכה של תורה להסתור במסתרים וללמוד שם, כי אם לומד בריש גלי כדי שיפארהו בני אדם לא יצליח בלימודיו, ולפי שלמד בהחבא תחת השולחן שהיה מכוסה בשמיכות, זכה לאהבת תורה אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, ועסק בתורה בכל עת ובכל מצב.

שפיע חיים, ירח האיתנים, ח"ב ע' רס"ח.

### ביאור ב' – חובת ההתמדה בלימוד בכל זמן

וזאת לפנים בישראל היו לומדין בביהמ"ד אפילו בערב פסח וכדמוכח מהגמ' בפסחים (דף ז' ע"א) בהלכה דתלמיד היושב לפני רבו בערב פסח ונוכר שיש לו חמץ בפסח עיי"ש.

חזינן שדווקא בימים כאלו – ימי ניסן וכדו' שנפרץ מנהג רע בשיבות ותלמודי תורה אשר מפקירין התלמידים מעסק התורה וקורין לזה "בין הזמנים" וכבר דברו ע"ז ככרוכיא בעל השלה"ק, (מס' שבועות) ודווקא בימים אלו היו צריכים להרבות מאוד בתלמוד תורה, עומד היצה"ר ומפתה לבנ"י לנקות ולמרק הבית ולסיידו ולמצוות שונות ובלבד שיבטל מן התורה ומה מועיל שטיפת ביתו וביעור חמצו בשעה שכל גופו מלא בחמץ והשאור שבעיסה, וברור שאת השאור שבעיסה אי אפשר לגרש אלא בעסק התורה, ולכן יש להשתדל בימים הקדושים שלפני הפסח וכדומה להרבות יותר ויותר לעסוק בתורת ה' ולבקש שיוציאו מעמקי הקליפות לז'.

ישראל סבא, גליון ח"ד, עמוד תשמ"ו

לז. וראה מה שהאריך כ"ק מרן רבינו זי"ע ברעווא דרעוין ויקהל פקודי תשל"ט בענין זה.

## פרק ד סיפורי צדיקים

### מי יעלה

רבינו זי"ע שבת בימי בחרותו בשב"ק פרשת קרח בשנת תרפ"ג אצל כ"ק מרן הקדוש אדמו"ר מהרי"ד זי"ע בהולשימן<sup>לח</sup>, וידוע בבעלזא נהגו מאז ומקדם לא לתת לבחור שטרם הגיע לגישואין לעלות לתורה ל"מפטיר", אף ביתר שבתות השנה. והנה ראה זה פלא, כ"ק מרן מהרי"ד - שגילה כלפיו הערצה יתירה ומופלגת - יצא מגדרו, והורה לכבדו בעליית "מפטיר" דייקא, כנהוג בחצרות אבותיו הקדושים מצאנו. ויהי הדבר לפלא ולשיחה אצל עדת החסידים ששבתו בחצר הקודש שבהולשימן.

מפי ע"ר הגה"צ אב"ד נאראל שליט"א, שנכח שם בצעירותו באותה שב"ק (מרשימותיו של הרב חיים גולדשטיין הי"ד ששמע מפי הגה"צ הנ"ל).

### לקבל פני כל הצדיקים

בעל מנחת אלעזר שהיה קשור עם רבינו הגה"ק זי"ע בקירבה משפחתית (שניהם היו מצאצאי מהרצ"א מדינוב בעל "בני יששכר" זי"ע) קירב את רבינו באופן נפלא והפליג בשבחו כבעל מוח של עילוי.

באחת משיחותיו סיפר רבינו זי"ע (מדברות קדשו בשיעור חורש"י פ' ויקהל תשל"ח) בהיותי בבחרותי אצל הגה"ק ממונקאטש זצ"ל הייתי אורחו על שב"ק וכו'... ואף אמר לי אז בחביבות: סבורני שהנך מתלבט אם לשחר פניו של הרבי מבעלזא (ה"ה מרן מהרי"ד זי"ע ששהה אז במונקאטש), ואני אומר לך כי נכון שתעשה כן.

ספר לפיד האש דף סד-סה

---

לח. והוסיף וסיפר שזוכר כשהגיע כ"ק מרן רבינו זי"ע להולשיץ רעשה כל העיירה בהתבטאם "דער עילוישער בחור פון רודניק איז אן געקומען", והיה לשיחה אצל כל החסידים.



## מרן אדמו"ר הגה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע

פרק א

אמרות טהורות

גוי אחד בארץ

שמעתי בשם הרה"ק מוה"ר אהרן מבעלזא וצללה"ה שבהגיעו לארץ הקודש התבטא ואמר: פלא והפלא כאן בארץ ישראל גם הגויים יהודים הם עכד"ק

להפש זכות אפילו על גרוע שבישראל

וכוונתו נראה ברור כי שוא ושקר בפיהם של האומרים שאין בני ישראל הולכים בדרך התורה, ובכך מעלילים ומדברים לשון הרע על רבים שהעון בזה חמור פי כמה, וכמ"ש החפץ חיים כלל י' י"ב ומה גם שפוערים פיהם מבלי חוק לומר שהגויים הם טובים ומעולים יותר, הלא תצילנה אוזן כל השומע זאת. - וכבר אמרתי לרמז במאמר הכתוב ומי כעמך ישראל גויי אחד בארץ, היינו אף שאומרים עליהם שהם גויים דמעשיהם כמעשי הגויים, מ"מ הם אחד בארץ ואין כמוהם בין כל האומות.

וכנראה שהתכוין הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע להנ"ל דגם אלו שמוציאים לעז עליהם שהם גויים מחמת מעשיהם, אף הם יהודים המה.

שפע חיים ירח האיתנים ת"ב ע' רמ"ב

אהרן... אוהב את הבריות

זכורני שסיפרו לאדמו"ר זי"ע איך שבהיות הרה"ק מוה"ר א מבעלזא זי"ע במונקאטש באו אליו אנשי משטרה שרצו להושיכו במאסר והכוחו ודחפודו והתנהגו אתו בצורה גסה מאד שלא יכל לסבול את רשעותם, ואז הגיב ואמר "זיי זענען עפעס זייער מאדנע גויים" עכד"ק.

לראות מעלת חברנו - ולחיות שפל בעיניו אפי' כנגד גויים

וזה כבר נחשב אצלו התבטאות חריפה ביותר על הגויים, וזכורני כשסיפרו זאת לפני אדמו"ר עלתה כבת שחוק על שפתיו.

ודרך זו של הצדיקים הק' שהם בבחינת טוב, היא דרך מיוחדת במינה לגמרי, ובעוה"ר היום משוקעים כ"כ שאין לנו מושג ולא יודעים בכלל כיצד זה נראה, כיון שנטו מדרך הבעש"ט הק'.

ומי שאינו הולך בדרך זו אינו יודע את דרך תלמידי הבעש"ט ולא ראה ולא למד את דרכיהם מימיו, דרך הבעש"ט היתה ללמד לאדם להיות לו הכנעה בפני כל אשר בשם ישראל יכונה, וכמ"ש ממשרע"ה שהיה עניו מכל האדם אשר על פני האדמה אפילו מגויים לט'.

ולכן היה הבעש"ט מכונה בעל שם טוב, דייקא, שזה עדה"כ טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, כמו שיש בחינת טוב ורע שבקין וכן בהבל כידוע לבקיאם מעט בסידור, והבעש"ט היה בבחי' טוב שאינו יכול לראות רע על אחרים.

שיעור חומש רש"י אמור תשל"ז - דברי תורה, גליון תס"א

### אומה בזויה

אמרתי מכבר שהערכים גרועים הרבה מהגרמנים ונהנתי כששמעתי שגם חר"ק מהר"א מבעלזא זי"ע אמר כן, ואין בכל העמים אומה בזויה ושפלה כמותם.

רעוא דרעוין פר' בהעלותך תשמ"ב - דברי תורה תשמ"ט, גליון מ"ח

### ראיה נכונה

מרן מהר"א לא היה מרוצה כשהחמירו שלא לצורך, ובחקשר לזה סיפר לכ"ק אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג, שפעם חנך אחד מאג"ש בלבוב בית חרושת של יי"ש ומשקאות חריפים. ביקש את מרן ששהה אותם ימים בלבוב, שיכבדו בהופעתו. מרן נענה לבקשתו, ובעל המפעל הראה לו את כל הציוד והסביר לו את תהליך הייצור. אמר מרן, שלפי כל הגתונים עלול בית החרושת לייצר משקאות משובחים, רק שלא יבואו אדוקים קנאים (פרומע) ויאסרו את המשקאות....

ספר אדמו"ר"י בעלז (מהר"א דף ע"ה)

לט. וראה בדברות קדשו של מרן רבינו זי"ע בעידן רעוא דרעוין פ' חיי שרה תשמ"א (ד"ת גליון תקנ"א) ביאור נפלא איך היה מרע"ה יכול להיות עניו מכל האדם אפילו לעומת הגויים.

## פרק ב

### תפלה

כי מלאך ה' הוא - ומלאכים יחפזון

הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל זי"ע כידוע היה דרכו בקודש להתפלל במהירות מרובה<sup>מ</sup>, וכדרך זקינו הקדוש מוהר"י זצ"ל, כשהייתי פעם אצלו בעיר סקהאל דקדקתי אחריו בתפלת מנחה וגם בתפלת מעריב וראיתי שלא התחיל להתפלל יחד עם הציבור אלא המתין כמה דקות ורק אחרי זה התחיל בתפלתו.

והבנתי טעמו ונימוקו בהיות שידע שאין הציבור יכולים להתפלל בכוונה במהירות כזה, ומכיון שבגומרו את התפלה יתחיל הש"ץ בתפלת החזרה ויבלבל את הציבור בכוונתם לכן העדיף לאחר בהתחלת תפילתו.

ואם יש תלמידי חכמים שיושבים על התורה ועל העבודה ומקיימים שויתי ה' לנגדי תמיד וה' בעוזרם שיכולים להתפלל במהירות, הרי יש להתחשב עם רוב בני הצבור שאין דעתם שלימה להתפלל במהירות כזאת, לפי השערתו יהודי פשוט שרוצה לכוון בתפלתו, אף בלי כוונת פירוש כל מלה ומלה אלא לפחות לכוון בכל ברכה, זקוק לפחות לזמן של חמש ושש דקות לתפלת שמונה עשרה, ואם אחד רוצה לכוון כוונת השמות שבכל ברכה כדת הכתובה בשו"ע (סי' ה') (ואשר לדעת כמה פוסקים בברכת אבות לא י"ח בלי כוונת השמות) מדוע על יהודי כזה להתפלל ביחידות או להיבטל מאמירת קדושה. ואם הרב כוחו יפה למהר בתפלתו בדעתו הרחבה בודאי שיש להמתין על רוב בני הצבור דלאו כל מוחא סביל דא.

שיעור חומש רש"י פר' קרח תשל"ט - "צאנז", ניסן תשנ"ב

### תפלת מנחה אצל צדיקים

זכורני כשהייתי בסקהאל בימי בחרותי כששהה שם הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל זי"ע. וראיתי שהתחיל להתפלל מנחה כשבעים דקות אחר השקיעה ומיהר בתפלתו ועד שעת צאת הכוכבים גמרו את התפלה.

מ. וכן ידוע דרכו בקודש שהי' מתפלל מאוחר מאוד. ויעויין להלן מזה. - ונציין מה שאמר כ"ק מרן רבינו זי"ע ברעוא דרעין פר' שמות תשכ"ה "וכן היה קדושי עליון שהפכו גבולות יום ולילה, התפללו שחרית שבילילה ותפילת ערבית ביום והם בגודל קדושתם היו רשאים לעשות כן בדרך הוראת שעה כאלוהו בהר הכרמל, ומחמת דלפי עניניהם יצא להם להתפלל תפלת מוסף בחצי הלילה היו מתפללים אז, אבל ברור כשמש שאנשים פשוטים אסורים להתנהג כן אחריהם, והעושה כן ברכותיו לבטלה".



וכן הי' נהוג אצל הרבה צדיקים שראיתי להתפלל מנחה אחרי שקיה"ח. וזקה"ק מצאנו זי"ע נהג להתפלל מנחה כשכבר היה נדמה ללילה והיה אומר אז גם תחנון, וממז"ח בזיוז"ר בעמח"ס עצ"ח שמעתי שבבית מדרשו של החת"ס היו מתפללים מנחה בשעה מאוחרת יותר משהתפללו בסיגוט, וכן סיפר לי הה"ג מזה"ר עקיבא סופר זצ"ל ששמע כן מפי אביו בעל שבט סופר.

שו"ת דברי יציב חאר"ח סי' צ"ט

### פרק ג

### מנהגי קודש

#### להחמיר בשיעור כזית

שח לי ב"ק אדמו"ר מצאנו קלויזנבורג (שליט"א) [יצוקלה"ח] שבהיותו בצ"ק של מרן הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע וכבדו עם לעקיך נתן לו בשתי ידיו מלא חפניו, שחשש לשיטת הפוסקים (סידור היעב"ק, חיי"א כלל נ"ד סכ"א, ומשנ"ב סי' ר"ח סקמ"ח) דלכתחלה טוב לזוהר לשער שיהי' בהקמתו לבר שיעור כזית עכ"ל.

נטעי גבריאל - שבועות דף קל"ג.

#### צדיקים אף שחש מאור עיניהם - לצורך רוחניות כן ראו

שמעתי מהרה"צ רבי אברהם פולק שליט"א, האדמו"ר מפ"ת, ששמע מפ"ק של מרן רבינו הגה"ק זי"ע אודות קריאת המגילה של מרן הגה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע בשנותיו האחרונות, ואמר רבינו על הרה"ק מבעלזא כי אין ספק בכך שאכן במאור עיניו הק' ראה היטב את הדברים שברצונו הי' לראותם בעצמו. - כאסמכתא לדבריו, המשיך וסיפר ג"כ על כמה מצוקי ארץ ועמודי עולם מדורות קדמאי, אשר בעת זקנותם תש מאור עיניהם, אולם בכך גילו על עצמם כי העניקו להם מן השמים, לעת הצורך, כושר ראוי רוחנית והבטה לדברים של קודש! - וסיים מרן רבינו זי"ע שאצל מרן מהר"א זי"ע בוודאי הי' כן שראה גם ראה מכיון שהוציא את הרבים ידי חובת קריאת המגילה מא.

---

מא. בקשר לזה ראוי לציין לכאן מ"ש רבינו הגה"ק זי"ע (בדרוש לאושפיין דמשה יום ד' דסוכות תשל"ז - גליון נ"ה שנה י"ב בארה"ב - צאנו רע"ז) וזל"ק יש להתכונן בסומא האם יוכל לראות באור הגנוז דאולי רק מי שיש לו עינים לראות, ומלתא דמסתברא דכיון דאור רוחני הוא, שפיר

## פרק ד הדרכותיו

### ירא את האב

זכורני כשהייתי אצל הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע בעיר האלאשיץ וראיתי את בנו הרה"ק מהר"א זי"ע כיצד היה עומד לפני אביו באימה ויראה וחיכה למוצא פיו בחיל ורעדה, וכשהיה מזכיר את אביו היו כל איבריו מרתתין וקיים איש אמו ואביו תיראו כמצוותה באופן שלא יצויר<sup>מב</sup>.

יראה בו גם סומא, וא"כ יל"ע בסומא הרואה ע"י אור הגנוז, אי דין סומא לו שיפטר מכל המצוות או לא דטעמא דמילתא דסומא פטור מן המצוות, י"ל דחשוב כמת (גדרים ס"ד, ב') אמנם בכה"ג שרואה מסוף העולם עד סופו בוודאי דאינו נחשב כמת.

ובעניי ראיתי אצל אחד מנכדי זקני בעל ברך טעם זי"ע, שהיתה ברשותו מס' חולין, ובהר"ן שם היתה איזה הגה"ה בכת"י של הברוך טעם ולא היה הכתב ברור דיו, והיה לפל בעיני כי הי' ידוע לספרא רבא, ואמר לי נכדו הנ"ל דזקני הק' הי' סגי נהור בערוב ימיו ותלמידיו לא ידעו מזה עד שהרגיש בזה בנו הגה"ק ר' יהושע העשיל זצוק"ל אבד"ק קאמרנא והעירו על כך, וע"ז ענהו דאין הדבר כן ובא ואראך שאני רואה, ואז כתב הגה"ה זאת בר"ן וציין בדיוק על אותה התיבה שהי' צריך לציין עי"ש שהאריך בד"ק. וע"ע בשיעור חורש"י פ' ויחי תשמ"ג, כת"י, שהאריך בכע"ז.

מב. ומענין לציין המובא בספר "ביתו נאווה קודש", חודש אדר, עמ' ט"ו, שבשנות קדם בהיות מרן מהר"א צעיר עול ימים מצווה ועושה היה מפי אביו, שלכל הפחות בעיר מרפא לגשת סמוך לחלון האכסניא ולשאוף אויר צח - מתוך הבית - וזאת בכדי להחיות ולקיים את גופו החלוש. והנה כאשר ציווהו כן עשה, ומדי יום כל אימת שניגש סמוך לחלון על מנת לקחת נשימה אחת, הקדים ואמר תחילה: הריני רוצה לקיים את מצות "כבד את אביך ואת אמך"... כל זה משום מצות עשה דאורייתא ד"כיבוד אב". - ועי"ש עוד דף טז-יח כמה עובדות בגודל זהירותו של מרן מהר"א זי"ע במצוות כיבוד אב שאין לו אח ורע.

כמו"כ ראיתי עובדא כע"ז מה שסיפר מרן רבינו זי"ע, בשיעור חורש"י פר' קדושים תשל"ח (ד"ת שנה י"א גל' ל"ה), מה דבדיד' הוה עובדא. וזל"ק שם, דכירנא כד הוינא טליא הבאתי פעם לאאמור"ר זי"ע ספר מאת כורך הספרים ותיכף פנה אלי ובקשני לשוב אליו לשלם לו שכר פעולתו, כי אינו רוצה להיכשל ח"ו בלאו דלא תלין פעולת שכיר (כידוע שהצדיקים הקדושים נזהרו מאד במצוה זו), ומיהרתי לשום פעמי לעבר בית הכורך ספרים בשמחה, ולאורך כל הדרך רחשו שפתי, הנני מוכן ומזומן לקיים מצות כבוד את אביך ששלחני אבי, ולקיים מצות לא תלין פעולת שכיר, וחזרתי על מילים אלו שוב ושוב עד ששבתי מדרכי. ובכל פעם שאדם שומע לקול הוריו ומקיים בקשתם הריהו מקיים מצות עשה כמו הנחת תפילין או להתענות ביוהכ"פ וכדו'. ודברים אלו יש לשנן באזני התלמידים היטב, עד שיקבע בנפשם שדרך ארץ קדמה לתורה.

ובשיעור חורש"י הנ"ל האריך עוד שם מרן רבינו זי"ע בדברי מוסר בענין זה, ומחמת גודל נחיצות הענין בדורנו זה, נעתיק בכאן תוד"ק.

### יסוד היהדות ליהרר גם במצוות שבין אדם לחבירו

וכן נהגו כל הצדיקים, כי זה שורש ויסוד התורה"ק ולא די בזה שאדם נזהר במצוות כגון איסור נבלות וטריפות או חילול שבת ח"ו, בעוד שבמצוות שבין אדם לחברו הוא מזלזל, שכן תומר הלאו דלא תגזול שוה ללאו דלא תאכל נבלה וכדו', ובלעדי קיום אלו המצוות לא יתכן קיום התורה בכלל, וילדים רכים המתגדלים ללא חינוך לשמירת וקיום המצוות שבין אדם לחברו לא יצמחו לת"ח ותורתם לא תתקיים בידם, ולשוא עמלים לגדל דורות ישרים אם אין מחנכים אותם בקטנותם למדות טובות והנהגות ישרות. ורבים האומרים לנפשם כי אין רע במגורם כיון שרוב

---

והנראה לענ"ד, שבעה"ר סיבה גדולה לירידת ושפלות מצב הדור הוא מפני ריבוי העוונות בעולם ומיעוט דרך ארץ וכיבוד אב ואם, ויימצאו היום לרוב בנים ובנות הנחשבים בעיני עצמם כאילו המה טובים וחשובים מהוריהם, בהיות והם ידענים יותר ומבינים יותר ולומדים יותר וכדו', ועי"כ מזלזלים בכבוד הוריהם וטועים לחשוב שאינם צריכים לשמוע בקולם.

וחמור הדבר הזה מאד כי מצות כיבוד אב ואם הינה מן המצוות החמורות שבתורה, שנשמכה בעשרת הדברות למצות שמירת שבת, גם בפרשתנו נסמכו שני מצוות אלו זה לזה, והשווה הכתוב כיבוד או"א לכבוד המקום והשווה הכתוב מורא או"א למורא המקום (קידושין ל, ב)... והתורה"ק לא חילקה בין מי שאביו ת"ח או שהוא איש פשוט...

וזכורני שמלפנים היתה מצוה זאת נשמרת היטב בכל תפוצות ישראל ונזהרו בה קטנים וגדולים כאחד, כולם חרדו למוצא פי הוריהם ולימדו כן גם לילדיהם אחריהם, ובעה"ר בדורנו זה נהפכה הקערה על פיה והרבה מזלזלים בכבוד הוריהם ובמוראם, ואפשר נגרם הדבר מחמת שרובא דרובא מבני הדור הזה המה אשר עברו את מוראות מלחמת העולם האחרונה ונתייתמו בצעירותם מהוריהם מגדליהם, ובעצמם לא זכו לקיים מצות כיבוד או"א כדבעי, ועל כן לא ידעו היאך לחנך בזה את צאצאיהם אחריהם שיהיו במצוה זו כראוי, וכך נתגדל הדור הצעיר ללא חינוך לכיבוד או"א, וכאשר שמו על לבם דבר זה כבר היה מאוחר מדי.

ומוכרחני לומר כי החינוך לכיבוד או"א, הן במוסדות החינוך לבנים והן במוסדות החינוך לבנות לוקה בחסר, ועל אף שמגדלים ומוציאים תלמידים ת"ח יראים ושלמים, אבל בענין זה של דרך ארץ וכיבוד או"א אין מחנכים די, ושכיח מאד למצוא בחור הלומד היטב ותלמידו שגור בפיו אבל חסר הוא דרך ארץ ונימוס כראוי. ועל המחנכים והמלמדים לעמוד על זה לחנך את תלמידיהם במידות ודרך ארץ שהם היסוד לכל החינוך, שידעו איך לכבד הוריהם ולשמוע בקולם, והיאך להתנהג בכבוד כלפי זולתם.

ומי לנו גדול מן התנא הקדוש רבי טרפון שהניח כפות ידיו תחת רגלי אמו שתוכל ללכת עליהם ואמרו לה חכמים שעדיין לא הגיע לחצי כיבוד אם, ומה נעני אנן בדור יתום כשלנו שאין האב והאם נחשבים למאומה בעיני ילדיהם וכמעט נשתכח לגמרי הכיבוד והמורא האמיתי שצריך לרחוש כלפי אב ואם.

ואפשר נרמז ענין זה בסמיכת הציווי קדושים תהיו לציווי איש אמו ואביו תיראו, אמרה תורה קדושים תהיו, היו קדושים ומופרשים מן העריות, כי קדוש אני ד' אלקיכם, ואע"פ שתהיו במדינה גדולה וגבוהה שתקראו קדושים, עכ"ז הזהירו במורא אב ואם, ואע"פ שהם אינם במדריגת קדושים כמוכם, שלא יטעה אדם לומר שאם אביו במדריגה פחותה ממנו אזי אינו צריך לכבדו ולירא מפניו.

העולם נכשל בדברים אלו, טעות גמורה בידם, כי א"א להקל או לזלזל בשום אות מתורתנו הקדושה.

ובדורנו השפל הלזה סמוך לביאת משיח צדקנו נראה בחוש כי חוצפא יסגי ורבו עזי הפנים, ובעזה"ר נתקיים בנו דברי המשנה (סוף סוטה) בעקבתא דמשיחא וכו' בת קמה באמה כלה בחמותה וכו', ורהבו נערים בזקנים ונשכחה כמעט מצות כיבוד אר"א לקיימה כראוי, וזה מחמת שהזניחו את חינוך הילדים למדות ודרך ארץ.

ד"ת פר' נשא

### ודברך ישים על לבו

...סיפור הזה הי' גם בפולין אודות גזירה מסוימת כאשר הלכו לחלות פני השר הממונה על הענין להשתדל לביטול הגזירה, השתתפו במשלחת חשוכה זו, הרבי מבעלזא (הרה"ק מהר"א), הרבי מגור (בעל אמרי אמת), ובעל ה"חפץ חיים" מראדין וכו' צדיקים לברכה. שלשתם יחד לא שלטו בשפה הפולנית. הם מסרו את מכתב ההשתדלות לידי השר והרה"ק בעל ה"חפץ חיים" פרץ בבכי מר. השר נחרגש מאד והבטיח על אתר לבטל את הגזירה באמרו: "שפה זו מובנת לי היטב ואין צורך בדיבורים נוספים כי זו שפת הלב".

זו היא דרך הערובה והבטוחה להצלחה, כשהולכים בכח היהודי עם המהות היהודית ללא כחל וללא שרק, ככוונה לשם שמים, אזי עוזר השי"ת. ומאז שהחלו לשנות מדרך זו ללכת בדרכי הגוים, וחיפשו להיעזר באנשים נאורים ומלומדים אוכלי נבלות הלועגים ובזים לקדשי ישראל, התחילו הצרות לעם ישראל. כי ככל שהולכים יותר בדרך הגויים לחקות את מעשיהם לדבר בשפתם ולנהות אחר חכמתם, בכך נותנים להם יותר חיזוק וכח, כיון שבזה שמדברים אל הגוי בנוסח לשונו ומהותו מנשאים ומחשיבים אותם<sup>מ</sup>. דבר זה נוכחנו לראות בעליל בשישים ושמונים השנים האחרונות, שעל ידי אמצעים כאלו נתרחקו יותר ויותר מהמטרה והקערה נהפכה על פיה.

ליקוטי שפע חיים - עיני חינוך, ע' נ"ב

מג. וראה ברעוא דרעוין פר' קרח תשמ"ג מה שהאריך כ"ק מרן רבינו זי"ע בענין זה, ואכמל"ב, - ומן המוכרח לציין מקו"א מה שזעק רבינו זי"ע ע"ז בשיעור חורש"י בלק תשמ"ג "הרי זו היתה טעותם של אותם שוטים וכופרים שצעקו על החרדים בעלי הזקנים הארוכים שהם גורמים את כל האנטישמיות, אלו הפתאים חשבו אם יתלבשו במלבושי הגויים ויתחברו עמהם אז כבר יתבטלו צרות הגלות ויתחבבו את היהודים, אך לבסוף טעות מרה טעו ואנו רואים שבאותן מדינות שכך התנהגו, שם שנאו יותר מכל את היהודים בתכלית השנאה, והשנאה שם היתה אפילו מצד כאלה שלא ראו חזות יהודית מימיהם, והיו פי' דברי נעים זמירות ישראל (תהלים קכ"ד) לולי ה' שהיה לנו, היינו לולי צלם ה' שהיה לנו אל נא נטעה שטוב יותר היה לנו, אלא אדרבה אז ח"ו אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו, ודווקא בגין כך שאנו שומרים מכל משמר על הצלם אלקים נודה ונהלל ברוך ה' שלא נתנו טרף לשיניהם, ועי"ש באריכות בדבה"ק.

### חסידים מספרים

למען יעמדו למשמרת ימים רבים לכן כתבנו על הספר עד מקום שידינו השיגה קשרים של קיימא של כ"ק הגה"ק מרן רבינו זי"ע עם כ"ק אדמו"ר הגה"ק מרן רבי אהרן מבעלזא זי"ע - והוא פרק מיוחד הראוי למדור בפני עצמו מה שלקטנו ממה שנדפסו מכבר בספרים ובגטאונים שונים וכן ממה ששמענו מפי חסידים נאמנים שזכו לשהות במחיצת קדשים ולהיות בעת שיחת שרפי קודש של הני תרי שרפי מעלה זי"ע ועכ"ל

### שיח שרפי קודש

מפי עד ראיה הגאון רבי שמואל אלכסנדר אונסדורפר שליט"א רב ור"מ קהילת צאנז בפ"ת שהי' מתלווה עם רבינו זי"ע במסעו לארה"ק - ועוד כמה ענינים חשובים ששמעתי ממנו, ומפיו יקרא אלי את כל הדברים ואני כותב על הספר למען יעמדו ימים רבים.

#### אם אסק שמים שם אתה

ביום כ"ב חשון תשט"ו הגיע מרן רבינו זי"ע לארה"ק מיד נסע לחיפה עקב סנדקאות שנתכבד שם אצל הרה"צ ר' בן ציון רוטנר זצוק"ל אבד"ק חליסה, ואעפ"י שהי' קשה לו מאד טלטול הדרך בכל זאת רצה להיות עוד באותו יום אצל מרן מהר"א זי"ע בתל אביב לקבלת שלום.

רבינו זי"ע אכן הגיע בשעה 9 כפי שסוכם. מרן מהר"א זי"ע עוד אחז באמצע עריכת השולחן ויצא להפסקה באמצע עריכת השולחן ונכנס לחדר קדשו וכעבור שעה קלה, נכנס גם רבינו זי"ע לחדרו ואחר קבלת שלום מרן זי"ע שאלו לרבינו זי"ע כמה באתם לאר"י, ענה רבינו זי"ע באוירון, - נענה מהר"א זי"ע פעם לא היו ניחא לי כ"כ שיסעו באוירון רק היות שאמרו שאם יסעו רק בספינה תגרום הנסיעה להרבה זמן ביטול תורה הסכמתי - וסיים מהר"א זי"ע לדעתי הנוסע באוירון אפי' ברכת הגומל אי"צ לברך בשם ומלכות, לאחר שרבינו זי"ע שאל לדעת מעם מקורו מהור, השיבו האדמו"ר מבעלזא זי"ע, כי הנסיעה באויר אינה בבחינת יורדי הים. סתם ולא פירש.

### האווירונים - הכנה לביאת המשיח...

לאחר מכן מענין לענין באותו ענין, סיפר רבינו זי"ע להאדמו"ר מבעלזא: שמעתי לספר אשר בתקופת חיי חיותו של זקה"ק מצאנו בעל "דברי חיים" זי"ע כאשר הרכבת הראשונה יצאה לדרך, אמר זקה"ק במליצה שהרכבת הומצאה בוודאי כבר ההכנה לביאת המשיח<sup>1</sup>, כי הנה הלא מובא בדברי חז"ל שבעקבותא דמשיחא יקיפו ענני כבוד את בני ישראל שבגולה ויעלו לארץ ישראל, ובוודאי להיכנס לענני הכבוד יזכו רק הצדיקים, ואילו שאר העם יבואו ברכבות... ועל משקל דברים אלו אני מוסיף כך במליצה - המשיח רבינו זי"ע - שכיום גם האווירונים נעשו כהכנה לביאת משיח... האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל נהנה מאד מהדברים, ושפתיו הק' מללו פעמים מספר: כך אתם

1. ולהשלמת הענין וביאור בדבה"ק ראוי לציין מה שסיפר מרן רבינו זי"ע בשיעור חורש"י פר' כי תשא תשל"ו (ד"ת כ"ט תשמ"ט): שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע מה ששמע פעם מפ"ק זקה"ק בעל "דברי חיים" זי"ע בענין התחדשות מסילת הברזל - שכידוע היה זקה"ק קובל מאוד על זה, ואמר שכל זמן שהוא חי לא יעבור מסילת הברזל דרך צאנו, ואכן הרבה שנים השתדלו להקים שם תחנה ולא עלתה בידם דכאשר הקימו בצד אחד נפל ונסתר בצד השני, ורק כשנה לאחר הסתלקותו הצליחו לגמור את הבנין שם. ובכל זאת אמר בהזדמנות אחרת שיש גם איזה מעלה בזה, דאיתא שבביאת המשיח יסעו בני ישראל לארץ ישראל על ענני הכבוד, וזה יהיה לצדיקים הראויים לכך אבל שאר עמא דארעא יצטרכו לנסוע בעגלה וסוסים בטלטול. הדרך של כמה חדשים, ועתה שנתחדשה מסילת הברזל יוכלו להגיע במהירות, עכד"ק.

ולהבין דברי חכמים וחידותם נראה, שכל מה שהם מתחדשים ועושים הכל היא הכנה בשבילנו לימות המשיח וכדברי הזוה"ק. וכהיום שנחלשו הדורות ביותר, ומה גם שנתרחקנו מעבר לים, לכן נתחדש האוירון עבורנו. וזה המכוון בדברי הזוה"ק שמבועי דחכמתא לתתא יתתקן עלמא לאעלא בשביעי, ובביאת המשיח במהרה בימינו נשכיל לדעת איך שכל מה שעשו והמציאו האומות היה לצורך ימות המשיח.

והאריך שם מרן רבינו זי"ע באופן אחר עוד ביאור עמוק בכוונת קדשו של מרן הדברי חיים זי"ע עפ"י המשל המובא בספה"ק שמועה טובה להרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בפ' דברים, ומסיים שם בזה"ל, ובעת שזכינו היה להצדיקים כח לילך מסוף העולם ועד סופו, אם ע"י בחי' קפיצת הדרך או ע"י שקפצה לו הארץ, וכפי המבואר בספה"ק ששני בחינות יש בזה, וכתבו איזה שמות הקדושים לכוון בזה לעשות כן. - ובעוה"ר שחטאנו נאבד מאתנו כח זה ועל זה היה דוח לבנו, ומכל מקום במשך הימים נתרגלנו לכך מכיון שגם אצל האומות הי' זה מן הנמנע.

ומה עשה הקב"ה הרוצה בתשבתינו אליו, פתח מבועי דחכמתא לתתא עבור אומות העולם שיוכלו להמציא המצאות שונות לעוף באויר במהירות יתירה, שאולי מתוך כך יתבוננו בני ישראל על מעמדם שמהם נאבדו הכוחות והחכמות ואילו להרשעים הרוצחים והטמאים נתן השי"ת ידיעות חשובות כאלו, עכתוד"ק.

אומרים שכל האוירונים הכנה לביאת משיח הם... ונהרת קורת רוח ניכרה על פניו הק'.

### כמה גדולים דברי חכמים

ובהמשך לזה סיפר עוד הגרש"א שליט"א שהי' גם מתלווה עם רבינו זי"ע בביקורו אצל מרן מהר"א זי"ע - על אם הדרך בשובו מהביקור, הביע רבינו שליט"א את התפעלותו מדבריו הק' של האדמו"ר מבעלזא, אשר חידוש הוא למה פנה אליו בשאלה במה נסע לארה"ק, ולמה פסק לו הלכה בנידון ברכת הגומל הלא לא שטח לפניו שאלה בזה, ובכלל הלא כידוע נמנע האדמו"ר מבעלזא להורות הלכה למעשה. ופנה אלי רבינו זי"ע הלא אתם סיפרתם לי עובדא שהיו אצל מרן אדמו"ר מבעלזא שבת שלפני ז' אדר הסתפק האדמו"ר מבעלזא אם לומר צדקתן כיון שלמחר ביום א' הוא ז' אדר<sup>2</sup>, ואמר שלדעתי לכאן אי"צ לומר אבל בכל זאת צוה לשאול את הגאון מטשיבין זצ"ל (והגאון מטשיבין ענה אם הרבי מבעלזא אמר שא"צ לומר א"כ בוודאי הלכה שא"צ לומר צדקתן בכה"ג) - מעובדא הנ"ל נראה שעל שאלה אם לומר צדקתן לא רצה לפסוק בעצמו, ועל שאלה יותר חמורה אם לברך ברכת הגומל בשו"מ בנוסע באוירון כן פסק בעצמו - וביותר שבכלל לא שאלתי אותו ע"ז ומעצמו אמר לי, וחידוש פלא כל הענין. וסיים רבינו זי"ע לאמור: מסתמא היתה לו כוונה עמוקה בזה ובודאי נתכוין הצדיק להמתיק הדינים ולבטל הסכנה, ועל כן מצוה לשמוע דברי חכמים<sup>3</sup>.

בתקופה אחרת באחת משיחות קדשו של רבינו זי"ע בנידון זה, הרחיב לבאר את כוונת הדברים, כדלהלן:

הרה"ק משינאווא זי"ע בדברי יחזקאל (באגדות, על הגמ' בשבת ק"מ ע"ב) מפרש את דברי הגמרא (יבמות קכא.) ת"ר נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דברי ר"מ, וחכמים אומרים מים שיש

2. ראה באריכות בספר "ביתו נאווה קודש" על חודש אדר עמ' קטו, ובהערה.

3. ויש להעיר בזה שהרי בשו"ת דברי יציב אר"ח סי' פ"ז הסתפק מרן רבינו זי"ע בבואו מארה"ב לאר"י והפסיק לחניה לכמה שעות בלונדון האם צריך גם בלונדון לברך ברכת הגומל ונשאר בצ"ע, והארכנו בזה במקור"א - ולכאן אם רבינו הסכים להורות האדמו"ר מבעלזא א"כ מה יש להסתפק הרי ממילא אין מברכין רק בלי שו"מ. ואולי תשובה זו נכתבה עוד קודם שנפגש עם האדמו"ר מבעלזא בשנת תשט"ו שהרי לא כתוב תאריך לתשו' - או דשם מסתפק על עצם עיקר הדין אם מפסיקין בדרך האם גם באמצע צריך לברך או לא.

להם סוף אשתו מותרת ושאין להם סוף אשתו אסורה. וקשה הא מצינו בכמה דוכתי דמשום עיגונא הקילו רבנן, כגון עדות אשה ועבד ועד מפי עד להיות נאמנין בעדותן, וכאן משום חששא רחוקה דשמא יצא למרחוק ולא ראוהו החמירו בה רבנן לאוסרה.

**ברם** הכוונה בזה דאלמלא לא אסרו ההחכמים והיו אומרים נפל למים שאין להם סוף אשתו מותרת, לא היה מציאות בעולם לנטבע שיוכל להינצל, אך כיון שאמרו **חכמים** מים שאין להם סוף אשתו אסורה, פעלו באמירתם והביא הכח הזה לעולם שיהיה מציאות בעולם שיוכל להינצל (עי"ש בדברי יחזקאל מה שמפרש עוד שם במתק לשונו מה שאמרו בגמ', כמה גדולים **דברי חכמים** שאמרו וכו').

**וסיים רבינו זי"ע:** הרי שהמכע משועבר לחכמי התורה שכדור, ואולי זה המעם של האדמו"ר מבעלזא זי"ע, שהוא גדול וצדיק הדור, שלא רצה לקבוע לומר ברכת הגומל בשם ומלכות, כרי שלא יוקבע בבי"ד של מעלה שהנסיעה באוירון הוא סכנה...

**ודרך** אגב אחרי הרבה שנים אחרי שרבינו זי"ע עבר ניתוח לב וכיותר משנה אח"כ בא לאר"י ובש"ק בבוקר קרא לי רבינו בחדרו ואמר לי בזה"ל הרי אתם הייתם אתי ביחד אצל האדמו"ר מבעלזא זי"ע כשדיברנו בענין ברכת הגומל ואני קבלתי ע"ע לנהוג כהוראתו ועכשיו אני צריך לברך ברכת הגומל על שעברתי הניתוח וגם אני אצרף שבאתי מהדרך וע"כ אברך היום ברכת הגומל.

#### ענין אכילת "קעסט"

**אח"כ** הביאו כיבוד יי"ש ומזונות - "לעקיך און בראנפיך", ומרן מהר"א כיבדו לרבינו שיעשה ברכה אבל רבינו לא רצה לקחת בעצמו אלא שהבעלזער רב יתן לו בידיו, ואמר מרן מהר"א שהיי"ש נעשה מבננות הגדלים באר"י וזה חשוב מאד, וזה ליקר הכי טוב, נענה רבינו זי"ע והשיבו: מה שהם נמצאים כאן על השלחן זה כבר חשוב מאד...

**במהלך** שיחת קדשם ציין מרן מהר"א לפני האורח מרן רבינו מתוך ארשת פנים של שמחה מופלגת שמגיע לו מז"ט שאירס את בנו חורגו (ה"ה) **הרה"צ רבי אברהם פולק שליט"א** - האדמו"ר מפ"ת, כלשה"ק כ"האב א שידוך געטוען מיט מיין אברהם'לע". מרן רבינו איחל בחמימות מז"ט וכן לחתן שנכח אז בחדר ורבינו התענין מתי זמן החתונה...

**שיחתם** של צדיקים גלשה אז ונסבה על אודות מנהג הקדמונים בדבר אכילת "קעסט" אחר החתונה - ואמר רבינו זי"ע במתק לשונו הטהור שיש



לו ראי' שאכילת "קעסט" הוא שנתיים ימים! ממה דאיתא במס' אבות (פ"ה משנה כ"א) בן שמונה עשרה לחופה בן עשרים לרדוף ולהיכן לרדוף והשיב בוודאי אחרי פרנסה וכפי' הרע"ב בפי' הא' שם, מוכח מזה שבתוך שתי שנים הללו שביניהם אוכלים "קעסט", ברם מרן מהר"א השיב שמובא בקדמונים לתת קעסט יותר זמן כמדומה שנקט מרן שש או שבע שנים.

## כבוד בית אבא

עוד סיפר הגרש"א אודות הביקור שהי' מרן רבינו זי"ע אצל מרן מהר"א זי"ע ביום ו' טבת שנת תשט"ו.

מרן מהר"א אמר היום הוא היאר-צייט פון דעם שינעווער רב. והוסיף דעם שינעווער רב גידענק איך (אני זוכרו). דעם גארליצער רב אייער זיידען גידענק איך געכער (אני זוכרו יותר טוב).

מרן רבינו אמר שהוא בא לתל-אביב לכבוד הסעודה שעושים בצאנזער ביהמ"ד לכבוד יום הילולא של השינעווער רב זי"ע. נענה מרן מהר"א ואמר, זייער גוט אז איר זענט געקומען וועגען שינעווער רב. שוב נענה מרן רבינו זי"ע ואמר אל מרן מהר"א זי"ע שהוא רוצה למסור קוויטל אז צוה מרן מהר"א שכולם יצאו מחדר קדשו ומרן רבינו מסר הפתקא והי' שם כחצי שעה לבדו עם מרן, אח"כ נפרד ממרן מהר"א ויצא.

בדרך חזרה לא רצה מרן רבינו זי"ע לומר להגרש"א מה דברו אז רק אמר לו, דבר אחד אגיד לך שהאדמו"ר מבעלזא נתן ברכתו שאף אחד לא יוכלו לעשות לא לכם ולא לי שום דבר רע.

## והשיב... ולב בנים על אבותם

עוד סיפר הגרש"א שליט"א אחר מלחמת העולם השני' יסד כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע את הת"ת והשיבה "ראשית חכמה" במונטריאול שבקנדה והעמיד בראש את הגרש"א.

עפ"י הוראתו הכניסו לת"ת גם ילדים מבתים לא חסידיים, ההורים החסידיים כשראו זאת באו בטענה ודרשו שלא להכניס לת"ת ילדים מבתים כאלה רק ילדים שבאים מבתים חסידיים לגמרי.

הגרש"א שעמד בראש הת"ת שאל את מרן רבינו זי"ע כדת מה לעשות - תשובת רבינו היתה חיובית היינו שג"כ צוה להכניס לת"ת ילדים הבאים מבתיים לא כ"כ חסידיים.

והיות ורוב ההורים היו חסידי בעלזא, לכן שלח הגרש"א גם מכתב להרה"צ מבילגורייא זי"ע שישאל את אחיו כ"ק מרן מהר"א זי"ע.

וזאת היא התשובה שהשיב הרה"צ מבילגורייא זי"ע בשם מרן מהר"א זי"ע (המכתב בעצמו נאבד אבל תוכן המכתב זכור לי בזכרוני בלשונו).

ונעתיק כאן לשון המכתב מענין זה: "על דבר שאלתו אם לקבל ילדים לתוך המוסד שלכם מבתיים שאינם מתנהגים כל כך כשורה, היתה בזה תשובת כ"ק אדמו"ר מרן אחי שליט"א בזה"ל: ראשית, שישאל בזה להמייסד ישיבתכם הרה"צ מקלויזנבורג שליט"א. והוסיף ואמר: השיטה שלנו היא שלא לדחות חס ושלום שום ילד, רק על הר"מ או על המלמד להשגיח בעינא פקיתא על הדיבורים והמעשים שנעשו בין הילדים, וד"ל.

והוסיף ואמר בשם כ"ק מרן אבי זצ"ל, שאמר על הפסוק והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, שלפני ביאת המשיח יהיה הזמן שהבנים ישובו לבם של האבות לעבודת הכורא ית"ש".

## שלום לרחוק ולקרוב

עוד סיפר הגרש"א פעם אחת כשבאו ציבור גדול לקבל ברכת שלום ממרן רבינו זי"ע בשנת תשט"ו לפתע הרגיש באחד מהרבנים שהי' קרוב משפחה אך שלא הי' מהרגילים לבוא ולשחר פני קדשו של רבינו זי"ע, - ניגש אליו ושאל אותו בתמיה מה כבודו עושה כאן.

ענה לו אותו רב חשוב שאתמול הי' אצל מרן מהר"א זי"ע ואמר לו מרן בתוך הדברים שבא אורח חשוב לאר"י שהוא קרוב משפחה שלך, ובתוך הדברים התבטא מרן מהר"א על גודל התמסרותו של רבינו שהולך מעיר לעיר מכפר לכפר להרביץ תורה ולהחזיר בנ"י לאביהם שבשמים ולחזק אמונה בתוכם, וסיים מרן מהר"א בלשון קדשו: "דארפסט איהם ערליך האלטען".

## בחלום אדבר בו

על הסתלקותו של מרן מהר"א זי"ע אמר הגרש"א לא הייתי אז באר"י, אבל מרן רבינו זי"ע אמר לי בהזדמנות בזה"ל: אני ידעתי שהרבי מבעלזא

יסתלק מהעולם, שהרי בליל ש"ק לפני כן בחלומי ראיתי שמוליכים איזה צדיק במטה - ורציתי להתענות בש"ק תענית חלום רק כמה רבנים השפיעו עלי שאם לא אצא לערוך שולחן ביום ש"ק יראה כדבר תמוה לרבים וכאבילות בפרהסיא, ע"כ מנעתי עצמי להתענות ביום ש"ק, עכתוד"ק.



הרה"ח ר' יהושע וייצנבלום המשב"ק, סיפר כדלהלן על הביקור הראשון של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז זי"ע אצל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מבעלזא זי"ע, הדברים התפרסמו בביטאון "צאנז" גליון רכ"ט מלפני כמה שנים ולא שיניתי דבר מלשונו המקורי.

### הכנה לבקר בהיכלו

עוד טרם הגיעו לארה"ק הביע רבינו זצוק"ל את משאלת לבו הטהור לבקר את האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל. היות ורבינו הגיע ארצה לאחר חצות ליל חמישי, ומשם המשיך ישר לחיפה ואח"כ נוסע לשבת לצפת, לכן כדי למנוע הוספת עוד טרחת דרך, מחיפה לתל-אביב וחזור, עמדנו בקשר עם הגבאי הרה"ח ר' שלום פויגל [ז"ל] שהביקור יערוך לאחר שובו של רבינו זצוק"ל בצפת, ממחרת השבת ביום ראשון.

בהיותנו בחיפה ביום הראשון להגיעו ארצה, מיד לאחר תפלת שחרית והברית, שוב פונה אלינו רבינו זצוק"ל כי אין רצונו להמתין עד לאחר השבת ועוד היום רוצה לנסוע לתל אביב לבקר את האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל. מיד יצאנו הגרש"א אונסדורפר שליט"א ואנכי במונית לתל-אביב, לעבר ביתו של האדמו"ר מבעלזא ברחוב אחד העם, על מנת לקבוע את שעת הביקור.

בהגיענו למקום פגשנו בגבאי ר' שלום, אשר שמע את מבוקשנו ונכנס מיד לקודש פנימה לשאול את פיו הק' של האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל מששמע האדמו"ר על שליחותנו מרבינו נקראנו פנימה וכיבד מאד את הגרש"א אונסדורפר שליט"א, כשהאדמו"ר מתעניין אצלנו בכל פרטי הנסיעה של רבינו זצוק"ל, איך הרגשתו ומה תוכניותיו וכדומה. להודעתנו כי רבינו רוצה עוד היום לבקר את כבוד קדושתו שמח האדמו"ר מאד, והיות ובאותו יום - כ"ב חשון - יומא דהילולא של אביו הרה"ק מרן רבי ישכר דוב זי"ע מבעלזא, והאדמו"ר עורך לעתותי ערב את שלחנו, נקבעה שעת הביקור

לשעה תשע בערב, כשהאדמו"ר חוזר שוב ושוב בשעה תשע, בשעה תשע, וזאת על מנת למנוע את שובו של רבינו זצוק"ל לחיפה בשעות מאוחרות בלילה, שאז היו הדרכים בחזקת סכנה.

משיצאנו מחדרו הק' ועוד נשתהינו מעט בחדר סמוך, רץ לעברנו שוב הגבאי ואומר לנו כי האדמו"ר ציווהו לאמור לנו כי אפילו אם רבינו זצוק"ל יקדים את בואו יפסיק את עריכת השלחן לכבודו. מיד הודענו טלפונית לחיפה על שעת הביקור.

### שיח שרפי קודש

השמועה כי רבינו זצוק"ל עומד להגיע אל האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל עשתה לה בינתיים כנפיים, והמונים רבים הגיעו תל אביבה. בשעת עריכת שלחנו שאל האדמו"ר מבעלזא את משמשו מספר פעמים, נו, נו, כשהוא מצביע לעבר שעונו, האם השעה כבר תשע, ואכן בדיוק בשעה זו סיים את עריכת השלחן.

בשעה היעודה הגיע רבינו זצוק"ל ועשה את דרכו לעבר ביתו של האדמו"ר, אשר שיגר את משמשיו להקביל את פני רבינו זצוק"ל בהגיעו, מפני דוחק המון החסידים בקושי פילסו דרך לרבינו זצוק"ל עד למשכנו של האדמו"ר, אשר קם ממקומו והמתין לרבינו זצוק"ל בפתח לקבל את פני קדשו. בהכנסו קבלו בכבוד עצום ורב ובחביבות מרובה יוצאת מן הכלל. ליד מקום האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל בראש השלחן הוכן מראש כסא נוסף לשיבת רבינו זצוק"ל, אך רבינו זצוק"ל הזיז הכסא לצידו של השלחן.

פגישתם של האדמו"רים שרפי מעלה נמשכה שעה ארוכה, כאשר השיחה ביניהם בתחילה התנהלה בהתעניינות על הנסיעה של רבינו זצוק"ל, ונמשכה בדברי שבח ויקר לארץ הקדושה, מעלתה וגודל מצות ישוב ארץ ישראל. בתוך הדברים סיפר רבינו זצוק"ל על שמחתו הגדולה לפגוש יהודים בכל תחנותיו בדרכו לארה"ק, אפילו בטורקיה, שם פגש קבוצת בחורים המשוחרים בלשון הקודש, העושים דרכם ללמוד בישיבת "פורת יוסף", וכששמע זאת האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל אורו עיניו בשמחה רבה.

### פירות ארץ ישראל

מענין לענין באותו ענין פלפלו האדמו"רים בדבר הלכה, האם יש לברך ברכת "הגומל" בשם ומלכות כאשר טסים באוירון. בנידון זה הביע האדמו"ר

**מבעלזא זצוק"ל** את דעתו הק' כי יש לברך ללא שם ומלכות. ואכן מני אז נהג כן רבינו זצוק"ל.

בתוך הדברים הוגש על השלחן יי"ש ומזונות, ולאות חיבה קירב האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל את המגש לרבינו זצוק"ל שיברך הוא תחילה, אך רבינו זצוק"ל החזירו למארחו האדמו"ר אשר ישיש הוא ממנו בהרבה, ואשר אכן נענה ובירך בראשונה ורק אח"כ בירך רבינו זצוק"ל ואיחלו זה לזה ברכות "לחיים". משהובא מגש מפירות ארץ ישראל שוב חזר המחזה כאמור, וכאן הגדילו הצדיקים בנועם שיח סוד שרפי קודש על יקרת ערכם וחשיבותם של "פירות ארץ ישראל".

**הכבוד הגדול** שהעניק האדמו"ר מבעלזא זצוק"ל לרבינו זצוק"ל היה באופן מיוחד במינו, תוך כדי גילוי חביבות רבה ומיוחדת. כאשר נפרדו ליוה שוב האדמו"ר זצוק"ל את רבינו זצוק"ל עד דלת היציאה, ושיגר את משמשו ללוותו עד המכונית.

## איהו חזי

כמו"כ שמעתי מהמשב"ק ר"י ויצנבלום דבשנה הראשונה להסתלקותו של מרן האדמו"ר מבעלזא זי"ע היה מרן רבינו זי"ע בקונטרי בארה"ב והדליקו נרות במעריב בליל היא"צ ואז באותו מעמד התגלגל השיחה על מרן מהר"א זי"ע ואמר מרן רבינו זי"ע בשבת לפני הסתלקות של האדמו"ר מבעלזא הייתי בקרית צאנז באר"י ובליל ש"ק חלמתי חלום שהי' מבשרים רעות והייתי רוצה לצום בשבת תענית חלום ובבוקר ביררתי בשו"ע ולולי שהייתי אורח באר"י והי' נראה כדבר תמוה לרבים ע"כ החלטתי לא להתענות. - ובסעודה שלישית כשנודע לי על מצבו של האדמו"ר מבעלזא זי"ע הבנתי פשר החלום<sup>4</sup> - ולפנות בוקר בשעה 3 וחצי ג"כ ידעתי מיד על הזמן הסתלקותו.

4. ומהראוי לציין מה שסיפר כ"ק מרן רבינו זי"ע בשיעור חורש"י וישב תשכ"ה "סח לי הרה"ח מוהר"ר לייזער (שהיה דיין ברודניק) שהיה רגיל להתלוות עם כ"ק אאמו"ר (הרה"ק מרודניק) זי"ע בנסיעותיו, שפעם באם הדרך באמצע הלילה אמר לו כ"ק אאמו"ר ידוע ליהוי לך שכעת יש שריפה בעירנתנו רודניק אבל אל תפחד כי השריפה לא ברחוב שאתה גר שם. ודע לך שדבר אמת בפי כי נכדי צאנז וסיגוט יש להם חלומות אמתיים, עכ"ק. ואכן אח"כ נודע הדבר שכך הוה באותה שעה.

ובאותו שיחה הזכיר מרן רבינו זי"ע וציין את דברי מרן החת"ס בספרו תורת משה בפ' ויגש עה"פ טרף טורף יוסף ולא ראיתיו עד הנה, נראה שיעקב אבינו לא חשש שיוסף מת מדלא נראה אליו בשום פעם בחלום ועכ"ח סבר שנטרף בדעתו והולך שובב בין החיות כי חי' אחת ברדלס שמה שנשיכתה מטרפת דעת האדם, והיינו דאמר טרף טורף משום דלא ראיתיו עד הנה בחלומי עכד"ק.

עוד שמעתי מהמשב"ק ר"ו דלגבי שימוש חשמל באר"י בש"ק חוץ מהסיבות הלכתיות שהי' דעתו של מרן רבינו זי"ע להיתר גם הסתמך על מרן מהר"א מבעלזא זי"ע שהשתמש בחשמל בש"ק, וגם אודות קריאת שם אחרי קדושי השואה הי"ד להוסיף עוד שם, ורבינו קיבל את חוות דעתו הטהורה בעינינו אלו, כפי שהתבטא לימים באזני מקורביו וגם הורה לנהוג כך למעשה.

עוד סיפר ר"ו שמרן רבינו זי"ע התבטא פעם על מרן האדמו"ר מבעלזא זי"ע שבמשך ימי חיותו לא הפסיק מלהיות רבי ומנהיג לאף רגע אחד.<sup>5</sup>



וברעווא דרעוין ויחי תשל"ו מוסיף כ"ק מרן רבינו זי"ע "פעם אחת שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע ענינים נוראים שנתגלו לו בחלום, ומה אומר ומה אדבר בדור חושך הזה שאין אף למי לספר את הדברים שאמר לי אז... וברעווא דרעוין אמור תשל"ה "כי מי שמתנהג בקדושה וטהרה ודבוק בקונו כל היום מוליכים אותו בלילה בעולמות העליונים ומגלים לו דברים עילאיים".

5. ומהראוי לציין ד"ת שאמר מרן רבינו זי"ע ביום כ"א באדר שנת תשס"ז בארה"ב בעת שערך שוה"ט לכבוד יומא דהילולא של בעל נועם אלימלך זי"ע ועכ"י. ותוד"ק הי' לפרש הפסוק גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, דענין הילולא שעושים ביום היא"צ לפטירתו של צדיק דנחמתינו שבכל דור השאיר לנו הקב"ה צדיקים אחרים וכמבואר בדחז"ל סוכה דף מ"ה, לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי אפי שכינתא בכל יום, - אמנם איך אנו יכולים לדעת ולהכיר מי הם הצדיקים האמתיים שנוכל להתדבק בהם, ע"ז העצה ע"י לימוד התוה"ק, ובכח סגולת לימוד התוה"ק יתגלו לנו מי הם הצדיקים האמתיים שבדור. - וזה כוונת הכ' גל עיני ואביטה נפלאות, הם הצדיקים, עז"א מתורתך, שע"י לימוד התוה"ק יתגלו לפני מי הם הצדיקים האמתיים שבדור. ובתוך דבה"ק התבטא מרן ואמר: שבאמירה זו מתכוין גם לומר שבדורינו עתה נמצא אתנו בארה"ק אחד מצדיקי הדור והוא הגה"ק האדמו"ר מבעלזא, עכתוד"ק. (- מרשימותיו של הרב חיים גולדשטיין ה"ו ששמע מפי הרה"ח ר' ישראל דוד וויינשטוק שליט"א).

מרשימותיו של "יומן מסע" שכתב בשעתו איש אמוניו של רבינו זי"ע הרה"ח ר' מרדכי טויב ז"ל ממסעו של רבינו זי"ע בשנת תשט"ז - העתקנו דבריו של הכותב בלי שום שנוי כל שהוא.

#### יום שני, ט"ז בתמוז תשט"ז

אחה"צ נסע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לבקר את האדמו"ר מבעלז שליט"א והאדמו"ר מגור שליט"א והגאון מבראשוו שליט"א שכולם קבלו פניו בהדרת כבוד יתירה.

#### יום שלישי, א' דר"ח אלול

אחה"צ נסע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לירושלים, לקבל ברכת פרידה מאת האדמו"ר מבעלז שליט"א. בשעה 4:30 נכנסנו לבית האדמו"ר שקיבל בברכת שלום עליכם בחמימות מרובה את פני רבינו. נתכבד בכיבוד ונתנו לחיים זל"ז וברכו זא"ז. שוחחו קצת מעניני השיכון "קרית צאנז", וגם אודות שאלה ממונטריאול לקנות בגין ביהכנ"ס שהיה מלפנים בית ועד לעכר"ס. האדמו"ר מבעלז לא רצה לפסוק בזה באמרו כי לזה צריך להיות ת"ח וירא שמים גדול.

אח"כ נתבקשו המלווים לעזוב את החדר, ורק כ"ק אדמו"ר שליט"א וכ"ק האדמו"ר מבעלז שליט"א והגבאי נשארו. בעת זו מסר רבינו פיתקא וגם סיפר לאדמו"ר מבעלז מהמניעות השונות שיש לו בדרכו. האדמו"ר מבעלז איחל לרבינו בזה הלשון: "דער אויבערשטער זאל העלפען זאל נישט אייך נישט מיר קענען גאר קיין שלעכטס טאן", וחזר על זה עוד הפעם. (-) בקשר לזה הוסיף המשב"ק הרה"ח ר"י ויצנבלום שמרן אדמו"ר מבעלזא זי"ע נעמד ותפס בגארטיל שלו בהתרגשות בעת שאיחל לרבינו זי"ע כנ"ל).

#### שבת קודש פר' שופטים, ד' באלול ירושלים

רבים מבני עיה"ק באו להשתתף בתפילותיו ושולחנותיו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בש"ק, והשביעו נפשם השוקקה מעבודת הקודש ומדברי התורה. בליל ש"ק התפלל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א קבלת ש"ק ועריכת השולחן הטהור בביהכנ"ס "חתם סופר" בבתי אונגארן. תפילת שחרית ומוסף באותו ביהכנ"ס. השולחן ביום ש"ק בהאכסניא. מנחה וסעודה שלישית ג"כ שם עד 11.30. (-) בקשר לזה הוסיף רמ"ט גרינצווייג שמרן רבינו זי"ע קיבל שבת ביום שישי יותר מוקדם שבמוצש"ק יוכל לנסוע למרן אדמו"ר מבעלזא זי"ע לסעודה השלישית שלו שערך בקטמון).

אחר הבדלה, נסע כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א להאדמו"ר מבעלז שליט"א לקחת חבל בהסעודה השלישית שלו. נטל ידיו לפת (בתורת "מלוה מלכה"

אצלו) ואחר שהאדמו"ר מבעלזא נכנס להשולחן נכנס גם רבינו. האדמו"ר מבעלזא כיבדו במקום על ידו בראש השולחן, וגם כיבדו לאכול ולטבול אחריו ורק אח"כ חילק שיריים. רבינו זצוק"ל נתכבד לשיר "אודה" וליתן הכוס על ידיו. אחר ברהמ"ז ברכו האדמו"ר מבעלזא בברכת הפרידה, אבל רבינו חיכה עד אחר תפילת ערבית, ואז נכנס לחדרו וקיבל ברכת פרידה עוה"פ.



### הכנה דרבה

הג"ר ירמיהו כהן שליט"א דומ"ץ באנטווערפן כותב בזכרונותיו בזה"ל: המשב"ק הרה"ח ר' שלום פויגל ז"ל סיפר לי שכשהיה כ"ק מרן הגה"ק מצאנז קלויזנבורג זצוק"ל לביקור אצל כ"ק מרן הגה"ק רשכבה"ג מבעלזא זצוק"ל היה אצלו תכונה רבתי והכנה דרבה וזירז את עצמו במשך כל היום ושינה את סדר יומו. והתבטא מרן באזניו כמ"פ בפ"ק: "ס'קומט צו מיר א גדול מ'דארף זיך צו יאגן", והקדים את עריכת השולחן שערך לכבוד יומא דהילולא של אביו מרן מהרי"ד זי"ע כ"ב חשון עבור קבלת פני מרן מצאנז ובאמצע הטיש שאל מרן: ער איז שוין דא? אחר יציאת מרן מצאנז אמר לו מרן מבעלזא לרש"פ שלום ראית אותן, הסתכלת בצורתן?! א איד וואס האט הצלחה אין יראת שמים!! (יהודי שיש לו הצלחה ביר"ש) וכן דבר עליו ממש בהתפעלות.

וסיים רש"פ, ראיתי את כל גדולי הדור אצל הרבי זצ"ל מבעלזא, אבל כזאת התפעלות גבוה כמו אל הרבי מקלויזנבורג לא הי' לאף אחד.

### כך יהיו מותרין בבי"ד של מעלה

עוד כתב הגר"י כהן בזכרונותיו - הייתי בשבת בקרית צאנז כשכבר הי' גרים בבתים הראשונים בנין הראשון היה גר הרה"ג רי"א זלמנוביץ רבה של עכו - כ"ק מרן רבינו זי"ע עלה אליו אחר תפילת השבת לקידוש - זכורני שישבו שם הגאון רי"מ ארנברג מת"א הגאון רי"ד מקטמון ועוד רבנים, הרבי זצ"ל פתח אז ודיבר מכ"ק מרן מבעלזא זצ"ל ובתוך דבריו התלהב ואמר בטוחני שהרבי מבעלזא עוד בחיים חיותו הי' מבית דין של מעלה וכמו



שאומרים על הרבי ר' מענדלה מרימינוב ועוד צדיקים. ובתוך השיחה נתגלגל העובדא לספר שפעם עבר משהו ברחוב בת"א וראו יהודי שמחלל שבת ואמרו זאת לרבי מבעלז, ואמר להם, הוא לא יודע, ובוודאי שכח ששבת היום.

וכן בתוך הדברים נתגלגל העובדא ששאל פעם הרבי מבעלז את המשב"ק ר' שלום פויגל האם יש באר"י מספיק קמח לבן האם צומח מספיק חיטה ואמר לו רש"פ שאין מספיק ואמר לו הרבי מבעלז אל תאמר כך רק תאמר אחרי בארץ ישראל גודל הרבה חיטים וחזר ע"ז שלש פעמים.

ועל העובדות הללו נתלהב מרן מצאנז זי"ע באמרו שוודאי לו שהוא היה עוד בחיים חיותו חבר בבית דין של מעלה ולכן פסק שלו שהנ"ל אינו מחלל שבת זה פסק גמור וכן פסק שלו שבאר"י גודל הרבה חיטים זה פסק של ב"ד ש"מ עכד"ק.



הרה"ג ר' ברוך האמער שליט"א מחשובי ת"ח שבלונדון שנכח בחדר בעת ביקור רב רושם בכ"ב חשון תשט"ו הוסיף שמרן מהר"א זי"ע הדגיש אז לפני רבינו זי"ע על ב"ח החתן שליט"א, (ה"ה הרה"צ רבי אברהם פולק שליט"א, האדמו"ר מפתח תקוה) שהנכם קרובי משפחה - מפאת זקינו של החתן חמיו של מרן ה"ה האדמו"ר ממאקווא זצ"ל שנכח ג"כ הוא שם, הוא נינו של בעל העטרת צבי מזידיטשוב זי"ע וגם רבינו זי"ע הוא נצר לבעל העט"צ מזידיטשוב זי"ע.



הרה"צ רבי אברהם פולק שליט"א האדמו"ר מפ"ת שהיה נוכח בחדר במשך זמן הביקור אמר שבכל שנות היותו במחיצת מרן זי"ע אינו זכור לו ביקור של צדיק שנאריך ונמשך שעה ארוכה כמו ביקור זה של רבינו זי"ע שמרן נועד עמו זמן ממושך מאד. - בעת ביקור הראשון בשנת תשט"ו שח עמו מרן 50 דקות ונחשב לביקור ארוך ביותר ואילו בשנת תשט"ז נמשך השיח שרפי קודש כ-40 דקות.



## אגרת קודש

האגרת הזאת התפרסם כבר ככתבו וכלשונו בעתון מחנה החרדי שנת תשנ"ה חודש תמוז ליום השנה להסתלקותו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנז ז"ע ועכ"י.

ועד שארית הפליטה לא"י  
תחת נשיאות כ"ק מרן אדמו"ר  
רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם שליט"א  
מלפנים אב"ד ור"מ דקה"י קלויזענבורג יצ"ו

ב"ה

שלום וברכה חיי אריכא וסניאה אל הנשר הגדול המאיר לארץ ולדרים, זרח אור לישרים, אור קדושתו להרי הרים, הגה"ק המפורסם, בנש"ק פ"ה עה"י נור ישראל ותפארתו רשכבה"ג.... כקש"ת חו"פ נו"ג מו"ה אהרן רוקח שליט"א  
אבד"ק בעלזא וכעת בעיה"ק ירושלים

אחדשכ"ק באתרא דעירין ובעירין עיל בר גפחא לשאול שאילתא דנשאלתי מהנהלת הישיבה במונטריאול אודות ביה"כ אשר היה מעיקרא בית עכו"ם ונקנה אח"כ לביה"כ כמו הדרך בעוה"ר במדינות הרחוקות הללו וחדשו בה חגג וגם מהכותלים ועשאוהו לביה"כ וכעת עומד להמכר ח"ו לעכו"מ וינהנו בה הלאה לבזיון ר"ל אם יש להחיר ואם מהנכון ללוקחו למקום ישיבה לתורה, והיות שהדבר נחוץ מאד מאד הרהבתי עוז בנפשי לגשת לקודש פנימה ולשאול כתלמיד השואל בפני רבו כדת של תורה מה לעשות ולתשובתו הקדושה אחכה כ"י...

(חי"ק)



## שליח עושה שליחותו

ומפי מו"ר הגאון רבי אליהו שמואל שמדלר שליט"א ראש ישיבתינו הק' בקרית צאנז נתניה שמעתי בהמשך למכתב הנ"ל שהוא בעצמו הי' השליח למסור המכתב למרן מהר"א מבעלזא ז"ע ומרן מהר"א מבעלזא ז"ע שלחני

לשאול את חור"ד של הגאון מטשיבין זצ"ל ואכן אדמו"ר זצוק"ל הכין מעיקרא מכתב מיוחד עם בירור הענין בהלכה באופן יותר מורחב בצדדי הענין - והלכנו להגאון מטשיבין עם המכתב וזה הי' תשובתו: דער קלויזנבורגער רבי האט גענוג גרויסע פלייצעס, שיפסוק לעצמו, (האדמו"ר מקלויזענבורג יש לו כתפיים מספיק רחבות שיפסוק לעצמו) ולקח את המכתב ושמו בהגמ' שלפניו לאחר שעייין בה.

עוד סיפר הגרא"ש שליט"א שבשנת תשי"ז ג"כ הי' השליח לשאול את מרן מהר"א מבעלזא זי"ע בשם מרן רבינו זי"ע האם יבוא לאר"י באוירון או בספינה, ותשובת קדשו הי' שיבוא בספינה.



שמעתי מהרה"ח ר' משה טובי' גרינצווייג שליט"א על תוכן אחד מביקוריו של מרן רבינו זי"ע אצל מרן מהר"א זי"ע.

#### בנין ביהכנ"ס ע"י יהודים

מרן מהר"א סיפר שזקנו ה"ה הרה"ק רבי אהרן מטשרנובל זי"ע בנה בטשרנובל ביכנ"ס, והקפיד שרק יהודים יהיו הבעלי מלאכה - כ"ק אבי זי"ע הוסיף שהוא לא היה יכול להוציא את זה לפועל מפני איבה מהגויים - אבל כאן באר"י בוודאי אפשרי שהפועלים והבעלי מלאכה יהיו יהודים. (כל השיחה היה לאות עידוד והסכמה על בניית קרית צאנז שבנתניה)

#### בית בארץ ישראל

כ"ק זקני זי"ע (האדמו"ר הגה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע) היה מחבב מאד מחברים מגדולי ספרדיים והיה לו הרבה ספרים מרבנים ספרדים - ומצא בספר אחד בהקדמה שכתב המחבר שקיבל בירושה ב' בתים באר"י ואחד מהם מכר והשני השאיר לעצמו אי"ה כשמשיח צדקינו יבוא יהיה לו בית באר"י איפה לגור (וזה היה גם להסכמה ולעידוד לבניית בתים באר"י).

עוד דיבר מרן מהר"א אודות מנהג הספרדים שמסיידין בתיהם בט"ב אחה"צ לסימן לאמונה ולציפיה בביאת משיח והרבה להפליא על האמונה הפשוטה שיש לבנ"י והכנה לביאת משיח.

## סייעתא דשמיא בבנין אר"י

עוד שח הרמ"ט גרינצווייג שמדן מהר"א זי"ע הפליא כמ"פ בביתו לדבר על פעולותיו של מרן רבינו זי"ע אחרי השואה על מעשיו הכבירים שעשה למען שארית הפליטה של אהב"י.

עוד הפליא שכ"כ מהר מיד אחרי אבן הפינה על הקמת קרית צאנז שבנתניה בזמן קצר מאד כבר עשו חנוכת הבית לבתים הראשונים, והפליא את רבינו זי"ע שהי' לו סייעתא דשמיא מיוחדת בזה.



## אמרו רבנן בכפילא

שמעתי מבנש"ק הרב אהרן פולק שליט"א (מח"ס "ביתו נאווה קודש") ששמע מפי הרה"ח ר' שלמה לאובר נ"י מברוקלין ששמע ממקור נאמן בשעתו האיך שמדן מהר"א זי"ע התבטא לאחר חילוף השואה על מרן רבינו זי"ע בזה"ל קלויזנבורגער רב איז א עבד נאמן לה, א עבד נאמן לה" וחזר ע"ז ג"פ - ובהזדמנות אחרת וממקור אחר אמר מרן מהר"א קלויזנבורגער רב איז א עובד ה' באמת ובתמים - עוד שמעתי מהנ"ל ששמע מהרב משה זילברמן שליט"א שמדן מהר"א זי"ע התבטא באזניו בפ"ק דער קלויזנבורגער רב האט מציל געווען טויזנטער אידן צו אידישקייט.



## ביקורים בהיכל הקודש

הדברים האלה התפרסמו כלשונו בביטאון "צאנז" גליון רנ"ט.

רבינו זי"ע ביקר כמה פעמים בהיכל קדשו של האדמו"ר מבעלזא עוד בחו"ל, בסקאהל, בהאלאשיץ (בחיי אביו האדמו"ר רבי ישכר דוב זי"ע, שבועות אחדים טרם נישואיו בזיו"ר) וכפי הנראה גם בביתו בבעלזא.

**בשנים** שאחרי המלחמה כשאדמו"ר מבעלזא התגורר בארה"ק, ביקר רבינו אצלו עוד כמה פעמים. בראשונה בשנת תשט"ו לעת ביקורו הראשון בארה"ק נזדרז לנסוע אליו לתל אביב תיכף ביום הראשון שהגיע ארצה.

**רבנו** ביקר שוב אצלו לפני שובו לחו"ל אחרי חנוכה תשט"ו, וכן גם בחורף תשט"ז, בקיץ תשט"ז, ובקיץ תשי"ז, זמן קצר לפני הסתלקותו לחה"ה.

**בא'** מביקורים האחרונים שרבנו היה אצל האדמו"ר מבעלזא, בקיץ תשי"ז, אמר לו רבנו כי בא הנה לארה"ק לכבוד חנוכת הבית של הבתים הראשונים בקרית צאנז שכבר הושלמו, וכן חלק מבניי הישיבה, הרה"ק מבעלזא נהנה מאד בשמעו זאת ואיחל לרבנו שיצליח בכל פעולותיו, הביאו לחיים וכו' כנהוג.

#### חנוכת הבית ב"יארצייט" של אביו

**בתוך** שיחת קדשם נתגלגלו הדברים ואמר **רבינו זי"ע** שרצונו לעשות את חנוכת הבית ביום ט"ו באב יומא דהילולא של אביו הרה"ק **מרדכי זי"ע** - נענה **מרן מהר"א זי"ע** שאין דעתו ניחא לי' מחמת ב' טעמים, א' דיום שמת בו אביו הוא יום תענית כמבואר בשו"ע ואין לעשות חנוכת הבית דהוה יום שמחה, ועוד ט"ו באב יום שמחה כמבואר סוף מס' תענית ואין מערבין שמחה בשמחה, עכ"ל. **ומרן רבינו זי"ע** קיבל דעתו הק' של **מרן מהר"א זי"ע** והקדים חנוכת הבית לט"ו בתמוז יומא דהילולא של האוה"ק - כן שמעתי מפי הגרא"ש **שמרלר שליט"א**.

**אחר** שיצא רבנו מלפניו, נענה הצדיק מבעלזא למקורביו ואמר: "פלא, יהודי שהניח אך לפני חדשים ספורים אבן פינה וכבר הוא עושה חנוכת הבית, ואילו אני כבר הנחתי אבן פינה לפני שנים אחדות ועדיין לא זכיתי לעשות חנוכת הבית". (שמעתי מחסיד נכבד שהיה באותו מעמד).

#### אשכבתי דרבי

**בביקורו** האחרון של רבינו זי"ע אצל **מרן מהר"א זי"ע** (כשבועיים לפני הסתלקותו לגניז מרומים) הביאו כיבוד לשולחן ואיחלו לחיים... כנהוג, זה לזה, ו**רבינו זי"ע** הוסיף בזה"ל "מען זאל זוכה זיין מיט'ן רבי'ן אין איינעם א קעגן גיין משיח צדקנו (שנזכה ביחד עם הרבי לקבל פני משיח צדקנו), **ומרן מהר"א זי"ע** בשמעו דברים אלה נתחווירו פניו הקדושים ושם ידיו על הדיקנא קדישא דילי' ולא ענה שום דבר. והי' לפלא גדול בעיני החסידים

שעמדו באותו מעמד שלא ענה אמן כנהוג. וכשבועיים אחר כך בעת ההסתלקות הבינו למפרע פשר הדבר...

מפי עד נוכח באותו מעמד בקודש פנימה - הרה"ח ר' אברהם בריכטא הי"ו

\*

בקיץ תשי"ז שהה רבנו בארה"ק, ובמוצש"ק פר' עקב, תיכף בסיימו את דברי התורה בעידן רעוא דרעווין, פקח את עיניו הק' ושאל לשלומו של האדמו"ר מבעלז, לפליאת הנוכחים לא היתה כל גבול, שכן לא מצאו שום סיבה לשאלה זו, אבל רבנו לא הירפה ושלח לברר מה נשמע במעון קדשו של האדמו"ר מבעלז ששהה באותה תקופה בירושלים.

לא ארכו הרגעים ותיכף שבו השליחים בבשורה מרה על מצב בריאותו של האדמו"ר מבעלז שהורע לפתע באותה שעה, ואז הבינו למפרע את כוונת קדשו של רבנו. למחרת נסע רבנו להשתתף בהלוויה, וכפי עדות מלוויו, הלך את כל הדרך רגלי עד להר המנוחות, בגודל אבלו על הסתלקות האדמו"ר מבעלז זי"ע.

\*

ובקשר לזה סיפר הגרא"ש שמרלר שליט"א שנסע ביחד עם מרן רבינו זי"ע לירושלים להלוויתו של מרן אדמו"ר מהר"א מבעלזא זי"ע ורבינו בדרך עד שהגיעו לשאטער ממקום שיצא ההלוי' דיבר על הסתלקות אביו הרה"ק מרודניק זי"ע וחזר על דברי הספד שהספיד את אביו - אח"כ בעת ההלוי' הלך רגלי כל הדרך במהירות רבה בעינים סגורות.

\*

שמעתי מהרה"ח ר' שמשון שמעיה הי"ו שהי' אז משמשו של מרן רבינו זי"ע וביום ראשון לפנות בוקר בעת הסתלקותו של מרן מהר"א מבעלזא זי"ע מצא את הגמ' שלמד בו רבינו לפנות בוקר רטוב מדמעות. (והר"ר שלום לייב איזנבך הוסיף כי תיכף לאחר שהגיעה הבשורה המרה של ההסתלקות, התיישב רבינו ללמוד מס' קידושין, תוך בכיות עצומות עד לתפלת שחרית).

ואח"כ בעת תפלת שחרית אביו הרב החסיד ר' משה שמעיה ז"ל הי' בעל תפלה אצל רבינו - וזכור לו שהיה כזה התעוררות בתפלת שחרית במנינו של רבינו זי"ע עד שכולם בכו בעת תפלת שחרית.



### כי מלאך ה"צ הוא

שמעתי מהרה"ח הרב יוסף בנימין ווילינגער שליט"א מברוקלין ממקורביו ומנאמני ביתו של מרן רבינו זי"ע שסיפר לי בזה"ל: כשזכיתי פ"א בשב"ק אחה"צ להיות בחדר רבינו הק' זי"ע וכל השיחות הקדושים הי' מן הצדיקים וגדולי ישראל מדורות הקודמים ובתוך הדברים אני סיפרתי איזה עובדא ממרן מהר"א מבעלזא זי"ע, אמר לי מרן רבינו זי"ע בזהלש"ק: "מיר רעדען און ערציילן ענינים פון צדיקים, גדולי ישראל, און בנימין ברענגט מיר אן עובדא פון א מלאך! דער בעלזער רב איז דאך א מלאך!"

### סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה

עוד סיפר הרב בנימין ווילינגער שליט"א שמרן רבינו זי"ע פעם אחרי חזרתו מאר"י שהי' בביקור אצל מרן מהר"א מבעלזא זי"ע התבטא רבינו זי"ע שהי' לו התפעלות גדולה שעם כל גדולתו וקדושתו של האדמו"ר מבעלזא מ"מ התענין ודיבר עמו באריכות על כל פרט ופרט אודות הבני' של קרית צאנז בנתניה.







## הרה"ק מהר"ש מבעלז זצ"ל

סיפר לי מחותני הנה"צ ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א, ששמע מהנה"צ מטישמפא זצ"ל (והי' רגיל לומר שמספר רק מה ששמע איש מפי איש) שפע"א בא להרה"ק מהר"ש מבעלז זצ"ל על חג השבועות דיין אחד שבמשך כל ימות השנה הי' נוסע לקבץ כסף. בהגיעו לבעלז חשב שאין כדאי לקבל שלום מהרה"ק כשהוא לבוש בבגדו שהי' מונח בו הכסף, ע"כ השאיר את הכסף באכסניא והלך לקבל שלום מהרה"ק מבעלז.

כאשר חזר לאכסנייתו, כמובן שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, לכן בדק את הבגד ולדאבון לבו לא מצא את הכסף והבין שנגנב ממנו, והתעלף, הרי כמה יגיעות יגע עד שעלה בידו לאסוף את הכסף, ועכשיו נאבד ממנו, ומי יאמין לו. שח את דאגתו לאחרים, עד שהגיעו הדברים לאוני הרה"ק מבעלז. צוה הרה"ק מהר"ש לאחד מאנשי שלומו (שהי' תקיף וגבר אלם) לבדוק מי הגנב ואם יפול חשדו על מישהו, הרשות בידו לכפותו עד שיוודה שגנב את הכסף.

כשנפל חשדו של התקיף הנ"ל על איש אחד, אמר לו, הוה יודע שאני חושד בך שגנבת את הכסף מהדיין, והנני נותן לך זמן ג' ימים להחזיר את הגניבה, ואם לא תחזיר את הכסף אמסור עליך אצל השלטון, אמנם באמת הלה לא הי' הגנב.

בימים ההם הגיע צדיק אחד לבעלז, ובביתו הי' לו משמש אך כשהי' נוסע להרה"ק מהר"ש הי' בא בלי משמש. כאשר הגיע לבעלז התקרב אליו הנחשד הנ"ל ושימשו וגרם לו קורת רוח. פע"א כשהיה האיש לבדו עם הרבי בחדר, סגר אחריו הדלת ושם את המפתח בכיסו, ואמר להרבי, הנה חושדין אותי שגנבתי סכום כסף מדיין פלוני, ובאמת ידי נקיות כי

לא היתה ידי בגניבה ההיא, לכן שאלתי ובקשתי שיגיד לי כבודו מי גנב את הכסף, ואם לא יגיד לי, לא יוכל לצאת מכאן. אמר לו הרבי, האם יצאת מדעתך, מאיפה אני יודע מי גנב את הכסף, האם יש לי שותפות בגניבות?

אמנם הנחשד לא נתן לו לצאת מאכסנייתו, ובליט ברירה גילה לו הצדיק שהוא את שמו של הגנב, אמנם בתנאי שלא יגלה מי גילה לו. אחר כך סיפר הנחשד להתקיף מי גנב, והלך להגנב ואחר השתדלות רבה הודה שגנב את הכסף. כאשר שמע הרה"ק מהר"ש מפי התקיף את כל מה שקרה כאן, קרא הרה"ק מבעלז להנחשד ושאל אותו מי גילה לו שמו של הגנב, ואמר הנחשד שאסור לו לגלות מי גילה לו רז זה. ואמנם כאשר ציווהו בתוקף לגלות לו, סיפר הנחשד שצדיק פלוני שבא לכאן גילה לו את שם הגנב.

קרא הרה"ק להצדיק שהוא ושאל אותו מנין ידע את שם הגנב, והשיב הצדיק, כשנתתי פתקא לרבינו עמרם האיש שהוא בתור לפני, וראיתי איך שנתן פתקא, וב"ה שאני יכול לקרות פתקא, ראיתי בהפתקא שהוא הגנב. הגיב על זה הרה"ק מהר"ש בזה"ל, כאשר התחלנו להנהיג עדה ראינו ג"כ, אמנם בראותינו שדבר זה יקשה עלינו לעשות טובה ליהודי אם רואים עליו את הכל, התפללנו שהקב"ה יקח ממנו מדריגה זו, שלא נראה דבר רע על שום יהודי. [ווען מיר האבן אנגעהויבן פירן אידן, האבן מיר אויך אלעס געזען, מיר האבן געזען אז עס וועט זיין שווער א טובה צו טאן פאר א איד אויב מ'זעט אויף אים אלעס, האבן מיר געבעטן דעם אויבערשטן אז ער זאל עס צוגעמען, אז מיר זאלן נישט זען קיין שלעכטס אויף אידן].

## שיח הרה"ק מהר"ש מבעלז זקנים קצו

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' שלום פוילישער ע"ה, שכשהרה"ק מהר"י מבעלז זצ"ל נתמנה למלא את מקום אביו הרה"ק מהר"ש זצ"ל, ועבר לפני התיבה תפילות המוספין בראש השנה, היו שם מחסירי אביו הרה"ק מהר"ש שאמרו על תפלותיו שאינם כמו אצל אביו.

כשנודע הדבר להרה"ק מהר"י הגיב ע"ז, הם רוצים שאתפלל כמו אבי?! כאשר אבי אמר העבודה (ביוה"כ) התפללתי שלא יזיק הדבר בעזרת נשים (שלא יפילו נשים עוברות וולדותיהן ח"ו), משום שהתפלל בקול אדיר וחזק.

\* \* \*

שמעתי מהמשב"ק של הרה"ק מהר"א מבעלז זצ"ל, ששמע מהרה"ק שאמר על זקנתו הרבנית של הרה"ק מהר"ש בזה"ל, צדיקים אמרו עלי' גדולות [צדיקים האבן אויף איר גרויס גערעדט], אבי ז"ל אמר לי, ראי' הכי גדולה שהיתה אשה גדולה, כי זקני ז"ל לא הסתיר מפני' כלום [די גרעסטע ראי' אז זי איז גרויס געווען איז, ווייל דער זיידע ז"ל האט זיך פון איר גארנישט באהאלטן].

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' משה ראזענבערג נ"י, ששמע מהרה"ק ר' מנחם מענדל מווישאווע זצ"ל שאמר בשם הרה"ק מהר"ש מבעלז זצ"ל, שאם יש צרות בעולם ח"ו אז אין מנוחה לכביכול, משא"כ כשיש שמחה בעולם אז יש גם לכביכול מנוחה.

ובזה פירש הרה"ק מהר"ש מה שאומרים בברכת המזון, הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים, שכשנזכה ליום שכולו שבת אז יהא גם מנוחה לחי העולמים.

## הרה"ק מהר"י מבעלז זצ"ל

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שמייכעל שליט"א, ששמע מהגאון בעמח"ס צור יעקב מפראביזנא זצ"ל ששמע מהרה"ק מהר"י מבעלז זצ"ל, שאמר על הפסוק בפרשת יתרו, כל אשר דיבר ה' נעשה, ובפרשת משפטים כתיב, ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, וקשה למה אמרו תחילה נעשה, ואחר כך כתיב שאמרו נעשה ונשמע.

ותירץ דהנה אמרו רז"ל (שבת פ"ח) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע אמר הקב"ה מי גילה רו זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשינ בו. והנה רש"י ז"ל כתב על פסוק הנ"ל ויקח ספר הברית, מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה. אמר הרה"ק מהר"י, בלי תורה אין זוכין ללשון של מלאכי השרת, אמנם כשקרא משה רבינו באזניהם ספר הברית, וכפירש"י מבראשית עד מתן תורה וכו', הרי ה' להם תורה (האבן וזי דאך שוין געהאט א תורה), ואז זכו לומר נעשה ונשמע, לשון של מלאכי השרת, ולכן בפרשת יתרו, כאשר עדיין לא שמעו ספר הברית, אמרו נעשה בלבד.

\* \* \*

שמעתי ממחותני הגה"צ ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א, ששמע מהגאון ר' צבי קינסטליכער זצ"ל אב"ד סעבין ששמע מרבו הגאון בעמח"ס פרי השדה, שבעיר האנשאווין גר איש אחד (רייטשל) שהי' זקוק לישועה ואמרו לו שבבעלו פועלים ישועות, וביקש מהגאון בעל פרי השדה שיסע עמו לבעלו על חשבוננו. בעל פרי השדה שמח מאד שיש לו הודמנות ליסע לבעלו ונסע עמו להרה"ק מהר"י. כשהגיעו שם ראה ילדה אחת מסתובבת ומתוך גרונה היה שומעים קולו של חזן (הי' דיבוק).

## שיח הרה"ק מהר"י מבעלז זקנים קצט

ואמר הרב להאיש, המשכילים אומרים שמעולם לא חזרה נשמה מן השמים, בבעלו רואים שיש נשמות שבאים בחזרה מן השמים.

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטיינבעל שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' אפרים ראטער ע"ה, שבילדותו חש בראשו ונכנס (עם אביו או אמו) להרה"ק מהר"י זצ"ל, וצוהו הרה"ק שיקח גרגירי קפה וילעום אותם בשיניו. כן עשה וסר ממנו הכאב.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, הרה"ק מהר"ש זצ"ל אמר תורה עפ"י דרך הקבלה, הרה"ק מהר"י התחיל בדרך חדש, הסתיר עצמו (שלא אמר תורה עפ"י קבלה), ושמע הנ"ל מהרה"ק מהר"א זצ"ל, שאביו הרה"ק מהרי"ד זצ"ל אמר לאביו מהר"י, יש אברכים שמבינים כבר (ויכולים לדבר אליהם ע"ד הקבלה), אבל זקני ז"ל לא רצה בשום אופן לומר [דער טאטע ז"ל האט פאר קיינע פאל נישט געוואלט זאגן] (תורה ע"פ קבלה).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מחסידים שג' שנים אחר הסתלקות הרה"ק מהר"ש זצ"ל לא התנהג הרה"ק מהר"י באדמורו"ת (ער האט גארנישט געפירט). פעם אחת בראש השנה בא לבית המדרש בהתלהבות (מיט א ברען) ואז התחיל להנהיג באדמורו"ת. הרבה מחסידי אביו הק' נסעו בג' שנים הללו לצדיקים אחרים וגשאו שם.

וסיפר לי הנ"ל עוד, ששמע מהרה"ק מהר"א זצ"ל שאמר (אודות הג' שנים שזקיני לא התנהג באדמורו"ת), אבי ז"ל אמר, שלא הי' טובה לעולם במה שאבי (הרה"ק מהר"י) לא הנהיג אז [ס'אין נישט

געווען קיין טובה פאר די וועלט אז דער טאטע ז"ל האט נישט געפירט].

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששאל פעם את הגה"צ ר' יצחק מיאכרוב זצ"ל למה נתמנה הרה"ק מהר"י לרב, הלא הוא הי' הצעיר שבין בני הרה"ק מהר"ש, וענה לו, שגם הוא שאל שאלה זו את חותנו שהי' בבעלו בעת פטירת הרה"ק מהר"ש, ואמר לו, שבשנתיים האחרונות הי' הרה"ק מהר"ש סגור בכל יום עם בנו הרה"ק מהר"י למשך שתי שעות, ומזה הבינו החסידים שהוא צריך להיות הרב.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מחסידים, שכשנסתלק הרה"ק מהר"י קיבל בנו הרה"ק מהרי"ד הכל מאביו (ער האט אלעס איבערגענומען). לאביו הק' היתה רשימה של צדקה עם שמות כל המקבלים, כשקיבל הרה"ק מהרי"ד את הרשימה מחק את שמו של אחד המקבלים. כששאלו אותו על כך, אמר הרה"ק מהרי"ד, איש זה אינו זקוק להכסף, אלא שהי' לאביו ז"ל טובה מזה לשבירת המדות [ס'איז אים געווען א טובה פאר שבירת המדות] (היינו שהלה הי' מתנגד להרה"ק מהר"י, ובכדי להבליג על מדותיו נתן לו כסף), אבל אני איני צריך לכך.

וסיפר לי הנ"ל עוד, ששמע מהרה"ק מהר"א זצ"ל שאמר על הרשימה של צדקה, די צדקה איז נאך אלץ שולדיג געבליבן, היינו שאביו הרה"ק הלוה להצדקה יותר ממה שהצדקה הלוהה לו.

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, כידוע לחם הרה"ק מהר"י זצ"ל נגד המשכילים, ובעת אמירת דברי תורה הי' יוצא נגדם בחריפות.

# שיח הרה"ק מהר"י מבעלז זקנים רא

פעם אחת עבר זמן שלא דיבר נגדם, וכתבו בעתוניהם שהרב מבעלזא כבר אינו לוחם נגדם, וכנראה שמורה שהצדק אתם. כשסיפרו זאת החסידים להרה"ק מהר"י, אמר אחר כך בדברי תורתו, כתיב, אלה עשית והחרשתי, אלה רומזו לעגל, כדכתיב אלה אלהיך ישראל, אתה עשית את העגל, והחרשתי, דמית היות אהי' כמוך, חושב אתה שכבר הייתי כמותך, על כן אומר אני לך שאין הדבר כן, אוכיחך ואערכה לעיניך, והמשיך לדבר בחריפות נגד המשכילים.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' נחום הורוויץ שליט"א, שמעתי מזקני הגאון מאלטשטאט זצ"ל שהי' ביום כיפור אצל הרה"ק מהר"י זצ"ל וסיפר איך שאמר בסוף נעילה ה' הוא האלקים, והי' מתאר לפנינו שהרה"ק הי' כמו קיטור של רכבת (לאקאמאטיוו), בכל פעם שאמר ה' הוא האלקים, הי' צועק יותר ויותר.

\* \* \*

סיפר לי זקן חסיד אחד ע"ה, שחותנו ע"ה סיפר לו שגולד אצל הוריו אחר עשר שנים לאחר חתונתם, בכח ברכת הרה"ק מהר"י זצ"ל, ולא הי' יכול לדבר עד ארבעה שנים, וחששו הוריו שלא יוכל לדבר ח"ו, אמנם לא כן הי', וכשהגיע לגיל ארבעה שנים התחיל לדבר, אבל הי' מגמגם בדיבורו (געשטאמעלט).

כשנעשה בן י"ג שנה נבנס עם אביו אל הרה"ק מהר"י זצ"ל לפני תפלת שחרית (היו מתפללים בשעה תשע, ואי אפשר הי' ליכנס להרה"ק לפני התפלה, אבל בני י"ג היו נכנסין). כשנכנסו, אמר הרה"ק לאביו, חדע שבנך נולד שלא יוכל לדבר, רק הלא נותנים לי רייניש, וזו היא פרנסתו, ופנה בחיוך אל הרה"ח ר' פנחס גבאי ע"ה (חותנו של הגבאי הרה"ח ר' אהרן יהושע ע"ה) על כן פעלנו שיוכל לדבר [האבן מיר

## רב שיח הרה"ק מהר"י מבעלז זקנים

אויסגעבעטן ער זאל קענען רעדן], אבל יהא נוהר שבין ברחוב ובין בבית המדרש לא ידבר כי אם דברים טובים.

כשיצאו מביתו של הרה"ק התווכחו הבן ואביו אם הרה"ק אמר שנגזר עליו שלא לדבר, או שאמר שגולד לא לדבר. הרבה שנים לאחר מכן, כשנתגדל הבן הנ"ל והשיא את בתו, ה' אצל הרה"ק ר' ארי' לייב ממאגרוב בן הרה"ק מהר"י, וסיפר לו הרה"ק ממאגרוב, שאחר המאורע הנ"ל שאמר להם אביו הרה"ק שגולד שלא לדבר כו' נכנסו בני הרה"ק מהר"י אל אביהם (המנהג ה' בבעלז שבני הרה"ק היו באים לביתו ומשם נכנסו לבית המדרש) וסיפר להם הרה"ק אודות הילד הנ"ל, ואמר להם בזה הלשון, אבל על זה עדיין אין לי בירור, אם גולד שלא לדבר או נגזר עליו שלא לדבר.

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שמנהגו של הרה"ק מהר"י זצ"ל ה' שלא למד בתוך ספרי מקובלים כי אם ממחברים שבדורות הקודמים, כגון האר"י הק' והרמ"ק, אמנם כשיצא לאור ספר ערוגת הבושם מהרה"ק ר' משה אוסמראהער זצ"ל צוה שיקנו עבורו את הספר, ואמר הטעם למה משנה בספר זה ממנהגו, מפני שאביו הרה"ק מהר"ש זצ"ל אמר עליו שכשחיבר את ספרו הנ"ל נתלבש בנפשו של שלמה המלך ע"ה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מהחסיד המפואר ר' יעקב בעריש ע"ה, שאמר בשם הרה"ק מהר"י זצ"ל על הפסוק במשלי (ה' י"ד) כמעט הייתי בכל רע בתוך קהל ועדה, אמר הרה"ק בזה"ל, אפשר לעמוד בתוך קהל ועדה, אפשר לעמוד אצל ארון הספרים, ולהיות בכל רע [מ'קען שטיין



## שיח      הרה"ק מהר"י מבעלז      זקנים      רג

בתוך קהל ועדה, מ'קען שטיין ביים שאפע ספרים, און זיין בכל רע],  
היינו שאם מסתכלין בספרי חקירה נופלין לספיקות ח"ו.

\* \* \*

עוד אמר לי הנ"ל בשם הרה"ק מהר"י זצ"ל שאמר בזה"ל, כל אחד  
מישראל נולד עם יראת שמים, אלא שצריכין להשתדל שלא לקלקל ח"ו  
אחר כך. [יעדעס אידיש קינד ווערט געבוירן מיט יראת שמים, מ'דארף  
נאר זען אז ער זאל עם שפעטער נישט קאליע מאכן].

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל, שהרה"ק מהר"י זצ"ל אמר על פסוק הבה לי  
בנים ואם אין מתה אנכי, ואמר לה יעקב התחת אלוקים אנכי וכו', כי  
אצל הקב"ה, אפילו אם חלילה מסתפק האדם בזה אם השי"ת יכול לעזור  
לו גם כן עוזר לו השי"ת, משא"כ אצל צדיק, אם מסופק אם יכול לעזור  
לו אז אינו יכול לעזור לו, וכיון שאמרה רחל הבה לי בן ואם אין בן,  
כאילו שיש הוה אמינא שאינו יכול לעזור לה, על כן אמר לה התחת  
אלוקים אנכי, פי' כיון שיש לך צד ספק אזי אין אני כמו השי"ת שיכול  
לעזור אף באופן כזה, מה שאין כן אני אינו יכול לעזור באופן זה שאת  
מסופקת ביכלתי להושיעך.

\* \* \*

שמעתי מאחד מוקני חסידי בעלז ע"ה, שכשהשיא הרה"ק משינאווע  
זצ"ל את בנו הרה"ק מציעשינוב זצ"ל עם בתו של הרה"ק מהר"י זצ"ל  
בעיר בעלז, אירע באחד ממסיבות שבע ברכות, בערב ש"ק, נתנו לאכול  
ראסיל כמנהג בעלז אבל במקום מרק נתנו משקה הנקרא בארשט,  
ובמסיבה ההיא לא השתתף הרה"ק מהר"י, והקפיד הרה"ק משינאווע  
שאין נותנים מרק [ער האט זיך שטארק געבייזערט], ואמר, בסעודת מצוה  
אין נותנים מרק?

אחר כך (בסעודת שבע ברכות אחרת) תירץ עצמו הרה"ק מהר"י לפני הרה"ק משינאווע על שלא נתנו מרק בסעודת ערש"ק, באמרו, אבי (הרה"ק מהר"ש זצ"ל) נהג ג"כ כך. ואמר על זה הרה"ק משינאווע, איתא ברבינו בחיי למה נשתנו שמותם של אברהם ויעקב ולא של יצחק, דביצחק כתיב שקרא שמות להבארות כשמות אשר קרא להן אביו, ובזכות זה לא נשתנה שמו, ובזה הראה הרה"ק משינאווע שנהגה מתירוצו של הרה"ק מבעלז.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, ששמע מהרה"ק מהר"א שאמר בלשון צער בזה"ל, אבי ז"ל אמר, מזקיני ז"ל (הרה"ק מהר"י) היתה שיטה חדשה על כל סדר נזיקין, שהיתה מאירה את פני העולם, אבל מה אעשה, בבעלו היתה קפידא שלא להדפיס [פונעם זיידן ז"ל איז געווען א נייע שיטה אויף גאנץ נזיקין, וואס וואלט באלויכטן די וועלט, נאר וואס זאל איך טאן, ס'איז געווען א קפידא אין בעלו נישט ארויסצוגעבן].

## הרה"ק מהרי"ר מבעלזא זצ"ל

שמעתי ממחותני הגה"צ ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א, ששמע מהגאון ר' צבי קינסטליכער זצ"ל רב דהערמענשטאט-סעבין, שכשהי' דיין בעיר הוניאד קיבל הצעה לרבנות בעיר פאפא, והבימה שם היתה אצל העמוד, כמנהג הרעפארמער, אמנם כן היה שם עוד לפני שהגדולים אסרו להתפלל בבתי מדרשות כאלו.

כאשר הוצע לפניו הרבנות בעיר פאפא נסע לשם על שב"ק והתאכסן אצל הדיין דשם וראה שהבימה עומדת כנ"ל סמוך להעמוד, אמר לראשי

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים רה

הקהל שיסע לבעלז (להרה"ק מהרי"ד זצ"ל) לשאול בדבר הא' כדת מה יעשה. כן עשה, נסע לבעלז וסיפר להרה"ק מהרי"ד כל הנ"ל, ובתוך הדברים סיפר שכאשר רצה לטבול במקוה ביום שב"ק אמר לו הדיין שהמקוה סגורה בשב"ק (מחמת הלכות שבת).

כאשר גמר שאלתו אמר לו הרה"ק בזה"ל, אודות הבימה אפשר לשוחח (קען מען שמועסן), אמנם בעיר שהמקוה סגורה בשבת איני מייעצך שתהיה שם רב (ראט איך דיך נישט צו זיין דארט א רב).

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' נטע פריינד שליט"א, ששמע מדודו הרה"ח ר' שמואל בריכטער ע"ה שהי' פעם על שבת שובה בבעלז אצל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל, ובסעודה שלישית אמר הרה"ק תורה, כתיב שובה ישראל עד ה' אלקיך, והקשה למה כתיב בלשון יחיד, ותירץ על זה (כשהוא מכה בידו על לבו) בזה"ל, נאר, יעד האב געזינדיגט, יעד דארף תשובה מוהן. כשהוציא הרה"ק מהרי"ד תיבות אלו מפיו קדשו נפתחו כל מעיינות עיני חסידיו שפרצו בבכי. אחר כך אמר הרה"ק מהרי"ד עוד הפעם כשמכה בידו הק' על לבו, יעד האב געזינדיגט, יעד דארף תשובה מוהן, וכך כיבם נשמותיהם של ישראל.

\* \* \*

סיפר לי אחד מזקני חסידי בעלז, שאחד מחסידי בעלז גר בעיר שרב העיר הי' חסיד קאמארנע, והחסיד הנ"ל הי' חריף [א שארפער], אמר לו הרה"ק מהרי"ד, דערטשעפע נישט דעם רב, והוא לא ציית, ונעשה אחר כך סגי נהור רח"ל, אמר ע"ז הרה"ק, התחננתי לפניו ואמרתי לו (שלא יתגרה עם הרב) [איך האב אים געכעטן און איך האב אים געזאגט].

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, ששמע מהרה"ק מהר"א מבעלז זצ"ל שאחר המלחמה העולמית הראשונה החלו לעשות ארונות (שאפעס) פתוחות מלמעלה בלי עטרה (קודם המלחמה היו שמים כמין עטרה על הארונות, ואחר כך שינו ועשאו בלי העטרה), ואמר על זה הרה"ק, אבי ז"ל רגז מאוד על זה [דער טאטע ז"ל איז געווען זייער בייז], אמר, רחמנא ליצלן, זה נובע מהם [עס שטאמט פון זיי] (פי' שרמזו בזה להפקרות ולמינות שאין עליהם ראש ח"ו).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מהגה"צ מהרי"ץ דושינסקי זצ"ל, שכשהי' נוסע להרה"ק מהר"י זצ"ל הי' משוחח בדברי תורה עם הרה"ק מהרי"ד זצ"ל (כידוע שמהרי"ד הי' משוחח בדברי תורה עם תלמידי חכמים). כשנתמנה הרה"ק מהרי"ד לאדמו"ר חשב מהרי"ץ שימשיך לדבר אתו בדברי תורה, אמנם לא כן הי', נהפך לאיש אחר ופסק מלדבר אתו בד"ת.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' שאול דוד אסטרייכער שליט"א, שבילדותו למד ברישא והתאכסן שם אצל דודו, וכיון שבעלת הבית היתה אשת דודו ולא דודתו מצד עצמה ע"כ לא הי' שבע רצון מהאכסניא.

פעם אחת הי' אביו אצל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל וכתב בהפתקא שמות בניו, ואצל שמו רשם שהוא לומד בעיר רישא, ושאל אותו הרה"ק אודותיו, אצל מי הוא מתאכסן [וואו האלט ער זיך דארטן אויף], וענה אביו שמתאכסן אצל דודו, שאל הרה"ק מי הקרוב, הוא או זוגתו, וענה אביו שהבעל הוא הקרוב (והיינו שהרה"ק הרגיש ברוח קדשו שאינו שבע רצון שם).

\* \* \*

עוד שמעתי מהג"ל, ששמע מהגאון מטארניפאל זצ"ל שאמר בשם הרה"ק מהרי"ד זצ"ל על מה שאומרים בהגדה של פסח, מצה זו שאנו אוכלין וכו', על פי דברי המגיד מקאזשניץ זצ"ל בספרו עבודת ישראל על מה שאמרו ייתון בני עממיה לשלם דעבדין עובדא דאהרן כו', שהכוונה שאע"ג שהכהנים עובדים עבודה בבית המקדש אמנם הצדיקים מכוונים הכוונות והם הם דעבדין עובדא דאהרן. וזהו הכוונה גם כאן, מצה זו שאנו אוכלין, איך אפשר שיחא נשמר אף ממשחו חמץ, והתירוק, על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמין, פי' בזכות מסירות נפשם שהלכו במדבר מרם הספיק בצקם להחמין, בזכות זה אפשר לנו להישמר ממשחו חמץ.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים ברוך פינק שליט"א, שמעתי מהרה"ח ר' ענזיל זיידמאן ע"ה (מחסידי הרה"ק מאנטיניא זצ"ל) שפעם אחת נפגשו הרה"ק מאנטיניא זצ"ל והרה"ק מהרי"ד מבעלז זצ"ל והרצה לפניו קושיא חזקה בענין אחר, והרה"ק מבעלז לא הגיב על דבריו כלום. אחר כך אמר הרה"ק מאנטיניא, רואים את צדקתו של הרב מבעלזא, יודע אני שהי' לו מה לענות (ואעפ"כ התאפק).

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שהרה"ק מהרי"ד זצ"ל אמר, לא טוב הדבר ללמוד אצל מלמד שאין לו שלום בית, משום שהתלמיד צריך לחשוב על רבו שהוא הכי גדול (או ער או דער גרעסטער), ואם שומע איך שאשתו של המלמד מולזלת בו, אינו יכול לחשוב על רבו שהוא האדם הכי גדול.

\* \* \*

## רח שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

עוד סיפר לי הנה"ל, הרה"ק מהרי"ד זצ"ל אמר פעם אודות ספרי חקירה בזה"ל, המחבר הוא קודש קדשים, הספר הוא קודש, אבל מי שמעיין בו הוא חול [דער מחבר איז קודש קדשים, דאס ספר איז קודש, דער וואס קוקט אריין אין דעם ספר איז חול].

\* \* \*

סיפר לי הנה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א, הרבנית של הרה"ק מהרי"ד זצ"ל היתה צדקנית גדולה והרבתה ליטול את ידי, ואמרו שבנה הרה"ק מהר"א קיבל ממנה ענין זה להרבות בנטיילת ידיו הק'. חותנה הרה"ק מהר"י זצ"ל אמר עלי, א מערכה אז זי זאגט נישט קיין תחינות, ווען יא וואלטן אלע תחינות פון גאנץ בעלז נישט גענוג געווען פאר איר.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנה"ל, פעם אחת בעת איזה נישואין כשרקד הרה"ק מהרי"ד את הריקודין של מצוה, בא איש צבא אחד וגם הוא נכנס בעיגול הריקוד, ורצו היושבים לדחפו מהעיגול, אבל הרה"ק לא הסכים ואמר, איתא על פסוק וישא יעקב רגליו, דקאי על ענין ריקודין, והמשיך הרה"ק לפרש סיפא דקרא, וילך ארצה בני קדם, שהאבות הקדושים יורדים למטה בעת הריקודין, וסיים הרה"ק בזה"ל, שיראו (האבות) מה שעושים (האומות) לבניהם. [לאזן זיי זען, וואס מ'טוט מיט זייערע קינדער].

\* \* \*

סיפר לי ש"ב הרה"ח ר' יוסף ברוך גליקמאן נ"י, ששמע מאביו ז"ל שבשהי' ילד לפני הבר מצוה נסע עם אביו הרה"ק ר' יצחק'ל מסאסנאווע זצ"ל על סליחות לבעלז, אמנם היות שהי' אביו אב"ד דסאסנאוועא חזר לעירו על ראש השנה, והלך להפרד מהרה"ק מהרי"ד זצ"ל, ואביו התחיל להניח תפילין בערב ראש השנה. אמר אביו להרה"ק מהרי"ד, בני יהושע חשקה נפשו שהרבי יניח לו את התפילין, אמר הרה"ק

לאבני, סע לביתך, גם אביך יודע להניח תפילין. אח"כ אמר לו ג' דברים, ואחד מהם הי' שלא ילך אנה ואנה בעת התפלה, אלא יעמוד במקום אחד, והוסיף, אצליכם בפולין אוהבים להסתובב אנה ואנה בעת התפילה.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' נחום הורוויץ שליט"א, שסיפר לו הרה"ח ר' וואלף רייכמאן שזוכר דביום שהתקיימה הכרזת באלפור, לא התפלל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל תפילת שחרית עד שעה ארבע אחה"צ.

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, כידוע הי' סעודת מלוח מלכה ענין גדול אצל הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב זצ"ל, והי' עורך סעודת מלוח מלכה ביום ראשון.

פעם אחת בא להרה"ק מהרי"ד זצ"ל איש חשוב אחד שהי' נכד הרה"ק ר' שמעון, ולכבודו סעד הרה"ק מהרי"ד סעודת מלוח מלכה במוצאי שבת בביתו עם עשרה אנשים, היות שזקינו של הנ"ל הרבי ר' שמעון החשיב מאוד את סעודת מלוח מלכה.

בשעת הסעודה אמר הרה"ק מהרי"ד, דלכאורה קשה להבין למה הי' צריך אליהו הנביא לטרוח עצמו כל כך ולמכור את עצמו לעבד בעבור האיש חסיד שהי' עני, הלא הי' אליהו הנביא וכי קצרה ידו מלעשות באופן אחר. ותירץ הרה"ק שבשאלתו הנביא הנו שליח מן השמים יכול לפעול גדולות, מה שאין בן כאן רצה מעצמו לעשות טובה להחסיד, ולא הי' שליח על זה מן השמים, וכאשר אינו שליח יכול לעשותו כמוני וכמוכם [קען ער אזוי פיל טוהן ווי איך און איר] (כן אמר הרה"ק מהרי"ד לנכד יערסלוב הנ"ל), ועל כן הי' צריך למכור עצמו לעבד, ואחר כך התפלל להשי"ת ובאו מלאכים לגמור את הבנין.

\* \* \*

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל בא"י שליט"א, שמעתי מאיש אחד שהי' בשעת מעשה כשבא אדמו"ר אחד להרה"ק מהרי"ד זצ"ל, והי' אז בשנת אבלו אחר אביו זצ"ל, ואמר קדיש לאט לאט, במשכו את התיבות, ונגש אליו הרה"ק מהרי"ד בעת שאמר קדיש. אחר כך אמר לו הרה"ק, נגשתי אליך, משום שאם לא הייתי עושה כן היו החסידים מפריעים לך (בשביל כבודו של הרה"ק שכפניו הוא מושך כ"כ את התיבות), ואחר כך אמר לו הרה"ק, מדוע הנך אומר במתינות כ"כ, הרי אין דיבורך כך, דיבורך מהיר יותר [פארוואס זאגסטו טאקע אזוי שטאט? דו רעדסט דאך נישט אזוי, דו רעדסט דאך שנעלער].

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שראה פעם אחת במקוה איך שהרה"ק ר' שלום מאפט זצ"ל, בנו של הרה"ק מהרי"ד, מסתפג באלונגית פניו וראשו, וכשהרגיש הרב מאפט שר' יוסף מסתכל עליו, שאל אותו, מה אתה מסתכל? אתה מסתכל איך שאני מסתפג באלונגית, אבי ז"ל אמר, שזה שחסידים אין מסתפגים באלונגית, אין הפנים והראש בכלל.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שהרה"ק מהרי"ד זצ"ל התבטא פעם בזה"ל, פון וואו נעמט זיך צו די אונגארישע בחורים אזא תמימות, וסיים, נישט אנדערש נאר זיי האבן ערליכע מאמעס.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע ממו"ר ר' שלום פוילישער ע"ה, שפעם אחת הביא איש אחד להרה"ק מהרי"ד זצ"ל, קופסת טאבאק שהי' לו בירושה מהרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל, ורצה ליתנה במתנה להרה"ק מהרי"ד, אמר לו הרה"ק שיניחה אצלו לכמה ימים.



## שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלז      זקנים      ריא

כשבא האיש הנ"ל אחר כמה ימים להרה"ק, אמר לו הרה"ק קח אותה בחזרה, מפני שלא הרגשתי בה שום קדושה, וסיים, יכול להיות מחמת שהשתמש בה רק כשהלך לצרכיו.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מהרה"ח ר' מאמיע מייזעלס ז"ל, שפעם אחת נתן חשוך בנים ל"ע פתקא להרה"ק מהרי"ד זצ"ל שיוושע בבן זכר, ושאל את הרה"ק למה לא תיקנו אנשי כנסת הגדולה בתפלת שמונה עשרה, תפלה על בנים, וענה לו הרה"ק, יתכן שרמוזה תפלה זו במודים אנחנו לך, שאומרים מגן ישענו אתה הוא לדור ודור, נודה לך ונספר תהלתך, אפשר לרמוז שמתפללים שלדור ודור נספר תהלתך, שנוכה לבנים ולדורות שגם הם יספרו תהלתך.

\* \* \*

סיפר לי אחד מוקני חסידי בעלז, שבבעלז הי' יושב אחד שהסתופף אצל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל כשהי' בעיר מונקאטש, והי' בחור חשוב מאד מעיר סמרי, אשר נחמץ מעט לאחר שחזר לביתו.

לימים נסע פעם הרה"ק דרך עיר סמרי, ופגש את הבחור הנ"ל, והכיר הרה"ק על פניו שנשתנה ממה שהי' מקודם, שאל אותו הרה"ק בזה"ל, משה! דו ביזט עם?! ובדיבורים הקדושים אלו נגע ללבו, ותיכף נכנס להרכבת שהי' הרה"ק עלי', ונסע ביחד עם הרה"ק להאלישיץ, וגדל בתורה וביראה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' צבי ריינמאן נ"י, ששמע ממורו הרה"ח ר' שלום ליביטשער ז"ל, ששמע מהרה"ק מהרי"ד זצ"ל, על הפסוק בפרשת תולדות (כ"ה כ"ז) ויגדלו הנערים וגו', ופירש רש"י, כל זמן שהיו קטנים לא היו

## ריב שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

ניכרים במעשיהם וכו', כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א. והקשה הרה"ק מהרי"ד, בשלמא יעקב אבינו, כשנעשה בר מצוה בגיל י"ג שנה, ניתוספה לו קדושה על קדושתו ועל כן פירש לבתי מדרשות, אמנם עשו שפירש לעבודת אלילים, מדוע פירש לע"א דוקא כשנעשה בן י"ג שנה (הלא לדידו אין נפקא מינה בין קודם י"ג שנה לי"ג). ותירץ הרה"ק, שזה לעומת זה, כשניתוספה קדושה ליעקב אבינו ע"ה, נתגברה לעומת זה הטומאה אצל עשו.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' שמואל געליס נ"י, שפעם אחת חלתה הרבנית של דודו הגאון ר' שאול בראך זצ"ל אבד"ק קאשוי, ונסע אז להרה"ק מהרי"ד זצ"ל שהי' בעיר מונקאטש, והוא נהג שלא לכתוב בקשתו בפתקא רק שמו ושם אמו, באמרו, מה נפשך, ווייסט ער די בקשה איז דאך גוט, און אויב נישט, איז א שאר דאס פארן.

והנה טרם נסיעתו להרה"ק מהרי"ד ביקשה ממנו הרבנית שיכתוב את הבקשה בתוך הפתקא, אמנם כשהגיע למונקאטש ועמד אצל המזוזה ליכנס להרה"ק, חשב הגאון ר' שאול, אולי אכתוב את הבקשה בתוך הפתקא כיון שכן ביקשה ממני הרבנית, אמנם, עשה תנועה בידו [ער האט געגעבן א קלאפ מיט די האנט] ואמר לעצמו, לא אכתוב את הבקשה [איך וועל ניקם שרייבן].

אחר כך כשנכנס להרה"ק מהרי"ד ונתן לו את הפתקא, קרא הרה"ק את שמו, וכשקרא את שמה של הרבנית (רבקה) אמר שתהי' לה רפואה שלימה, וסיים אז הרה"ק מהרי"ד בזה"ל, אז מ'פארט ערליך איז מען שוין געהאלפן.

(ואגב סיפר לי הנ"ל עוד אודות דודו הג"ר שאול בראך זצ"ל, שעשרה מבניו נפטרו בחייו רח"ל, ופעם אחת שמע ממנו שאמר בזה"ל,

## שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלז      זקנים      ריג

איך האב אין מיין לעבן נישט מתפלל געווען נישט אויף מיר און נישט אויף מיין משפחה).

\* \* \*

סיפר לי אחד מוקני חסידי בעלז ע"ה, שאחד מאנשי המורחי בא פעם להרה"ק מהרי"ד זצ"ל בעיר האלאשיין ורצה ליכנס אליו, ולא הסכים הרה"ק, באמרו, אחר כך יאמר שהוא הי' אצלי, ומה שאמרתי לו לא יספר.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' פייוויש שנעבאלג שליט"א, ששמע מאביו זצ"ל שאביו הרה"צ ר' חיים זצ"ל רצה להכיר את הרה"ק מהרי"ד זצ"ל, ונסע אליו לבעלז. כאשר הגיע לשם באמצע השבוע לא עמד גבאי אצל דלת חדרו של הרה"ק, ופתח בעצמו את הדלת ונכנס אל הרה"ק מהרי"ד. תיכף כשנכנס, הגביה הרה"ק את עצמו מכסאו ואמר לו בזה"ל, שלום עליכם ר' חיים, איז נאך דא אזא איד ווי איר אין קאלאמיי?

אחר כך אמר זקני על זה, פלא והפלא רוח קדשו של הרב מבעלז, הלא לא גיליתי לו מי אני, לא סיפרתי לו שהנני דר בקאלאמיי, ומנין ידע זאת?

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, שאביו ז"ל נסע פעם עם חותנו זקינו הגאון בעל פתחא זוטא זצ"ל להרה"ק מהרי"ד זצ"ל, כשהי' בעיר ראצפערט. במוצש"ק ישבו אביו וזקינו בחדר הרב כשלקח פתקאות, וכשנכנס בחור אחד עם פתקא, שאל אותו הרה"ק מה הוא לומר, וענה לו הבחור מה שלומד. אחר כך שאל אותו הרה"ק אם הוא חוזר על לימודו [חור'סט?], ולא ענה הבחור כלום. הסתכל עליו הרה"ק, והפיל עליו אימה בהסתכלותו, ואמר לו בקפידא בזה"ל, אם אין חוזרים על הלימוד, גרוע יותר משאין לומדים כלל, צריכים לחזור על הלימוד ד' וה' פעמים [אויב מען חור'ט נישט איז ערגער ווי מ'לערנט נישט, מ'דארף חור'ן פיר-פינף מאל], וכפל

## ריד שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

את דבריו עוד הפעם, אז מ'חזר'ט נישט וכו'. ואמר אביו (של המספר), שהבחור נתמלא פחד כל כך, שחשב אביו שישאר שם על מקומו ח"ו מגודל הפחד.

אחר כך סיבב הרה"ק מהרי"ד את ראשו אל הפתחא זוטא ואמר לו, לערנען לאזט נאך דער יצר הרע, אבער חזר'ן לאזט ער בשום אופן נישט.

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, ששמע מהגה"צ ר' ברוך מסערעט זצ"ל, שהי' כותב החידו"ת ששמע מחותנו הרה"ק מהרי"ד זצ"ל, וכשהיו כתובים על ידו כמה מאות תורות, התגלה לחותנו הרה"ק שהוא כותב את דברי תורתו, וציוה חותנו לקרוא לו.

כשהגיע שאל אותו בקפידא, שמעתי שהנך כותב דברי תורת, וחשב בדעתו מה לו לשקר, הלא אינו עושה שום עולה, והודה שכותב את דברי תורתו. ואמר לו הרה"ק שרוצה לראות את כתביו, והסתכל הרה"ק מהרי"ד בכתביו ואמר לו שיכתוב הלאה [שרייב ווייטער].

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שמייכעל שליט"א, שפעם אחת הגיע מנגן אחד (שלא הי' מתנהג כדבעי) לעיר בעלז, ואמר הגבאי ר' אהרן יהושע ע"ה להרה"ק מהרי"ד שבשלש סעודות יכבד אותו לנגן. אמנם הרה"ק לא רצה, ואמר הגבאי ר' אהרן יהושע, שהיות ויש עוד מנגנים בשלש סעודות, ואיש הזה מפורסם לבעל מנגן, ואם הרבי לא יכבד אותו לנגן, לא יחשב לו הדבר לאי-כיבוד, אלא לבזיון. והסכים הרה"ק לכבד אותו שינגן.

כאשר ניגן המנגן, אמר הרה"ק, פלא, כתיב ויספרו מעשיו ברנה, פי' המה מספרים ומגלים מעשיהם ברנה, בשעת רנתם (פי' בשעה שמנגנים).

\* \* \*

## שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלז      זקנים      רטו

סיפר לי הגה"צ ר' שמואל טויבענפעלד זצ"ל, ששמע מהרה"ח ר' יאשע פרענקעל ע"ה, שבבחרותו הי' פעם על יום הכיפורים אצל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל, ובליל יום כיפור לא רצה לישון אבל הי' עייף, ושאל אותו הרה"ק, מדוע אינו הולך לישון. ענה לו, שאין לו אכסניא ואין לו מקום ללון. אמר לו הרה"ק, לך והשכב עצמך על מטתי, ושכב לרגע במטת הרה"ק, ואחר כך קם והלך לביהמ"ד.

למחרת שאל אותו הרה"ק, נו, יאשע, מה עשית? ענה, שכבתי אבל לא ישנתי, הרבי לא ציוה לי אלא לשכוב. אמר לו הרה"ק, טוב עשית שלא ישנת על מטתי.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים ברוך פינק שליט"א, ששמע מהגה"צ חורו"ז ר' יצחק מראדיוויץ זצ"ל, ששמע מהרה"ק מהרי"ד זצ"ל כשפתח לומר הדרשה קודם התקיעות בראש השנה, איתא בגמרא, יחיד שישב מוחלין לו ולכל העולם כולו, ואמר בזה"ל, איפה יש עוד אחד כמוני שיודע שצריכים לשוב, [וואו איז נאך דא איינער וואס ווייסט אזוי גוט אז מען דארף תשובה מון ווי עד (איך)], וגעו כל הקהל בבכי, עד שלא יכלו לשמוע עוד את דברי הרה"ק.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' שמעון יצחק רעכניצער נ"י, ששמע מאחד מזקני חסידיו בעלז ע"ה שבעיר לעמבערג הי' איש אחד שנכוה מאד ר"ל, ופעם אחת הי' בעיר בעלז, והרה"ק מהרי"ד הלך למקוה עם הגבאי, וגם האיש הג"ל הי' שם במקוה, אמר הגבאי להרה"ק שברוך השם, כמעט שנתרפא האיש ממכוותו, ואמר לו הרה"ק בקפידא, ר-ש-ע, הנך מסתכל על גוף ערום?! [דו ר-ש-ע, אויף א בלוזין גוף, קוקסטו?!].

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שהרה"ק מהרי"ד זצ"ל אמר פעם הכוונה במה דאיתא ששוחט שצריך להיות ירא שמים מרבים, מה הכוונה בתיבת מרבים. ואמר, שאם יש בעירו אנשים שמתנהגים באיזה חומרא, צריך הוא ג"כ להיות מהרבים, שיתנהג ג"כ בחומרא זו.

\* \* \*

סיפר לי דודי הגה"צ מטאמאשוב זצ"ל, שבעת הלוי' של הרה"ק מהרי"ד זצ"ל ניזון הסדין מעל פניו הק', וראה דודי את פניו, אמר לי בזה"ל, פניו האירו כמו אבן טוב, [דאם פנים האט געלויכטן ווי א דיאמאנד], צוואנציג מאל מער ווי ביים לעבן.

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' מאטיע מייזעלס ע"ה מעיר לעמבערג, בשנה הראשונה לאחר הסתלקותו של הרה"ק מהר"י זצ"ל לא נסעו החסידים של עירו לעמבערג להרה"ק מהרי"ד על היוםא דהילולא, אלא עשו סעודה בעירם.

אחר כך כשהיו אצל הרה"ק מהרי"ד, שאל אותם אודות התנהגותם בסעודת ההילולא, וסיפרו לו בתוך הדברים שאחר הסעודה רקדו, אמר להם הרה"ק ברוגזא, חסידים שומים! ביום הסתלקות הרבי רוקדים?! [אין א טאג וואס דער רבי איז נסתלק געווארן, טאנצט מען?!]

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שפעם אחת בא בנש"ק אחד להרה"ק מהרי"ד זצ"ל, ובתוך הדברים אמר לו שהוא נכד הבעל שם טוב זצ"ל, אמר לו הרה"ק שייגיד לו איך הוא נכד הבעש"ט, ואמר לו הבנש"ק את יחוסו עד להבעש"ט, והרה"ק ראה שאמת הוא (הכיר את היחוס), ושאל אותו אם הוא יודע, אולי יש להם בקבלה מהבעש"ט איך התנהג הבעש"ט בעניני זוגות, האם הקפיד על זה או לא, ולא הי' מענה בפיו.

\* \* \*

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים ריו

סיפר לי איש נאמן ע"ה, שהגאון מטשעבין זצ"ל סיפר לו שהי' פעם בהאלאשיץ אצל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל, ושאל אותו הרה"ק אם יש חידושים מאביו הגאון ר' יעקילא על התורה, והוסיף הרה"ק, מדוע שואל אני שאלה זאת מכם, כי על תורה (חידושים) אפשר להכיר את הנקודה (הפנימית) של המחדש [דערקענט מען דאס פינטל פון דעם מענטש].

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א, שהרה"ח ר' יצחק דוד רוקח ע"ה סיפר לו, שפגש פעם את הרה"ק ר' דוד מראכמיסטריווקא זצ"ל, ושאל אותו אם זוכר את זקינו (הרה"ק מהרי"ד זצ"ל), וענה שזוכר אותו. שאל אותו מה הוא זוכר, וענה שבשעת התפילה הי' זקינו מרים את ידיו הקדושים.

אמר לו ר' דוד'ל, אספר לך, כשש"ב הרה"ק ר' פנחס מאוסטילא זצ"ל נעשה חתן הרה"ק מהרי"ד, הי' עצב [אז ער געווען צוגעלייגט]. שאל הרה"ק מהרי"ד את מחותנו, הוא דודי הרה"ק ר' מאטאלע (אחי אביו הרה"ק ר' נחומ'טשע) לסיבת עצבותו של החתן, וענה לו דודי, מתפללים במהירות [מ'דאוונט געך] וקשה לו להתרגל לזה.

כשנסע דודי הרה"ק ר' מאטאלע מבעלז אמר לבנו ר' פינעלי, רצוני להגיד לך שלשה דברים, א) תמיד הי' קשה לי, למה רבותינו אין מרימים ידיהם בתפלה, והרב מבעלז מרים את ידיו, ולפי התיקוני זוהר אין לעשות כן [דער תיקוני זוהר שרייבט זייער הארב אויף דעם], עכשיו ראיתי שרק להרב מבעלז מותר לעשות כן להרים את ידיו, ולא אחר [אז נאר דער בעלזער רב מעג, און קיין אנדערער טאר נישט].

ב) כשרבקה נסעה להחתונה כתוב בתורה שראתה את יצחק ותפול מעל הגמל, לכאורה קשה, אם רואים חתן נופלים מעל הגמל, רק, הוא אדוני, ראתה דרך חדש, אעפ"כ תיזהר ותחקה אחר כל תנועה [דו זאלסט

## ריח שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

גוט אכטונג געבן און זאלסט גוט נאכקוקן איעדע תנועה], ואז תראה שהוא גדול [וועסטו זען אז ס'איז זייער גרויס].

ג) איתא במדרש ראתה ידו שטוחה בתפלה, אמרה, וודאי אדם גדול הוא, אם מתפללים הרי הוא אדם גדול [אז מ'דאוונט איז מען א גרויסער מענטש?], אלא שראתה שהוא מרים את ידיו (ידו שטוחה בתפלה), אמרה שהוא אדם גדול, משום שרק לו מותר להרים את ידיו, ופטרו לשלום.

לאחר זמן מה, כשהרה"ק ר' מאטאלע הי' כבר בארץ ישראל, קיבל מכתב מבנו הרה"ק ר' פינעלי, וכתב לו שחותנו הרה"ק מהרי"ד הוא מבהיל, וכן כתב לו התורה (הידועה) שאמר חותנו על המדרש הג"ל שראתה שידו שטוחה בתפלה וכו'.

## הרה"ק מהר"א מבעלז זצ"ל

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מוהר"צ מקרעטשניף שליט"א, שזקינו הרה"ק ר' אליעזר זאב מקרעטשניף זצ"ל אמר על הרה"ק מהר"א מבעלז זצ"ל הפסוק כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, שבצעירותו (טרם פרוץ המלחמה) רצה לנסוע לארץ ישראל אמנם לא אסתייע מילתא. ואמר לו זקינו הרה"ק ר' אליעזר זאב מקרעטשניף זצ"ל, עוד תהי' בארץ ישראל ויהי' לך הרב מבעלזא (דו וועסט האבן דעם בעלזער רב). בעת ההוא לא הבנתי פירוש הדברים, עד שהתאכסן בביתי הרה"ק מבעלז.

\* \* \*



## שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים ריט

עוד סיפר לי כ"ק אדמו"ר מוהר"צ מקרעטשניף שליט"א, כשהתאכסן הרה"ק מבעלז בביתו, בא פעם הרה"ק ר' אהרן ראטה זצ"ל לשולחנו המהור וישב לפניו בפחד גדול כל כך, שאפילו בימי השואה לא הי' לי חלק אחד ממאה מהפחד שראיתי אז על פני הרה"ק ר' אהרן ראטה. פניו היו חיוורים כסיד ונמפו ממנו אנלי זיעה, במשך כל השולחן לא הגביה את ראשו, הגם שהרה"ק מבעלז דיבר בנחת ובנעימות. הר"א ראטה הי' נראה כמתעלף, וחשבתי שנחלש דהרי הי' אדם חלוש. אמנם תיכף כשיצא משם הי' בריא בלי שום חלשות. ואמר לי ר' אהרן ראטה, ידוע לך כמה גדול זכותך שהרה"ק מבעלז מתאכסן אצלך?

גם חתנו כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל סיפר לי כן בשם האדמו"ר מקרעטשניף, והוסיף לי בזה הלשון, חותני ז"ל הרי הי' קדוש ומהור, ואם כן ידע שפיר לפני מי הוא עומד. (דער שווער ז"ל איז דאך געווען א קדוש ומהור, האט ער געוואוסט פאר וועמען ער שטייט).

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, שכאשר הגיע הרה"ק מהר"א זצ"ל לארץ ישראל, יצא הגה"צ ר' יוסף צבי דושינסקי זצ"ל לקבל את פניו בבגדי שבת, והחליף בגדיו (בגדי ירושלים) ולבש בגדים שחורים, לכבוד הרה"ק מבעלז שהיה ג"כ לבוש בבגדים שחורים.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יעקב שלום געפנער נ"י, שהיה אצל הגה"צ ר' ברוך מסערעט זצ"ל כמה שבועות קודם הסתלקותו, והזכיר ר' יעקב שלום את הרה"ק מהר"א זצ"ל, דער בעלזער רב. שאל אותו הגה"צ מסערעט, איזה רב מבעלזא, הזכיר אותו בשמו, נודעוץ הגה"צ מסערעט על כסאו

## רב שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

ואמר לו, אל תזכיר אותו בשמו, אסור להגיד את שמו [ואלסט נישט זאגן דעם נאמען, מ'טאר נישט] ומאז עדיין לא הזכיר את שמו.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' משה חיים גליק נ"י, שזוכר כשהי' הרה"ק מהר"א זצ"ל בפעסט (בעת מלחמת העולם), פעם אחת אחר התפילה כליל שב"ק, כאשר גמרו לומר שבתא טבא להרה"ק, נשאר שם ת"ח בנש"ק חתן הגאון ר' שאול ראזענבערג ז"ל אב"ד ראצפערט, ואמר להרה"ק מהר"א שרוצה להגיד לו דבר מה, ואמר לו הרה"ק, נא, אמר הנ"ל, זוכרני כשהרה"ק מהרי"ד הי' בראצפערט שח פעם עם חותני אב"ד ראצפערט ואמר לו דבר תורה, ובתוך דבריו הזכיר תוס' אחד אבל לא זכר הרה"ק מהרי"ד אי' מקום התוס', וגם חמי לא זכר, הרבי (מהר"א) עמד בצד ואחר כמה רגעים אמר אי' מקום התוס' המדובר. כשיצא הרבי משם (כ"ז סיפר חתנו של הרב מראצפערט למהר"א) אמר אביו לחותני, לא תעלה על דעתכם שבני לא ידע תיכף אי' מקום התוס', ידע תיכף, אלא שמחמת ענוותנותו לא רצה לומר תיכף.

אחר שגמר את סיפורו, בכה מאוד ואמר להרה"ק, כבר הגיע הזמן [ס'איז שוין די העכסטע צייט] שהרבי יעזוב ענוותנותו, בני ישראל צריכים לרפואות ולישועות זה בכה וזה בכה, וחזן מהרבי אין מי שיוכל לעזור, ובכה הרבה. כאשר שמע הרה"ק מהר"א את דבריו, הניח ראשו על ידיו הקדושים למשך זמן, והלה יצא מהחדר ובזה נגמר הענין.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' צבי עטינגער נ"י, שמעתי מהרה"ח ר' שלום לוביטשער ע"ה נכד החסיד המפואר ר' מרדכי פעלץ ז"ל, ששמע מהרה"ק מהרי"ד מבעלז זצ"ל כשדיבר אודות בנו הרה"ק מהר"א זצ"ל, אין לי

## שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רכא

מושג מאיפה זכותי לבן יקר כזה [איך ווייס נישט פון וואו עס נעמט זיך צו מיר אזא טייער קינד].

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מהרה"ח ר' מרדכי פעלץ בנו של הרה"ח ר' שלום ע"ה, שהרה"ק מהרי"ד גזר על בנו הרה"ק מהר"א בגזירת כיבוד אב שינוח בכל יום על המטה במשך חצי שעה, ויאכל לפני תפלת שחרית. וסיפר עוד ר' מרדכי, פעם אחת עברתי באשמורת הבוקר על יד ביתו של הרה"ק מהר"א, קראני אהרן ביסקער שאכנס לחדרו של הרה"ק, נכנסתי וראיתי איך שהרה"ק ישן על מטתו, מזמן לזמן (בהפסקות קצרות) נתעורר הרה"ק משנתו ונטל ידיו הק', וכשעברה שעה או שתיים עמד הרה"ק ממטתו ונטל את ידיו, ובחדר השני נטל עוד הפעם את ידיו.

מנהגו הי' שבעת שינתו היו בחדרו אברך אחד ושני בחורים, ועל בן קראני אהרן ביסקער הנ"ל ליכנס לשם, וגם הבחור המשמש יעקב יוסף הי' שם. ראיתי שהמשמש הביא טם עם כוסות הרבה כידוע, וגם שני עוגות (קיכלעך) היו מונחים עלי'. הרה"ק שפך מכוס לכוס כידוע ושתה קצת, ומן העוגות לא אכל, אבל משום כיבוד אב כנ"ל הביאו לו בכל יום שני עוגות הנ"ל אכל לא טעם מהם.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שמעתי מאיש אחד בשם ר' יחיאל, ששמע מהרה"ק מהר"א שאמר, את יסוריי אינני מאחל לשום אדם, כי אם להמן הרשע [מיינע יסורים ווינטש איך נישט פאר קיין שום מענטש, נאר פאר המן הרשע].

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, פעם אחת נכנסתי לחדרו של הרה"ק בערב יום כיפור טרם שנכנס לה"גרויסע שטוב" לומר הדרשה לפני הנשים, לבש

## רכב שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

את בגדיו ובעת הלבישה אמר דברי תורה, ואז חל יום כיפור בשבת. זוכרני שאמר אז, כתיב ימים יוצרו ולא אחד בהם, וברש"י שם דלפי המקרא שהוא נקרא ולו כך פירושו, ימים יוצרו, הראהו ימים העתידים להבראות ולחלקו בירר את יום השבת, דבר אחר זה יום הכיפורים לסליחה. ואמר הרה"ק, עכשיו שיש לנו שתיהם, שבת ויוה"כ, צריכים בוודאי לשוב, ובדרשתו בביהמ"ד אמר בתוך דבריו, צריך לשום אל לבו שהרמב"ן (רמב"ם) פוסק שצריך אדם לשוב בתשובה [מ'דארף זיך נעמען אין הארץ אריין, אז דער רמב"ן פסק'ענט, אז מ'דארף תשובה מוהן].

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שעמד פעם בחדרו של הרה"ק מהר"א בעת שקרא פתקאות, ונכנס בן כפר אחד עם בתו שהיתה כלה, שמעתי שאמר לו הרה"ק דאם ערשטע בעט איך אייך אז זי זאל זיך אפשרן אז ס'זאל נישט בלייבן קיין איין האר, והוסיף טעם על זה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, פעם אחת כשהיינו ישינים בליל חול המועד סוכות, בא פתאום איש אחד באמצע הלילה ועורר אותנו לקום ולילך ללמוד בבית המדרש. שאלנו לסיבת הדבר שמעוררים אותנו באמצע הלילה, וענה הלה שהרה"ק מהר"א ניגש בשעה שתים או שלש בלילה לחלוננו, וכאשר ראה מתוך החלון את החושך בבית המדרש, שאין שום נרות, אמר, האם חושך בבית המדרש בלילות קדושים אלו [ס'איז מונקעל אין בית המדרש אין אזעלכע הייליגע נעכט]. אמר לו הגבאי ר' משה איסר שהחסידים עייפים והלכו לישן, תמה הרה"ק, וכי אפשר לישן בלילות קדושים כאלה, וצוה שילכו תיכף ומיד ללמוד בביהמ"ד, ועל כן עוררו אותנו שגלך לביהמ"ד לעסוק בתורה.

\* \* \*

## שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רכג

עוד סיפר לי הנ"ל, זוכר אני כשבא הרבי מפאריסאוו ו"ל לקבל סמיכה לאדמורו"ת מהרה"ק מהר"א, ובא עם חסידים הרבה וגלותה אליו אמו הרבנית ע"ה. בשבת קודש ישב בראש השלחן סמוך להרה"ק מהר"א. באמצע עריכת השלחן אמר לו הרה"ק, איר ווייסט, א רבי דארף טיילן שירים, וציוה הרה"ק מהר"א שיכניסו עבורו קערה עם אוכל שיוכל לחלק שירים.

וזוכר אני כשהרה"ק הלך לומר ברכת שבתא טבא להרבנית, אמרה לו הרבנית שאמו של הרבי מפאריסאוו ג"כ נמצאת כאן, אמר לה הרה"ק על אודות בנה, ער איז א לייטיש קינד, איר וועט האבן א סאך נחת פון אים.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' שאול דוד עסטרייכער שליט"א, פעם אחת כשבא בחזרה הבחור החשוב יהושע'לע פישלער ע"ה מבעלז למארנאפאל, ראיתי איך שהוא לוחש לאזנו של הגאון מטארנאפאל וצ"ל את ההתנהגות שראה בבעלז אצל הרה"ק מהר"א, וכה דיבר לזמן מה, ופתאום הגביה הגאון א"ע קצת מכסאו, ונענע בשתי ידיו ואמר בהתלהבות, מ'מוז זאגן אז ער איז דער צדיק הדור.

\* \* \*

סיפר לי זקן חסיד אחר ע"ה שהי' בשעת מעשה. אחת מבנותיו של הרה"ק מהר"א נפטרה בלעמבערג קודם המלחמה, ואבי' הרה"ק בא לבקרה כשהיתה חולנית, ונשאר שם. בעת הלוי' הספיד אותה הרה"ק ואמר כהאי לישנא, דו האסט ליב געהאט וואס מ'דארף ליב האבן, האסט פיינט געהאט וואס מ'דארף פיינט האבן, האסט נישט געלייענט קיין ביכער, האסט געהאט אמונת צדיקים. גיי, גיי, זאלסט פאר קיינעם נישט קיין מורא האבן, האסט געהאט זיידעס וואס האבן

## רכד שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

זיך געדרייט ביים כסא הכבוד אזוי ווי קינדער אונטער די מאמע'ס פארמוך.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' חיים קויפמאן נ"י, שפעם אחת בין יום הכיפורים לסוכות כשסיכבו את הסוכה בסכך, והרה"ק מהר"א הי' צריך לבוא לסכך על מקומו (שישב), ראה הנ"ל שבנו של הרה"ק ר' משה'לע (הוא נכד מהר"א) רץ למקומו של הרה"ק (כדי לעמוד שם בשעה שישכך) ועל הדרך היו מוכנים עצים ואבנים ועיכבו ר"ח מלרוץ כדי שלא יכשל בעצים ואבנים, וכיני לביני הגיע הרה"ק מהר"א והרגיש איך שמעכב את נכדו מלרוץ, עיכב את עצמו הרה"ק שם ותחב ב' ידיו הק' בחגורתו של הנ"ל ואמר לו, אזוי אזוי, האסט רחמנות אויף אידישע קינדער, אבער נישט דווקא צו מיינע (היינו שהי' שם מכשול לרבים, לא רק לנכד הרה"ק).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, עמדתי פעם בשעה שהרה"ק מהר"א לקח פתקאות, ונרחפו אנשים הרבה לתוך החדר, והרה"ק גירשם ואמר למה אתם מפריעים אותי, אבי צוה לעשות דלת [דער טאטע האט געמאכט א טיר], בכדי שלא יכנסו, ועוד דיבורים כאלו דיבר אז הרה"ק מהר"א. אחר כך כשהגיע להדלת הניח ידו הק' על המזוזה, והתחיל להמליץ בעדם, אני מבין סיבת ביאתכם משום שאתם נצרכים לפרנסה ולבריאאות, הנה איתא בגמרא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור, תאמינו לי, מסתובבים ברחוב עניים שאין להם מה לאכול, אוכלים את רוקם (מרוב עניות רח"ל) תנו להם ותכוונו לקיים מאמר זה, אלא מה, יש לי דוד ירא שמים גדול ועני גדול ל"ע [א גרויסער ערליכער איד און א גרויסער ארימאן] (כוונתו היתה על הרה"ק ר' לייבוש ממאגרוכ

## שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים רכה

וצ"ל שהי' גר אז בראווא), תנו לו כסף ותכונונו לגמרא הנ"ל ותושענו. ונסעו אז כמה מהחסידים לראווא להרה"ק ר' לייבוש הנ"ל.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שהרב בעיר לאשציב, הגאון ר' שמואל שמעלקא גלאס וצ"ל, הי' נוסע לבעלז, הרה"ק מהר"א הי' רגיל לעמוד מפניו והי' קורא אותו רבי, והמעם, משום שבעת מלחמת העולם הראשונה כשהרה"ק מהרי"ד הי' בעיר האלאשיץ ביקש מהרב מלאשציב שיבחן את בנו הרה"ק מהר"א לראות אם נתעלה בתורה, ובחן אותו ועל כן קרא אותו הרה"ק רבי.

וסיפר לי עוד, זוכר אני כשהי' נוסע לבעלז וגללו אליו על העגלה עוד אנשים, וגם אני בתוכם, אמר לי הרב, האמן לי, חיים, כשהנני נוסע לבעלז עולה לי הדבר במסירות נפש (הי' כבן שמונים והי' חלש), חשבתי שמסתמא כוונתו מפני שקשה לו הנסיעה ורציתי להקל עליו את הנסיעה שיורווח לו על העגלה, אמנם אח"כ אמר לי בזה"ל, כשהנני נוסע לצדיק הדור, וצדיק הדור מטריח את עצמו בשבילי, זהו מסירות נפש עבורי, קשה לי הנסיעה (בפשטות היתה כוונתו לזה שהרה"ק מהר"א עמד מפניו, והי' מכנהו רבי).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, אבי ע"ה הי' אופה בעיר לאשצוב, פעם אחת באו אנשי העירי' לבדוק את בית המאפה, ובראותם שהגג אינו גבוה מדי כדבעי למיהוי חששו לשריפה ח"ו לכן סגרו את בית המאפה ולא הרשו לאפות שם. אמי אמרה לאבי שהיא תסע לבעלז (כי אם יסע לא יהא להם פרנסה, דלא יפציר), וכן עשתה, נסעה לבעלז וחכתה כמה ימים כדי להיכנס אל הרה"ק מהר"א.

## רכו שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

כאשר הגיע זמנה ליכנס פסק הרה"ק מהר"א את קריאת הפתקאות משום שהגיע זמן מנחה. אמי היתה חלושה והיתה עומדת שם כמה ימים מקודם, על כן נכנסה להרבנית ע"ה וסיפרה לה מצערה, הרבנית נתרגשה ממה שסיפרה לה אמי ושאלה את הרה"ק מדוע אינו לוקח פתקא מאשה זו, בניד יש להם ממה להתפרנס, אמנם בניה אין להם ממה להתפרנס.

אמר לה הרה"ק, הלא צריך אני להתפלל מנחה. אמרה הרבנית, לא אזוז מכאן עד שתקח את הפתקא מאשה זו. אמר הרה"ק להגבאי ר' אהרן יהושע ע"ה, ראה נא ראה שאינה נותנת לי להתפלל. אמר ר' אהרן יהושע להרה"ק, הרבנית התעקשה אם כן יקח הרבי ממנה את הפתקא, אמר הרה"ק, אזוי, אזוי, וקרא את הפתקא.

אחר כך בירך אותה ואמר, א גוי האט דאך עם פארמאכט, א גוי זאגט היינט אזוי און מארגן אנדערש, והוסיף, תקחי לעקיד וצלוחית יין שרף ותביאם להסטראסווע (מושל המחוז) מטאמאשוב (לאשצוב היא עיר הסמוכה למאמאשוב), ובאמת לא היה שייד דבר זה להסטראסווע, אלא לעיריית לאשצוב.

בעיר בעלז גר איש אחד ושמו שעלינגער שהי' ידיד להסטראסווע של מחוז טאמאשוב, והלכה אמי אליו ואמרה לו שהרה"ק מבעלז שלח אותה אליו שהוא ישלח את הלעקיד והי"ש להסטראסווע (הרה"ק לא אמר כן, אבל כך אמרה לו אמי). כאשר שמע מר. שעלינגער מה שאמרה לו אמי, היתה לשחוק בעיניו ואמר לה, הרי זה לשחוק יהי' לשלוח אליו לעקיד, הוא צריך ללעקיד? הרי יש לו שומרים מצד אחד וכלבים מצד שני. אחר כך אמר, אספר להסטראסווע את בקשתך, וכן עשה, התקשר ע"י המעלעפאן מבעלז להסטראסווע וסיפר בשחוק כל המעשה (שחק לתוך המעלעפאן) שהראבין מבעלז אמר לאשה שתביא אליו לעקיד וי"ש משום שסגרו בעיר לאשצוב את בית המאפה של אשה זו, והגיב על זה



## שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רכז

הסטראסווע ואמר, רוצה אני לראות את האשה עם הלעקיך והיי"ש, וכן עשתה אמי, ועוד לפני שהגיעה אליו כבר התקשר הסטראסווע ללאשצוב שיפתחו את בית המאפה של בעלה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, הרה"ק מהר"א הי' מהלך במהירות ובאמצע הליכתו הי' עומד לפרקים, והיו שפתותיו דובבות (ער האט געזאגט און געזאגט). פעם אחת בצום גדלי' ראיתי הרבה בחורים שאכלו בהיתר שהתירו להם, נתקנאתי בהם וראיתי איך שהרה"ק מהלך ופתאום עמד לא רחוק ממני, ניגשתי אליו ושאלתיו, רבי, פאסטען? שאל אותי מה יש לי, עניתי שיש לי חולשת הלב, אמר לי הרה"ק, נו, אויף דעם פאסט מען דאך.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א, שפעם אחת נסע לבקר את אחיו בחיפה, ונפרד מהגאון ר' יוסף צבי דושינסקי זצ"ל, אמר לו הרב דושינסקי שלא יאכל בשר רק ממה שמגיע מכפר אתא. שאל ר' אהרן מרדכי, הלא אצל הרב מבעלז אני גם כן אוכל בשר (שלא הי' בהכשר העדה), והגיב הגרי"ץ ברעדה, הרב מבעלז הרי הוא רבי, ויש לו שוחט משלו [בעלזער רב איז דאך א רבי, און ער האט זיך זיין שוחט].

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א, שמעתי מהרה"ק מהר"א זצ"ל שאמר בזה"ל, פאר משיח'ס דור וועט זיין זייער גוט, משיח וועט זיך אן עצה געבן מיט איטליכן.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יצחק לאנדא ג"י, שכן בתו של אחד מחשובי חסידי בעלז, נתרחק מאוד מדרך הישר, וכשהגיע לארץ ישראל בא אל

## רכח שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

הרה"ק מהר"א זצ"ל ודיבר אתו, ואמר הלה שלמד ביחד עם מאמאלע וישעי' זושא, ובתוך הדברים סיפר להרה"ק שכשאביו הרה"ק מהרי"ד הי' בעיר ווין באו אלפי אנשים לתחנת הרכבת לקבל את פניו, וגם הוא הי' בין הבאים, והרגיש בו מרחוק ורמז לו שיבוא אליו, ואמר לו הרה"ק מהרי"ד, בן ציון, לעולם אל תשכח מקור מוצאך [זאלסט קיינמאל נישט פארגעסן פון וואו דו שטאמסט].

כשנפרד מהרה"ק מהר"א, אמר לו הרה"ק, אל תשכח את דברי אבי ז"ל [זאלסט נישט פארגעסן דעם טאטן זכרוננו לברכה'ס ווערטער].

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שטיינעל שליט"א, שבעיר ליביטש הי' דיין ושמו הרה"ג ר' הערצילא ז"ל שאמרו עליו שזוכר ש"ס עם תוספות. פע"א ביקר הרה"ק מהר"א זצ"ל בעיר הג"ל, ובאחד הימים כאשר הלך למייל ביער, ליווה אותו ר' הערצילע הנ"ל. כאשר הלכו ביער שאל אותו הרה"ק מה דעתו אודות מי ששומע את חבריו מתפלל שמונה עשרה שבלחש, האם יענה אמן אחר ברכותיו או לא. ר' הערצילע לא רצה להורות בפני רבו, ואמר להרה"ק שרוצה לשמוע מהרה"ק דעתו בזה. ענה לו הרה"ק שיש לו ראי' שאין לענות, דבהלכות ר"ה נפסק שאם אחד מתפלל לפני העמוד נגד רצון הציבור אין לענות אמן אחריו כיון שמתפלל בחזקה, וסיים הרה"ק, הכי שייד בחזקה יותר מאחד שאינו עושה כרצון חכמים. והנה חכמים תיקנו להתפלל בלחש והוא מתפלל בקול רם שלא כרצון חכמים, על כן אין לענות אמן אחר ברכותיו.

\* \* \*

סיפר לי ש"ב הרה"ח ר' יוסף ברוך גליקמאן נ"י, בשבת פרשת חיי שרה תרפ"ז, כאשר נסתלק הרה"ק מהרי"ד מבעלז זצ"ל, אמר זקני הרה"ק ר' יצחק'ל זצ"ל לאבי בעת שלש סעודות, חש אני שקרה משהו לא טוב

## שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים רכמ

בבעלז, ובמוצאי שבת צלצל הטעלעפאן וסיפרו לאבי אודות הסתלקות מהרי"ד. אמנם הוא לא סיפר כלום לאביו רק שהרה"ק אינו מרגיש טוב וצריכין לנסוע לבעלז, זקיני ואבי לוו כסף ונסעו, ובקראקא כבר ראה זקיני אנשים נוסעים עם לבבות נשברים מחמת הסתלקות הרה"ק, ונתעלף והוצרכו לעוררו מהתעלפותו והגיעו להלוי'.

כאשר חזרו מהלוי' הלך עמו הרה"ק ר' פייוויש מיאברוב זצ"ל, והתאנה ושאל את זקיני מה יהא עתה [אוי וואס וועט זיין], וענה לו זקיני בתוך בכייתו, יש רבי ב"ה גם כעת [ס'איז דא ברוך השם א רבי], וסיפר לו זקיני שבילדותו עמד פעם בין נכדי הרה"ק מהר"י זצ"ל, ואחד הנכדים שיחק עם ילד אחר והכו אחד לחבירו, ביני לביני רץ הנכד הנ"ל בכותל מזרח שהבין ששם לא יבוא אחריו הילד, ואמר לו הרה"ק מהר"א (שהי' ג"כ ילד) אויף דעם נוצטו אויס דעם זיידנ'ס כח, אויף שלאגן א יונגל? איך בעט דרך מער זאלסטו עם נישט טון, זאלסט אויסנוצן דעם זיידנ'ס כח אויף לערנען און דאווענען און דינען דעם אייבערשטן.

וסיים הנ"ל, סיפר לי אבי אח"כ, שאחר שחזרו מהלוי' באישון לילה והתפללו בניו של הרה"ק תפילת ערבית בנוסח של אביהם, בכו הקהל מאוד בזכרם את הרה"ק מהרי"ד שזה עתה נסתלק, אמנם כששמעו את הרה"ק מהר"א עובר לפני התיבה נרגעו, ונכנס בקרבם חיות בראותם שיש רבי.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' משה זילבערמאן נ"י, ששמע מאיש אחד, שהרה"ק מהר"א זצ"ל ביקר פעם בעירו כאשר נולד בן לאחד מאנשי העיר וכיבד את הרה"ק בסנדקאות. ושאל אותו הרה"ק, ומה עם שערות? (היינו, האם אשתו מגלחת שערות ראשה), וענה שאינה מגלחת שערות ראשה, אמר הרה"ק, אם כן איני יכול להיות סנדק, וסיפר האיש הלה לאשתו

מה שאמר הרה"ק ושאל אותה אם מסכמת לגלח את שערותי כדי שהרה"ק יהי' הסגדק, והסכימה, וקיבל הרה"ק את הסגדקאות.

לשנה הבאה עלה בדעת האשה שברוך השם יש לה ילד והרה"ק הי' הסגדק, ומכאן ולהבא לא תגלח את שערותי, אמנם תיכף כשחשבה בן יצאה מדעתה רחמנא ליצלו, בעלה נסע מיד לבעלו וסיפר במר נפשו להרה"ק מהר"א שאשתו יצאה מדעתה רח"ל, אמר לו הרה"ק, אי אפשר לרמות, כאשר מבטיחים צריכים לקיים את ההבטחה [אפנארן קען מען נישט, אז מען זאגט צו דארף מען האלטן]. בכה הבעל ואמר להרה"ק שמכאן ואילך תגלח את שערות ראשה, ואמר הרה"ק, אם תגלח שערות ראשה תחזור לאיתנה. האשה קיבלה על עצמה שתמשיך לגלח שערות ראשה, ואחר כך נהפכה לאחרת, וכל כך חשובה היתה, שהיתה נודעת אחר כך בעיר בשם די צדקה קלאפערין, משום שהרבתה לקבץ כסף לצדקה.

\* \* \*

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל בא"י שליט"א, ששמע מאיש אחד שהי' בשעת מעשה, כשדיבר הרה"ק מהר"א זצ"ל מענין השתיקה, אמר, אין זה רבותא לשתוק, צריך לדבר, אבל לדבר מה שצריך [ס'איו נישט קיין קונץ צו שווייגן, מ'דארף רעדן, נאר רעדן וואס מ'דארף].

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' שמחה ביום שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' משה חוסטער ע"ה (בן הגה"צ ר' יעקב יחזקי' מחוסט זצ"ל) שהרה"ק מהר"א זצ"ל סיפר לו שבעיר סקאל היתה חבורת מלוה מלכה, מאה בעלי רוח הקודש, ואחד מהם הי' הרה"ק ר' ברוך בענטשער זצ"ל בעל מחבר ספר מצות ה', והוסיף הרה"ק שר' ברוך התענה משבת לשבת והייתי מסופק אי אכל בכל לילה או שהתענה גם בלילות.

ואמר הרה"ק, מספרים שפעם אחת רצו לנסות את ר' ברוך אם יכעוס, ודיברו עם משמשו שבשעה שיכנים את המאכלים בליל שבת קודש לר' ברוך יעשה עצמו כמי שנתקל באיזה תקלה ויושפכו כל המאכלים, וכן עשה, אבל ר' ברוך לא כעס. וסיים הרה"ק מהר"א, מזה מוכח שהתענה גם בלילות, דהרי נסוהו בליל שבת קודש ולא באחת מלילות החול.

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שמייכעל שליט"א, שבעיר בעלז הי' איש אחד בשם ר' משה דער בעלימערס (אביו הי' מעיר בעלז) והוא נתמנה לגבאי של התלמוד תורה, ובכל עת שלא היה די כסף עבור המלמדים נתן כסף מכיסו והשלים את הסכום. ואירע לו אסון שנעדרו שני בניו רח"ל, ונכנסה אשתו להרה"ק מהר"א זצ"ל וצעקה במר לבה, שבעלה נותן כסף בעבור בניהם של אחרים שילמדו ולמה מגיע להם עונש כזה רח"ל. כששמע דיבורים אלו נתחווירו פני הרה"ק מהר"א (דדיבורי' היו כתרעומות ח"ו על השי"ת), ואחר שפסקה מלצעוק בירך אותה הרה"ק ונתקיימה ברכתו שאחר כך נולד לה בן קיימא ונשארו מהם דורות.

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, כידוע היה בעיר בעלז בית המדרש הנקרא ישרי לב, שם התפללו ציונים ומזרחיים. פעם אחת נפלה שם ספר תורה רח"ל ורצו ראשי הקהילה לגזור תענית על כל העיר, ושאלו את הרה"ק מהר"א זצ"ל על זה, ואמר להם בזה"ל, כיון שאין לנו שייכות עמהם, איננו צריכין להתענות.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' ישראל וואנגער שליט"א, פעם אחת שמעתי מהגאון מפראביזשנא זצ"ל באמצע אמירת תורה בשלש סעודות, שאמר

על הרה"ק מהר"א בזה"ל, דער בעלזער רב איז א קדוש עליון, יעדן חק חוקים איז ער מקיים.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שחזן עיר מאשצ'יסק הי' מתפלל בימים הנוראים בבית הכנסת בעיר לבוב, ונסע על שב"ק הקודם לשבת סליחות לבעלז, וטרם נסיעתו ללעמבערג על שבת סליחות נכנס להפרד מהרה"ק מהר"א, ושאל אותו הרה"ק לסיכת מהירותו, ואמר שצריך להכין את התפילות [איך דארף מיר פארזען די תפילות]. אמר לו הרה"ק, צריך אתה להכין את עצמך, התפילות מוכנים כבר [פארזען דארפסטו דך, די תפילות זענען שוין פארגעזען].

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, פעם אחת נסענו יחד כמה בחורים מפראביזשנא לבעלז על חג השבועות. אחר החג, טרם חזרתנו, השכמנו בבוקר והלכנו להפרד מהרה"ק מהר"א, עמדנו בתור ליתן את היד להרה"ק וכה עברנו אחד אחד עד שניגש בחור אחד, אמר הרה"ק להגבאי, אהרן יהושע, תנה לי את המגבת [געב מיר דעם האנטוך], ונתן לו את ידו הק' כשהיא כרוכה במגבת. אחר כך נזכר הבחור שלא נטל את ידיו.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים ברוך פינק שליט"א, שמעתי מהרה"ח ר' משה בלייער ע"ה שכשהי' הרה"ק מהר"א בעיר מונקאטש והחסיד המפואר הרה"ג ר' איתמר דאמב ע"ה עדיין לא הי' שם (למד עם הרה"ק ר' משה'לע בשבא למונקאטש) למד הרה"ק מהר"א בכל יום עם בנו הרה"ק ר' משה'לע, ולקח הרה"ק את ר' משה הנ"ל לחברותא לר' משה'לע, וסיפר שאחר שגמר הרה"ק ללמוד עמהם, וחזרו על מה שלמד עמהם, הלך הרה"ק בחדרו אנה ואנה ואמר בדביקות, וואס דו קענסט

## שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רל"ג

קען קיין בשר ודם נישט, וואס די טוסט טוט קיין בשר ודם נישט, וחזר  
הרבה פעמים על דבריו.

\* \* \*

עוד סיפר לי ה"ל, שמעתי מר' משה ה"ל שבעיר מונקאטש גר  
בשכינותו תלמיד חכם אחד שלא הי' מעדת החסידים, אמנם כשנתמנה  
הרה"ק מהר"א לאדמו"ר אחר פטירת אביו, שלח אליו פתקא, ואמר  
הטעם, שכשהי' במונקאטש הלך מפעם לפעם לראות אם הוא ישן,  
ומעולם לא מצאו ישן.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים ברוך פינק שליט"א, שזוכר בר"ה שנת תשי"ג  
בעת עריכת שלחנו המהור של הרה"ק מהר"א זצ"ל, בא הגה"צ ר' ברוך  
שמעון שניאורסאן שליט"א להשלחן, ובעת ההוא נחלה חותנו הגאון  
ממשעבין זצ"ל במחלת לב, אמר הגבאי הרה"ח ר' שלום פויגעל ע"ה,  
להרה"ק, חתן הרב ממשעבין נמצא פה. ושאל הרה"ק, מה שלום הרב  
ממשעבין? וענה הגבאי, הרופאים אומרים שמצבו מאוד לא טוב, וציוה  
הרה"ק שיזכיר לפנוי את שמו של הגאון ממשעבין, והזכיר את שמו.

למשך איזה זמן ישב הרה"ק אחוז בשרעפיו, ואחר כך אמר, וכי הם  
מבינים על לב יהודי, הא? ובפרט על לב יהודי כזה [וענען זיי דען א  
מבין אויף א אידיש הארץ, הא! און נאך וואס פארא אידיש הארץ] (של  
הגאון ממשעבין), ואחר כך נתרפא הגאון מחליו וחי עד שנת תשכ"ו.

\* \* \*

עוד סיפר לי ה"ל, שפעם אחת בא הרה"ק מהר"א לבקר אצל  
אדמו"ר אחד, אשר עסק אז בספר מנחת חינוך, וכששמע שהרה"ק כבר  
הגיע, הגיח את הספר פתוח ורץ לקראת הרה"ק. כשהגיע הרה"ק להפתח

וראה את הספר פתוח, נשאר עומד אצל הפתח ואמר, עה, אן אפן ספר, ורצה האדמו"ר לסגור את הספר, אמנם הרה"ק לא נתן לו לעשות כן, אלא שלמדו ביחד בתוך הספר ורק אח"כ סגרוהו (כי הרה"ק מבעלז הקפיד שכאשר מצא איזה ספר פתוח למד בו משהו ואחר כך סגר אותו).

כשחזר משם אמר הרה"ק מהר"א, ס'איז געווען ביי יענעם אין שטוב, איך האב אבער נישט געהאט קיין ברירה (היינו הגם שהקפיד מאוד על כבוד הבריות, מכל מקום כיון שהיה נוגע לכבוד הספר עשה כנ"ל).

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שמייכעל שליט"א, ששמע ממו"ר ר' שלום פוילישער ע"ה, שכשנסתלק הרה"ק מהרי"ד זצ"ל וחילקו את הירושה מן החפצים שנשארו בעזבון, נפל ספה"ק ברית מגוחה בגורל להגה"צ מוה"ר מרדכי מבילגוריי זצ"ל (וכידוע הסיפור בזה), והיות שעד אז עבר הספר בירושה להאדמו"רים לבית בעלז, על כן בא לאחיו הרה"ק מהר"א ונתן לו את הספר במתנה, ולא רצה הרה"ק לקחת את הספר, ואמר לו, אם נפל הספר בגורלך, סימנא מילתא מן השמים שאין הספר שייך לך, אלא לך.

\* \* \*

עוד סיפר לי הגה"ל, שהחסידים בבעלז אמרו שבכל עת שכיבדו את הרה"ק מהר"א ביותרת הכבוד, כגון כשחזר לבעלז ממקום נופש, ונסעו לקראתו חסידים רבים, וכדומה, ראו על הרה"ק אז גודל שברון לבו.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' צבי רולניצקי נ"י, שכשעלה הרה"ק מהר"א זצ"ל לארץ ישראל דיברו אנשי ליטא אודות התנהגותו באיחוד התפלה, שמעתי



## שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים רלה

פעם איך שאמר הרה"ק ר' אהר'לע ראטה זצ"ל להרה"ג ר' דוב סוגאלוב ז"ל, שמע בקולי, אמור להם שלא ידברו עליו, מכירו הייתי עוד בהיותו אברך, ה' קדוש וטהור כבר אז.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' לייבל טייטלבוים נ"י, שנסע מעיר אנטווערפן עם חבורת אנשים להסתופף בצל הרה"ק מהר"א זצ"ל, וטרם שחזרו מארה"ק נכנסו להפרד מהרה"ק מהר"א, ודיבר עמהם כמה דיבורים. פתח ואמר, צריכין להשתדל שבחורים יוכלו לעסוק בתורה בכל מקום שנמצאים שם [מ'דארף זען אז וואו בחורים קומען זאלן זיי קענען זיצן און לערנען].

אחר כך דיבר הרה"ק מהר"א אודות קביעות עתים לתורה, והמשיך, כתיב והגית בו יומם ולילה, אבל הרי אי אפשר (להגות יומם ולילה בתורה), עכ"פ יקבעו עתים לתורה.

אחר כך פנה להגבאי הרה"ח ר' שלום פויגל ע"ה ואמר לו, שלום! ווי אזוי הייסט די כלי? אמר הגבאי, טעלעוויזשאן, אמר הרה"ק, יא, טעלעוויזשאן, ס'איז אן איסור גמור (ואמר לי המספר ר' לייבל, להרה"ק ה' קשה מאוד לומר תיבות כאלו, איסור גמור, בזמן שידע שיש אנשים שכלי זו נמצאת בביתם), והוסיף, איתא בגמרא שאסור לילך לבתי טרמיאות וקרקסיות, בפרט באופן כזה שמכניסים אותה אל תוך הבית. ר' אהרן יהושע רצה להתקין טעלעפאן בביתו, ובשום אופן לא הסכים אבי ז"ל לכך, כהיום קשה לומר דבר כזה, כי משתמשים בזה למסחר, אבל זה (פי' הטעלעוויזיע) הוא איסור גמור. אחר כך אמר שיה' אחרות, ופירש את דבריו, שכאשר יעזור השי"ת שיצליח יהודי אחד, יהנה חבריו מזה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, פעם אחת הבטיח הגבאי של הרה"ק מהר"א זצ"ל להרה"ח ר' מגשה שווימער שהי' בחור ולמד בישיבת דושינסקי, שיוכל להכנס אל הרה"ק בליל הושענא רבה. אמנם כשהגיע ליל הוש"ר וכבר היו שם ג' אנשים קודם שנכנס הבחור בייניש, אמר לו הרה"ק בשנכנס, שימחול לו, כי אינו יכול [זיי מיר מוחל, איך קען נישט, עך בין אויך א איד, ס'איז מארגן הושענא רבה].

כששמע את דברי הרה"ק, הלך לדרכו, וכשיצא מהרה"ק וחזר לישיבה, שלח אחריו הרה"ק את המשמשים לקרוא לו, ונסעו לישיבה ולא מצאוהו כי הלך רגלי, ועל הדרך מצאוהו והכניסוהו למכונת, ונסעו אתו להרה"ק מהר"א.

בשנכנס אמר לו הרה"ק עוד הפעם, זיי מיר מוחל, איך קען נישט וכו', והבחור לא הבין מדוע קרא אותו הרה"ק עוד הפעם, האם לומר לו דיבורים הנ"ל שימחול לו, הלא כבר אמר לו כן מקודם, על כן לא ענה כלום להרה"ק. אמר לו הגבאי בלחישתו, תאמר שהנך מוחל. ואמר הבחור להרה"ק שהוא מוחל (וסיים לי ר' לייבל, לא הי' לו פנאי, ולמחרת יהי' הושענא רבה, מכל מקום כיון שחשש שגרם חלישות הדעת לאיזה בחור שלא הבטיח לו בכלל שיוכל ליכנס, אלא הגבאי הבטיח לו, מ"מ לא הי' יכול להמשיך הלאה עד שימחול לו).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' ראובן גראס שליט"א, שקודם התנאים שלו נכנס להרה"ק מהר"א זצ"ל להתברך, ואמר להרה"ק שהתנאים יהיו ביום ט' אדר, אמר לו הרה"ק בזה"ל, אבי ז"ל לא הקפיד על תנאים באיזה יום יהי', כי אם בחתונות, אמנם היות שט' אדר הוא תענית צדיקים, על כן אם המחותן אינו מקפיד, יחגוג את שמחת התנאים למחרתו, ביום י' אדר.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שמנהגו של הרה"ק מהר"א הי' ליתן מטבעות לחתן שנכנס אליו קודם חתונתו, וזכר שביום כ' סיון עמד אצל הרה"ח ר' שרגא שפיצער שהי' חתן קודם חתונתו, ואמר הרה"ק, שהיות והיום הוא כ' סיון ואין נותנין מתנות ביום זה, על כן יתן את המטבע בתורת פקדון להגבאי ר' שלום, ובליילה יתן לו הגבאי את המטבעות.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' פייוויש שנעבאלג שליט"א, שהי' פעם אחת אצל הרה"ק מהר"א זצ"ל, והגביה הרה"ק את עיניו והסתכל עליו ודיבר אליו זמן ארוך כעשרים מינוט. ותחילת דבריו אז היו בזה"ל, ר' מענדל וויטעבסקער עם החבריא עלו לארץ ישראל, לא נהגו באדמורו"ת, הרכנית כיבסה את הבגדים [די רביצין האט געוואשן קוקיטע גרעיט] ומזה הי' להם חיונה. החסידים הראשונים שהחזיקו את עצמם היו חסידי קארלין, הרבי הראשון של חסידים הי' ר' משה'לע מלעלוב, וכה המשיך הרה"ק מהר"א לדבר אלי.

אחר כך קרא אותי שאתקרב אליו, ונתן לי את ידו הקדושה ואמר לי בזה"ל, כך אומרים לי, כך אומרים לי [אזוי זאגט מען מיר, אזוי זאגט מען מיר] (כי לא רצה לדבר רע על בני ישראל ח"ו), שכאן צריכים גם כן להשגיח עם מי מתרועעים [אז דא דארף מען אויך אכטונג געבן מיט וועמען מען חבר'ט זיך].

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' שמעון יצחק רעכניצער ג"י, ששמע מהרה"ק מהר"א זצ"ל בליל כל נדרי אחר הדרשה, שאמר, אל תדחפו להס"ת, אפשר לנשק מרחוק, [שטופטס ענק נישט צו די ספר תורה, מ'קען קושן פונדערווייטענס].

\* \* \*

סיפר לי הגה"ח ר' יוסף שמייכעל שליט"א, ששמע מהרה"ק ר' איציקעל מפשעווארסק זצ"ל, שרצה לדעת אם הרה"ק מהר"א זצ"ל מקפיד על זוגות. פעם אחת הי' בארץ ישראל אצל הרה"ק, ואמר להגבאי שרוצה לסעוד, אמר הגבאי להרה"ק שר' איציקל רוצה לסעוד כאן, וציוה הרה"ק מהר"א לייחד מקום ולהכין סעודה עבורו.

כאשר אמר הגבאי להרה"ק ר' איציקל שיכין עבורו שני ביצים ממוגנים בשמן וחלה וכו', ניגש ר' איציקל להרה"ק מהר"א, ואמר לו, הרי יש בזה משום זוגות [ס'אז דאך זוגות], ובוה רצה לברר דעת קדשו של הרה"ק בענין זוגות, אמנם הרה"ק הגיב על זה, שיש עצה על זה, משאירים קצת מהביצים הממוגנות.

\* \* \*

שמעתי מוקן חסיד אחד ע"ה, ששמע מאיש אחד בשם ר' ישכר פעלדמאן ע"ה שנסע ברכבת ביחד עם הרה"ק מהר"א כשנסע מאונגארן למערקיי בשנות הזעם, וביקש הרה"ק את אחיו הגה"צ מבילגוריי זצ"ל שילווה מעות עבורו, ולוה הרב מבילגוריי מעות מר' ישכר פעלדמאן הנ"ל, ואחר זמן מה, כשתם הכסף, ביקש הרה"ק עוד הפעם מאחיו אבד"ק בילגוריי שילווה עוד הפעם, והגה"צ מבילגוריי התבייש ללוות עוה"פ. אמר לו הרה"ק, תגיד לו שכשאבא אי"ה למערקיי אפתח את הארזיה [וועל איך מיר אויפפאקן דאס פעקל] (היינו להראות מופתים) וכבר יהי' מעות.

\* \* \*

שמעתי מהחסיד ר' ישעי' לעברון ע"ה, שפעם בא ציוני [פארטיי מענטש] לבעלז והי' אפיקורס גדול, ונכנס להרה"ק מהר"א ודיבר עמו. כשיצא מהרה"ק שלח הרה"ק את הרה"ח ר' דוד געציל'ס שיאמר להבחורים בזה"ל, הצדיק הזה מדבר כרשע, ולא יעמדו בתוך ד' אמותיו

## שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רל"ט

[דער צדיק רעדט ווי א רשע, און מען זאל נישט שטיין אין זיינע ד' אמות].

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל, שפעם בא מלמד אחד עם תלמידיו להרה"ק מהר"א בחיי אביו זצ"ל ואמר לו שאביו ציוה שיבחון את התלמידים, אמר הרה"ק מהר"א, נו, דער טאטע האט געהייסן. ציוה להתלמידים שישבו אצל השלחן ושאל אותם איזה מסכת לומדים, הוציאו כמה גמרות ודפדפו להפרק שלמדו, והתחיל הרה"ק לומר כמה דפים, ואמר שהתלמידים יאמרו אחריו, ואחר כך אמר, פיין געקענט, וקרא את הגבאי שלו, ברוך!, שיביא כיבוד (לא הי' שייך אצלו לבחון את התלמידים, כי אולי יבייש ח"ו את מי שלא ידע את לימודו היטב, אבל היות שאביו ציוה שיבחון אותם, בחן אותם באופן זה).

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל, שפעם אחת יצא הרה"ק מהר"א מבית המדרש, ופנה לאחוריו וחיפש את הרה"ח ר' דוד געציל'ס, ורצו הבחורים לבית המדרש לקרוא לר' דוד געציל'ס, ואני בתוכם. בשעת מעשה היו התפילין שלי בידו. כאשר יצא ר' דוד מביהמ"ד דיבר עמו הרה"ק מהר"א.

אחר כך אמר הרה"ק, הגבוה עם המשקפיים [דער הויכער מיט די בריל], והיינו שרמזו אודותי לגשת אליו. יצאתי מבית המדרש עם התפילין, אמר הרה"ק להגבאי הרה"ח ר' נחמן הירש, נחמן הירש, קח מאתו את התפילין. לקח ר' נחמן הירש את התפילין ממני, והרה"ק הניח את ידיו הק' על התפילין ושפתותיו ממללן [און ער האט געזאגט און געזאגט], והיינו שפיים את התפילין, אף על פי שלא ציווני לקרוא את ר' דוד געציל'ס אבל היות שהלכתי בשליחותו כשהתפילין בידו, על כן נחשב זאת אצל הרה"ק כאילו השתמש בתפילין שלי.

בשהלכתי לדרכי קרא לי הרה"ק עוד הפעם, ושאל אותי, אמרת איזה פסוק? [כשנכנסתי לבית המדרש לקרוא את ר' דוד], ולא עניתי (כי לא אמרתי שום פסוק), אמר לי הרה"ק, משום שלא אמרת מקודם פסוק אחד, תאמר כעת מזמור שלם בתהלים.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, שהרה"ק מהר"א זצ"ל אמר פעם להגאון ר' איסר זלמן מעלצער זצ"ל על שנות המלחמה העולמית השני', בזה"ל, ברוך ה', די גאנצע צייט נישט פארפעלט קיין איין מנהג ישראל.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' הערש ריינמאן נ"י, שבעירו עיר ושאלקוב בבית החסידים של בעלז, התפללו בכל שבת בשעה שמונה וחצי, ובימות החורף ה' קשה להתפלל במוקדם כ"כ, ע"כ נסעו איזה חסידים לבעלז לשאול את פי הרה"ק מהר"א זצ"ל אם אפשר לאחר את הזמן תפילה בשב"ק בבוקר. וענה הרה"ק, ניין, חלילה, ווען איך וואלט געקענט דאווענען פרי, וואלט איך אויך געדאוונט פרי.



"עיר וקדיש מן שמיא". כך כותב מרן הגה"ק מצאנו (בשו"ת דברי חיים, ח"ב חלק יו"ד סימן קי"ד) על רבינו. מו"ח זצ"ל היה אומר שהיה מקובל אצל חסידים, שרבינו ירד לעוה"ז להיות רבי. וביאר מו"ח ז"ל הכוונה, שברדתו להאי עלמא כבר היה מיועד להיות צדיק."

\*\*\*\*\*

כשהביאו לרבינו מהר"ש מבעלזא<sup>2</sup> את כתבי המקובל הגה"ק רבי שלום שרעבי<sup>1</sup>, חרד רבינו לקראתם ויצא לקבלם כשהוא לבוש בבגדי

א והננו להעתיק בזה העתק מכתיו"ק של הרה"ק מאלעסק, חתנו של רבינו, מה ששמע מנשמות ודיבורים, וז"ל (ועי' גם להלן עמוד רמ"ט):

"...השיבו לי שאם הצדיק זוכה לצלם אלקים אז לוקחים ברקיע את צורתו הרוחניות בעודנו בחיים ומעמידין אותה בכל העולמות ומכריזין לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך מלכו של עולם חפץ ביקרו, ואפי' בגיהנם מוליכין צורתו ומזהירין את כל הממונים שכל אימת שיראו צורה זו ירתחו ויפחדו לפני האדם הגדול הזה. שאלתי אותם כמה שנים הוליכו את צורת מורי חמי ז"ל לפניהם, השיבו חמשים שנה ועוד קצת יותר ... שאלתי להם ... הלא כל עצמו של חמי ז"ל לא חי רק בערך שבעים שנה ואיך אפשר שיכריזו לפניו קודם פטירתו חמשים שנה ויותר ... השיבו שחמי ז"ל היה באמת דבר חידוש כי היה קדוש מרחם והיה עובד ה' מנעוריו... עכ"ל.

ב הגה"ק מהרי"ד ובנו מהר"א זצ"ל הקפידו שלא לכנות את רבינו בתואר "דער ערשטער בעלזער רב", מפני כבודו של רבינו הב"ח שהיה רב בבעלזא לפני כן. והגה"ק משינאווא היה קורא אותו "דער אלטער רב".

ג הרה"ק רבי שלום שרעבי (הרש"ש) נולד בשנת ת"פ, והי' מגדולי המקובלים בתימן. עלה לירושלים, ונסתלק שם י' שבט תקל"ז. ובשם הגדולים (להחיד"א) כותב עליו: "אחד קדוש בדורנו מקובל מופלא, וכו'".

שבת. וחסידי מספרים בשם צדיקים שהיה גלגול נשמתו.

\* \* \* \* \*

רבינו שהה פעם בשב"ק בעיר אחת הסמוך לבעלזא, והגבאי ר' אלימלך סידר את השולחנות באופן אחר ממה שצוה לו רבינו.<sup>7</sup> נענה רבינו: כד הוינא טליא כבן ד' או ה', הייתי בבראד (רבינו נולד בבראד) והלכתי עם אחותי לדודתי, וכיבדה אותנו בדגים קטנים, ובשעת אכילת הדגים, נודע לי שורש נשמתי ולשם מה באתי לעולם. והנה אני אומר לעשות השלחן באופן פלוני, ואלימלך הולך ועושה כרצונו.<sup>8</sup>

\* \* \* \* \*

בדעת רבינו היה להיות בלן בבית המרחץ כדי להתפרנס מזה. ובחר דוקא באומנות זו משום שבמסחר יכולים להכשל ולעבור על מצות הין צדק ואיפת צדק ושאר איסורים. אבל הרבנית אמרה לו, הגם שבשבילנו גם זה טוב, אבל איזו שידוכים נוכל לעשות עם הבנים במצב זה, איפוא תמצא עוד בלן כמורך. ורבינו הסכים לדבריה וקיבל על עצמו עול הרבנות.

\* \* \* \* \*

רבינו אמר שאי אפשר להשיג פירוש מאמר הזוהר הקדוש "רוא דשבת", שאומרין בקבלת שבת, זולתי מי שהגיע למדרגת רואה ואינו נראה.<sup>9</sup>

וראוי לציין שרבינו היה במדרגת רואה ואינו נראה, כמו שהעיד הגה"ק רבי שלום מקאמינקא, כשהיה אצל רבינו פעם בחג הסוכות

וברוב בקיאותו וחכמתו העמיד כוונות האר"י ז"ל על בוריין כסדרן והלכתן, וכו' והיה מכוין כל כוונות רבינו האר"י ז"ל וכו' עיי"ש.

ד מנהג בעלזא הוא להסמיך שני שולחנות זו אצל זו לעריכת השלחן, ובשינאווא היו מסדרים השולחנות כציר אות דל"ת.

ה שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

ו שמעתי מהגה"ק מקאלאשיץ זצ"ל.



אמר רבינו הלל לפני התיבה, ולא ראה את רבינו, רק את האתרוג והלולב בלבד. ופירש אז הרה"ק מקאמינקא את הכתוב (ויקרא כג) ולקחתם "לכם" ביום הראשון פרי עץ הדר וגו', שהאדם יבטל את כל עצמיותו לתוך ארבעת מינים.

\* \* \* \* \*

רבינו אמר לבנו הרה"ק רבי יהושע כשהיה עדיין ילד (כמדומה כשהיה נושא אותו על ידיו): האם יודע אתה שהצדיקים בשעה שמזכירין שם תנא או אמורא רואין אותו. ושאל לו מהר"י: אבא, האם גם אתה רואה. ענה, לא. שוב שאל, מדוע, השיב רבינו: משום שהם (הצדיקים הרואים) סבלו יסורים.<sup>ז</sup> אולם בשעה שאני לומד טורם והטור מביא דבר בשם איזה תנא, אז הנני מרגיש את כל קדושת התנא.

ז עי' באגרת הקודש מהרה"ק הרבי ר' אלעזר (גדפס בסו"ס גועם אלימלך), ששמע מאביו הרה"ק הרבי ר' אלימלך בשם הרה"ק הרבי ר' בער "האיש הזה המזכיר התנא ואין רואה אותו, הוא תמיה גדולה עליי". וע"ע שם במכתבו של הרה"ק רבי זכרי' מענדל, וז"ל: כשלומדין הגמרא הם מלבישין עצמם פחד ורעדה ואימה גדולה משם יתברך ב"ה, ותורתם מאירה בפניהם, כשמזכירין שם התנא או שאר בעלי השמועה, מציירים בשכלם כאלו התנא ההוא עומד בפניהם חי, עם שורש אורו ממרכבה העליונה, כדרך שמכואר בירושלמי (שקלים ז' ב') שצריך לצייר הבעל שמועה כשמזכירין אותו, עכ"ל. וע"ע בס' זכרון שמואל (מהרש"ש מאוסטראווצא) פרשת בשלח ד"ה ועוד נ"ל לפרש, וז"ל: וכן שמעתי בשם אדמו"ר רבן של כבה"ג הרב מ' אלימלך ז"ל זכותו יג"ע, כשאומר אדם אמר רבא, צריך לראות את רבא.

ח עי' בתולדות יעקב יוסף קרוב לסו"פ תזריע, ומקורו מזוה"ק פ' תולדות דף ק"מ ריש ע"ב ופ' וישב דף ק"פ ע"ב דע"י יסורים נתעלה טובא ע"ש.

ט עי' במגיד דבריו ליעקב בסופו בהוספות אות קפ"ז במכתב מהה"מ לבעל התניא וכתוב שם שטור וב"י מטהר ומזכך מאוד הנשמה, ועי' בדברי יצחק מהגה"צ מסוואליווע (בהנדפס מחדש דף נ"ד) דהשר שלום אמר דכל היראת שמים שלו הוא מלימוד טור וב"י.

י שמעתי מהרה"ח ר' בנימין דעמביצער מוועליטשקא, מחסידי בעלזא.



מפורסם היה גודל כוחו של רבינו לפעול רפואות. את הכח הלו  
וגם הכח להתעסק עם דיבוקים (כמסופר לקמן פרק ג'), קיבל רבינו  
מהגה"ק המגיד מקאזניץ.<sup>א</sup>

\*\*\*\*\*

בעל פרדס של תפוחים נסע לבעלזא להזכיר לרבינו שתפוחי  
אילנותיו נושרים טרם זמנם. בבואו שמה נכנס תחילה להרבנית  
לבקשה שתשתדל עבורו אצל רבינו, ונכנסה עמו לרבינו וביקשה ממנו  
לברכו שלא ינשרו התפוחים. איחל לו רבינו שלא ינשרו, וכדבריו כן  
היה, שמאז פסקה נשירת התפוחים.<sup>ב</sup>

עת הזמיר הגיע, והלך האיש לחבוט על ענפי האילנות כדי שיפלו  
התפוחים מן העץ, אבל לא נפלו, כי פקודת רבינו עליהם לבלתי ליפול.  
נסע שוב לבעלזא לבקש שכעת כבר יפלו. וגם בזה השתדלה הרבנית  
ואמרה לרבינו: "קריון", תברך שיפלו התפוחים. ויברך אותו, ואז נפלו  
מן האילנות.<sup>ג</sup>

יא שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

יב עי' במערכת הרה"ק הרבי ר' אלימלך עמוד מ"ט מה שמוכא שם מספר  
החינוך ומספר חובת הלבבות שהצדיקים הם אדונים על הטבע, שהטבע  
מסור בידם, עיי"ש.

יג שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ששמע מבית חותנו.



רבות התעסק רבינו בתיקון נשמות ודיבוקים.<sup>י</sup> ומו"ח זצ"ל היה אומר שאפילו העיר בעלזא עצמה היתה מסוגלת לגרש דיבוקים ורוחות מגדל קדושתו וצדקתו של רבינו. ומעשה באחד שנכנס בו דיבוק ל"ע והובא לעיר בעלזא, ועוד במרם הגיע לרבינו נושע ונחרפא.<sup>יז</sup>

\*\*\*\*\*

אומר היה רבינו על עצמו (או צדיקים אמרו עליו) ששורש נשמתו הנו מחלק הטוב שבקין, היינו בחי' גבורה שבקדושה, ולפיכך נתייראו וברחו ממנו הרוחות והדיבוקים.<sup>יז</sup>

\*\*\*\*\*

יד ע"י לעיל עמוד רכ"ו ע"ג הערה י"א.

טו חתנו של רבינו הרה"ק רבי חנוך העניך דוב אבד"ק אלעסק בעל "לב שמח", שהיה מפורסם שהתעסק לגרש דיבוקים, קיבל זאת מרבינו.

טז ע"י בס' דובר שלום אות פ"ח ז"ל: שמעתי בשם רב גדול וקדוש המקובל שהי' אומר על הקדוש מבעלזא ז"ל כי נשמתו היתה משורש קין שהקליפות מתפחדים ממנו מאוד, כנזכר בכתבי האר"י ז"ל ובמשנת חסידים מסכת היחודים פרק ט' משנה ה', כי אנשים מסוגלים לגרש הקליפות הם אותם שיש להם כח זה כגון אותם שנשמתם משרש קין שהקליפות מתפחדים מהם מאוד.

בהיות שרבינו עסק עם נשמות שבאו אליו לבקש תיקון, ועין שרוב הנשמות שצריכים תיקון אינם מן הצדיקים ויש ביניהם כאלו אשר בכחם להזיק, וכדאיתא בזה"ק (ויקרא דף ע') שיש נשמות של רשעים שנעשים אח"כ מזיקים, לכן קירב לפעמים את כסאו סמוך להרבנית הצדקנית והתיישב שם, כדי שגם זכותה תגן בעדו."

\* \* \* \* \*

גם בחצר רבינו היה סכנה לעבור בלילה מחמת אותם הנשמות, ופעם אירע שהרה"ק רבי יהודה זונדל בנו של רבינו נחלש בלילה, והלכה בתו הרבנית הצדיקת טויבא ביחד עם משרתת יהודית לרבינו להזכיר לפניו את אביה. כשנכנסו לרבינו נחלפה המשרתת (מפני המזיקין). ואמר רבינו לגברתו: שמיה, וכי עכשיו באים? אחר כך אמר לה רבינו: בואי ואברכך (שלא יזיק לה הדבר), ובירך אותה רבינו כאשר עמדו ללכת חזרה לביתה, עמד רבינו אצל הדלת ושם עינא פקחא עליהם עד שהגיעו למחוז חפצם (ר' זונדל היה דר סמוך לשם והיו יכולין להסתכל ממעונו של רבינו עד לביתו של ר' זונדל) והמשרתת היתה אוחות בהרבנית טויבא בכל העת מרוב אימה ופחד.

הרבנית טויבא סיפרה שראתה אז עלי דרך ובחצר רבינו הרבה חתולים, שהיו גלגולי נשמות שבאו לקבל תיקון."

למחרת שאל רבינו את גברתו: כיצד עברת בדרך? השיבה, שכאשר פגעה בחתולים אמרה: "א קאמא" אני הולכת לזקני. (קאמא

יז שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. הרה"ק מהר"א מבעלזא אמר, שלא היתה עוד רבנית כהרבנית של רבינו, שנעשית לו עזר לתקן נשמות.

יח שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ששמע מזקנתו הרבנית הצדיקת טויבא בעלת העובדא. ומפי הרה"צ רבי צבי הירש ריינמאן זצ"ל אבד"ק בעלזין ונאראל (אביו של הרה"ג בנש"ק ר' אלימלך ריינמאן ז"ל). עיי' בפני רבינו בחיי על אבות (פ"ג מ"ד), על המשנה רבי חנינא בן חנינאי אומר הניעור בלילה וכו', מתחייב בנפשו. ואמר הניעור בלילה אפילו בבית מפני המזיקין, לפי שפעמים מראין את עצמן, ואדם מסתכן בראייתם.

פירשו חתול בשפת הפולנית, וכשרוצין לגרש חתול היו אומרים א-קאמא), ומיד עשו  
לה שורה כדי שתוכל לעבור.<sup>ט</sup>

\* \* \* \* \*

במטתו של רבינו היה לו גרזן מתחת לכרו, אשר בו השתמש  
לגרש את הנשמות שלא רצו לירף ממנו.<sup>כ</sup>

\* \* \* \* \*

על גבי תקרת בית המדרש בעיר ווישניצא היו מצויים צפרים  
רבים שהיו מפריעין בעת התפלה, ולא היה אפשר להפריחם משם  
בשום אופן. כשרבינו התפלל פעם בבית המדרש ההוא פרחו העופות  
משם ושוב לא חזרו. (שהיו גלגולי נשמות, ומאחר שבאו על תיקונם  
בכח תפלת רבינו, געלמו משם).

\* \* \* \* \*

סיפר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא: דג גדול מאד שאינו בגמצא כי אם  
בים, ניצוד פעם באחד הנהרות הסמוכים לבעלזא, והובא לבית רבינו  
ע"י חסידים שקנו אותו לכבודו. ואמר מרן מהרי"ד: הלא החסידים  
אומרים גוזמאות, ואמרו שהיה הדג גדול כל כך, עד שהוצרכו לשאת  
אותו בשתי עגלות, וזה גזמא, אבל עגלה אחת אמנם הוזקקה לכך.  
כשהביאו את הדג לרבינו, אמר: כבר בעת צאת הדג ממקומו (פי' מן  
הים לנהר) ידענו אודותו.<sup>כא</sup>

\* \* \* \* \*

כשנולד בן אצל נכדו של רבינו הגה"צ רבי אברהם יהושע העשיל

ט שמעתי מפי הרה"צ רבי צבי הירש ריינמאן זצ"ל אבד"ק בעלזין ונאראל  
זצ"ל הג"ל.

כ שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

כא שמעתי מפי הגה"צ רבי שלום רוקח זצ"ל אבד"ק אפטא ששמע מאביו  
מרן מהרי"ד.

פרענקל,<sup>כב</sup> היה רבינו סנדק, וגם נתכבד בברכות ובקריאת השם. כשהגיע ל"ויקרא שמו בישראל" לא שאל לאבי הבן איזה שם בדעתו לקרוא לבנו, אמר מעצמו "מאיר".<sup>כג</sup> אבי הבן שרצה ליתן שם אחר, היה לו מזה צער וטינה בלב, וכשהרגיש זאת רבינו, סיפר: כליל שבת קודש ראיתי בחזיון את הרב מבראד (שאבי הבן היה נכד ממנו),<sup>כד</sup> וחשבת שנתגלה אלי משום שרוצה שאגיד פלפול מחידושי, וכן עשיתי. אך כאשר ראיתיו עוד הפעם, הבנתי שרצונו שייקרא שם רך הנולד על שמו. והראה רבינו בידו לצד אבי הבן ואמר: והוא רוצה שם אחר...<sup>כה</sup>

כב נשא את הרבנית הצדיקת טויבא בתו של הרה"ק רבי יהודה זונדל, בנו של רבינו הש"ר שלום.

כג כשגדל ר' מאיר הנ"ל, היה מגוריו בעיר לובלין. והוא היה הדור רביעי הראשון של רבינו, הגם שרבי יהודה זונדל לא היה בנו בכורו של רבינו. נזכר בסוף ספר "יד המאיר" של זקינו. (עי' בהערה הבא).

כד הגה"ק רבי מאיר קריסנופאלער נולד בשנת ת"ק לאביו הגאון ר' צבי הירש אבד"ק בילקמין בעמח"ס מאורות צבי. למד בשיבתו של הגה"ק רבי שמעלקא מניקולשבורג. אחר הסתלקות אביו נתקבל על מקומו לרב בבילקמין ואח"כ עבר לאבד"ק גלינה, ואח"כ בקריסנופולי (שהוא סמוך בעלזא). אח"כ עבר לבראד והרביץ שם תורה לתלמידים ובשנת תקמ"ה נתקבל לאבד"ק שם. נס' ט"ו ניסן תקע"ה. השאיר אחריו ספרו "יד המאיר" על מסכתות. בתו היחידה נישאה להגאון רבי משה אפרים אשכנזי אבד"ק קאליש (נכד החכם צבי), אבי הגה"צ רבי משולם זלמן מבוקארעסט אבי הגה"צ רבי אברהם יהושע פרענקל המוזכר בפנים בעל העובדא.

כה שמעתי מפי מו"ח זצ"ל, ששמע מזקנתו הרבנית הצדיקת טויבא, אם הילד.





רבינו היה בשחר ימיו אצל הגה"ק המגיד מקאזניץ, ואמר לו המגיד: אם יש ענגים, מקדימין לקדש את השבת (ווען עס איז פארכמארעט מאכט מען פרי שבת).<sup>12</sup> (ואולי היתה בוונתו, דכיון שהעולם הוא מעונן וחושך, על כן ראוי שיקדים לקבל עליו עול האדמורו"ת אף על פי שעדיין הוא צעיר לימים).<sup>13</sup>

רבינו היה מסתופף מקודם אצל הרה"ק רבי שלמה לוצקער המגיד מסקוהל,<sup>14</sup> ואח"כ נסע להגה"ק הרבי מלובלין. לבסוף נסע להרה"ק רבי אורי מסטרעליסק, ושנים עשר פעמים היה אצלו.<sup>15</sup> גם היה רבינו אצל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא בעמח"ס אוהב ישראל.

\* \* \* \* \*

כו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

כז עי' לעיל עמוד רכ"ו שרבינו קיבל כח הרפואה מהמגיד מקאזניץ.

כח הרה"ק רבי שלמה לוצקער היה מגדולי תלמידי הרבי ר' בער ממעזריטש. נסתלק ר' שבט תקע"ג. מחבר ספר "דברת שלמה".

כט שמעתי מפי הגה"צ רבי שלום רוקח זצ"ל אבד"ק אפטא ששמע מאביו מרן מהרי"ד. ועי' בי"ג אורות ח"א - בית צאנז (מערכת שינאווא) עמוד קל"ה.

מספרים שכשרבינו היה פעם בפורים אצל הגה"ק החוזה מלובלין, כיבד אותו בקריאת המגילה. אחר כן אמר החוזה: כבר שמעתי את הסיפור הזה (של מגילת אסתר) הרבה פעמים, אבל כפי שהאברך הזה סיפר אותו, עדיין לא שמעתי. (כנראה הרגיש החוזה בהכוונות שכיוון רבינו בהקריאה).

\* \* \* \* \*

כשיצא רבינו פעם מהיכל קדשו של הגה"ק החוזה מלובלין, נכנס אחריו הרה"ק רבי שמעון מיעריסלוב לקבל ברכת פרידה, וראה את החוזה פוסע בחדרו הלך ושוב ואומר: שנים עשר פרסאות סביביו צריכין לנסוע אליו, וחייבין לנסוע אליו (צוועלף מייל ארום אים דארף מען פארן צו אים און מען איז מחויב צו פארן צו אים). הבין הרה"ק רבי שמעון שהדברים מכוונים אליו, ואכן נסע בזקנתו לרבינו.<sup>ל</sup>

\* \* \* \* \*

הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן אמר רמז בפסוק (בראשית יד, יח) ומלכ"י צד"ק מל"ך של"ם וגו', דכיון שהרבנית מבעלזא ששמה מלכ"ה היתה צדיק"ת, לכן מלך שלם, נעשה של"ם מלך.<sup>לא</sup>

\* \* \* \* \*

הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן שלח פעם פרישת שלום לרבינו וביקש למסור לו משמו שמשתוקק לראותו, ורבינו רצה לנסוע, אבל

---

ל שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. וממקור אחר שמעתי שהרבי ר' שמעון חקר ושאל כמה פרסאות הוא מיעריסלוב לבעלזא, ונודע לו שהדרך הכבושה לנסיעה היה יותר מי"ב פרסאות, אולם עצם המרחק ע"י מדידה באויר היה פחות מי"ב, ולכן בזקנתו נסע לרבינו. ועי' להלן ריש פרק ו', ובחלקים הבאים אי"ה במדור של הרה"ק רבי שמעון מיערסלאוו. ועי' בס' תורת הר"ר שמעון פ' שופטים עה"פ צדק צדק תרדוף.

לא עי' גם לעיל עמוד רכ"ח, ובהערה אות י"ז, וע"ע בעמוד רכ"ד.



חסידיו לא הניחוהו.<sup>לג</sup>

\* \* \* \* \*

הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב התבטא: "איני רואה בדור הזה מי שיוכל להתייצב לפני מלך מהגויים ולומר: 'שלח עמי ויעבדוני', זולת הרב מבעלזא עם הנעליים הגדולים שלו" (בלשוננו: איך שפיר נישט אין דעם דור אז עם זאל ווער קענען גיין צו א מלך פון די גוים און זאגן "שלח עמי ויעבדוני", אויסער דער בעלזא רב מיט די גרויסע פאנטאפּל).<sup>לד</sup>

לב שמעתי מבני היקר הרב ר' ליבוש שליט"א [חותני כ"ק אדמו"ר הגה"צ שליט"א] ששמע מת"ח א' ששמע ממרן מהר"א מבעלזא. ומהר"א אמר על זה: היתכן שהחסידים לא הניחוהו בעת שהוא רצה.  
לג שמעתי מהרה"ח המפורסם רבי ישכר סופר מפשעווארסק ז"ל.





מרבן הגה"ק מצאנו היה עושה את הקשר בתפילין של ראש כמ"ם סתומה, היינו כצורת דל"ת כפולה ובאמצע חלל, והגה"ק משינאווא היה עושה קשר רגיל; באומרו שרבינו השר שלום היה בקי בהלכות תפילין, ואם הוא עשה קשר רגיל, בודאי הוא כהלכה.<sup>לד</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו שבת פעם בעיר זאלקעווע, (מקום שכיהן ברבנות זקינו הגאון בעל תבואות שור). המתפללים בביהמ"ד שם היו אשכנזים, וידע רבינו שלא יניחו לו מרצונם הטוב להתנהג כמנהג החסידים לומר "הודו" לפני מנחה ו"כגוונא" לפני קבלת שבת. נתחכם רבינו, ובבואו לביהמ"ד בערב שבת, אמר להגבאים שרוצה לומר קאפיטל אחד בתהלים לפני מנחה, וקצת זוהר לפני קבלת שבת. והרשו לו, וכך עלה בידו לומר הודו וכגוונא בדרכי נועם.<sup>לה</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו הקפיד על אותם הבאים בש"ק לשולחנו המהור שיהיו סועדים עמו, ולא היה נוחא ליה כשבאו לעמוד על יד שולחנו להסתכל עליו בלי השתתפות בהסעודה. ואמר בדרך צחות, כי גם להמלאכים

לד ע"י ביי"ג אורות ח"א - בית צאנז עמוד צ"ג ושע"א.

לה שמעתי מהרה"ח ר' ניסן הויזמאן מציעשנוב ע"ה מחסידי בעלזא.

הבאים בליל ש"ק אומרים לפני הסעודה "צאתכם לשלום" משום שאינם משתתפין בהאכילה.<sup>לז</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא אכלו בשבת בבוקר את הדגים אחר קידוש ולא בתוך הסעודה.<sup>לז</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא אכלו ביום השבת ארבעה מאכלים כנגד שם הוי', ביצה עם בצל, טשאלענט, קיגל, ובשר. ומאכל פצע"י אינו מן המאכלים אלא מאכל של שרים ורוזנים (כלומר שהמאכל אינו מנהג פשוט וקבוע).

\* \* \* \* \*

אומר היה רבינו שלא יאכלו סעודת בשר בסעודה שלישית, כדי שיוכלו לשתות קאווע עם חלב במוצ"ש.<sup>לח</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא הקפידו לבלתי לעשות נשואין אחר יום כ"ב בחודש.<sup>לט</sup>

\* \* \* \* \*

לו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

לז עי' בשלחן הטהור סימן רמ"ב בזר זהב אות ה' ובפנים שם ס"ח ובדברי תורה מהדו"ג אות ט' והו"ד בדרכי חיים ושלום בסעודת יום ש"ק אות תנ"ב אם יש לאכול דגים בסעודת היום או בעת קידושא רבא ע"ש. ועי' ביי"ג אורות ח"א, מנהגי קודש, עמוד שפ"ג.

לח ומהאי טעמא הקפיד מו"ח זצ"ל לשתות במוצ"ש קאווע עם חלב. ויש להעיר דבמנהגי זידיטשוב דף ט' כתב שהעטרת צבי אמר שלאכול בשר בסעודה שלישית מסוגל ליראת שמים. ועי' בליקוט אברהם (ליפשיץ) על שו"ע, שכ' טעמים עפ"י סוד לב' המנהגים.

לט בשו"ע יו"ד סימן ג' כתב המהבר, ואין נושאין נשים אלא במילוי הלכנה, וכ"כ הרמ"א באהע"ז סי' ס"ד סעיף ג' ונהגו שלא לישא נשים אלא בתחילת החודש. ועיי"ש בפ"ת ס"ק ה' דבס' המקנה פ"י דרק נהגו כן

בבעלזא נהגו לשאוב מים מהבארות לפני חג הפסח לצורך כל ימות החג, כי החמירו שלא להשתמש במים שנשאבו בחג מחשש תערובת חמץ בהבארות (כי הגוים היה רגילין להשליך חמץ לתוך הבארות). וזה החומרא עלה להם בקושי, כי היו צריכים למלאות חביות גדולות לצורך כל היושבים שנמצאו בחצר קדשו.<sup>מ</sup>

\* \* \* \* \*

ועוד חומרא נהגו, שלא השתמשו בכלי חרס מצופין (גלאזירט, בלי הציפוי היה הכלי נוח להשבר), מפני חשש שנבלעו בהם בליעות של חמץ (עי' שו"ע או"ח סי' תנ"א סעי' כ"ג ברמ"א).<sup>מא</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא היו מקילין לבשל בפסח תפוחי אדמה עם קליפתן, אע"ג דרבים מרדקין שלא לאכול בפסח רק פירות שאפשר לקלפם מחשש

מעצמם ואינו להלכה. ועי' בשו"ת מהרי"ל החדשות סי' צ"ב דחלילה למחות לעושים נישואין אחר חצי החודש, וכן המנהג עיי"ש. ובליקוטי מהרי"ח עניני נישואין הביא מס' נדרי זריזין בקונט' יוסף דעת שבק"ק ברדא עושין נישואין עד כ"ב בחודש. וכ"כ רבינו מציעשנוב במכתב הנדפס בדברי שמחה ח"א עמוד ל"ח, וז"ל: וכפי ששמעתי מנהג רבותינו נ"ע הסכימו לעשות נישואין עד יום כ"ב בחודש ועד בכלל, היינו ביום כ"ב ולא לילה שלאחריו השייך לכ"ג. ובשו"ת ר' יוסף נחמי' (קורניצער) סי' צ"ט כתב דבקראקא לא הקפידו עד יום כ"ד בחודש. וע"ע בענין זה בשו"ת בנין ציון ח"א סי' קמ"א ושדי חמד מערכת חתן וכלה אות כ"א.

מ עיין במשנה ברורה סימן תס"ז ס"ק ס"ז ובשד"ח מערכת חו"מ ס"ד סקט"ו, ובתשובת אבני נזר או"ח סימן שע"ד וחלקת יואב סימן קמ"א סי"ח ודעת תורה למהרש"ם סימן תס"ז סי"ב בשם כ"פ להחיה, עכ"פ כולם מתירים מן הדין. וע"ע בשו"ת קרן לדוד סימן קכ"א.

מא כל אחד מהיושבים הי' להם כלי חרס מיוחד בעבורו לחג הפסח. והי' אומרים בדיחותא שאם הכלי חרס נופל לארץ הרי זה חמור יותר מתפילין שנפלו ח"ו, דכתפילין שנפלו ח"ו מתענין יום אחד, אבל אם כלי החרס הזה נפל, הוזקקו להתענות שמונה ימים...

שנדבק בקליפתו משהו חמוץ, וכ"ש שלא לבשלם עם קליפתו, מכל מקום הקילו בזה, כי בפסח היה עיקר מאכלם תפוחי האדמה, ולא היה מספיק זמן לקלף כמות גדול לכל קהל האורחים לפני הבישול. (אך יתכן שעבור רבינו בעצמו קלפו לפני הבישול).

\* \* \* \* \*

בבעלזא היו הנשים יושבות בליל הסדר בשולחן אחד עם האנשים, אבל בשינאווא ישבו באותו חדר אבל בשתי שולחנות נפרדות.<sup>מב</sup>

\* \* \* \* \*

פעם אכל רבינו מרק בחג הפסח בקערה אחת עם אמו, ושכחה אמו והכניסה חתיכות מצה בתוך המרק. ואע"פ שרבינו הקפיד שלא לאכול מצה שרui' (געבראקט"ס) כנהוג, עכ"ז לא הפסיק לאכול את המרק, אלא סילק את פירורי המצה לצדדין ואכל מהרוטב שבצד אחר. וטעמא דמילתא, כי אם היה מפסיק לאכול היתה אמו מצטערת ולא אתי מצה שרויה שאינה אלא חומרא<sup>מב</sup> ודחי כיבוד אם דאורייתא.<sup>מד</sup>

\* \* \* \* \*

אצל רבינו הרה"ק מהר"ש מבעלזא היה המנהג שבליל הסדר

עיי' בפר"ח יו"ד ה' ע"ז והו"ד בדרכ"ת שם סקנ"ב סק"ג דעיקר איסור להשתתף במסיבת עכ"ס אם אוכל עמו על שולחן אחד דזה מביא קירוב הדעת ע"ש.

עיי' בשו"ע הרב בשו"ת סי' ו' [אודות איסור בישול מצה שנתפררה] וז"ל: והנה משהו קמח בעין שע"פ המצה למעלה שמתחמץ במרק כשמפררים את המצה לתוך המרק כנהוג בשבת יש בזה חשש איסור דאורייתא כי אין כאן תערובת כלל וכו' מ"מ אין למחות בהמון עם המקילין כיון שיש להם על מה שיסמוכו, והעיקר על דעת רש"י והרמב"ם [דקמח שעל גבי המצה שנאפה מותר], אבל לפימ"ש האריז"ל להחמיר כל החומרות בפסח פשיטא שיש להחמיר כהרשד"ם שבפר"ח [סי' תס"א ד"ה ומ"ש], עיי"ש.

מד שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

כשאמרו "הא לחמא עניא" היתה גם הרבנית מסייע בהגבהת הקערה.<sup>מה</sup>

\* \* \* \* \*

את סעודת מלוה מלכה של מוצש"ק חול המועד סוכות היו מכנים "לאכעדיגע מלוה מלכה". כי הצפיפות היתה גדולה בהסוכה עד שכמה פעמים דחפו את רבינו, ובכל דחיפה ודחיפה שחק רבינו, כי מטבעו היה גברא דקפדנא, וכדי לשבר את טבעו שחק על כל דבר שעשו נגד רצונו או שהטרידוהו באמצע עבודתו בקודש. וממנם זה היה נקרא "לאכעדיגע מלוה מלכה".

דרך אגב: במוצ"ש חוה"מ סוכות היה הפעם היחידי בשנה שערך מלוה מלכה ברבים.

\* \* \* \* \*

הרה"צ רבי יעקב משה<sup>מ</sup> היה אומר דברי כדחנות לפני רבינו, ופעם היה שם איזה בדחן וראה שרבינו מקשיב למילין דבדיחותא של רבי יעקב משה, עלה גם הוא לומר דברי כדחנות. אמר לו רבינו: וכי אין אתה יודע שאין אנחנו אוהבים זאת. (ורק לרבי יעקב משה הקשיב כי היה ירא שמים).<sup>מ</sup>

פעם בשמחת תורה לפנות ערב בעת נעילת החג היה רבי יעקב משה מפרט והולך את צרכי בני ישראל לתקופת החורף, לפי סדר הא' ב'. 'איוועלעך', 'באבעס (מין כירה)', 'גאגן' 'דאר' 'האלץ', 'וואלענע' 'זאקן',

מה שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. עי' בויגד משה סי' כ' אות ב' שהביא מקור לזה מהאורחות חיים אות י"ח, ושכ"כ גם ביוסף אומץ אות תשנ"א. ועי' גם בספר חיי אדם כלל ק"ל סעיף י"ט או"ק ד'.

מו בן הרה"ק רבי פייבוש מהיבנוב (היא עיר הסמוכה לבעלזא, נק' גם אוהנוב), שהיה תלמיד הרה"ק החוזה מלובלין, וחבר להרה"ק מראפשיץ זצ"ל, ומהחבריא.

מז שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

'האדאקעס (מין מלבוש שלובשין ברוסיא), 'טילעפעס, וכן המשיך עד אות ק', ועמד ושתק. אמר לו רבינו שימשיך הלאה, נענה ואמר, 'קליינע 'רעבעליך 'שוויגדלען 'תמיד. שאלו רבינו: מה ענין זה להדברים הקודמים, והלא עד עכשיו הזכרת דברים שיש בהם צורך לבני ישראל. השיב: אם אין לו לאיש במה לסתום את פתח התנור (קוימע"ן, שלקחו לזה כגון סמרטוט רטוב), אז נוטל אותם כדי לסתום בהם...<sup>מח</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו אמר: באמת הייתי לובש בעקישע לבן, אלא כיון שישנם רביים המצפים שאני אלבוש כן כדי שגם הם יוכלו ללבוש, על כן אינני לובש...<sup>מט</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא היו נוהגים להחזיק ניטל רק ביום הששי לשביעי ביאנואר למספרם, משעה שתיים עשר ביום עד שעה שתיים עשר בלילה.<sup>1</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא לא היו מקרבים הבחורים לחסידות, כי עיקר עיסוקם צריך להיות בתורה.<sup>2</sup> (וכן היה אצל הרה"ק משינאווא ובנו הרה"ק רבי

---

מח שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

מט שמעתי מהגה"צ רבי שלום רוקח זצ"ל אבד"ק אפטא ששמע מאביו מרן מהרי"ד. ובס' דברים ערבים ח"ב דף קמ"ב כ' אשר הה"ק מהרי"א מזידיטשוב אמר פעם אחת שבבעלזא למד שיכולים להיות רבי בלי בעקישע לבן. כי הה"ק מבעלזא היה הרבי הראשון אשר לא הלך בבגדים לבנים וכו' עיי"ש.

2 הרה"ק משינאווא היה מחזיק הניטל הלז רק ששה שעות, מתחלת הלילה עד חצות הלילה. והגה"ק בעל אדב"ע היה מחזיק רק הניטל הראשון מיום כ"ד ליום כ"ה לחודש דצמכור.

גא מהאי טעמא כשהרבנית מבעלזא היתה חולקת בשבת חלות קטנות (בילקעס) להחסידיים שהסתופפו בצל בעלה רבינו, לא נתנה רק לאברכים ולא לבחורים. וכאשר עלה בלב בחור א' לעשות תכולה שחבש לראשו שטריימל ששאל מאברך והלך ליקח חלה, נתחכמה הרבנית וציוותה לו

משה'לע משינאווא. והרה"ק רבי יהושע מדזיקוב היה מקרב רק בחורים תלמידי חכמים. אבל אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא וכן אצל הרה"ק מציעשנוב והרה"ק רבי בנציון מבאבוב כבר התחילו לקרב את הבחורים, שאז התחילו הציונים להסית ולהדיח את הכלל ישראל, והשקיעו כל כוחם לקלקל צעירי הצאן רח"ל, וחששו שלא יפלו ברשתם הבחורי חמד, על כן ראו כחובת השעה לקרב את הבחורים).

---

שיאמר בעל פה הפסוקים "מה יקר חסדך" (שאומרים בעת עטיפת טלית גדול), וכיון שלא היה רגיל בדבר, לא היה יכול לומר בעל פה...







כידוע הקים רבינו בית הכנסת חדש בבעלזא, והיה עומד ומפקח בעצמו על כל מלאכת הבנין.

הרה"ק רבי שמעון מיעריסלוב זצ"ל ביקר בסוף ימיו את רבינו,<sup>יב</sup> והיה אז סגי נהור, ונכנס רבינו עמו לבית הכנסת שבנה, ועבר שם לארכה ולרחבה ומישש במקלו את כל כותליו. וכאשר הגיע למקום אחד אמר כמתמיה: נו? נענה רבינו כמתנצל: לא הייתי פה בעת שבנו מקום זה. (רבינו הכנים קדושה בביהכ"נ בשעה שהשגיח על הבנין, והרה"ק רבי שמעון הרגיש שבמקום ההוא חסרה אותה קדושה).

\* \* \* \* \*

רבינו אמר שמכות הכנסת שלו עד מקום המקדש, יש קו ישר בלי שתי וערב בינותם.<sup>יג</sup>

\* \* \* \* \*

איתא בגמרא (מגילה כ"ט ע"א) עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל. ואמר רבינו שהבית הכנסת שבנה יהיה בית הכנסת השלישי סמוך לבית המקדש, והכהן גדול יפשיט וילבש שם את בגדיו.<sup>יד</sup>

גב עי' לעיל עמוד רל"ב.

נג שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

נד שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.



כתוב בתורה (בראשית כד, ג) שאברהם אבינו אמר לאליעזר עבדו, לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרב<sup>ו</sup>. אבל אליעזר עבד אברהם אמר (שם כד, לו), וישביעני אדוני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בארצ<sup>ו</sup>. וקשה למה שינה אליעזר מלשונו של אברהם. ותי' רבינו שאברהם אבינו באומרו "בקרב<sup>ו</sup>" היתה כוונתו לרמוז שיודע מחשבות בני אדם, והוא מכיר במחשבות הכנענים. אבל כשאליעזר בא לארם נהרים וראה שלבן ובתואל אין בהם אמונת צדיקים ולא יאמינו בזה שאברהם יודע מחשבות, גמר בלבו לומר "בארצו". והוסיף רבינו: מכאן איכא למילף שמי שבא למקום שהאנשים הנמצאים שם אינם חסידים, לא ידבר חסידות.<sup>נ</sup>

\* \* \* \* \*

כתוב בתורה (שמות ל"ב ל"א) אנא חטא העם הזה חטאה גדולה. והקשה רבינו הלוא משה רבינו ע"ה בא ללמד זכות ולבקש רחמים על ישראל, וא"כ איך אמר שחטאם היא "גדולה". ופי' רבינו "חטאה גדולה" פירושו "טעות גדולה" (וכונתו שכידוע חטא פירושו שוגג

נח שמעתי מחסיד בעלזא ביאסלא. (הד"ת כבר נדפס בס' בארת המים דף ע"ח, מבלי לציין שגם הסיום הוא מרבינו זצ"ל, עיי"ש).

ומטעות, ועון פירושו מזיד. ומעו בני ישראל במעשה העגל טעות גדול  
בחשבם שצריכים אמצעי ביום להקב"ה, ומובן שלפי גודל הטעות אין  
החטא גדול כל כך, וכך לימד משה רבינו ע"ה עליהם זכות כשאמר  
שחטאו "חטאה גדולה", כלומר, שטעותם היה גדול כל כך שהוא כמו  
שוגג קרוב לאונס, וכמעט שאין זה נחשב לחטא. והבן.<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

איתא במדרש (שהש"ר ח' י"ג) בשעה שאמרו המלאכים תנה הודך  
על השמים, צר הקב"ה את קלסתר פניו של משה רבינו כאברהם אבינו  
ואמר להמלאכים, כלום לא אכלתם אצלו בשר בחלב. ומקשים על זה,  
שהלא הכתוב אומר (בראשית יח, ח) ויקח המאה וחלב ובן הבקר אשר  
עשה ויתן לפניהם, נמצא שאכלו מקודם חלב ואחר כך בשר, ועשו  
כדין,<sup>י</sup> וא"כ מה התשובה למלאכים.<sup>י</sup>

ותירץ רבינו, דיש ליתן טעם על פי סוד על מה שממתינים שיש  
שעות מבשר לחלב מה שאין כן מחלב לבשר, כי בשר רומז לגבורה  
ודין, וחלב רומז לרחמים,<sup>י</sup> וקי"ל (פסחים ע"ו ע"א, ובשו"ע יור"ד סימן צ"א ס"ד

נו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

נו כמבואר בשו"ע יו"ד סימן פ"ט ס"ב דמעיקר הדין אפילו באמצע סעודה  
רשאים לאכול בשר אחר חלב בלי ברהמ"ז אלא שהרמ"א כתב "שכל  
שהגבינה קשה נוהגין שאין אוכלין אחריה אפילו בשר עוף" משמע  
דבחלב אין המנהג לאסור.

נח עי' זוה"ק פ' משפטים שאסור גם בשר אחר חלב, ואף דכאן מיירי בלי  
סעודת לחם כמבואר בחז"ל דלחם לא הביא, אמנם עי' פמ"ג סימן פ"ט  
שפתי דעת סק"ו שלפי דברי הזוה"ק גם בלי סעודה צריך לברך ברכה  
אחרונה. ובפשטות אפשר לומר דדעת המדרש כדעת הזוה"ק.

נט עי' זוה"ק פ' שמות דף כ"א ריש ע"ב דבשר הוא דין, ועזה"ק פ' ויקרא דף  
ד' ריש ע"ב דחלב הוא חסד. ועיין בטעמי המצוות לרבינו מנחם הכבלי  
ל"ת נ"ו דזהו טעם איסור בשר בחלב, וכ"ה בס' הפליאה וכ"ה בריקאנטי  
ובצורר המור ובשל"ה פ' משפטים.

וסי' ק"ה ס"ג) דתתאה גבר, ולכן אסור לאכול מקודם בשר שהוא דין ואחר כך חלב שהוא רחמים, כי הבשר נכנס לגופו תחילה ונמצא למוטה, והואיל ותתאה גבר, יתגבר הדין על הרחמים. אבל אם אוכל בתחילה חלב שהוא רחמים ואחר כך אוכל בשר שהוא דין, אזי מתגבר הרחמים על הדין, כי תתאה גבר. אולם כל זה הוא לדין דקים לן תתאה גבר, אבל המלאכים סוברים עילאה גבר, כי הם עליונים, ואם כן לשיטתם יוצא להיפוך, דאסור לאכול מקודם חלב ואחר כך בשר משום דעילאה גבר ומתגבר הדין על רחמים, וכשטענו שראוי בדין שהם יקבלו את התורה כי הם העליונים אז שפיר היה תשובת משה רבינו נכונה שאכלו בשר בחלב בבית אברהם אבינו כי גרמו הגברת הדינים אע"פ שאכלו חלב בתחילה ואחר כך בשר.<sup>פ</sup>

\* \* \* \* \*

בנוסח התפלה (במוסף דר"ה) רבוש"ע כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם כן יכבשו רחמך את כעסך מעלינו וכו'. ולכאורה מה הצד השווה שביניהם, והלא אברהם אבינו כבש את מדת הרחמנות, ואנו מבקשים להיפוך, שתתעורר מדת הרחמים למעלה.

וביאר רבינו, דאמרו רז"ל (סנהדרין פ"ט ע"ב) שאברהם אבינו ע"ה בלכתו להעקידה, בא השטן אליו ואמר לו ששמע מאחורי הפרגוד שהשה לעולה ואין יצחק לעולה, ואברהם אבינו לא האמין לו, ואמר לו כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו. והנה הקב"ה לא הביט און ביעקב, אלא השטן הוא המקטרג על ישראל ומעורר דינים עליהם ח"ו. וזה כוונת תפילתנו, שכמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו לעשות רצונך בלבב שלם, כי היה איתן בדעתו שאין לקבל דברי השטן בשום פנים ואופן, כן יכבשו רחמך את כעסך, כשהשטן עולה לקטרג

ס כן שמעתי בשם רבינו. ובספה"ק נפלאות חדשות פ' וירא הביא זאת בשם הגה"ק היוד הקדוש, ולפי הנראה שניהם לדבר אחד נתכוונו.

ולעורר חימה, לא תשמע ולא תאמין לו כי דבריו אינם נשמעים.<sup>א</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו אמר שבליל ש"ק בפזמון שלום עליכם, אומרים בהחרוז הראשון "מלאכי השר"ת", ובשאר החרוזים אומרים מלאכי השלום, כי מקודם באים המלאכים בבחינת משרת, לשרתו בעל כרחך, ואח"כ מתרגשים מיהודי שמזמר בשמחה "שלום עליכם" ומקדושת השבת שבבית, ומרוב התפעלות מפשיטין את לבושם של "מלאכי השרת" ונעשים "מלאכי השלום".<sup>ב</sup>

\* \* \* \* \*

כשהלך רבינו לשאוב מים לאפיית המצות באור לארבעה עשר (או כשחזר משם) אמר: יהי רצון שעוד נזכה בשנה זו להקריב את הקרבן פסח, וכי תימא הלא אמרו חז"ל (פסחים י"ג ע"א) אין אליהו בא בערבי שבתות וי"ט, אף על פי כן יהי רצון שיבוא היום, ואליהו התשבי אשר יתרץ כל הקושיות ואיבעיות,<sup>ג</sup> יתרץ גם קושיא זו.<sup>ד</sup>

\* \* \* \* \*

פעם ביקש רבינו שיגידו לו פתגמים דאמרי אינשי, והוא יסבירם

סא עי' בקונטרס וראה ישר הגספח לסידור אור הישר אות מ"ז.

סב שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. ועי' בקונטרס אהל יהושע שבס' דובר שלום אות ל'. וע"ע בספר מדבר קדש (בעלזא) פ' וירא עה"פ וירא אליו ה'.

סג עי' זוה"ק פרשת צו דף כ"ח ריש ע"א, תוס' יו"ט סוף מס' עדיות, ועיין יבמות דף ק"ע ע"א ומנחות דף ל"ב ע"א אם יבא אלי' ויאמר, ובמנחות דף מ"ה ע"א פרשה זו אלי' עתיד לדורשה ע"ש, ועיין במראית עין להחיד"א יבמות דף צ"ו גיטין דף ו' ופתח עינים מנחות דף מ"ה בשם הראשונים דתיקן ר"ל תשבי יתרץ וכו'.

סד כן סיפר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל. ולפעמים הוסיף ואמר: בנוסח זה מספר העולם, אבל הנוסחא האמיתית שזקיני זצ"ל אמר שהוא בעצמו יתרץ קושיא זאת.

ע"פ דרך החסידות. ואמרו לו שסוחר אחד אמר: האמת נעדרת, אבל אצלי יש אמת בשלימות, ואצל הרבוש"ע יש קצת אמת. ביאר להם רבינו, דמה שאמר אצלי יש אמת, כוונתו היתה על מה שהוא אומר בכל יום "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", וזה כולו אמת. ומה שאמר שאצל הרבוש"ע יש רק קצת אמת, הכוונה היא אהא דאמרו רז"ל (ברכות ו' ע"א) דבתפילין של הקב"ה כתיב ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ולדאבוננו זה רק אמת במקצת, כי מחמת כובד ואורך הגלות נתערבו ישראל בגוים וילמדו ממעשיהם.<sup>ס</sup>

\* \* \* \* \*

אחד התבטא פעם לפני רבינו: מתי כבר יבוא משיח וגשתחרר מהרביים (פטור ווערן פון די רבי'ס). אמר רבינו: אל תאמר כן, כי כשיבוא משיח ירוץ כל אחד לרבו כדי שילמדנו איזה טענות לשעון למשיח כדי שיצא זכאי בדיון.<sup>ס</sup>

\* \* \* \* \*

הרבנית מלכה נסתלקה בחיי רבינו (ח' אלול תרי"ב), ורבינו בכה עליה זמן רב. וכששאלו אותו מדוע בוכה כל כך, אמר על עצמו, כי התייחד עם קונו וטען כלפי מעלה, שסדי במרומים כי אילו היה בידו להחזיר ולהחיות את הרבנית היה עושה כן, וא"כ הלא הקב"ה הוא ג"כ כביכול כבעל,<sup>ס</sup> וכנסת ישראל כרעיתו, והוא ית"ש כל יכול, ומדוע אינו מחיה ומקים את ישראל. וענו לו מן השמים, שאם היתה כנסת ישראל רצויה לה' כמו שהיתה הרבנית רצויה לו, אז כבר היה ה' גואלם. ולכן בוכה, על שבני ישראל אינם כן.<sup>ס</sup>

\* \* \* \* \*

סה שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

סו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

סז משנה סוף מס' תענית, פרקי דרבי אליעזר פרק מ"א, וכמה מקומות.

סח שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן היה נוהג בחומרות גדולות בחג הפסח. לדוגמא היו מגעילין אף ידות הדלתות לפני הפסח. ואמר רבינו על זה בבדיחותא: דהרא"ש (בפ"ג דפסחים ס"ב והמור סוף סימן תמ"ב מביאו) דן בדין עריבה שלשין בה חמץ, אימתי חייבין לבער, ובאם מצרפין לכזית וכו'. ולבסוף כותב הרא"ש: "וישראל קדושים הם וגורדין ומבערין כל חמץ הנמצא אפילו כל שהוא, ואפילו אם נדבק בכותלי הבית". ובשו"ע שם ס"ו כתוב על זה: ויש להם על מה שיסמוכו. (פי' שאין זה חומרא של שמות, אלא יש לדבר מקור בהלכה, ויש להם על מה שיסמוכו). ואמר רבינו שהרה"ק רבי מאיר'ל לומד הפשט "ויש להם על מה שיסמוכו", כלומר שגם יד הדלת שסומכין עליו כשפותחין אותה, גם את זה נוהגים להכשיר. ושיחות חולין של ת"ח צריכים לימוד.<sup>סט</sup>

\* \* \* \* \*

אמר רבינו: משיח יבוא מעיר בארדיטשוב, והגם שכדי להגיע לארה"ק אינו זקוק לעבור דרך בעלזא, אבל לכבודי יבא גם לבעלזא.<sup>ע</sup>

\* \* \* \* \*

פעם רצו בני עיר אחד למנות להם שו"ב, אבל חסידי בעלזא שדרו שם התנגדו לזה, כי לא נסע לבעלזא, כשנתוודע לרבינו ענה ואמר: "למדתי הלכות שחיטה מהראשון שבראשונים עד האחרון שבאחרונים ולא מצאתי בשום מקום שהשוחט צריך להיות מהחסידים שלי..."

סט שמעתי מהרה"ח המפורסם רבי ישכר סופר מפשעווארסק ז"ל.

ע שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. ובפשטות מה שאמר שמש"ח יבוא מבארדיטשוב וכו', מוסב על זמן ההוא.





רבינו היה בשילהי ימיו סגי נהור ל"ע, והיה לו מזה עגמת נפש מרובה והתעצב על לבו. כאשר ניסו לנחמו באמרם לו שגם הרבי ר' שמעון מיעריסלוב היה סגי נהור, אמר רבינו: אינו דומה, הלא הוא ידע על כך מראש והכין א"ע לכך.

\*\*\*\*\*

לפני פטירתו נחלה רבינו ל"ע, ולא דיבר ימים רבים. נסתלק כ"ז אלול תרס"ו, ומנו"כ בבעלזא.

\*\*\*\*\*

לגודל החשיבות מצאנו לנכון להעתיק פה קטע מהעתק כתי"ק מהרה"ק מאלעסק (חתן רבינו), ממה שהעידו דיבוקים לפניו מגדלותו של רבינו בהעולם העליון (כידוע התעסק הרה"ק מאלעסק בתיקון גשמות, ועי' גם לעיל עמוד רכ"ג, ולהלן עמוד רג"ב): ע"א

"...גם סיפר דברים ששמע מן המלאכי חבלה שרגין אותו, ובעת שנפטר מורי חמי ר' שלום מבעלזא ז"ל סיפרו לו שהלכו לקראתו ר"י בעש"ט הקדוש ותלמידו ר' דוב בער ממעזריטש ז"ל ועוד הרבה צדיקים ומלאכים קדושים, וכבדו אותו לדרוש בגן עדן. ושאלתי אותו לאיזה צורך סיפור לך זאת המלאכי חבלה, והשיב שגם זה בכלל העונשים להודיע לרשעים גודל כבוד הצדיקים מה שהם שומעים מאחורי הפרגור ... ואח"כ שאלתים איך היה בפטירת חמי ז"ל מזה העולם, השיבו שהעלה גשמות רבות בעברו דרך הגיהנם ע"י שנתן להם רשות להתקשר עמו.."





א. הבכור הרה"ק רבי אלעזר זצ"ל. דר בבעלזא. היה ענוותן ושפל ברך עד להפליא, ועל מצבתו חרות "פ"ג הרב הצדיק קדוש מבטן, עניו ושפל רוח, כאשר צדיקי עולם מפארים אותו במדת ענותנותו". נסתלק י"ט כסלו תרמ"ב, ונטמן בבעלזא ליד ציון אביו הק'.

\* \* \* \* \*

ב. הרה"ק רבי משה מקארוב זצ"ל. נשא את הרבנית רעביל נכדת הרה"ק רבי מרדכי מגעשכיו. ובזוו"ש נשא את הרבנית שיינדל נכדת הרה"ק רבי ארי' לייב מוואלאטשיסק ורה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא. אחר הסתלקות אביו נעשה לאדמו"ר בקארוב. גס' ב' אייר תרמ"ו (או תרמ"ז).

\* \* \* \* \*

ג. הרה"ק רבי יהודה זונדל זצ"ל. היה דר בבעלזא. ואח"כ באוחאן, עיר ברוסיש פוילן. נשא את בתו של דודו הרה"ק רבי שמואל צבי מדרייסקיפאלי (שהיה חתן הרה"ק רבי אלעזר רוקח מבראד אביו של מרן מהר"ש מבעלזא).

\* \* \* \* \*

פעם ישב הרה"ק רבי זונדל עם שאר אחיו בחדר אחד, ואביהם

השר שלום היה בחדר הסמוך. ואמר רבי זונדל: תשתקו ותשמעו כיצד שהינדא מדברת עם אבא. (בלשונו: זייטס שטול וועט עטץ הערן ווי הינדא רעדט מיט'ן טאטע'ן. הינדא היתה המשרתת בבעלזא, וכבר היתה אז בעולם האמת). גיסו הרה"ק רבי איציקל מ'ראדיחוב"ב חתן השר שלום, וגם האחים שנכחו שם, צחקו מדברי רבי זונדל, ומקול השחוק יצא השר שלום מחדרו ושאל לשמחה מה זו עושה, והרה"ק רבי איציקל סיפר את דברי רבי זונדל שאומר שהוא שומע את הנשמה מדברת. אמר השר שלום: אל תצחקו, והלא עתה היא יוצאת. והראה על החלון (בלשונו: לאכטס גישט, אט גייט זי ארויס).<sup>ע</sup> (כפי הנראה אין הנשמה יכולה לצאת דרך מזוזה).

\* \* \* \* \*

פעם היה רבי זונדל בטארנא, והיה שם איש אחד שנחלה במחלת ה"לעהמונג" ל"ע. נכנס רבי זונדל להחולה ומישש את איבריו עד שנתרפא. והשתוממו על זה, נענה ואמר: והלא אינני גרוע מהמטפחת (פאטשיילע) של אבא. (כי אביו השר שלום היה עושה זאת במטפחתו. וכוונתו היתה שהישועה שפעל עכשיו באה גם כן רק מכח אביו).<sup>ע</sup>

\* \* \* \* \*

פעם אמר השר שלום על אודות ל"ג בעומר שהוא יום גדול. העיר רבי זונדל: אני יודע. אמר לו אביו: נו (היינו, שיאמר מה שידוע). נענה ואמר רבי זונדל: הוא כמו יום כיפור. אמר לו אביו: יפה כיוונת. (בלשונו: האסט געטראפן).<sup>ע</sup>

\* \* \* \* \*

עב עי' אודותיו להלן עמוד רנ"ב.

עג שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

עד שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

עה שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. ועי' בס' יערות דבש ח"ב (באמצע דרוש י"א, דף קפ"ד בהוצאה חדשה), וז"ל: יום ל"ג בעומר וכו', וראוי לכל איש הירא וחרד לשום אל לבו יום ההוא לשוב בתשובה, כי זכות רשב"י מסייע להבא לטהר.

רבי זונדל נסתלק ט"ו אייר"י תרל"א בעיר פראמפול (סמוך  
לבילגוריי).

\* \* \* \* \*

בתו של הרה"ק ר' יהודה זונדל היתה הרבנית הצדיקת טויבא,  
בזו"ר נישאה להרה"צ ר' אברהם יהושע העשיל פרענקל (אשכנזי)  
מבוקארעסט, נכד (בן אחר בן) להגה"ק החכם צבי, ונכד הגה"ק  
מבארדיטשוב, והגה"ק בעל אוהב ישראל מאפמא (כנראה נקרא שמו  
ר' אברהם יהושע העשיל על שם זקינו מאפמא), והגה"ק ר' מאיר  
קריסניפאלער אב"ד בראד בעמח"ס יד מאיר. ובזו"ר נישאה להגה"ק  
ר' יוסף חיים הכהן גלאנץ זצ"ל.

הרבנית הצדיקת טויבא היתה מפורסמת בצדקתה, וגם היתה  
מקבלת פתקאות.

\* \* \* \* \*

כשנשא מו"ח את בתו של הגה"ק רבי ישכר דוב הכהן גלאנץ<sup>ע</sup>  
בנו של הגה"ק רבי יוסף חיים הנ"ל, פירנסה אותו כמה שנים. ואמר  
מו"ח זצ"ל שהרבה מסכתות למד הודות לזה שהיא פירנסתו. נפטרה  
ח' שבט שנת תרע"ח ברישא. ת.ג.צ.ב.ה.

\* \* \* \* \*

ד. הרה"ק רבי שמואל שמעלקא זצ"ל. נס' צעיר לימים בלי  
ילדים ל"ע.

ה. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל. צעיר הבנים. (על אודותיו  
ע"ע להלן).

---

עו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

עז עי' אודותיו גם לעיל עמוד ר"ל.

עח עי' אודותיו להלן עמוד רנ"ז.

בנותיו:

א. הרבנית הצדיקת פריידא (נפ' בשנת תר"ח) נישאה להרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק. נולד בשנת תק"ס. כיהן לרב בקהלת סטאנוב ובשנת תר"י נתקבל לרב באלעסק, ועל שמה נתפרסם. נס' א' אלול תרמ"ד. ספריו: "לב שמח" עה"ת, שה"ש, הגדה ש"פ, מגילת אסתר, וסידור "לב שמח".<sup>עט</sup>

ופעמיים אירע אצל אנשים מסיומים משינאווא שהיו זקוקים לישועה ושלחו להזכירם אצל הגה"ק רבי העניך מאלעסק. ואחד מהם היה נכד הרה"ק משינאווא, ומסתמא היה על פי הסכמתו.<sup>פ</sup>

ב. הרבנית הצדיקת איידל נישאה להרה"ק רבי איציקל רובין מראדיחוב ובראד (הנקרא ר' איציקל בראד'ער) בן הרה"ק רבי אלימלך אבד"ק סאקאלאו בן הרה"ק הרבי ר' אשר'ל מראפשיץ. הרה"ק ר' איציק'ל נס' כ' אלול תרל"ד.

עט עי' גם לעיל עמוד רכ"ז הערה ט"ו.

פ שמעתי מהגה"צ רבי שמואל שמעלקא עזריאל תאומים-פרענקל זצ"ל אבד"ק וויעליטשקא.







רבינו מהר"י אמר שאביו השר שלום מסר לו כל הסודות, זולתי שלשה דברים, ואלן הן: (א) ספרא דצניעותא.<sup>א</sup> (ב) כשהשר שלום היה בעיר חאליוב (עיר במזרח גאליציע, סמוך לבעלזא) אצל הרה"ק האוהב ישראל מאפטא, מסר לו האוהב ישראל כמה סודות, וסודות אלו לא מסר לו. (ג) כשהרה"ק מראפשיץ בא פעם לראווא-רוסקא על שבת, שלח השר שלום את בנו אליו, ואמר הרה"ק מראפשיץ: לא בשביל זה באתי, (היינו, שרצה שאביהם בעצמו יבוא אליו). ונשאר שם הרה"ק מראפשיץ לעוד שבת, ובא אליו השר שלום, ואז גילה לו הרה"ק מראפשיץ כמה סודות, וגם את זה לא גילה לו אביו.<sup>ב</sup> ואמר רבינו: אני

א ספרא דצניעותא הוא חלק מהזוהר הקדוש, והוא בסוף פרשת תרומה. וכפי הנראה למד אביו - השר שלום - עם רבינו את ספר הזוהר הקדוש, אבל לא ספר הנ"ל. וזה לשון תלמיד האריז"ל המפרש את הספרא דצניעותא: "והנה איתא בכתבי האריז"ל, להיות שרבי שמעון בר יוחאי היה ניצוץ משה רבינו עליו השלום, לכן עשה ספרא דצניעותא חמשה פרקים נגד החמשה חומשי תורה, ולהיות שהתורה יש בה נגלה ונסתר לכן גם הוא עשה חמשה פרקים שהוא גם כן נסתר לנסתרות, ואף שבזוהר הקדוש הנגלה הוא הנסתר, עם כל זה יש נסתר לנסתרים, והנה חמשה פרקים אלו כוללים כמעט כל הזוהר ותיקוני הזוהר וכל קשרי גדרי האצילות, והוא תיקון גדול ללמוד בכל יום פרק אחד מספרא דצניעותא, כי ידוע שלשון הזוהר הוא מסוגל לנשמה, ומכל שכן חמשה פרקים אלו, ממש כל תיבה לא יערכנה זהב וכלי פז. (נעתק מתוך ספר "מתוך מדבש" על הזוהר"ק).

ב עי' לעיל במערכת ראפשיץ עמוד קמ"ה.

חושב שאם הייתי מבקש את אבי להגיד לי היה מגלה לי, אך חשבתי שאם אצטרך לדעת אותם, אז אדעם (היינו, ואם אין צריך לדעת זאת אינו רוצה בזה).<sup>1</sup>

\* \* \* \* \*

פעם לפני ברכת המזון שבליל הסדר אמר השר שלום לבנו: יהושע'לע, הלא אתה יכול לומר בחפזון, הבה נבחן מי יכול למהר יותר. (ומי יבין כוונתו).<sup>2</sup>

ג שמעתי ממר"ח זצ"ל ששמע מהרה"ק מציעשנוב ששמע מחותנו, רבינו מהר"י מבעלזא.

ד שמעתי מפי מר"ח זצ"ל. והוא היה מסיים ואומר, מסתמא היה השר שלום יכול למהר יותר.





רבינו מהר"י צוה להגה"צ רבי ישכר דוב הכהן גלאנץ זצ"ל,<sup>ה</sup> שיטעום לפני התפלה מחמת חולשתו, וכן גהג. ופעם הרהר רבי בערל בלבו, שהיות והוא דר בשינאווא ושם מחמירין בענין אכילה לפני התפלה, על כן אין מן הראוי להקל בזה באתרא דמר, וגמר בדעתו להפסיק מלאכול לפני התפילה. אחרי זה בא לראש השנה לבעלזא, ועבר הקהל לפני רבינו לקבל שלום ממנו, ועבר גם הוא ביניהם, וכשכבר חלף והלך מלפניו, קרא רבינו אותו בחזרה ואמר לו ברוח קדשו: תמשיך לאכול...<sup>ו</sup>

\*\*\*\*\*

ה הגה"צ רבי בערל הכהן גלאנץ זצ"ל נולד לאביו הגה"צ רבי יוסף חיים הכהן זצ"ל בהגה"ק רבי צבי הירש הכהן אבד"ק קערעסטיר ושינאווא שהי' גין ונכד להגה"ק רבי נפתלי כ"ץ בעמח"ס סמיכת חכמים. (יתר יחושו עי' במכתבו של כ"ק חו"ו הגה"ק זצוק"ל הנדפס לעיל עמוד קכ"ו-קכ"ט). הרה"צ רבי בערעלע הי' דר בשינאווא, והי' קורין אותו בבעלזא "רבי בערעלע שינאווער". גודל צדקתו יכולין לראות ממה שכתוב על מצבתו: "רבים השיב מעון". נ' ה' אדר תרצ"א, ומנו"כ בשינאווא.

ו שמעתי ממר"ח זצ"ל. ומאיש אחר שמעתי שבליל ראש השנה היה רבינו לבוש עם הטלית מעל ראשו ועיניו מכוסות היו, ועכ"ז ידע את אשר לפניו.



בעת נישואי רבינו בזיווג שני<sup>1</sup>, אמר אחר החופה להרבנית: לא ידעתי שאת מיוחסת כל כך. היינו על ידי שראה את אבותיה שבאו להחופה מעולם העליון<sup>2</sup> נתוודע לו זה. בניו לא השתתפו בנשואין, ולמחרתו בעת שבאו לברך אותו ברכת מז"ט, אמר רבינו גם להם: לא ידעתי שהיא מיוחסת גדולה כל כך.<sup>3</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו יסד חברת "מחזיקי הדת" ללחום נגד המשכילים שבאו לגדע כרם ישראל באופן גורא ומבהיל, והיה רב אחד גדול בתורה שהתנגד לזה, ומען שלא זו הדרך להלחם כל כך עמהם. קרא עליו רבינו את הכתוב: (שמות כ' כ"ו) "ולא תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו", ואמר רבינו שהתורה מזהירה להת"ח שיש לו מעלות בהתורה, שיזהר שלא יבוא לידי תגלה ערותך וכו'. ופשר דבריו נתגלה כאשר לא עבר זמן רב ויצאה על הרבנית של הרב שהוא קול ריגון ר"ל.

\* \* \* \* \*

אשה אחת הזכירה לפני רבינו את בתה (או כלתה) שהיתה מעוברת, שתלד בנקל ובלי שום מכשול, ושאלה לרבינו איפוא עדיף ללדת, והוסיפה שחושבת שבשכילה טוב ונכון שתלד בביתה, ורבינו הסכים לזה. אחר כך שאלה אולי מוטב שתלד בבית חמותה, ושוב

ז היא הרבנית הצדיקת שרה מירל בתו של הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל אשכנזי זצ"ל נכד בעל ה"חכם צבי".

ח כדאיתא בזוה"ק פרשת פנחס עמוד רי"ט ע"ב.

ט שמעתי מהרה"ג ר' ארי' לייב באמבאך ז"ל אבד"ק האלאשיץ ששמע ממרן מהרי"ד.

י (אולי כוונת רבינו לפרש "על מזבחי" כמ"ש בספר חתן דמים לרבינו זלמן ריגקל (שהיה בדורו של הר"ן, ונדפס בפראג שס"ה), סוף פרשת במדבר דצדיקים נקראים מזבח על שמוסרים נפשם לד').

הסכים רבינו. ויהי כאשר שינתה את טעמה עוד הפעם לאידך גיסא, הקפיד רבינו ואמר שתלד על הארץ... (ואל זי אויף די ערד געלעגן ווערן). ונתפחדה לשמע הדברים. ויהי בנסעה בדרך אחזתה חבלי לידה, וילדה את הולד עלי דרך על הארץ, ועבר הכל בשלום בלי שום מכשול."

\* \* \* \* \*

פעם הגיע בחור מגרמני' ממחוז פרייסן להגה"ק מהר"י מבעלזא - בנו של רבינו מהר"י - שהיה אז בהאלאשיץ, ושבת את שבתו בחצרות קדשו. ודברו היושבים על לבו שישאר ללמוד שם, והסכים לדבר. אחר זמן חלה הבחור ל"ע, והיושבים טיפלו עמו במסירות עד שנתרפא. אביו של הבחור בא לבקר את בנו, והביע את תודתו המרובה להרה"ח ר' אלי' הארשאווסקי שהתמסר במיוחד לבנו, ואמר לו שבשכר מעשהו הטוב יספר לו מעשה מרבינו שאינו ידוע. וסיפר לו כך:

בקיץ שנת תרע"ד לפני מלחמת העולם נסעתי ללעמבערג, ואכלתי שם בבית מרוזה. ושם היו גם כמה חסידי בעלזא, ונדברו יראי ד' איש אל רעהו מדאגות שונות שהיו להם, ונמנו וגמרו ליסע להרבי. ואני הקשבתי לדבריהם ותמהתי בנפשי, מה זה "רבי" שנוסעים אליו עם דאגות, האם זה מין סניגור (אדוואקאט) טוב. וכששאלתי את החסידים, הסבירו לי שרבי הוא צדיק המתפלל להשי"ת וכו'. וכשמעי זאת נסעתי ג"כ להרבי. הגעתי שם בלילה ורציתי להכנס עם פתקא, אבל לא הרשו לי להכנס עד למחרת. ויהי למחרתו כאשר אך נכנסתי להרבי, נשתנה צורתו ואחזתו כעין פחד, ויצא לרגע מחדרו. וכאשר חזר אמר לי: אל תתמה על שנשתנה צורתך, דע כי אבי ז"ל - הוא רבינו - אמר לי שכאשר יבוא אצלי יהודי מפרייסן, אדע שאז מתחילין חבלי משיח, וכיון שבאת מארץ הזאת נבהלתי. ואכן בקיץ

ההוא שנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה.<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו היה פעם (כמדומה ביום כ"א אדר) בליוענסק,<sup>י</sup> והשטתח על ציון הקדוש של הרבי ר' אלימלך. ויהי בלילה נתגלה אליו הרבי ר' אלימלך בחלומו ואמר לו דברים האלו:

כתוב בפ' בשלה (יד, טו), מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל "ויסעו", פי' לתוך הים. והסביר הרבי ר' אלימלך את הענין על ידי משל בבת מלך שהיו לה חבלי לידה ולא יכלה ללדת, ונודע ליועצי המלך שמכשפים עשו לה זאת כדי לצער את המלך. ויעץ אחד מהם להוציא קול שכבר ילדה, ואז יפסיקו המכשפים את מעשי הכישוף. ויעשו כן, ואכן ילדה תיכף בניקל. ואמר לו הרבי ר' אלימלך בחלום, שבחינה זו היה בקריעת ים סוף, דאמרו רז"ל (שמות רבה פ' כ"א ס"ו, חוה"ק פ' אמור דף ק"א ע"ב ופ' תרומה דף ק"ע ע"ב) שבשעה שעמדו ישראל על הים, היה קטרוג גדול, דהללו עבדו ע"ז והללו עבדו ע"ז, ואין ישראל ראויין לנם קריעת ים סוף. ולכן אמר הקב"ה למשה: דבר אל בני ישראל "ויסעו", פי' שיסעו אל תוך הים, וכששמעו המקטריגים שמשה צוה לישראל עפ"י ה' שיסעו אל תוך הים, חדלו מלקטרג, וכיון שהפסיקו הקטרוגים נקרע להם הים.<sup>י</sup>

יב שמעתי מהרה"ח ר' אלי' האראשאווסקי מהאלאשיץ, המוזכר בפנים.  
יג רבינו מהר"י מבעלזא היה רק פעם אחת על הציון של הרבי ר' אלימלך, ועי' להלן עמוד רס"ו.

יד שמעתי מבני היקר הרב ר' לייבוש שליט"א [חותני כ"ק אדמו"ר הגה"צ שליט"א] ששמע מפ"ק של הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל. והוסיף הרה"ק מבעלזא דלפיכך אמר לו מרן הנועם אלימלך את הדבר תורה, כי רצה שיהיה לו עוד תלמיד בעוה"ז.





כידוע היה צורתו הק' של רבינו הרה"ק מהר"י זצ"ל מטיל אימה על כל סביביו, עד שיראו לגשת לדבר עמו. פעם בעידן חרוותא כשצהלתו בפניו, מצא חתנו הגה"ק מציעשנוב שעת הכושר ושאלו שהעולם תמהים מדוע לא נסע להגה"ק מצאנו (כי בעת פטירת אביו השר שלום היה רבינו צעיר לימים). אמר לו רבינו, שאביו גילה לו פעם כל מה שיתרחש עמו כל ימי חייו עד זיבולא בתרייתא, ולא אמר לו שיסע לצאנו, ומשום הכי לא נסע.

ברם בשנת תרל"ו, שנתו האחרונה של הד"ח, שידך הד"ח את בנו הרה"ק רבי ישעי' לע מטשחוב עם בת הרה"צ רבי יחיאל העשיל מקריליוויץ זצ"ל (בהרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב בהרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב בהרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא), חתן רבינו מהר"י, ואז היה רבינו בצאנו על מסיבת התנאים, ונשאר שם לש"ק.<sup>טו</sup>

והנה הרה"ק מצאנו היה מכבד את הצדיקים שבאו אליו לשולחנו שיקדשו בעצמם, אבל היה נהוג שמפני כבודו יצאו יד"ח בקידוש שלו,<sup>טז</sup> וכשכיבד אז את הרה"ק מהר"י לקדש היה גם כן כמהסם מטעם הנ"ל. ועמד אז שם מאחורי כסאו של המהר"י החסיד ר' יושע שהיה מהיושבים ראשונה בבעלזא, ואחז טליתו של המהר"י שהיה מונח על

טו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ששמע מהרה"ק מציעשנוב זצ"ל.

טז ע"י לעיל במערכת דזינקוב עמוד ר"א.

כתיפו, וכיסה בו את השטריימל שלו, והתחיל רבינו לומר שלום עליכם וקידוש כפי מנהגו.<sup>י</sup> (אולי עשה זאת רבינו לסגולה לאריכות ימים של הגה"ק מצאנו).

\* \* \* \* \*

אצל חתונה שהתקיימה בין המהר"י מבעלזא ובין אחד מבני הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאבל זצ"ל, הוחלט שרבינו יסדר הקידושין והמחותן בנו של הרה"ק מטשערנאבל יאמר הברכות. אך כששמע המחותן מטשערנאבל את ברכת הסידור קדושין מרבינו מהר"י, ונהגה, קרא ואמר: "לאז ער ווייטער זאגן, עס איז גוט", (ימשיך המהר"י באמירת הברכות, כי יפה אומר).<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

רב אחד שהיה זמן מה בעיר בעלזא. בבוא איזה יום תענית ראה שקהל גדול עומד בשתי שורות ורבינו עובר ביניהם וצוה להרבה מהם (שהיו להם איזה מיחוש) לאכול. ולא היה רוחו של הרב הנ"ל נוחה מזה כי היה נראה לו שמקיל יותר מדאי בענין התעניות. והתייצב גם הוא בשורה, וכשהגיע רבינו אליו שאל לו: מה המיחוש שלך? השיב ואמר: יש לי "פלאטפיס..." (מום ברגליו שמניעת האכילה לא מעלה ולא מוריד לזה). חיך רבינו וצחק, ועזב את הקהל ונכנס לחדרו. אחר כמה שנים אמר הרב הנ"ל: היום לא הייתי מרהיב עוז בנפשי לעשות כזאת, אבל אז הייתי אברך.<sup>י</sup>

יז בבעלזא נהגו לכסות את השטריימל עם הטלית מאמירת שלום עליכם עד אחר הקידוש.

יח שמעתי מהגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל שפירא מנאראל שליט"א.

יט שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

כ שמעתי מהרה"ג ר' ארי' לייב באמבאך ז"ל אבד"ק האלאשיץ ששמע מהרב הנ"ל.



רבינו היה אומר, שמוטב להשתמש בשקר לתכלית האמת,  
מלהשתמש באמת לתכלית השקר.<sup>כא</sup>

\*\*\*\*\*

רבינו אמר שכשם שמי שעוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה  
(מנחות ק"י ע"א), כן הדבר כשקוראים העונשים שבתורה ומתמלאים מזה  
פחד ד' מהדר גאונו, הוי כאלו קיבלו העונשים ואין צורך לקבל אותם

כא ר"ל כגון הך דשבת סופט"ו ועירובין דף ג"א ע"א ופסחים דף כ"ז סוף  
ע"א ודף קי"ב ע"א דמותר לשנות כדי שיתקבלו הדברים, וכגון הך דראש  
השנה דף כ' ע"א דמאימין על העדים אע"פ שלא ראו שיאמרו שראו,  
וכגון הך דחולין דף קי"א ע"ב מ"ש שמואל בשם רב, וע"ש בבאר שבע  
ד"ה ר' אלעזר. וכגון הך דיבמות דף ק"ו ע"א דאם אינו רוצה לחלוץ  
מטעין אותו כדי שיחלץ. ועיין בטור"ז ה' יו"ט סימן תקכ"ו ס"ק ג' ומג"א  
שם ס"ק י"ב. ועיין בתפארת החנוכי על זוה"ק מהגה"ק מראדזין סוף  
פרשת יתרו באריכות דל"ש לומר שקר לשמה כמו בשאר עבירה דמשקר  
לא יצמח טובה ע"ש, ור"ל עבירה לשמה מדעת עצמו היכא דלא התירו  
חז"ל ופוסקים להדיא. וכן בשו"ת תורה לשמה מהגה"ק רבי יוסף חיים  
סימן שס"ד לא רצה להמציא אופנים להיתר חוץ המבואר להדיא בחז"ל  
ע"ש.

בפועל.<sup>כב</sup> (וההסבר הוא, שאם אין מאמינים באמונה שלמה בהעונשים, אז צריך שיתקיימו, אבל אם על ידי קריאת התורה מאמינים ומפחדים מד', אז כבר סגי בזה).<sup>כג</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו אמר שיש לו שלשה חסידים, ונקב בשמם של שנים מהם (וא' מהם היה ר' יצחק הערש ראצעסדארפער מאנטווערפען),<sup>כד</sup> ואמר שאינו רוצה לומר מי השלישי כדי שכל אחד יחשוב שכוונתו עליו...

כב שמעתי מהגה"ק רבי פנחס טווערסקי אבד"ק אוסטילא, חתן הגה"ק מהרי"ד מבעלזא.

כג עי' בספר תורת מהר"י מבעלזא עה"פ ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם. ועי' בייטב לב פ' וארא דף י"ז בשם הישמח משה בשם צדיקים שעונשי עוה"ז עיקרו לעורר האדם לא לעונש ממש, וממילא ביש לו התעוררות ופחד מהקריאה גרידא ע"י שלימות אמונתו אין צריך כלל לעונש בפועל. וע"ע בתפארת שלמה סוף פ' כי תבוא, וז"ל: יש לתת טעם בענין התוכחה מה שאנו קוראים בעת הזאת, שתכלה שנה וקללותיה, והוא כמו שאומרים ונשלמה פרים שפתינו. שאם ח"ו נגזר אשר לא טוב הנה יצאנו חובותינו בקריאת הדברים האלה, וממילא יתהפכו לנו כולם לברכה.

כד היה יליד פרעשבורג ונשא לאשה בת הרה"ג ר' דוד אוללמאן ז"ל אב"ד דק"ק לאקנבאך נכד הגאון המפורסם ר' שלום חריף זצ"ל בעל "דברי ר"ש". התיישב באנטווערפען והיה מנכבדי וממייסדי קהל יראים דשם, ביתו היה פתוח לרווחה. הסתופף בצל הרה"ק מהר"י מבעלזא, ואחריו אצל בנו הרה"ק מהרי"ד שהעריך אותו מאוד והפליג בשבחיו, ופעם אמר עליו שהיה צדיק במחשבה דיבור ומעשה. נ' כ"ד שבט תרע"ה ונטמן בבית"ח החדש בעיר מולדתו פרעשבורג.





רבינו השתדל בדבר שישתחררו בניו מהצבא, ושחדו את הרופא שיעיד שאינם ראויים לזה. אבל עדיין חושש היה מהממונה הראשי שהיה בדרגא גבוה מהרופא, ולא היה אפשר לשחדו. ונסע רבינו בעצמו לסקוהל כדי לדבר שם עם הממונה ההוא. ויודע להממונה שרבינו מתכונן לבוא אליו, וקם ונסע משם לכמה ימים, כי לא רצה להפגש עם רבינו בידעו שיהיה קשה להעזי פניו כי היה לו מכירים מחסידי בעלזא. רבינו שהה שם כמה ימים אחר השבת, עד שהממונה היה מוכרח לחזור לשם, ואז נפגש רבינו עמו. וכאשר ביקש רבינו ממנו לפטור את בניו מהצבא, שאל לו הממונה: תגידו נא לי, האם חייב אני לשמור את דינא דמלכותא? ענה לו רבינו: כן, אתה צריך לקיים את החוקים, אבל הבה אשאל אותך, מדוע צריכין ממונה ראשי, והלא כל המשפטים כתובים מפורש עלי גליון וכל אחד יכול לראות בעצמו את החוקים שמה. אלא זקוקים לממונה ראשי אשר ביכלתו לקרות גם בין השורות, ובכך שם בין השורות כתוב שבג"י פטורים ללכת להצבא.<sup>כה</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא לא ראו בטוב ענין הקמיעות, אף כשנכתבו על ידי צדיקים וקדושים. פעם התאכסן רבינו אצל צדיק אחד, ובחדר שהוכן



להאכסניא של רבינו היו שם קמיעות שנכתבו על ידי אביו של הצדיק הנ"ל שהיה מצדיקי הדור, ורבינו לא רצה להכנס לחדר ההוא. והוציא החסיד המפורסם ר' מרדכי פעלץ משם את הקמיעות, ואז נכנס רבינו לשם.

\* \* \* \* \*

כשיצא רבינו מהאוהל של מרן הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע רגז על כל מי שדיבר אליו. עד שבא איש כפרי ואמר: "יהי רצון שהרבי היה פועל כל טוב" (דער רבי זאל האבן גע'פועלט אלעס גוטס). ואז נחה דעתו, כי אמנם היה רצונו שיאחלו לו ברכה זו.<sup>12</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו אמר שכשיבוא משיח יהיו הסנהדרין מרבני אונגארן. (מסתמא היה הכוונה בימיו).

\* \* \* \* \*

רבינו סיפר, כי אביו ואמו זי"ע היו שותין קאווע וטיי בלי צוקער, מפני שזה דבר מיותר ואפשר בלאו הכי, וכן נהג רבינו.<sup>13</sup>

כו שמעתי ממר"ח זצ"ל. עי' גם לעיל עמוד ר"ס.

כז שמעתי ממר"ח זצ"ל.





בשנת תרנ"ד, שנתו האחרונה לחיי רבינו, היתה העבודה ביום הכיפורים אצלו יותר מבכל השנים. ואמר ע"ז המהרי"ד דאיתא בסדר העבודה שהכהן גדול "נכנס למקום שנכנס". ואמר על אביו, שבכל מקום שיש מציאות שאדם יוכל להכנס בו, נכנס אביו לשם.<sup>כח</sup>

\*\*\*\*\*

לערך בשנת תרמ"ב-מ"ז היתה אסיפה אודות חברת "מחזיקי הדת" בלבוב, ורבינו השקיע בזה עבודה רבה ועצומה וגם ממון הרבה. האסיפה נמשך לכמה ימים עד שבא לידי גמר ביום כ"ג שבט. ואמר אז רבינו: הנני מקוה שיום הזה ישאר ליום זכרון עד ביאת משיח. לאחר כמה שנים בשנת תרנ"ד נסתלק רבינו ביום ה'ג"ל כ"ג שבט, ונתקיימו דבריו שיום ההוא נשאר יום זכרון.<sup>כט</sup>

\*\*\*\*\*

רבינו רצה לעבור ניתוח על מחלת הטחורים (מורידען) משום נקיות, והחסיד המפורסם ר' מרדכי פעליץ ע"ה לא הניח לו, כי היה כרוך בסכנה של ממש יען רבינו סבל על מיחוש ציקער ל"ע. אבל אחרי פטירת ר' מרדכי פעליץ החליט רבינו - בשנת תרנ"ד - לנסוע לוויען

כח שמעתי כמדומה מהרה"ג ר' נח שטאקמאן ז"ל, הרכ מפרעמיסלא, ר"מ בשיבת הרה"ק מבעלזא זצ"ל.

כט שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ששמע מהגה"ק מציעשנוב זצ"ל ומהגה"ק רבי פנחס מאוסטילא זצ"ל.

לעשות הניתוח. (הרה"ק רבי אלעזר מרישא כאב לו על מה שנסע).

בדרכו סר להכתיר את חתנו הגה"ק רבי שמחה ישכר בער האלברשטאם (בהרה"ק משינאווא) לרב בציעשנוב, ומשם נסע ליעריסלוב. ויהי בדרך שפך איזה גוי מים או שכר עליו. רבינו ראה בזה אות מן השמים שלא טוב הדבר שיסע ורצה לחזור לביתו, אבל הגבאים דברו על לבו שימשיך בנסיעתו.<sup>ל</sup>

ויתן רבינו עלי דרך בעיר אושפיצין, ונתאסף קהל גדול מאד לשבת קודש, כי לא היה שכיח שרבינו ישובת במערב גאליציע. בשבת ההוא נגנב המורה שעות מרבינו, ונצטער רבינו מאוד מזה. והיו שם נגידים שרצו לקנות לו מורה שעות חדש, אבל רבינו אמר שאינו רוצה אלא בשלו. אחר השבת בא הקהל להפרד, ורבינו עמד למעלה על המדרגות ומשני הצדדים עמדו אנשים. ולאיש א' שהושיט את ידו לקבל ברכת פרידה, לחש רבינו פתאום: תחזיר לי את המורה שעות, כי הוא נחויץ לי מאד... ונתן לו האיש ההוא תיכף ומיד. והקהל לא הרגישו בו, כי געלם כהרף עין.<sup>לא</sup>

משם נסע רבינו לווייען, ועשו את הניתוח. אולם לא עלה הדבר יפה, וחלה רבינו ושכב על ערש דוי, עד שביום כ"ג שבט באמצע דרכו חזרה לבעלזא נצחו האראלים את המצוקים ונשמתו עלתה למרומים. (והשבת הג"ל באושפיצין היה שבת האחרון שלו עלי אדמות).

במשך כל הדרך לא גילו שנסתלק, כי היה כנגד החוק להסיע נפטר מעיר לעיר, וגם הרופא לא גילה זאת.<sup>לב</sup> ומהרי"ד עמד אצל החלון של מרכבת הברזל למען לא ירגישו בדבר, וכשכבר הגיעו לעיירות הסמוכות לבעלזא, רימו מהרי"ד בידיו להחסידיים שיסעו עמו להלויה.<sup>ל</sup>

ל שמעתי מפי מר"ח זצ"ל.

לא שמעתי מהרה"ג ר' ארי' לייב באמבאך ז"ל אבד"ק האלאשיץ ששמע מאביו הגאון רבי יהושע פנחס מדראביטש ואושפיצין בעמח"ס "אוהל יהושע".

לב יש אומרים שהבטיחו לו עולם הבא. וי"א שהבטיחו לו עולם הזה...



א. הרה"ק רבי שמואל זצ"ל אבד"ק סקוהל. נולד בשנת תרי"א. נשא את הרבנית הצדיקת מרת שרה, בתו של הרה"ק רבי מנחם מענדל האגער בעל ה"צמח צדיק" מוויזשניץ. בשנת תרמ"ז נתקבל לאבד"ק סקוהל. נס' ט"ז תשרי תרע"ב.

ב. הרה"ק מרן רבי ישכר דוב זצ"ל. (עיין אודותיו להלן).

ג. הרה"ק רבי אריה לייבוש זצ"ל אבד"ק מאגרוב. נשא את הרבנית הצדיקת מרת חנה מלכה (גפ' כ"ח מבת תרס"ז), בתו של הרה"ק רבי מנחם נחום מלויטש בהרה"ק רבי אהרן ממשערנאבל. בשנת תרמ"ה נתקבל לאבד"ק מאגרוב. אחר מלחמת העולם הראשונה התיישב בראווא-רוסקא ורבים הסתופפו אצלו. נס' ה' אב תרצ"ב (או תרצ"ה).

ד. הרה"ק רבי שמעון יצחק מאיר זצ"ל מרעדים. נשא את הרבנית הצדיקת מרת חנה רחל, בתו של דודו הרה"ק רבי איציקל רובין מבראד (בהרה"ק רבי אלימלך מסאקאלאוו בהרה"ק הרבי ר' אשר'ל מראפשיץ), חתן מהר"ש מבעלזא. נס' כ"ב אייר תרע"ז, ומנו"כ בגראסווארדיין.<sup>לג</sup>

בעל האור פני משה כתב ספר תורה עבור הרה"ק רבי

מרדכי מנעשכיו<sup>לד</sup> והיורשים מכרו את הס"ת הזה לרבינו מהר"י, בסכום של חמשת אלפים זהובים. וכשנסתלק רבינו עשו גורל לחלק את נכסיו, ובנו הרה"ק רבי יצחק מאיר מרעדים זכה בהם"ת, ואח"כ עבר בירושה לבנו הגה"צ רבי משה'לע<sup>לה</sup> בהאלאשיץ.<sup>לו</sup>

ה. הרה"ק רבי נפתלי זצ"ל אבר"ק נאווריע. נשא בזוו"ר את הרבנית הצדיקת מרת שרה, בתו של הרה"ק רבי אליהו אייכנשטיין בנו של הרה"ק רבי אייזיקל מזידיטשוב. בזוו"ש נשא את הרבנית הצדיקת מרת נחמה, בתו של הרה"ק רבי משה יוסף שפירא מסלאוויטא נכד (בא"ב) של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל. אחר פטירתה של הרבנית נחמה, נשא את אחותה הרבנית הצדיקת מירל ע"ה.

הרה"ק מנאווריע היה בעל מופת. מרן מהרי"ד אמר כלפי אחיו זה: אבא הניח לנו כח כזה, שיהא ביכלתנו לומר למי שהולך

לד לפני המלחמה ידענו אודות שלשה ס"ת שנכתבו ע"י הבעל אור פני משה, וא' מהם היו בפשעווארסק, ושם הי' קוראים בה רק בשבת מברכים. בתחילת ימי מלחמת העולם האחרונה, העבירו את הס"ת הזה מביהמ"ד לבית הכנסת של העיר משום שאמדו בדעתם ששם הוא מקום משומר ובטוח יותר. אך כשנכנסו הגרמנים ימ"ש לפשעווארסק, הציתו מיד באש את בית הכנסת ובעוה"ר נשרף שם הס"ת.

לה הגה"צ רבי משה הי' בן יחידו של הרה"ק מרעדים, ונשא את בתו של הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל שפירא אבר"ק ראדיכוב בנו של הרה"ק ר' אבי עזרא זעליג מקולשין חתנו של הרה"ק רבי משה מקארוב בהרה"ק השר שלום מבעלזא. נסע להרה"ק מהרי"ד מבעלזא, וזכה להתקרבות מיוחדת שם. הגה"צ רבי משה נהעקדה"ש הי"ד.

לו כשהיינו בימי מלחמת העולם השניה תשעה חדשים בהאלאשיץ, היה מו"ח זצ"ל הולך להתפלל אצל הגה"צ רבי משה'לע בן הרה"ק רבי יצחק מאיר כדי לעלות בספר תורה הזה.

על קביים, שישליך את הקביים, ויתחיל לילך כאחד האדם,<sup>לז</sup>  
אבל אני מפחד לנסות את זה שמא יפול... והתמים הזה אומר,  
ועולה בידו.<sup>לח</sup>

הרה"ק מגאווריע נסתלק ביום כ"ט שבת שנת תרס"ה.

בנותיו:

א. הרבנית הצדיקת מרת חוה, נישאה להרה"ק רבי משה מרדכי  
טווערסקי האדמו"ר ממקארוב, נכד הרה"ק רבי מרדכי  
משערנאבל.

ב. הרבנית הצדיקת מרת מירל, נישאה להרה"ק רבי יחיאל  
העשיל מקריליוויץ בהרה"ק רבי משולם זוסיא מזינקוב  
בהרה"ק רבי יצחק מאיר מזינקוב בהרה"ק מאפטא זצ"ל.

ג. הרבנית הצדיקת מרת פריידא, נישאה להגה"ק רבי שמחה  
ישכר בער הלברשטאם אבד"ק ציעשנוב בנו של הגה"ק  
משינאווא זצ"ל. (ע"ע בס' י"ג אורות ח"א - בית צאנו - אור י"א).

ד. הרבנית הצדיקת מרת רייזל, נישאה להרה"צ רבי זאב  
טווערסקי מזלאטיפאלי בקראקא, נכד הגה"ק רבי יוחנן  
מראחמסטריווקא בנו של הרה"ק רבי מרדכי משערנאבל.

ולסיומא דמילתא הגנו להעתיק פה מכתב מרבינו מהר"י שבו  
מבשר ואומר משמחת כלולת שנים מנכדיו, וז"ל:<sup>לז</sup>

לז בס' דובר שלום אות שנ"ח מספר שהביאו לרבינו מהר"ש חולה שהלך  
קביים, ולקח הה"ק ממנו את רגלי העץ והלך מעצמו כמקדם בלא בתי  
רגלים, עכ"ז אמר לו הה"ק שיחזיק עצמו עוד מעט כחולה משום ע"ה  
ר"ל.

לח שמעתי מהרה"ח המפורסם רבי ישכר סופר מפשעווארסק ז"ל.

לט נתקבל מאת ידידינו הרה"ג ר' ירמיה מנחם כהן שליט"א, דומ"ץ בקהלת  
"שומרי הדת" אנטווערפען. הוד והדר פעלו וצדקתו עומדת לעד.

היום יום חמישי / כ"ב / אלול  
שנת ה'תקל"א

[illegible]

עש"ק לסדר את הברכה תרמ"ט, בעלזא

החיים והשלו' לכבוד הרבני הנגיד המפורסם נדיב לב  
כש"ת מ' משה נ"י ויזרח.

אחדש"ה, שבח להשי"ת כי הגיע תור כלולת נכדיו  
שיחי' ה"ה נכדי החתן ... ממאקרום שלוט"א<sup>ב</sup> עב"ג נכדי  
הכלה מלכה תחי' בת בתי המנחת זללה"ה.

החופה תהיה למז"ט ובשעה מצלחת בע"ה יום ב'  
שבוע הבעל"ט פ' תצא.

אבקש נא ממעלתכם ליקח חבל בשמחתי לשמוח  
אתי בעת שמחתינו.

יעזור לכם השי"ת בהרחבה ובנחת בעת שמחתכם  
ביו"ח אקוה להשי"ת לשמוח אתכם ותקבלו כתיבה  
וחתימה טובה.

דברי ידירו מצפה ... להצלחתו ומברכו בכל טוב.

הק' יהושע מבעלזא

---

מ הוא הרה"צ ר' צבי ארי' טווערסקי מבארדיטשוב בן חתנו של רבינו  
מהר"י הרה"ק ר' משה מרדכי ממקארום, נשא את הרבנית מלכה דבורה  
בתו של הרבנית הצדיקת מרת מירל זו' של הרה"ק ר' יחיאל העשיל  
מקרילאוויץ זצ"ל, חתן רבינו מהר"י.







אור י"ב

הרב הקדוש

רבי ישכר דוב

מבעלזא זי"ע





בימים ההם היה חוק שרוב העיר צריך לחתום על תעודות "מעטריקאל" שמטעם הממשלה, שבהן מנויים דיירי העיר למשפחותם. רבינו מהר"י לא רצה לחתום בעצמו, וביקש ממי שהיה ממונה להכין את התעודות שיחתום את שמו של רבינו מהר"י תחתיו. יום אחד קרא לו רבינו מהר"י, וצוה לו שמהיום והלאה יחתום את שם בנו "בערניו" (הוא רבינו מהרי"ד). וזה היה אות שמתכוון למנותו כממלא מקומו. אך כששמע המהר"י שנתפרסם הדבר והיה לשיחה בפי הבריות, חזר בו וצוה שימשיך לכתוב את שמו כמקדם.

\*\*\*\*\*

פעם באמצע לילה שמע הגה"ק מהר"י מבעלזא את קול בנו הוא רבינו מהרי"ד היושב ועוסק בתורה. ויהי ממחרת קרא לכל בניו וסיפר להם את זאת, וכוונתו היתה לעוררם שגם הם יעשו כמוהו. נענה אחד מהנוכחים ואמר שרבינו מהרי"ד אינו יכול לישן מכאבים שיש לו ממכה שברגליו, ולכן לומד. כששמע זאת הגה"ק מהר"י נתחווירו פניו, כי היה קרוב מאוד ללבן, ולא ידע כלל שיש לו יסורין. אחר רגעים אחדים אמר: זה אינו, בערניו לומד גם

א שמעתי מהרה"ג ר' ארי' לייב באמבאך ז"ל אבד"ק האלאשיץ ששמע מרבינו.

בלאו הכי, (פירוש אפילו כשיכול לישן).<sup>2</sup>

\* \* \* \* \*

פעם בעת עריכת השלחן של מרן מהר"י היתה הצפיפות גדולה מאוד, וכאשר דחק מאן שהוא את אחד מבני מהר"י, רגז הלה עליו. נענה רבינו מהר"י: הבט נא, גם את בערניו דוחקין ולוחצין והוא אינו אומר כלום.<sup>3</sup>

ב שמעתי מהרה"ג ר' ארי' לייב באמבאך ז"ל אבד"ק האלאשיץ, ששמע מרבינו.

ג שמעתי מפי מר"ח זצ"ל.





רבינו מהרי"ד מבעלזא היה רגיל תמיד להטות קצת את ראשו בשיפוע לצד אחד, והחסידים אמרו שעשה כן כדי לסגף את עצמו.<sup>7</sup>

\*\*\*\*\*

הרבנית מבעלזא (הזו"ש)<sup>7</sup> אמרה: הרב שלי (בעלה) הוא חסיד צאנו. ואכן היה דרכו בקודש דומה במקצת לסדר העבודה בצאנו. ולדוגמא' בצאנו היה עבודת התפלה בהתלהבות רשפי אש, וגם רבינו היה מתלהב מאוד וגם מנענע בורועותיו הקדושים בשעת אמירת פסוקי דזמרה.<sup>1</sup>

\*\*\*\*\*

פעם הגיעו חסידים לבעלזא בערב יום הכיפורים עם מסילת

ד שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

ה הרבנית הצדיקת מרת חיה דבורה בת הגה"צ רבי אברהם שמואל פיטשניק מברעזנא. נפטרה בפרימישלאן יום כ"ח אייר תש"ב לפ"ק.

ו עי"ע לקמן סוף פרק ג'.

ז שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ומהרה"ח המפורסם רבי ישכר סופר מפשעווארסק ז"ל. (אבל בנו מרן מהר"א התנהג בהצנע, ואפילו אם הבעל תפלה הרים קולו ברעש, השתיק אותו שלא יצעק כ"כ).

הברזל באיחור זמן, ועברו לפני חלונו של רבינו בחפזון כדי שיגיעו בעוד מועד לאכסניתם. נענה רבינו בענותנותו ואמר: ואיפוא ארוץ אנכי. פי' שהם רצים אליו ולמי ירוץ הוא.

\* \* \* \* \*

הרבנית הצדיקת מרת טויבא (בתו של רבי זונדל בן השר שלום) היתה נוסעת לרבינו, ופעם היתה שם בהימים נוראים ושאל לה רבינו חוות דעתה על תפלתו. ואמרה, שהפיוט "וכל מאמינים" הוא אומר בדיוק כמו זקנו (השר שלום). ויאמר רבינו: אני יודע.<sup>ח</sup>

ח שמעתי ממר"ח זצ"ל. והוא פלא, כי רבינו היה רק כמו בן ד' או ה' בעת הסתלקות השר שלום, ועכ"ז אמר אני יודע.





אחר נשואי רבינו מהרי"ד מבעלזא היה סמוך על שולחן זקנו - אבי חותנו - הרה"ק רבי אהרן מטשערנאבל, ובהיותו מתמיד גדול, שקד שם על התורה יומם ולילה. יום אחד קיבל הרה"ק רבי אהרן מכתב ממרן מהר"י בו מבקש ממנו שיקרב את בנו. קרא לו זקנו ואמר לו: אביך כותב אלי שאקרבך, אך אינני מוצא זמן מתי לקרבך כי אתה לומד ללא הרף. (ואמנם זה גופא היה ההתקרבות, מה שהגיד לו שיודע שהוא לומד תמיד).

אחר זמן עמד רבינו מהרי"ד לנסוע לבעלזא, והכין קונטרס של חידושי תורה שכתב שם בטשערנאבל, שרצה להביא לאביו, אבל היו שם חסידים שהצפינו את הקונטרס, כי היו ברוגז עליו על שאינו נוהג בענינים מסוימים בדרך טשערנאבל. כשהגיע לאביו סיפר לו שהיה לו פנקס של חידושים וכו'. אמר לו אביו: "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה' א'), תמורת ספר זה יהיו לך בנים טובים. כשחזר אחר כך לטשערנאבל רצו החסידים להחזיר לו את הכתבים בתנאי שיתן יין שרף, כמו שהיה נהוג אצל החסידים שאורח המגיע גותן יין שרף להחברייא, וסירב להם המהרי"ד. כשרבינו סיפר זאת הוסיף ואמר: הלא הייתי חסיד מאביו, על כן לא רציתי. (כלומר פן יפסיד על ידי זה את הבטחתו, כי כבר עברו כמה שנים מחתונתו ולא נפקד עדיין בזש"ק. ואכן נולד לו אח"כ בנו הרה"ק מהר"א זצ"ל).

רבינו מהרי"ד היה גדול בתורה, וגם בעניני קדשים היה בקי כאחד הגדולים מדורות הקודמים. פעם הציע להרה"ג ר' ארי' לייב באמבאך אבד"ק האלאשיץ קושיא שהיה לו בעניני קדשים על ספר אחד של חר מגאוני הדור הקודם, שכתב שם דבר פלא שלא כהלכתא. והתבטא המהרי"ד אז: כנראה שהמחבר לא היה בקי כ"כ בקדשים.<sup>ט</sup>

\* \* \* \* \*

מרן מהר"י לא היה משתעשע בדברי תורה עם גדולים שבאו לבקר אותו, וביקש הרבה פעמים מבנו רבינו מהרי"ד שיפלפל הוא עמם. וגם כשפעם בא לשם הגאון האדיר רבי מאיר יחיאל הלוי מאסמטראווצא זצ"ל, צוה מרן מהר"י את רבינו מהרי"ד לפלפל בדברי תורה עם הגאון הנ"ל. אבל רבינו מהרי"ד, גם לאחר שנכתר לאדמו"ר, נהג לישא וליתן בדברי תורה עם גדולים ואפילו עם בחורים שבאו אצלו, וזה גם כן מן הדברים שהתנהג כדרך הגה"ק מצאנו. אבל בנו הרה"ק מהר"א נהג בזה כמנהג זקינו רבינו מהר"י.

---

ט שמעתי מבעל המעשה הרה"ג רבי ארי' לייב באמבאך זצ"ל אבד"ק האלאשיץ.

י ע"ע בענין זה לעיל ריש מערכת רבינו מהרי"ד מבעלזא.







הרה"ק רבי ישראל מוויזניצא הזכיר עצמו לפני רבינו בענין אריכות ימים, כי בגזע שלו לא היו מאריכין ימים ל"ע. ויעץ לו רבינו שיאמר פיוטים כסגולה לזה.<sup>2</sup> ואמנם היה הרה"צ רבי ישראל'טשע הראשון בגזע וויזניצא שהגיע לכלל זקנה.<sup>3</sup>

\* \* \* \* \*

יא כי הרה"ק רבי מנחם מענדל האגער זצ"ל בעל "אהבת שלום" היה בן נ"ז (נולד תקכ"ט ונסתלק תקפ"ו), בנו הרה"ק רבי חיים מקוסוב היה בן נ"ט (נולד תקנ"ה ונסתלק תרי"ד), בנו הרה"ק רבי מענדל מוויזניץ היה בן נ"ה (תק"צ-תרמ"ה), ובנו הרה"ק רבי ברוך מוויזניץ היה בן מ"ח (תר"ה-תרנ"ג).

יב ושמעתי מהגה"צ רבי שמואל שמעלקא עזריאל תאומים-פרענקל אבד"ק וויעליטשקא שגם מרן משינאווא אמר פעם שבסטאניסלוב לא היו מאריכים ימים משום שלא אמרו פייט, ובס' חסידים (סי' תר"ז) איתא שא' ביטל אמירת הפייט ונפטר בתוך שלשים יום. ובב"ח או"ח סי' ס"ח כותב: אחד היה בזמנינו שהתחיל לבטל מלומר קרוב"ץ בקהל, ולא הוציא שנתו, ע"כ. ומדה טובה מרובה ממדת פורענית. וגוף דין אמירת פייט תלוי באמת במחלוקת הראשונים (ע"ש בטוש"ע סי' ס"ח), חכמי הספרד נמנעים מלאומרו משום הפסק בתפלה, וחכמי אשכנז התירוהו. והאשכנזים אומרים אפילו לפני שמו"ע בברכת קר"ש, אבל החסידים אומרים רק בחזרת הש"ץ.

יג היה בן ע"ו, נולד שנת תר"כ ונסתלק שנת תרצ"ו.

רבינו אמר, שמה שמשיב על איזה שאלה מיד במושכל ראשון הוא "רעביש" (תשובה מן השמים), ומה שמשיב בשמנסים לישא וליתן עמו עוד הפעם באותו שאלה, הוא "בעל כתי"ש" (הכרעת הדעת והסברא), ויעץ שכדאי לבלתי לחזור ולשאול שנית.<sup>7</sup>

\* \* \* \* \*

בעת מלחמת העולם הראשונה נמלט רבינו לראצפערט, וגשתהו בביתו הרבה בחורים ואברכים שנתבאו כדי שלא יגייסו אותם לצבא. יום אחד באו פתאום לביתו שוטרים לבדוק את תעודות האנשים ולראות אם הם פטורים מעבודת הצבא. והלך רבינו ונכנס עמהם בדברים ושקל וטרי עמהם באריכות, ובינתיים ברחו משם כל החייבים ללכת לצבא, ורק מי שהיה בידו כתב פטור נשאר שמה. בתקופה ההוא התבטא פעם רבינו ואמר: "ווער קען נאך אזוי באהאלטן, ווי איך". היינו להעמיד את עצמו בסכנה בשביל יהודים.<sup>8</sup>

יד עי' בס' ליקוטים יקרים (מהמגיד ממעזריטש) אות י"ב וז"ל: ר' ישראל בעל שם טוב אמר, כשהוא דבוק בבורא יתברך ונופל לו מחשבה מאיזה דבר, מסתמא הוא כך כמו שנופל לו במחשבתו, וזה הוא רוח"ק מעט, עכ"ל.

טו מפי הרה"ח ר' אברהם משה אלטפאס ז"ל שהיה שם. ואף הוא הסביר מה שנראה כאלו רבינו התפאר בזה, עפ"י מה דאיתא בסה"ק נועם אלימלך קרוב לסו"פ תזריע ד"ה והנה, וקרוב לסו"פ קדושים ד"ה ועוד מזהיר, שיש שהצדיק משבח את עצמו וכוונתו לטובת ישראל. ועיין בכך ביתי על תהלים פמ"א בשם אביו הק' מקאמארנא שכך היה מנהגו של הנז"א כל ימיו שעם כל גודל שפלות רוחו כשהיה רוצה לפעול איזה ישועה התחזק כנ"ל. וע"ע לעיל במערכת הרבי ר' אלימלך עמוד מ"ד.





פרק ה'  
רוח הקודש

בימים ההם היו טוחנים חטים ברחיים של מים, דהיינו שבנו רחיים על יד נהר שוטף וזרם המים הניע גלגל שהיה מחובר לאבני הרחיים. אחר הטחינה נפל הקמח משם מיד לכעין שקים שקורין "בייטל", ששמשו כנפה לנפותו מן הסובין. הקמח היה רותח מחמת הטחינה כי נטחן במהירות גדול, וכשנכנס בהשקים נתהוו שם לפעמים גושים קטנים הדומים לבצק, ולאחר שהייה קצרה היה הגושים חוזרים ומתפוררים לקמח. והיה מחלוקת בין פוסקי הדור אם מותר להשתמש בקמח זה לצורך חג הפסח, כי היו שחששו שמא נתהוו הגושים מחמת שהתחיל הקמח להזיעה בשקים, ויש לחשוש לשיטת המחמירים שיש לזיעה דין מי פירות, וכשיבואו אחר כך לערב הקמח במים יהיה לזה דין מי פירות עם מים שממהרים להחמיץ וכו' ואכמ"ל, ובצאנו השתמשו בה"געבייטלטל-מעהל",<sup>טז</sup> אבל בבעלזא החמירו שלא להשתמש בו, כי אם בקמח הנקרא "ראזיווע-מעהל", דהיינו בלתי מגופת.

טז ומסתמא היו הרבנים המכשירים בודקים בעיניהם וראו שאין שום חשש חימוץ, וכמובא בשו"ת ד"ח ח"ב או"ח סימן ל"ה, אה"ע סי' ע"ט. וע"ע בשדה חמד מערכת חמץ ומצה סי' ג' אות י'.

יז ע"י בשו"ת עמק שאלה (למרח הגה"ק מהורנוסטייפל זצ"ל) או"ח סי' ט"ז, וז"ל: מה שאמרתי במחנם ששלא כדין עשה מי שעשה לבטל מה שנהגו מזמן אבותיהם שלא לאכול קמחא בפסחא רק ראזיווע לא הנטחן ברחיים הנקרא בייטל. הנה זה טעמא דידי וכו'. ומה שרצה עוד לומר דזה הוי

פעם נתן הגה"צ רבי ארי' ליבוש מטאמאשוב" הכשר על קמח הג"ל בעירו. וכאשר קנו אנשי העיר ראווה-רוסקא הסמוכה לטאמאשוב קמח בהכשרו של רבי ליבוש, יצא על זה איסור מצד בעלזא. (כי בראווה-רוסקא היה ציבור גדול של חסידי בעלזא). ואמר הגה"צ רבי ליבוש שלא איכפת לו מה שבבעלזא החמירו ואסרו את קמחו, שהרי הודיע שסומך בזה על המתירים, ולא בשביל חסידי בעלזא נתן את ההכשר, ונהרא נהרא ופשטיה, אבל היו בטאמאשוב אנשי מדון שהוציאו קול שרבינו מהרי"ד דיבר עליו סרה על שהכשיר את הקמח הלז, ומזה נצטער.

בזמן ההוא נסע הגה"צ רבי ליבוש באחד השבתות לבעלזא לדודו" הוא רבינו מהרי"ד מבעלזא, ושפך לבו לפני חתנו הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא, דתינה שרבינו לא הרשה להשתמש בקמחו בראווה-רוסקא, אבל שידבר עליו על שעושה בעירו קמח כמו שנהגו אצל זקינו הק' בצאנז, זה אינו מבין, וצא ולמד מהגאון רבי שמעון סופר

מנהג בטעות דעתה נודע דאין ב' ביטלין' שום חשש יותר מרחיים פשוטים, הנה זה טעות דגם עתה יש מקומות רבות שנוהרים בזה וגם בעירי כה"ש התקנתי זה שאין לוקחין קמחא דפסחא רק ראזיווע, ואם לחשך לומר שמקודם חשבו זה לאיסור חמור, ועכשיו נודע זה לאיסור קל שגם זה נחשב למנהג בטעות, וכמ"ש הש"ך בסי' רי"ד, לדעתו א"א לומר זה דמעות לא היה חשש בזה רק משום חומרא דחמץ שאין מועיל ס' וגם עתה יש חשש משום משהו חמץ, עכ"פ א"א לומר בזה מנהג בטעות, עכ"ל.

ית הרה"צ רבי ליבוש מטומשוב נולד בשנת תרמ"א לאביו הרה"ק רבי יצחק טוביא רובין (חתן הרב הקדוש מצאנז), בן הרה"ק רבי מאיר מגלאגוב, בן הרה"ק רבי מנחם מענדל מגלאגוב, בן הגה"ק רבי אשר ישעיה מראפשיץ. נשא את הרבנית הצדיקת חנה רחל בתו של הגה"ק מציעשנוב בהרה"ק משינאווא וחתן הרה"ק מהר"י מבעלזא. בשנת תרע"ד בהסתלקות חותנו הוכתר לרב ואדמו"ר בציעשנוב, ובשנת תרפ"ג עבר לטומשוב. נ' ביום כ"ו אייר תש"ב. נדפס ממנו קונטרס אבן טובה.

שבנה בקראקא מקוה של השקה, ובגאליציע (בבעלזא וצאנו) החמירו לטבול דוקא במעינות, (כי הגה"ק מצאנו חשש לשיטת הראב"ד בדין נתן סאה ונטל סאה), ופקפק הר"ח על המקוה שנעשה בקראקא, והגר"ש סופר ערך מכתב קצר להר"ח ובו כתב "אני נולדתי ממקוה כזו". ומאז לא ערער הר"ח עוד על דבר זה. וסיים רבי ליבוש ואמר: אני נולדתי בצאנו, ושם היו משתמשים בקמח כזה, ולמה אינני רשאי להתנהג כאבותי ולעשות קמח זה במקומי.

והנה בבעלזא היה מנהג שבליל ש"ק קודם קידוש היו מזמינים לחדר רבינו את האנשים החשובים, וגם הגה"צ רבי ליבוש היה בין הקרואים, ועדיין לא אמר כלום לרבינו על אודות ענין הנ"ל לא הוא ולא הרב מאוסטילא. רבינו ישב אז וסיפר עובדות מהזמן שהיה עם אביו על שבת בשינאווא בעת התקשרות השידוכין של אחותו עם הגה"ק מציעשנוב. ובתוך הדברים אמר לרבי ליבוש, הלא היה דברי ריבות בין החסידים, אבל לי לא היה שום קשיא. (כשהגיע מרן מהרי"י להגה"ק משינאווא היה באמצע הלימוד ולא רצה להפסיק, וכיבד אותו ברמיזה לשבת. חסידי בעלזא דנו שיש בזה משום פחיתות כבוד רבם והתרעמו על הרה"ק משינאווא, אבל רבינו אמר שהבין שמסתמא למד איזה ענין שאין מפסיקים בו<sup>2</sup>).

והמשיך מהרי"ד לספר: אחר השבת כשנסע אבי בחזרה משם, נסע הרה"ק משינאווא ללותו עד כפר הסמוך, ושם נכנסו לאיזה בית, ומאפס מקום לא נכנסתי פנימה. כשיצאו משם קרא לי הרה"ק משינאווא, ואמר: בערגיו. ורצתי אליו. ואמר לי הרה"ק משינאווא: דע כי רציתי לכבד את אביך יותר, אבל החסידים לא הניחו לי. ועניתי ואמרתי: חלילה, לי אין שום קשיא על הרב הקדוש (בלשונו: חלילה, מיר אז נישט קיין שום קשיא אויפן הייליג רב). אחר כך אמר שוב רבינו מהרי"ד להגה"צ רבי לייבוש: החסידים היה להם דברים ביניהם, אבל לי לא

היה שום קשיא. ואחזו רבינו את ידי רבי ליבוש ואמר לו ברוח קדשו:  
אל תקשיב למה שהחסידים אומרים.<sup>כא</sup>

אגב, באותו מעמד העיר רבינו מהרי"ד עוד להגה"צ רבי ליבוש:  
תדע שמה שאומרים גוזמאות שהרה"ק מאפמא זי"ע אכל הרבה מאוד,  
שקר הדבר.<sup>כב</sup>

\* \* \* \* \*

איש אחד הזכיר פעם לרבינו מה שהמאירי כותב (במסכת יומא דף  
פ"ג ע"א, על המשנה הנפלה עלי' מפולת, והו"ד בביאור הלכה סימן שכ"ט ס"ד) דהא  
שפיקוח נפש מותר בשבת אפילו לצורך חיי שעה הוא משום שבעודנו  
חי יכול לעשות תשובה.<sup>כג</sup> אמר לו רבינו, דבעל הספר שמעתיק דברי  
המאירי הנ"ל הנו קל שבקלים. ורוח הקודש דיבר בו, כי אמנם ראה  
מאמר ההוא בשם המאירי בספר אחד אשר אין דעת הצדיקים  
והחסידים נוחה הימנו.

\* \* \* \* \*

רבינו אמר שזקוק לו רבי לפרשת חיי שרה. והדברים היו סתומים,  
עד שגמחלק כליל שבת פרשת חיי שרה.<sup>כד</sup>

- 
- כא שמעתי מפי הגה"צ רבי לייבוש רובין מ'טאמאשוב זצ"ל, בעל העובדא.  
כב שמעתי מפי הגה"צ רבי לייבוש רובין מ'טאמאשוב זצ"ל, המוזכר בפנים.  
כג עי' בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' ק"מ.  
כד שמעתי ממו"ח זצ"ל ששמע מהרב מאוסטילא. ועי' בירושלמי פ"ג דר"ה  
ה"ח וישמח משה פ' כי תשא דף קפ"ט, ורסיסי לילה לר"צ הכהן דף צ"ה  
תוקף האדם ורום מזלו ביום הולדת וידיעת ההיפכים שוה, ר"ל דהרגישו  
קצת ירידה, ועיין בעץ הדעת טוב להרח"ו פ' תולדות ד"ח ע"א דצדיקים  
יודעים הזמן ע"ש.





רבינו מהרי"ד היה מביע גודל שמחתו על שזכה פעם לשמש בקודש את מרן הגה"ק מצאנז. זה היה בעת שהיה עם אביו המהר"י בצאנז בשנה האחרונה לחייו של הד"ח, <sup>כ"ה</sup> וביד הד"ח היה שפופרת לעישון (לולקא ציבעך), אבל אשו נכבה יען עבר זמן רב שלא שאף בו כי היה מתעמק במחשבות של דבקות. ורבינו הצית אותו כמה וכמה פעמים עד כלות קופסא שלימה של עצי הדלקה, כי אין האור אוהז בה יפה אם אין שואפין.

\* \* \* \* \*

בשנות מלחמת העולם הראשונה נמלט רבינו למונקאטש ונשאר שם עד שנת תרפ"ב, ומשם לא חזר מיד לבעלזא כי בתי העיר עדיין היו רעועים משנות המלחמה, ולמשך כשנה וחצי תקע אהלו בהאלאשיץ הסמוכה לבעלזא. בשבת הראשונה נתאסף קהל גדול לכבודו. בין הבאים היו ידיד נעורים של רבינו, ששימש כאב"ד בעיירה קמנה הסמוכה לטאמאשוב, וגם מו"ח זצ"ל. בצפרא דשבתא קודם גמר קריאת התורה העירו הגבאים לרבינו שלא נשאר כי אם עליית מפטיר, וצריכין לכבד בזה את הרכ הג"ל, ומו"ח גם כן עדיין לא עלה לתורה, שאל רבינו אותם אם יהיה מילתא דתמיהא כשלא יתנו עליה למו"ח,

וענו הן. וציוה רבינו לכבד את מו"ח במפטיר, וכדי לכבד את הרב הנ"ל שינה רבינו את מנהגו שלא עלה הגבהה כי אם פעם אחת בשנה (בשמ"ח), ועלה אז הגבהה ואת הרב הנ"ל כיבד בגלילה.<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

בימים ההם שימש שם בהאלאשיץ כאבד"ק הרה"ג ר' ארי' לייב כאמבאך זצ"ל<sup>י</sup> שהיה אז אברך צעיר לימים, כי בני העיר בחרו בו כממלא מקום חותנו שנסתלק לפני כן. וכשבא לרבינו כיבדו מאוד<sup>כ</sup> ושוחח עמו, ואפילו כשהיו שם גדולי וזקני הדור הושיבוהו בראש השלחן מחמת היותו המרא דאתרא.

\* \* \* \* \*

פעם בא חסיד לרבו הגה"ק רבי שמחה ישכר בער הלברשטאם אבד"ק ציעשנוב והגיד לו דברים ששמע מפי גיסו הרה"ק מהרי"ד שגראו לו בלתי מובנים. אמר לו מרן מציעשנוב: אין הדברים כפשוטם, כי היה כוונתו על ענינים אחרים לגמרי.<sup>כ</sup>

כו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.

כז הי' בנו של הגאון רבי יהושע פנחס אבד"ק דרוהביטש ואושפצין בעל אוהל יהושע, וחתן הגה"צ רבי נפתלי צבי הירש זילבערשטיין (בן רבי אברהם יעקב, ב"ר נפתלי צבי הירש, ב"ר מרדכי חתן האדב"ע) אבד"ק האלאשיץ, חתן הרה"ק רבי יעקב משה מקאמארנא. אחר הסתלקות חותנו מילא רבי ארי' לייב את מקומו לאב"ד בהאלאשיץ.

כח גם שלח רבינו את הגה"ק מאוסטילא זצ"ל להדרשה שנשא הרב מהאלאשיץ בשבת הגדול.

כט שמעתי מפי מו"ח זצ"ל.







איתא במדרש (כ"ר סוף פרשה כ"ב) פגע בו אדם הראשון (בקיין) אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדה"ר מטפח על פניו, אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת. וביאר רבינו ענין שבת לכאן, בהקדם הגמ' שבת (ק"ח ע"ב) כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו. והקשה הטו"ז (ריש סי' רמ"ב) ממה נפשך, אם עשה תשובה שבת למה לי, ואם לא עשה תשובה שבת מאי מהני. ותי' הטו"ז שלעולם מיירי שעשה תשובה אבל על כריתות ומיתות בית דין אין תשובה לחוד מהני וצריך יסורים למרקן (ע"ש בפמ"ג), כדאיתא במסכת יומא (דף פ"ו), וקמ"ל הגמ' שאם שמר שבת כהלכתו מהני התשובה שיהא נמחל לו בלי יסורים. ולפי זה מובן המדרש שכששמע אדם הראשון מקין שעשה תשובה ונתפשר, אמר מזמור שיר ליום השבת, כלומר שכוחו של שבת גדול ומועיל לכפרת עונות עד שאין צורך למרק העבירה על ידי יסורים.<sup>לא</sup>

\* \* \* \* \*

ל חתנו של רבינו מהרי"ד, הגה"ק רבי פנחס טווערסקי זצ"ל אבד"ק אוסטילא אמר שזוכר אלפיים תורות מחמיו הוא רבינו (שמעתי מהרה"ח ר' משה שפירא ששמע מהרב מאוסטילא).

לא שמעתי מחתנו של רבינו הרב מסערעט זצ"ל. וס"ל לרבינו דעץ הדעת דינו כאיסור כרת, דכתיב ביום אכלך וגו'.

בפסוק ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ  
 פלשתים וגו' כי אמר אלקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו  
 מצרימה. צריך להבין איך יעלה על דעתם לשוב למצרים לקושי  
 השעבוד. וביאר רבינו על פי מה דאיתא בגמרא (יומא פ"ו ע"ב) היכי דמי  
 בעל תשובה, מחוי רבי יהודה באותו מקום וכו'. וזה פירוש הכתוב,  
 ד"בראותם מלחמה", מרמז כנגד מלחמת היצר, ר"ל שכשיראו שעדיין  
 השטן מרקד ביניהם, אז יבינו שעדיין לא חזרו בתשובה שלימה,  
 ותשובה צריכה להיות באותו מקום, כנ"ל, וזהו "ושבו", פירוש שירצו  
 לעשות תשובה "מצרימה" דווקא במצרים.<sup>לב</sup>

\* \* \* \* \*

כתוב בפ' חוקת (במדבר כ"א א') וישמע הכנעני מלך ערד יושב  
 הנגב כי בא ישראל דרך האתרים וגו'. ועל תיבת האתרים הביא רש"י  
 (ממדרש תנחומא) שני פשטים, א' דקאי על המרגלים, וב' דקאי על הארון  
 עם הלוחות שהי' הולך לפנייהם. ואמר רבינו דידוע הכלל מהמפרשים  
 שכשרש"י מביא שני פשטים אז האחד משלים את השני, ויש לשלבם  
 כאן באופן זה, דהנה כתב רש"י (פ' עקב י, א, ומקורו מירושלמי פ"ו דשקלים  
 ה"א. ועי' רמב"ן ומפרשי רש"י כאן) שהיו שני ארונות א' שעשה משה וא'  
 שעשה בצלאל, וכשיצאו למלחמה לקחו עמהם ארוננו של משה שהיו  
 בו השברי לוחות, (ובזמן עלי הכהן יצאו ישראל למלחמה עם ארון  
 בצלאל ונשבה הארון). והקשה - אבי רבינו - מרן מהר"י, והלא השברי  
 לוחות גנאי הן לישראל שמזכירים את חטא העגל, ובשעה שיוצאים  
 למלחמה הלא צריכים לעורר זכות עליהם, ולמה לקחו עמם את

לב שמעתי מחתנו של רבינו הרב מסערעט זצ"ל. (עי' בדגל מחנה אפרים  
 ובאר מים חיים ר"פ בהעלותך ודרשות חת"ס ח"ג דף ל"ח ע"א דע"י  
 תשובה שלימה עוקר כח הרע לגמרי, ומקורם מן הסתם מזוה"ק פ' פנחס  
 דף ר"מ ע"א ע"ש, ויראו דתשובה שעשו במצרים דעל ידי זה נגאלו  
 (כמ"ש בדברים רבה פ' דאתחנן סכ"ג) לא היה תשובה שלימה על כן ירצו  
 לחזור לאותו מקום שחטאו ולעשות תשובה שלימה).

השברי לוחות. ותירץ המהר"י, ע"פ מה דאיתא בגמרא ר"ה (דף כ"ג ע"ב) מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה, ופירש הגה"ק הרבי ר' בער שהחמה רומז לאומות העולם והלבנה לישראל, כדאיתא בסוכה (דף כ"ט ע"א) שליקוי חמה סימן רע לעכו"ם וכו'. וזהו מעולם לא ראתה חמה, שמעולם לא נראה וגמצא גוי שיהיה טוב כפגימתה של לבנה, דהיינו כהפחות שביהודים.<sup>ל</sup> ולפי זה מובן למה בשעת מלחמה עם הגוים נטלו עמהם את השברי לוחות, כי אדרבה בא ללמד זכות ולהראות שאפילו אם חטאו ישראל חלילה כמעשה שגרם לשברי הלוחות, מ"מ עדיפים הם מהנכרים וראויין לישועה ולנצחון, ע"כ דברי המהר"י.<sup>ל</sup>

ובזה פירש רבינו, וישמע הכנעני וכו' כי בא ישראל דרך האתרים, שעמלק (כנעני, ע"י פרש"י) בא דרך המרגלים כי רצה להזכיר חטא המרגלים כדי שעי"ז יצליחו במלחמה נגד ישראל. וע"ז הביא רש"י פי' השני שנטלו עמהם את השברי לוחות, להראות שאפילו אחר חטא העגל ראויין הן לנצח, וכמו"כ בחטא המרגלים.<sup>ל</sup>

\* \* \* \* \*

לג כן הוא בנועם אלימלך בליקוטי שושנה קרוב לסופו ד"ה שמעתי מקשים, וכ"כ תלמידו בלקוטי מהרי"ל ר"פ מטות בשמו הק'.

לד ועד"ז פירש המגיד מדובנא את הפסוק (תהלים סח, יט) ואף סוררים לשכון י-ה אלקים, על פי מה שפירש הכוזרי והרמב"ן והמלבי"ם ובית הלוי ענין חטא העגל, שטעו ישראל על ידי שראו במרכבה שור, וחשבו שצריכין ממוצע כדי להשרות השכינה ושעל ידי העגל תשרה השכינה. וזה ואף סוררים, דאף שסררו, היה הכוונה לשכון י-ה אלקים.

לה שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ששמע מרבינו. ובפרט לפמ"ש"כ האלשיך דכוונת המרגלים היה לשם שמים, שבבואם לארץ כנען יהיו צריכין לעבוד את האדמה ותורה מה תהא עליה, ולכן חטאו ולמדו ארבעים שנה אצל משה רבינו, ובעבירה כזו בודאי ראויין לנצח את האומה"ע. וע"ע בשער הפסוקים להאריז"ל דכוונתם הי' בשביל אריכות ימים של משה רבינו ע"ה שלא היה יכול ליכנס לארץ ישראל. וע"י מג"א וא"ר סימן תק"פ בשם של"ה דהמרגלים היה צדיקים גם לבסוף. וע"י בס' יחי ראובן (הובא

בפרשת דברים (א' א'), אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל וגו', וחושב והולך כל החטאים אשר חטאו ישראל. וקשה שאינם לפי סדר המאורעות, כגון "ודי זהב" דקאי על חטא העגל היה מעבירות הראשונות, והיא נזכרת לבסוף. ותירץ רבינו בדרך צחות, שאם היה כתוב כפי הסדר, היו כאלו שהיו טועים שבא להורות שאם מתחילין בעבירה מוכרחים כבר להמשיך ולחטוא, כי עבירה גוררת עבירה, ולכן נכתבו שלא בסדרן להורות שיכולים להפסיק...<sup>10</sup>

\* \* \* \* \*

איתא בב"ק (דף צ"ב ע"א) אמר לי' רבא לרבה בר מרי מגא הא מילתא דאמרי אינשי בתר עניא אזלי עניותא, א"ל דתנן (ביכורים פ"ג מ"ח) "עשירים מביאים בכוריהם בקלות של זהב ושל כסף, ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה, הסלים והבכורים ניתנין לכהנים." ומעמא בעי, למה לא החזירו את הסלים להעניים, והלא להעני חשוב הסל הזה כמעט ככלי הזהב להעשיר. וי"ל דהא דהחזירו את הכלי כסף להעשיר הוא משום שברכו מן השמים את המביא בכורים, "הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה ותביא כהיום הזה",<sup>11</sup> ואם היו מחזירין גם להעני את הכלי שלו ומברכין אותו שיביא כזאת בשנה הבאה, היה משתמע שמברכין אותו שלשנה הבאה יביא גם כן סלים של נצרים, והכזה ברכה תקרא, ולפיכך גמלו ממנו את הסל, לסימנא טבא שמעתה לא יצטרך עוד להשתמש בסל, אלא לשנה הבאה יביא כמו העשיר בכלי כסף וזהב. וזה מרומז בלשון הגמרא, בתר עניא, פירוש

דבריו בקונטרס וראה ישר שבתחילת סידור אור הישר בעלזא אות נ"ט) ששמע מפ"ק מהרי"ד דכוונת המרגלים היה לש"ש כיון דלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן (מכילתא ומדרש תנחומא פ' בשלח ר"פ המן), רצו להשאר במדבר ולאכול לחם מלאכי השרת כדי לזכות על ידי זה לתורה. ועי' בדברי חנה השלם ח"א ר"פ דברים.

לו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל ששמע מפ"ק במארינבאד.

לו מדרש תנחומא ריש פרשת תבא, הו"ד ברש"י שם כ"ו ט"ז.

שהאותיות שאחר תיבת ענ"י הם אותיות כסף,<sup>לח</sup> והיינו אזלי עניותא, פירוש שתלך ותסתלק ממנו העניות, כי יתעשר ויהיה לו כס'<sup>לט</sup>ף.

\* \* \* \* \*

בסעודת פדיון הבן של בנו של הרב מאוסטילא, אמר רבינו: העולם אומרים שאם אוכלים מסעודת פדיון הבן הרי זה נחשב כמו פ"ד תעניות.<sup>מ</sup> ואף שלא ראיתי דבר זה בשום ספר, מ"מ אם העולם אומרים כן, יש דברים בגו. ואמר רבינו דבר תורה על יסוד ענין זה.<sup>מא</sup>

\* \* \* \* \*

בימים ההם יסדה הממשלה בפולין בתי ספר עם מורים ללמד את ילדי ישראל חכמות חיצוניות וגם עניני יהדות, וכמובן שלא היו לפי רוח התורה. והיה איש אחד שהתלמד להיות מורה כזה, ובהיותו יליד בעלזא היה זקוק שרבינו בתור רב העיר יתן לו כתב תעודה שראוי לאותו תפקיד. ובא לרבינו בעש"ק עם דודו שהיה חייט בבעלזא, ונתכבדו במוזנות (רבינו היה מקרב את הבעה"ב). אחר השבת נכנסו לבקש את הכתב. ושאל רבינו להאיש: אומרים במודים "שכל עת

לח כן הוא בספר פתח עינים להחיד"א שם, וכע"ז בספר קול אליהו מהגר"א זצ"ל על הפסוק (שמות כ"א כ"ד) עין תחת עין שאמרו רז"ל שאינו עין ממש אלא כסף, כי האותיות באל"ף בי"ת אחר ע' י' הן כ' ס'ף, וזה עין תחת עי"ן, שיתן הכסף שהן האותיות שתחת ואחר האותיות עי"ן.

לט שמעתי מהגה"צ ר' לוי יצחק גרינוואלד אבד"ק צעהלים זצ"ל.

מ בשו"ת הד"ר סימן ל"ט הביא זאת ג"כ בשם מאמר העולם, אולם בפרי צדיק ח"ג במאמרי פסח שני אות ג' מביא זאת בשם רבותינו הק' ואכן בטעמי המנהגים מבואר דמקובל כן מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, ובספר אילנא דחיי סוף פרשת במדבר מבואר דהרה"ק רבי מרדכי מנעשכין זי"ע חידש דבר זה. ועי' בספר רשפי אש השלם כותב שזה מרומז בתורה, דבכל מקום כתיב "כסף הפדיון", ובפרשת במדבר כתיב "כסף הפדיון" שהוא אותיות פ"ד יום, לרמז על זה.

מא שמעתי מפי מו"ח זצ"ל שהיה שם, ועי' להלן עמוד ד"ש.

ערב ובוקר וצהרים", ולכאורה אם אומרים בכל עת, אז כל היום במשמע ולמה מוסיפין לפרט ערב ובוקר וצהרים. השיב האיש: והכי הרבי כן יודע? אמר לו רבינו: אם אמנם עז פנים אתה, לא אתן לך הכתב. (היה לו סייעתא דשמיא שנתגלגל הדבר שהיה לו אמתלא שלא נצטרך ליתן לו). והמשיך רבינו: ולמען לא תחשוב שאני יודע, אגיד לך הפשט. הכוונה הוא שעל הנסים ונפלאות שיש לנו בכל עת, ע"ז אנו מודים להקב"ה ערב ובוקר וצהרים, היינו בהג' תפילות.<sup>מב</sup>

\* \* \* \* \*

בי"ג אורות ח"א, במערכת הגה"ק מציעשנוב כתבנו אודות מלחמת ה' שלחנו צדיקי הדור זי"ע נגד הקמת חדר שילמדו בו גם קצת לימודי חול. ועיי"ש שהרעיש ע"ז הרה"ק מהרי"ד זצ"ל וכתב מכתב חריף לבטל הדבר. והננו להעתיק פה המכתב שכתב אז רבינו:<sup>מג</sup>

אגרת הקודש מכבוד מרן הגאון הצדיק המפורסם  
מו"ה ישכר בער רוקח שליט"א האבד"ק בעלז תע"א.

הנה כאשר בא למשמע אזנינו שיהי' התוועדות בטשערנאוויטץ קיוונו לשמוע תקנות ועצות עבור טובות זרע קודש אחנב"י, אמנם כאשר הגישו לפני הקול קורא הנדפס בהעתונים ראיתי כי הי' כשגגה היוצאת מלפני השליט, וממש שבץ אחזתני, חיל ורעדה אחזני, קור וחום נתמלא גוי שני ימים מעל"ע שלימים, בראותי כי עלה על רצונם להתאחד יחד לימוד תוה"ק עם לימודים אחרים ח"ו, וכל פריצי עמנו שבכל עיר ועיר שונאי תוה"ק בעוה"ר וכל העתונים אשר המה לא תורה ולא יראה כולם ששים ושמחים לקראת הרעיון הזה, וכבר זה ערך חמשה ועשרים שנה שעלה ברצון רשעי ישראל לדרוך בדרך הזה

מב שמעתי מהרה"ח ר' יאשע ראבע מהאלאשיץ.

מג נדפס בירחון "וילקט יוסף", שנת תרע"ג, קונטרס ג'. קבלנו מאת הרה"ח ר' משה לייב ווייזער נ"ו מלונדון. תשואת חן חן לו.

לעשות חדרים כאלו, וכל הגאונים והצדיקים כולם צעקו חמס שזה יגרום נזק גדול לצעירי זרע בירך ד' לבלע מהם כל קודש ח"ו, ובאיזה מקומות דמדינת אחדות אשר זה כעשרים שנה שהלכו בדרך זה לחבר יחד תלמוד תוה"ק עם לימודים אחרים ודימו בדעתם שעשו זאת לש"ש, כבר נראה ונגלה לעין כל את אשר יצא מהם, והמה בעצמם מתחרטים על זה, וכל המקומות אשר לא הלכו בעקבותיהם תל"י ניכר לכל את צעירי ישראל לזרע בירך ד'.

ואנחנו צריכים לפחוד ולדאוג עבור הרוב מערי מדינתנו אשר תל"י הבכנ"ס והבמד"ר מלאים תורה ויר"ש והבע"ב מחזיקים בכל עוז לחפש מלמדים יראי השם למסור את בניהם תחת השגחתם ולימודם, וכשיגיע למשמעתם הרעיון הזה להתבולל תוה"ק עם לימודים אחרים ח"ו יתקררו מחמימותם באמרם אם מפני המפורסם שבדור יצא הרעיון הזה בודאי מה טוב ומה נעים, וכי ח"ו ע"י שיש מקומות בעוה"ר שנתרשלו קצת בלימוד תוה"ק עי"ז יתקנו תקנות כאילו להרע ולהזיק לאלו אשר מחזיקים בתורה ויר"ש להחזיק ולהדריך בניהם בדרכי אבותינו הק' הישנה, וכן ח"ו כשיתפרסם הדבר בשארי מדינות ובמדינת פלניא שברוסי' וכדומה אשר מנהיגים כולם את בניהם תל"י לתורה וליר"ש בדרך הישנה בודאי סכנה גדולה להם כשיראו שהדבר מוסכם ח"ו ממפורסמים שבדור, בפרט בארץ הקדושה ח"ו אשר רבות בשנים שפריצי עמינו נטו כל כוחותיהם לעשות חדרים מעורב בשאר לימודים ופיזרו הון רב על זה, ותל"י כל אחנב"י בשם עמדו לנגדם בתשות כחם ודמם להציל צאנם מיד בלעם, וכעת איזה מענה יהי' בפיהם נגר מתקוממיהם.

אכן באמת גם באילו המקומות שצריכין חיזוק לתורה וליר"ש ג"כ צריכים לחפש עצות ודרכים אחרים איך לחזקם לתורה וליר"ש, כי מזה אשר יתבולל תורה עם

שאר לימודים אין לקוות כלל להיות נושעים עי"ז, ואדרבה אם יש עוד בשם איזה בעה"ב יראי ד' ונערי ב"י אשר ניצוצי אש הקדושה בוער בהם בודאי ח"ו יתקלקלו עי"ז. וגם כמו שא"א להטות שמים לארץ כן לא יוכל איש להרהיב בנפשו עוז וליתן את ערובתו שיהי' בכל עת ובכל מקום מורים בלתי זריקת מינות בהם ר"ל.

אמנם אפי' אם יהי' בנמצא אחד מיני אלף מורה כזה שלא נתגאל במינות, ג"כ א"א כלל להעלות על הדעת לצרף שניהם ביחד, ודבר כזה א"א כלל להביא להתייעצות לפני איזה אסיפה והתוועדות, כמו שא"א לעשות התייעצות להתיר שאר איסורי תורה המפורשים יען כי נגלה לעין כל את גודל הסכנה המרחפת בזה לזרע עם קודש, ובפרט שכבר נמנה ונשנה ונבחר ונגמר לפני הגאונים הגדולים והצדיקים שלפנינו זצ"ל כי זה היזק ברור לתוה"ק והוי ממש כדבר הנאסר במנין שאין כח ביד ב"ד וכו'.

גם בענין ת"ת הכללי יש חששות גדולות כזה מכמה טעמים, ראשונה כי גם בהחרים אשר התלמידים בהם במעט ג"כ צריכים כעת המורים להשגיח בשמירה מעולה על פרטי התלמידים שלא ימצא בהם הספרים מהמינים ומהאפקורסים שלא יתקלקל ח"ו אחד מחבירו. אמנם באם נאסף כל העדרים ביחד אזי בודאי א"א כלל שיהי' שמירה גדולה כזו שלא יתקלקל ח"ו אחד מחבירו, וגם לא בכל מקום ובכל עת ימצא משגיחים ומנהיגים ומורים כאילו שיתנו את לבם לעמוד על המשמר כראוי לתוה"ק, כי באם החרדים הם בפרטי הבע"ב ויראי השם אז השגחת האב הוא על המורה שיהי' ירא שמים ולהזהיר את בניהם מחבורות חברים רעים משא"כ בחבורת יחד מכל פרטי אנשים בלי פדות וד"ל.

גם כעת תל"י הבע"ב יראי השם מורגלים לחזק א"ע בהוצאת כסף ובכח לחפש אחרי מלמדים ת"ח ויראי השם



ואם יעשו ת"ת כללית אזי יהי' נידון הכל על הכלל ולא על הפרט כמובן.

גם שיהי' הלימוד תוה"ק עפ"י מדרגות וסדרים ג"כ לא דרכו אבותינו הקדושים זצ"ל בדרך הזה, ומסתמא ידעו בטיב כי אין זה דרך הישראלי ולא יכניסו יראת שמים בלבות נערי ב"י בדרכים כאילו, לזאת צריכים לחפש דרך אחרת איך לחזק את הד"ת ולמוד תוה"ק באופן דרכו אבותינו הקדושים זצ"ל, ולא לבנות בתים חדשים כמבואר ברמז בדברי הש"ס יבמות ס"ג טום ולא תשמוץ שפוך ולא תבנה שכל העוסק בבנין וכו' וכמבואר ברשיז"ל שם שצריכים לחפש איך לתקן את הישן ולא לעשות חדשות.

דברי הרוש"ת הכותב למען כבוד תוה"ק ולמען שלא יסחיבו צעירי הצאן לבלע מהם כל קודש ח"ו, וד' יעזרנו שנזכה במהרה לראות בהרמת קרן תוה"ק והרמת קרן ישראל, אמן.

\* \* \* \* \*

הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל אמר בשם אביו רבינו מהרי"ד בשם בעל העט"צ מזידיטשוב זצ"ל שהיה רגיל לשבח לילי חורף הארוכים. ואמר שיש בהם קדושת חול המועד. (והגה"ק הרבי ר' מענדלי מרימנוב היה מכנה הלילי קיץ בשם "כשר'ע לעכט" (נרות כשרים), משום שכדי להיות ער בלילי חורף היו מדליקים נרות הנעשים מחלב, שהם טריפה, אבל בקיץ הימים ארוכים וא"צ לנרות, ע"כ קראו את אור היום בשם "נרות כשרים").





פעם התמרמר רב א' לפני רבינו שהחסידים בעירו רודפים אותו על אשר אינו טובל במקוה בכל יום, ושאל לרבינו היכן כתיב שצריכין לילך בכל יום למקוה. ענה לו רבינו: מי ששואל על מנהג ישראל, היכן כתיב זה, הרי זה מדת אפיקורסות.<sup>מ</sup> אחר כך הגיד לו המעם דאיתא במג"א הל' יוהכ"פ (סי' תר"ו) בשם המהרי"ל דטעם טבילת ערב יו"כ"פ הוא משום דתשובה טעונה טבילה. ואמרו"ל (שבת דף קנ"ג ע"א) שוב יום אחד לפני מיתתך, ומפני שאין אדם יודע קצו, צריך לחזור בכל יום בתשובה ולכן צריך לטבול בכל יום.

\*\*\*\*\*

מו"ח זצ"ל היה פעם במארינבאד, והיו שם רבינו מהרי"ד, והרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב. והתפלל מו"ח תפלת מנחה ומעריב אצל מרן מסטראפקוב. משם הלך לרבינו מהרי"ד, וראה שהחסידים מסתובבים, וחשב שנתארכה אצלם תפלת ערבית וזה עתה גמרוה, אולם אח"כ נודע לו שעדיין לא התפללו תפלת מנחה, כי רבינו המהרי"ד נהג להתפלל תפלת מנחה מאוחר מאוד.

\*\*\*\*\*

---

מד עי' שו"ת חת"ס או"ח סוף סימן נ"א דהמפקפק במנהגים צריך בדיקה אחריו. ועיין בסידור בעל התניא בשער הסוכות בסופו נראות מגדלות ענין המנהגים.

כשהיה רבינו מהרי"ד במארינבאד הדליק בעש"ק את  
ה'עלעקטער' וכיבהו לאלתר, וטעמא דמילתא, כי היה יתכן שיעבור  
עליו כל השבוע בלי עשיית מלאכה, ולמען עשות הבדל בין קודש  
לחול הדליק את האור.<sup>מה</sup>

\* \* \* \* \*

לגבי השיעור שחייבים בברכה אחרונה אחר אכילת מזוגות,  
התבטא הרה"ק מהר"א מבעלזא: אבא היה "פוסק", ואמר דבעינן  
שהקמח לבר יהיה כזית.<sup>מו</sup>

\* \* \* \* \*

בברכת מעין שלש היה רבינו מזכיר שבת ור"ח לפני "ובגה  
ירושלים" כסדר שמזכירין אותם שם בבהמ"ז, ולא לבסוף כמו שכתוב  
בסידורים.<sup>מו מח</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא החמירו שנערים הסמוכים לגיל המצוות יתענו ביוהכ"פ  
מדרבנן (כדעת המחבר סי' תרט"ז), וכאשר היו פעם ילדים בגיל י"ב  
ששאלו את רבינו אם מותרין לאכול ביוהכ"פ, השיב להם רבינו: למה

---

מה שמעתי מפי הגה"ק רבי יחזקאל מציעשנוב זצ"ל, שהיה שם.  
מו שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. עי' פרמ"ג בפתיחה להלכות פסח ח"ב פ"א אות  
י"ח שעמד על הסתירה בלשון השו"ע בענין זה. ועי' שו"ת דברי יואל  
או"ח סימן י"ג אות ד' ולהלן, כל השיטות בזה, ומסיק דבעינן כזית קמח,  
ע"ש. וע"ע להלן עמוד של"ב.

מו כדעת הגהות מנהגים בסדר ליל פסח, אך בא"ר נשאר בצ"ע בזה ושצריך  
לומר קודם ובנה ירושלים, ע"ש סימן ר"ח סק"ו אכן במג"א שם סקי"ח  
ולבוש שם סי"ב מבואר כמ"ש בכל הפוסקים ובכל הסידורים של גדולי  
ישראל כמנהג העולם, ועיין בשומר ציון הנאמן דף תכ"ט ע"א (מבעל  
ערוך לנר) מה שמיישב בטו"ט.

מח שמעתי מפי הרה"ק רבי יחזקאל מציעשנוב זצ"ל, ששמע נוסח זה מרבינו,  
וגם מחותנו הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל שמע שאומר נוסח זה.

אתם רוצים לאכול, משום שאתם רעבים, אני גם כן רעב.<sup>מט</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו היה מעורר את אנשי שלומו שילכו לבוש בשמריימל בחול המועד,<sup>נ</sup> באומרו שהוא דבר גדול עד שפעם ניצל יהודי על ידי זה מאיסור כרת, ומעשה שהיה כך היה: יהודי אחד היה רגיל לעשות מסחרים עם איזה פריץ. פעם נסע אליו בחול המועד פסח עם השמריימל שלו. בהגיעו שמה, פשט את השמריימל בחדר החיצון ונכנס בחדר הפנימי, וישב ועשה חשבונות מסובכים עם הפריץ. בגמר הדבר, כיבד הפריץ אותו עם כוס יין שרף (של חמץ), ומרוב התעמקות בהחשבונות הקשים שכח היהודי לגמרי שפסח היום. אבל כשהלך לקחת את הכובע שלו כדי לברך על היי"ש, ראה את השמריימל, ונזכר מיד שפסח היום, וניצל בעוד מועד מאיסור חמץ בפסח. גמצא שלבישת השמריימל בחול המועד הצילתו מאכילת חמץ בפסח ר"ל.<sup>נא</sup> (וראינן מזה דאפילו כשהולכים לפריץ אין לפשוט את השמריימל).

\* \* \* \* \*

רבינו היה על החתונה של ר' אברהם דוד שיף,<sup>נב</sup> ואחר שנתן דורן דרשה הזכיר רבינו אז הא דאיתא בגמרא (ברכות ו' ע"ב) כל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות. והוסיף ואמר: בנן

מט שמעתי מר' שמעלקא וואסערמאן ע"ה, אחד מבעלי העובדא.

נ עי' במג"א סי' תק"ל שהביא בשם התניא דחובה לכבד את ימי חוה"מ במאכל ומשתה ובכסות כשאר יו"ט, והמהרי"ל לבש הקט"א ומטרו"ן של שבת.

נא שמעתי מהרה"ח ר' הערש ראובן שהיה דר בפשעווארסק.

נב הרה"ח ר' אברהם דוד שיף היה בנו של הרה"ח ר' פלטיאל בנו של הגה"צ ר' דוד ב"ר חיים חתן הרה"ק ר' נפתלי מליזענסק. ר' דוד הג"ל היה חתן הרה"ק רבי אברהם מגארליץ זצ"ל (זקינו של מו"ח זצ"ל).

של קדושים משמחין בממון. ונתן לו עוד הפעם דורן דרשה.<sup>נ</sup>

\* \* \* \* \*

מו"ח זצ"ל היה אצל רבינו המהרי"ד לפני החתונה של בתו הבכירה הרבנית הצ' מרת חנה ע"ה,<sup>נ</sup> וצוה לו רבינו שביום חופתה לא תתענה הכלה,<sup>נ</sup> ורק חלב לא תשתה. (מפני שהחלב נחשב משקה המשכר).<sup>נ</sup>

\* \* \* \* \*

בבעלזא היו מהדרים לקחת לפדיון הבן כהנים ממשפחת "גלאניץ", שהם נכדי הגה"ק רבי נפתלי כ"ץ. ובפדיון הבן של הרה"צ ר' ישעי' זושא בן הגה"ק מאוסטילא (שנעשה אח"כ חתן מרן מהר"א), נתכבד הרה"צ ר' בערלי גלאניץ להיות הכהן, ונסע לבעלזא ולקח עמו גם את חתנו - מו"ח זצ"ל. רבינו מהרי"ד שילם לר' בערלי את הוצאות הדרך, כדרכו בקודש, למען לא יחסר לו מהמעות של הפדיון,<sup>נ</sup> והיה

נג שמעתי מפי מו"ח זצ"ל שהיה שם. עי' בטעמי המנהגים אות תתק"פ בשם ס' קרבן עני פ' תצא, דנותנים דורן דרשה כדי לשמחו.

נד נישאה להרה"צ רבי יחזקאל שיף בהרה"צ רבי שמעון זצ"ל.

נה ברמ"א אהע"ז סי' ס' כתב דהחתן וכלה מתענים. אבל בליקוטי מהרי"ח כתב דנראה מדברי הרוקח והמטה משה דרק החתן מתענה ולא הכלה. וכן באשל אברהם להגה"ק מבוטשוטש סימן תקע"ג מצדד להקל בכלה יותר מבחתן. וכן הבן איש חי (שנה ראשונה פ' שופטים) כתב דמנהג עירו באגדאד שהכלות אינן מתענות.

נו והוא כמ"ש בכריתות דף י"ג ע"ב וברמב"ם פ"א מהלכות ביהמ"ק ה"ב וה"ג, וכן הוא בפתחי תשובה אהע"ז סימן ס"א ס"ק ט' בשם חכ"א דאם אין מתענים עכ"פ לא ישתה משקה המשכר, וכן הוא באשל אברהם (בוטשאטש) סימן תקע"ג, ובלקוטי מהרי"ח בשם מרן הק' משינאווא, והוא פשוט דהא עיקר ענין תענית דחתן וכלה ביום חופתם לחד טעמא משום שמא ישתכרו, כמ"ש בב"ש אהע"ז שם ס"ק ו' בשם מהר"ם מיניץ, ואם אין מתענים עכ"פ צריכן ליזהר משכרות.

נז עי' בספר מדבר קדמות מערכת פ' אות י', וז"ל: מסורת בידינו מפי זקנים

מסופק אם ישלם הוצאות הדרך גם בשביל מו"ח, כי מצד אחד אם הוא לא ישלם אז ישלם ר' בערלי בשבילו, וגמצא שיחסר לו ממעות של הפדיון, או דילמא כיון שלא ביקש ממנו להביאו עמו לית לן בה. וסיים מו"ח שמסתמא שילם גם בעדו.<sup>יח</sup>

\* \* \* \* \*

פעם כאשר הכין רבינו מהרי"ד פתילות לחנוכה, היה מונה א' ב' ג', ועמד שם הרה"ק רבי יחזקאל מציעשנוב<sup>יט</sup> שהיה ילד והוא מנה בשפת אונגאריש. וכששמע רבינו, התחיל למנות עוד הפעם א' ב', כי לא רצה שיחול לשון עכו"ם על נרות הקודש.

\* \* \* \* \*

בבעלזא בדקו ג' אנשים את הדג קארפ, מחשש תולעים.<sup>פ</sup>

\* \* \* \* \*

ולחיבת הקודש העתקנו כאן מכתב קודש של רבינו מהרי"ד בענין קופת רמבעה"נ, וז"ל:<sup>סא</sup>

שקבלו מהקדמונים כי איש אשר יקיים מצות פדיון בנו הבכור כדבעי, ויתן ה' סלעים לכהן בשמחה, והיו לו לגמרי שלא יחזיר הכהן שום דבר בשום אופן, יהי בטוח שהילד יחי' וינצל מפגעי חולי הילדים ויגדל והיה לאיש, עכ"ל.

נח שמעתי מפי מו"ח זצ"ל. ועי' לעיל עמוד רצ"ה.

נט בן אחותו של רבינו, כי הי' בנו של הגה"ק רבי שמחה ישכר בער הלברשטאם מציעשנוב שהי' חתן הגה"ק מהרי"י מבעלזא.

ס עי' שו"ע או"ח סימן ל"ב סעיף כ"א דצריך להגיה כל פרשה ב' וג' פעמים, וע"ש בקול יעקב ד"ה וסדר דתיקנו חכמי באגדאד הקדמונים להגיה ס"ת ע"י כמה בני אדם דאין חושי בני אדם שוין וימצא זה מה שלא מצא זה. (וע"ע בספר דברי חנה השלם ח"א מדור הליכות והלכות עמוד ל"ג, ויש להוסיף שגם הגה"ק מציעשנוב אכל דג הקארפ).

סא הגיע לידינו ע"י הרה"ג ר' ירמיה מנחם כהן שליט"א דומ"ץ בקהלת "שומרי הדת" אנטווערפען. יתברך משמים מעל על חפץ לבו הטוב.



mit eigenen Augen

[illegible]

רב ברכות וכ"ט לכבוד אנ"ש החסידים המופלגים  
הנגידים הנכבדים שיחי'.

אחד"ש כאשר המוכ"ז החסיד המופלא מוה"ר דוד  
יודא נ"י מעיה"ק טבריא תוב"ב נוסע בפקודת הרה"ג  
הגביר המפורסם מו"ה יצחק ליב שליט"א<sup>סב</sup> נשיא ארץ  
הקדושה, להשתדל לטובת הכולל עבור אחב"י היושבים  
על אדמת הקודש אשר עיניהם תולים על עזרת אחיהם  
שבגולה, לזאת למען המצוה אבקשם להתאמץ ולהשתדל  
לסייע את המוכ"ז בכ"ע התקנות הצריכים לזה להגדיל  
הכנסות קופת רמבעה"נ.

ושמעתי מפ"ק אבי אדומ"ר זצ"ל"ה שזה שנהגו באיזה  
מקומות להשתמש ... חלק מקופת רמבעה"נ עבור איזה  
מצוה בצורכי הקהילה, המנהג הזה לא נעשו עפ"י דעת  
חכמי הדור ... ומה שיעזור השי"ת שיתוספו על הכנסת  
קופת רמבעה"נ זה יהי רק עבור אחב"י היושבים על  
אדמת הקודש.

דברי הכותב למען כבוד אה"ק תוב"ב ומברכם בכ"ט.  
הק' ישכר דוב מבעלזא

סב בנו של הגאון רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל בעל ה"כתב סופר".  
והי' נשיא דרמבעה"נ לעדת גאליציא רבות בשנים.







באמצע מלחמת עולם הראשונה ברח רבינו במרכבת הברזל לאונגארן, ונגשה אליו אשה אחת ואמרה: משיח רשאי כבר לבוא. אמר רבינו להמקורבים: ראה נא, בבהלה כזו היא רוצה שיבוא משיח (ומי יוכל להבין דברי צחות שלהם).<sup>סג</sup>

\* \* \* \* \*

הרה"ק רבי שלום רוקח אבד"ק אפטא היה עם אביו - רבינו מהרי"ד - במארינבאר בהט' ימים שלפני תשעה באב, ועשו אז סיום מסכת וערכו סעודה עם בשר ויין.<sup>סד</sup> אחר בהמ"ז נח רבינו על המטה (שקורין קנאפע), וצוה לבנו הרה"ק רבי שלום שיכתוב אגרת לאחיו מרן מהר"א שהיה אז בקרעניץ. והתיישב הרה"ק רבי שלום על יד השולחן, ורבינו צוה לו לכתוב כזה: היה סיום מסכת, אכלנו בשר ושתינו יין להראות כבוד התורה (או חביבות התורה). אח"כ גענה ואמר רבינו כדברים האלה: "כנראה היה ליטוואק ומהמתנגדים האומרים שבמשך כל השנה אין החסידים לומדים ובבוא הט' ימים

סג שמעתי מהרה"ח ר' הערש ראובן (בן הגבאי ר' אורי) ע"ה שהיה שם.

סד בבעלזא נהגו לעשות סעודת סיום עד ז' אב, ולא עד בכלל כי אז נכנסו להיכל, כמ"ש במג"א סימן תקנ"ד סק"ט דמהאי טעמא מחמירין היולדות שלא לאכול בשר ויין מיום ז' ואילך. כן שמעתי מהרה"ק רבי שלום מאפטא, ומו"ח זצ"ל אמר שכן היה גם בשינאווא.

עושים סיום, ואפילו לא רצה" (בלשונו: אפנים ער האט געמוזט זיין א ליטוואק א מתנגד וואס זיי זאגן אז חסידים א גאנץ יאר לערנען זיי ניט און עס קומט אין די ניין טעג מאכן זיי א סיום. ער האט אפילו נישט געוואלט). והרה"ק רבי שלום לא הבין כוונת הדברים, ושאל לאחד היושבים שעמד קרוב יותר לאביו, אם הוסיף רבינו עוד דברים שהוא לא שמע. ענה האיש: לא הוסיף כלום, אבל אני אגיד לך פשר הדברים. אני הלכתי לקנות דגים להסעודה, והוציא הסוחר דג חי מהחבית של מים, אבל הדג נשמט בכח מידיו וחזר להחבית, וכך חזר ונשנה הדבר שלש פעמים. וכנראה היה בהדג גלגול נשמה של מתנגד שלא רצה בהתיקון, ולזה נתכוון רבינו.<sup>ה</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו שפך חמתו על המתנגדים שהלשינו על הבעל קדושת לוי אצל השלטונות ברוסלאנד, ונאסר. ואמר, בשלמא צדיק פלוני היה גבר בגוברין (לפני מלכים יתייצב) והיה בקי בשפת רוסיא והיה יכול לשית עצה בנפשו, אבל מה רצו מהקדושת לוי, כי צערו היה כפל ומכופל מחמת שלא הכיר כלל את לשונם.<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

בגליל קראקא נהגו בנימוסי דרך ארץ איש לרעהו, והיו חולקין כבוד זה לזה. אבל יש מקומות שאומרים אנכי אינני כלום וגם אתה אינך כלום. ורבינו מהרי"ד אמר: מוטב לאדם שיעריץ את עצמו וגם את אחרים, משלא להעריץ לא את עצמו ולא את אחרים.<sup>י</sup>

סה שמעתי מהרה"ק רבי שלום מאפטא זצ"ל.

סו שמעתי מהרה"צ ר' חיים האלברשטאם בנו של הרה"ק רבי ישעי' מטשחוב זצ"ל.

סז שמעתי מאיש חשוב בהאלאשיץ. עיקר העניות הוא שחברך הוא יותר גדול ממך, כמ"ש רמב"ן באגרת, כל אדם הוא גדול ממך בעיניך כו'. ועי' בהסכמת הגה"ק מברעזאן זצ"ל על הס' מים רבים (זלאטשוב), וז"ל: ואגב אכתוב מה ששמעתי מו"ר הגה"ק [רבי יהושע] אבד"ק בעלז זצ"ל,



א. הבכור הרה"ק רבי אהרן מבעלזא. (ע"ע להלן).

ב. הגה"צ רבי יהושע זצ"ל מיעריסלאוו. נולד בשנת תרנ"ז. נשא בזו"ר את הרבנית הצדיקת חנה בתו של הגה"צ רבי יוסף מאיר טווערסקי אדמו"ר ממאכניווקא, בהרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל בהרה"ק רבי יצחק מסקווירא. בזו"ש נשא הרבנית הצדיקת חנה שפרה בתו של הגה"צ רבי משה אליקים בריעה גולדבערג אדמו"ר בראדאם נכד המגיד מקאזניץ. אחר הסתלקות אביו התיישב ביעריסלאוו. נהעקה"ש ד' ניסן תש"ג, ביחד עם הרבנית וילדיהם, ה' ינקום דמם.

ג. הגה"צ רבי מאטעלע זצ"ל אבד"ק בילגורי. נולד בשנת תרס"ב. נשא את הרבנית הצדיקת שבע בתו של הגה"צ רבי

---

כי בכל מדה יש אמת ושקר, כמו בגאווה ויגבה לבו בדרכי ה' שהוא גאווה דקדושה, והגאווה הפסולה תועבת ה'. וכן בענוה יש ענוה דקדושה וענוה פסולה. והמבחן הוא כי מי שהוא עניו בשקר חושב א"ע לאין וגם אנשים אחרים הם כמוהו כאין וגרועים, והעניו באמת יחשוב כל העולם לצדיקים והוא הגרוע שבעולם. ומוטב להיות גאה ויחשוב גם כל הענוים לטובים, מלהיות עניו בענוה פסולה ושיחשוב גם אחרים לגרועים. וע"י בחינה במבחן הזה ידע האדם בנפשו אם זכה לענוה באמת מצד הקדושה, עכ"ל.

משה אהרן מקוברין נכד הרה"ק רבי משה מקוברין. בשנת  
תרפ"ז נתקבל לאבד"ק בילגוריי, ועל שמה נתפרסם. נ' כ"ה  
מר-חשוון תש"י ומנו"כ בטבריה.


ד. הגה"צ רבי שלום זצ"ל הי"ד אבד"ק אפטא. נולד בשנת  
תרס"ז. נשא ביום י"א שבט תרפ"ח (כבר אחר הסתלקות  
אביו) את הרבנית הצדיקת חנה בתו של הרה"ק רבי ישראל  
פערלאוו זצ"ל מסטאלין-קארלין. בשנת תרצ"א נתקבל  
לאבד"ק אפטא.

עמ"י בעזרת"י עש"ו

תרפ"ח

שנת ער"ה סמארין

וקול שמחה  
וקול בלה



קול ששון  
קול חתן

לכבוד ידיד הנכבד ר' שלום זצ"ל בן ישראל  
אודה לך שתחיני והניעני לתוך כלולת בתי הכלה המהוללת

**מרת חנה שתחיי**  
עב"ט החתן המהולל

**כמר שלום שליט"א**  
בן ישיב הרה"צ מוה"ר ישיעב דוב ו"ל טבעלו

החתונה תהי' מי"ה בקיץ הבע"ל ביום ד' ו' אלול  
בעיר סטאלין אחכבר בזה לבקש מבי לקחת חבל  
בשבתהגו ואי"ה בשמחת יו"ח אשתה גם אני והש"י יברכם בחלש  
ושפע ברכה והצלחה בזכות האבות ה"ק וצ"ל.

עמ"י לטובת שטאלין

כשנה וחצי לפני המלחמה היה הרה"ק רבי שלום אבד"ק אפטא בפשעווארסק על שבת קודש, והלכתי אליו לעריכת השלחן בסעודות ש"ק והתפללות. שמעתי אומר "שלום עליכם" ו"רבון כל העולמים",<sup>ס"ח</sup> והיה טעם אמרותיו בפי כשבועיים ושלש לאחריו בן. (הוא לא היה מזמר "שלום עליכם" רק כמנהג בעלזא שאומרים זאת באמירה נעימה).

\* \* \* \* \*

הרה"ק רבי שלום מאפטא זצ"ל היה צדיק גדול, ומראה פניו היה לבן כסיד ממיעוט אכילה ושינה. בעת המלחמה כשברחו מפוילין לאונגארן, התחבא הרה"ק רבי שלום ביער, והמתין שיבואו מקורביו להביא לו אוכל, אולם חלף ועבר זמן רב עד שהזדמן להם מעות ושליח, ובינתיים יצתה שם נשמתו מרעבון ל"ע. ורופא יהודי שהיה שם בעת שנפטר התבטא ואמר "אוי איז דאס געווען א צדיק", היה מתגלגל על הארץ מכולמוס הרעב ולא אמר מלה וגם לא הוציא אנחה מפיו, אלא קיבל הכל באהבה עד שיצאה נשמתו הק', זצ"ל.

בנותיו:

א. הרבנית הצדיקת חנה רחל (היא היתה בעלת חסד). נישאה בשנת תר"ס להגה"צ רבי פנחס טווערסקי אבד"ק אוסטילא בהרה"ק רבי מרדכי מראחמיסטריווקא בהרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא בהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאבל בהרה"ק רבי נחום מטשערנאבל בעמח"ס "מאור ענים". הגה"צ מהר"פ נולד בשנת תר"ם ועבר לגור לבעלזא. היה לו מוח נפלא וחרף. היה מאריך באמירת דברי תורה כליל ש"ק, ובסעודה שלישית. בשנת תרפ"ז נתקבל לאבד"ק באוסטילא, ועל שמה נתפרסם, בשם ר' פיניעלע אוסטילער. בשנת

תרצ"ב השתקע בפשעמיש. נעקדה"ש י"ט אייר תש"ג, הי"ד.  
 בשו"ת חבצלת השרון (ח"ג סימן ב') כותב שהמתפלל תפילת  
 שמונה עשרה עם השליח ציבור אינו נחשב כתפלה בציבור  
 אלא כמתפלל בשעה שהציבור מתפלל. והגה"צ מאוסטילא  
 צוה לכתוב הגהה על תשובה זו, ששפיר הוי כתפלה בציבור.  
 וגם מרן הגה"ק מקאלאשיץ התפלל כמה פעמים שמו"ע עם  
 השליח ציבור, וכן ראיתי אצל מרן הגה"ק מסאטמאר  
 שהתפלל בקביעות עם השליח ציבור בין בחול בין בשבת.<sup>סט</sup>

ב. הה"צ שבע נישאה להגה"צ רבי יצחק נחום טווערסקי  
 משפיקוב אבד"ק ראווה. נולד בשנת תרמ"ח. נ' תש"ב.

ג. הה"צ העניא נישאה להגה"צ רבי ברוך האגער מסערעט,  
 ובזוו"ש להר"ר נפתלי פערלאוו.

ד. הה"צ שרה נישאה להגה"צ רבי יוחנן טווערסקי אבד"ק  
 הראבישאוו.

ה. הה"צ יענטא נישאה להגה"צ רבי יוחנן טווערסקי ב"ר נחום  
 משה אבד"ק קובל ב"ר זאב מראחמיסטריווקא.

סט ע"י בלקוטי תשובות חתם סופר (סימן ג' הובא מאגרות סופרים מדור  
 החת"ס סימן י"ד) כותב, דאדרבה זה עיקר תפילה בציבור להתפלל עם  
 השליח ציבור. וע"ע באשל אברהם (בוטשאטש) ריש סימן נ"ב ובשולחן  
 הטהור ריש סימן ק"ט ושו"ת מעט מים סוף סימן כ"א ד"ה ואע"ג וד"ה  
 וצופה, וחזו"א או"ח סימן י"ט סק"ז דס"ל דהוי תפלה בציבור גמורה,  
 אמנם בפמ"ג בא"א סוסנ"ב וסק"ט סק"ד ס"ל דלא הוי תפלה בציבור וכן  
 מסיק באגרות משה או"ח ח"ג ס"ט ע"ש, ובשו"ת שלמת חיים סימן צ"א  
 רפ"א ביד"י.

ע (בבעלזא היו קורים אותם יוחנן א' ויוחנן ב').











כשקרא המהרי"ד לבנו הנולד לו<sup>א</sup> - רבינו - את השם "אהרן" חשבו כל החסידים שזה על שם זקינו הרה"ק רבי אהרן מטשערנאבל, אבל אחר כך גילה המהרי"ד שכוונתו היה על שם הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין (הרה"ק רבי אהרן מטשערנאבל היה גכדו וגם הוא נקרא על שמו).

והוסיף המהרי"ד שכשם שרבי אהרן הגדול סבל יסורים בשביל הדור, כן בנו. (כי היה לו הרבה יסורים מבניו שהיו ל"ע אילמים, ואביו העיד עליו שזה היה בשביל הדור).<sup>ב</sup>

\* \* \* \* \*

כשרבינו היה ילד קטן, היתה אמו רגילה לתת לו אוכל שיקח עמו להחרר. אבל רבינו היה מחלק את מזונו לילדים בני עניים.<sup>ג</sup>

א עי' לעיל עמוד רפ"א שרבינו מהר"א מבעלזא נולד בברכתו של זקינו המהרי"ד זצ"ל.

ב שמעתי ממו"ח זצ"ל.

ג שמעתי מהרה"ח ר' הערש ראובן (בנו של ר' אורי הגבאי אצל רבינו מהר"י) שלמד עם רבינו בהחרר.





במעלליו יתנכר נער וכבר בילדותו היה רבינו עילוי גדול בגפ"ת, עד שזקינו רבינו מהר"י צוה לו בבחרותו שיכתוב הערות על הספר קצות החושן. וכדי לקיים ציווי זקנו, כתב רבינו כמה הערות בספר הקצות שלו.<sup>1</sup>

\* \* \* \* \*

בתקופת מלחמת עולם הראשונה היו כמה רבנים שהיו פליטים בוויען, ובתוכם היו הגאונים רבי אברהם מנחם שטיינבערג אבד"ק בראד" ורבי מאיר אריק אבד"ק טארנא.<sup>1</sup> יום אחד באו שניהם לבקר את מרן מהרי"ד. כשהלכו אחר כך לדרכם צוה מרן מהרי"ד לבנו הוא רבינו שילך ללוותם, וכן עשה. עלי דרך נשאו ונתנו בדברי תורה אבל רבינו לא התערב בהמשא ומתן כלל, והיה נראה כאילו אינו מבין עומק פלפולם. ותמהו הרב מבראד והרב מטארנא, שכנו של הרב מבעלזא

ד בסוף ס' תורת מהר"א ישנם גרגרים אחדים מה שהקשה רבינו מהר"א על דברי הקצות החושן.

ה נולד בשנת תר"ז לאביו רבי מאיר ז"ל, ת"ח ונגיד בעיר סערעט. כיהן ברבנות בעיר סניאטין, ובשנת תרס"ד נבחר לאבד"ק בראד. נחשב לחד מגדולי וגאוני דורו בחריפותו ובקיאותו. נ' ר"ת סיון תרפ"ח לפ"ק, ומנו"כ בבראד. חיבר ספר "שו"ת מחזה אברהם", "קדושת שביעית".

ו ע"י אודותיו בי"ג אורות ח"א, מערכת צאנז, עמוד ל"ב.

אינו יודע להעיר כלום. הרב מבראד הגיע תחילה לביתו, והמשיך רבינו ללוות את הגאון רבי מאיר אריק שדר רחוק יותר, ואז העיר רבינו לרבי מאיר אריק, רבענין שהגיד הרב מבראד יש לעיין בתוס' פלוני. בבואו לביתו עיין רבי מאיר אריק בהתוס', ונתברר לו שכל הפלפול שאמר הרב מבראד מופרך משם. ונתפעל מאוד מזה. וכן כשסיפר זאת הרה"ג רבי מאיר אריק להרב מבראד הפליאו מאוד את בקיאותו ועוד יותר התפעלו ממה שרבינו עצר ברוחו מבלי להעיר על מה שנעלם מהם.<sup>1</sup>

\* \* \* \* \*

בשעת המלחמה בהיותו בגעטא בקראקא, היה רבינו שולח להזמין את הגאון רבי יוסף הירש אבד"ק טארנא,<sup>2</sup> ושקלו וטרו בשעשועין דאורייתא, ובפרט בבירורי הלכה למעשה. הרב מטארנא הפליא את גדלותו בתורה של רבינו באומרו, שזכר תשובות הרשב"א בלתי ידועים. (בלשונו: פארווארפעגע תשובות הרשב"א האט ער געדענקט). והרב מטארנא היה רגיל לשאול אז את רבינו את ספיקותיו ושאלותיו.<sup>3</sup>

ז שמעתי ממר"ח זצ"ל.

ח הגאון רבי יוסף הירש נולד בקראקא בשנת תרס"א. כידוע נודע העיר קראקא בהרבה עילויים שגדלו בה, עד שבכל ב' או ג' שנים נתפרסם עילוי אחר, והוא נתפרסם לעילוי בשנת תרפ"ב-פ"ח בערך. הוא היה מחסידי ראדאמסק. נשא את בתו של הגה"צ ר' שמחה תאומים-פרענקל אבד"ק סקאוויץ. אחר המלחמה היה רב בטארנא. והתיר הרבה עגונות. נשא שנית את בתו של ר' אהרן יהודה הלוי קארטגענער מקראקא. אחר כמה שנים השתקע בארה"ב ונ' ער"ח שבט תשכ"ו. חיבר ספר "אר"ץ צבי" על הגדה של פסח.

ט שמעתי מהרב מטארנא זצ"ל בעל העובדא.





...ההתנהגות והקדושה הנפלאה והיראה  
הגדולה שהיתה כל רגע על פני רבינו הקדוש מבעלז  
הכ"מ זצ"ל עם האהבת ישראל עם העניויות שהיתה  
אצל מרן זכותו יגן עלינו...

(ממכתבו של כבוד קדושת חו"ז הגה"ק זצוק"ל)<sup>י</sup>

איתא בספה"ק נועם אלימלך סוף פ' קדושים (ד"ה וזכרמך לא  
תעולל) וז"ל: כי האדם צריך לקדש איבריו וגידיו בעובדין טבין ולייגען  
במעשים טובים שיהיו האיברים מקודשים בדביקות הבורא ב"ה  
ולעבודתו, ומזומנים שלא יעכבו כלל במחשבת רוממות הא' ית', ולזה  
נצטוינו במצות העבודה בידים ובכל הגוף למען התקדש גופינו שיהי'  
מוכן לעבוד הבורא האמיתי וכו', וכשהאדם נגמר בעבודתו וכל אבריו  
הגשמיים כבר מקודשים ומוכנים לעבודה לדבקה בו באמת בלי שום  
מניעה מהם כלל אז א"צ כלל לעשות המצוה בגופו ממש, דהיינו  
למשל לעשות סוכה בידיו ממש כדי לייגע גופו בעבודה כי כבר  
מקודש, אלא צריך לקיים המצוה ההיא לישיב בסוכה, ותעשה המעשה  
המצוה ע"י מי שצריך עדיין לקדש אבריו, או למחון חושים לפסח,  
המחינה גופא אינו צריך ע"י צדיק גמור כ"א קיום המצוה ההיא בלא  
העבודה. ע"כ. ואמר מו"ח זצ"ל שרבינו היה בבחינה זו.

\* \* \* \* \*

<sup>י</sup> נדפס ב"כתבי קודש" מכ"ק חו"ז הגה"ק זצוק"ל, מכתב מ"ו, שי"ל ע"י  
ש"ב האברך היקר הר"ר נפתלי אלימלך רייך שליט"א.

כתוב בס' מאור ושמש (פ' בהר ד"ה וכי ימוך אחיך) וז"ל: כמו שענינו ראות שבכל דור ודור יש כמה צדיקים אשר נמו שכמם לעבוד עבודת הקודש והם מתפרנסים בכבוד גדול מאת ה' מן השמים, ומהן ילמדו בני דורם לבטוח בהשי"ת כמו מצנצנת המן שהניח אהרן לפני ה' למשמרת לדורות שממנו יקחו מוסר שלא לעסוק בהבלי עולם, ומאת ה' ירד פרנסתם, כן בכל דור ודור יש צדיק אחד שפרנסתו הוא דרך נס, והוא לאות לבני דורו כצנצנת המן, עכ"ל. ואמר מו"ח שבדורינו היה רבינו כזה, שמעולם לא עשה שום השתדלות ולא הכיר צורת מטבע, ואף לא נטל מעות בידיו, זולת פעמיים בשנה, בחנוכה שנתן מעות חנוכה להגבאי ואח"כ נטל ידיו (אע"ג שלקח בסודר), ועוד הפעם בעת נתינת מחצית השקל (שלקח אז הכסף בידו ממש).

\* \* \* \* \*

ממי משמיה דהרה"ק מראפשיץ זי"ע, על הא דאיתא שת"ח בבחינת שבת, שזה רק במי שאינו עושה מלאכה כלל ואפילו שום השתדלות. ואמר הרה"ק רבי ישראל מוויזניצא שרבינו מהר"א מבעלזא הוא בבחינה זו.

יא ע"י בספה"ק אמרי נועם פ' בא ד"ה בפסוק וביום הראשון, וז"ל: ונראה כי אמרו ז"ל מחד בשבתא לשבתא שצריך לקדש עצמו תיכף מיום א' על הכנות שבת, וע"כ נקרא הת"ח שבתא דכולי' שתא, אמנם כל זה רק לאנשים כאילו אשר אינם עוסקים במו"מ כלל והם מופרשים מעוה"ז כמו רשב"י שנקרא שבתא דכולי' שתא.

יב כן הוא בזה"ק ר"פ משפטים ובפ' צו דף כ"ט ריש ע"ב, ועיין נועם מגדים פ' פקודי אות ה' דזהו הטעם הפשוט מפני שאין עוסקים במלאכה כלל.

יג שמעתי מהרה"צ רבי יואל אשכנזי אבד"ק יאס, ששמע מהרה"ק מוויזניצא.





לפעמים בדרך רבינו מטבעות (כסגולה לשמירה), אבל הקפיד שלא יהיה מטבעות ממדינת שווייץ כי יש עליהם צורת שתי וערב, וגם לא ממדינת ישראל, ובשאר המטבעות שבדרך הקפיד שצורות האדם יהיה כלפי מטה, ושהמטבע יהיה כרוך במטפחת. ולפני שבירך היה שואל אם מונח כהוגן (היינו לפי מנהגו), ואחר כך היה רבינו נושא את כפיו על גבי המטפחת ובירכה מבלי לגנוע בה.<sup>17</sup>

ועובדא ידענא מהרה"צ ר' משה טויב שליט"א בן הגה"צ רבי מנחם שלמה זצ"ל אדמו"ר מקאלוב הביא פעם מטבע ברצותו שרבינו יברכנו. שאל רבינו אם מונח המטבע כהוגן, והשיב המשב"ק הן, כי הג"ל היה מקורב ושיער המשב"ק בדעתו שבודאי יודע מכל הקפידות הג"ל. וגשא רבינו את כפיו מעל המטפחת, ומיד חזר וסילקה, ושאל שנית, אם מונח כהוגן. אז פתחו את המטפחת, ונתגלה שהיה מטבע ממדינת שווייץ.<sup>18</sup>

\* \* \* \* \*

יד עי' בנועם אלימלך פרשת כי תשא ד"ה זה יתנו אהא דאיתא בגמ' איזה בנן של קדושים דלא ידע בצורתא דמטבע. "והטעם כי הצורה של המטבע היא מכבה אור נשמת האדם כאשר יבין מדעתו אם נותן דעתו על המטבע נכבה אור השכל ממנו."

טו אני הייתי בחדר השני וחכינו להתפלל מעריב, ושמעתי איך שהגבאים והרה"צ מקאלוב שאך יצאו מחדר רבינו מדברים מהמאורע.

גיסו ואחותו של הרה"ג הרב חנוך העניך פאדווא שליט"א אב"ד לאנדאן, היו בשעת המלחמה הנוראה בפולין, וכדאגתו על גורלם הלך לרבינו להזכירם שיצאו משם בשלום. ומרם נכנס, אמר לו הרה"צ מבילגוריי (אחי רבינו) שאפשר להכיר מלשון ברכתו של רבינו אם הם בין החיים, שאם מברכם הרי סימנא מילתא לטובה, ואם מברך בכללות על בני ישראל, הרי זה אות להיפוך. וכשנכנס והזכיר את גיסו, אמר רבינו: השי"ת יעזור שגשמע בשו"ט מכל ישראל. וכשהזכיר את אחותו אמר: השי"ת יעזור שתוכל לבוא בקרוב. ועמד הרב פאדווא נרעד ונפחד, ורבינו הסתכל עליו (כי היה חידוש בעיניו שיודע מכלל הג"ל). ולבסוף נתברר שכן היה שגיסו נספה הי"ד, ואחותו חזרה בשלום.





אשת ר' הערשל רעגנבוין ממעליץ<sup>10</sup> חלתה בהמחלה הממארת על החזה ל"ע, ובא הוא לרבינו על יו"ט, וכשנתן שלום והזכיר אותה, פרץ בבכי עד שלא היה יכול לדבר. רבינו בירך אותה, וכשחזר לביתו בישרה לו זוגתו שהוטב לה. וכאשר הלכה אח"כ להרופא לבדיקה, אמר הרופא בהשתוממות שנעשה שינוי לטובה ואינו מבין איך נעלם מחלה כזו בלי תרופות כלל.<sup>11</sup>

\* \* \* \* \*

הרבה מהספרדים באו לרבינו לקבל פני קדשו ולהפקד בישועה. ואמר רבינו, שכשם שהאשכנזים היה להם בעש"ט, כן הספרדים זקוקים לבעש"ט.

טז הוא היה אוסף מעמדות לרבינו, היה דר שנים הרבה בוויען ונסע לאמעריקא לפני המלחמה.

יז שמעתי מבעל העובדא, והוסיף לספר שתדיר זכר רבינו אותה לטובה, כי בכל פעם שבא לרבינו היה שואל בשלומה.







בנש"ק אחד שאל בעצת רבינו אם ישתדך עם פלוני שהיה איש מכובד יותר ממנו. והשיב לו רבינו שיחקור אם פלוני ג"כ יחסן, כי יחסן ראוי שיתחתן עם יחסן. לאחר זמן הזכיר הלה לרבינו שקשה לו למצוא יחסן שמוכן להשתדך עמו, ואז הסכים רבינו להשדוך, ואמר בדרך צחות, שבזמננו מי שיש לו פאות זה ג"כ יחוס.<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

כשהגרמנים ימ"ש"ו נכנסו לעסטרייך ה' הרה"ח המפואר ר' עמרם טויבער ז"ל בפאריז, ושאל את רבינו (שעדיין היה אז בבעלזא) אם לנסוע לאיזה מדינה אחת באירופא או לאמעריקא. והשיב רבינו שאם יכול לעזוב את אירופא יעשה כן.<sup>י</sup>

\* \* \* \* \*

בשנת תרפ"ח-פ"ט גזרה ממשלת פולין שהרבנים צריכים ללמוד שפת המדינה, ונקראה אסיפת הרבנים בהשתתפות בעל ה"חפץ חיים", ורבינו, ובעל ה"אמרי אמת", והחליטו ללכת להשר החינוך

יח עי' בצוואתו של מהר"ם מטיקטין (מובא בסוף ס' נזיר ה') שמזהיר ומצוה את בניו שיזהרו לעשות שידוכים עם מיוחסים כי יסוד ועיקר גדול בעיני אלקים ואנשים לעשות עם מיוחסים בישראל.

יט שמעתי מבעל העובדא.

לפעול שתבטל הגזירה. והציעו העסקנים שהרב מרישא ילך עמהם לדבר ולהמליץ דבריהם להשר, אבל רבינו אמר: הלא הולכים להגיד להם שרב שצריך ללמוד וללמד תורה ולהורות הוראה אינו יכול ללמוד גם שפת העמים, כי אין שני לימודים אלו עולים בקנה אחד, ואם ילך הרב מרישא שהוא רב וגם יודע היטב שפת המדינה, הרי זה תרתי דסתרי, כי אדרבה יהיה להם הוכחה שיכולין להיות רב וגם לדבר שפת הפולנית.<sup>2</sup>

---

כ (כידוע שלבסוף הלכו הצדיקים בעצמם ודיברו בלשון אידיש, ופעלו דבריהם).





כאשר ספרו פעם לרבינו מהר"א מבעלזא על מסור אחד שהלשין על חבירו, אמר רבינו שלא יאמרו בן, כי יהודי אינו מסור, אלא דיבר בקול רם והגיע לאזני הממשלה.<sup>כא</sup>

\* \* \* \* \*

פעם בליל ש"ק קילל המהרי"ד איש אחד מלעמבערג שהיה אז המדובר שיש לו דעות מושחתות. ולבש המהר"א מבעלזא את מעילו ואמר "גוט שבת" והלך לו. ואמר המהרי"ד, שהוא אינו יכול לשמוע את זאת...

\* \* \* \* \*

החסידים היושבים דיברו סרה על סניגור (אדוואקאט) אחד, ורבינו היה מלמד עליו זכות. אמרו לו, והלא הוא מחלל שבת. אמר רבינו: אם כן, באמת הוא בטלן (אזוי, איז ער טאקע א בטלן). ומו"ח זצ"ל הסביר, ע"פ מה שאמרו רז"ל (שבת י:) ששבת הוא מתנה טובה, ולפיכך המחלל שבת בטלן הוא שאינו בוחר בהמתנה טובה.

---

כא ע"י לעיל במערכת הרה"ק מראפשיץ עמוד קמ"ד.





רבינו היה נוהג שהיה פותח בדברי תורה  
מזקנו או מאביו מחמת כיבוד אב ואח"כ הוסיף  
מדיליה.

על הפסוק אנכי לד' אנכי אשירה אומר לד' אלקי ישראל (שופטים  
ה' ג'). ואמר רבינו פירוש נחמד בשם אביו המהרי"ד, על פי העובדא  
שהרה"ק רבי מרדכי מטשערנאבל כשאמר מודה אני לפניך, עמד  
והתבונן, מי הוא ה"אני", ומי הוא "לפניך", וכה עמד וחשב זמן רב.  
ובזה פי' "אנכי לד'", כשאני מתבונן בשפלות אנכי וגדלות ד', "אנכי  
אשירה" (בתמיה), איך יתכן שבשר ודם כמוני אשיר לד' מלך מלכי  
המלכים הקב"ה, והעצה היא "אומר לד' אלקי ישראל", שאכלול את  
עצמי עם כלל ישראל.

והוסיף רבינו מהר"א לבאר בזה רישא דקרא שם, "שמעו מלכים  
האזינו רוזנים", על פי מה דאיתא במס' ברכות (דף ל"ד ע"א) שכל אדם  
משתחוה ד' השתחויות בשמו"ע, והכהן הגדול צריך להשתחוות בכל  
ברכה, ומלך כיון שכרע שוב אינו זוקף, ופרש"י כל מה שהוא גדול  
ביותר צריך להכניע ולהשפיל עצמו. ואמר רבינו, דלפי זה יש לומר  
שהעצה להכלל בכלל ישראל נחוץ ביותר למלכים, כי הם צריכים  
השתדלות טובא להיות נכנעים ולדעת שמצד עצמם אינם ראויין לשיר  
כי אם ע"י שכוללים את עצמם עם כלל ישראל, אבל פשוטי העם אינם

צריכים לחשבון הזה, כי בין כך יש להם רוח נשברה ויודעין שאין להם שום חשיבות מצד עצמם כי אם בזה שהם חלק מכלל ישראל. וזה כוונת הכתוב: "שמעו מלכים האזינו רוזנים", פי' האנשים חשוכים דייקא, אנכי לד' וגו', שיתבוננו לראות שצריכין להכלל עם כלל ישראל, כדברי המהרי"ד.<sup>22</sup>

\* \* \* \* \*

בקידוש לבנה אומרים, תנא דבי ר' ישמעאל אלמלי לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים, אמר אב"י הלכך צריך למימרא מעומד. וביאר רבינו קשר הדברים, דהנה יש להסתפק אם קידוש לבנה הוא ברכת השבת, או ברכת הנהנין על מה שנהנין בלילה מאור הלבנה.<sup>23</sup> ואיכא ביניהו שברכת השבת צריך לאומרה מעומד,<sup>24</sup> וברכת הנהנין אומרים מיושב. ומדתנא דבי ר' ישמעאל שדי לברך פעם אחת בחודש, יש להוכיח שהוא ברכת השבת, כי ברכת הנהנין חייבין לברך בכל פעם שנהנין,<sup>25</sup> ומובן ההמשך אמר אב"י לפיכך צריך למימרא מעומד, פי' כדן ברכת השבת.

\* \* \* \* \*

בהגדה של פסח. חכם מה הוא אומר וכו'. וידוע קושית המפרשים מה בין שאלת החכם לשאלת הרשע, והלא כשם שהרשע שואל, "מה"

כב בני היקר הרב רבי לייבוש שליט"א [תותני כ"ק אדמו"ר הגה"צ שליט"א] כתב לי ד"ת זאת כשלמד בא"י בישיבת הרה"ק מבעלזא.

כג ע"י תוס' פסחים דף נ"ג סוע"ב ורא"ש פ"ח דברכות סוף ס"ג ורמב"ן שם סוף המס' ובחי' הרא"ה שם עמוד קס"ז וריטב"א שם דף נ"ג ע"ב, וחי' הר"ן פסחים דף נ"ד ובכלכו הלכות הבדלה לענין ברכת בורא מאורי האש והוא הדין נמי לענין ברכת הלבנה.

כד כמ"ש בסידור ריעב"ץ בהקדמה לברכת השחר. ועי' בפמ"ג סימן תל"ב במ"ז סק"ג, ובפתיחה כוללות הלכות ברכות אות י"ח.

כה כמ"ש תוס' ורא"ש ורוב הראשונים הנ"ל דמזה ראי' דברכת האש לא הוה ברכת הנהנין.

העבודה הזאת לכם, כן החכם שואל "מה" העדות וגו' אשר צוה ה' אלקינו אתכם. ואמר הרה"ק מהרי"ד, שפלא מה בכלל קושיתם, והלא ההבדל ביניהם מבואר בקרא, כי בהחכם כתיב (דברים ו' כ') כי ישאלך בנך מחר לאמור מה העדות וגו', היינו ששואל ורוצה לדעת תשובה לשאלתו, אבל אצל הרשע כתיב (שמות י"ב כ"ו) והיה כי יאמר"ו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם, פירוש שהוא אומר ואינו רוצה לשמוע תשובה, ולכך נקרא רשע.<sup>12</sup>

והוסיף רבינו מהר"א שלפי זה יש לפרש מה שנאמר בתשובת החכם, ואף אתה אמור לו "כהלכות הפסח" אין מפטירין וכו', שלכאורה תיבות כהלכות הפסח מיותר. ויש לתרץ בהקדם מה דאיתא בהוריות (דף י' ע"ב) אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, מה דכתיב (הושע י"ד י') כי ישרים דרכי ד' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם, משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה "צדיקים ילכו בם", וזה שאכלו לשם אכילה גסה "ופושעים יכשלו בם". נמצא ששייך לקיים מצות הפסח כחכם או כרשע. וזה כוונת בעל ההגדה ואף אתה "אמור לו", באמירה רכה, "כהלכות הפסח", כלומר שכשם שבעשיית קרבן פסח שייך להיות צדיק ורשע, כן הדבר באופן השאלות שייך להיות צדיק ורשע כנ"ל, ומחמת שהתנהג כצדיק בשאלתו משיבין לו כהוגן, אבל להרשע שאין בדעתו לקיים מצות ד' מקהין את שינוי, אף על פי שלפי הנראה גם הוא שואל אותו שאלה.<sup>13</sup>

כו כן איתא גם בזכח פסח לאברבנאל, אבל כבעלזא לא למדו ספרי חקירה.

כז שמעתי מהגה"ח ר' יצחק אויסנבערג ז"ל.





הגה"ק מציעשנוב הפליא מדותיו של רבינו בעודו בימי חורפו, ואמר: אם עיבד את עצמו (פי' שלא נולד בן אלא הגיע למדרגותיו על ידי יגיעה) אז הוא חד בדרא.<sup>כ</sup> רבינו גופא היה אומר על עצמו שהוא בעל רחמנות, והוסיף שבמדה שנוולד האדם עמה רשאי להתפאר ואין בזה משום גאות.<sup>כב</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו התאכסן פעם אצל איש אחד, והבעל אכסניא רצה שרבינו יאכל, אבל רבינו סירב לכל הפצרותיו. עלה בלבו של בעל האכסניא להזכיר את הגמ' (פסחים פ"ו ע"ב) כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה. חייך רבינו וסיפר שאצל הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן היה מעשה כעין זה שבעל האכסניא ביקש איזה דבר ממנו והזכיר את הגמרא הנ"ל, ואמר לו רבי מאיר'ל: אתה אינך בעל הבית שלי...<sup>ל</sup>

\* \* \* \* \*

כח שמעתי ממור"ח דצ"ל.

כט ע"י תוס' מגילה דף כ"ה ע"א ד"ה הכל, וחומת אנ"ך להחיד"א סופ"ט דספר ירמיה.

ל עיין חולין דף מ"ה ע"א אתיקורי אתיקרו בי, וברש"י: "נכבדין הם במה שאני סועד אצלם והנאתם היא ואין זו מתנה". וע"ע תו' ר"י החסיד ותו' הרא"ש ורשב"א וריטב"א ברכות דף מ"ו ע"א גבי בעה"ב בוצע, דמי שעושין הסעודה לכבודו חשיב בעה"ב, ועי' שו"ע הרב סימן קס"ז ס"ט.

בשנה הראשונה או השני' לביאתו של רבינו לא"י, אמר בליל התקדש חג בשעת עריכת הסדר: הע' שרים עומדים ופניהם כבושים למטה, וצריכין לתת דין וחשבון על מה ששתקו והניחו שיתרחש מה שאירע... (פי' החורבן במלחמת העולם השני', ואף שכן היה צריך להיות, ומי יבין את דרכי ד', מ"מ הם סייעו בדבר ע"י שקטרגו על ישראל ולא למדו עליהם זכות).<sup>א</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו אמר לאחר שהתעסק בדבר איזה שידוך שעושה דבר גדול. והוסיף שגם המהרי"ל היה שדכן ומוזה התפרנס. והגם שהמהרי"ל ידע לכוון את השידוכים עפ"י רוח הקודש, עכ"ז הוא דבר גדול.<sup>ב</sup>

\* \* \* \* \*

כשהיה רבינו בבעלזא לפני המלחמה אמר שבזמנינו נסיון העוני קשה יותר מנסיון העושר.<sup>ג</sup>

לא ע"י ברמב"ן בראשית ט"ו י"ד, ע"ש.

לב ע"י מהרי"ל הלכות חנוכה: "מהרי"ל לא היה נהנה מנכסי אשתו בחייה פרוטה, ולא היה סועד עמה, רק פרנסי המדינה היו מספיקין לו נכסים להספיק בהן לומדי ישיבתו, ומחיית הרב לגופו הרוב היה שכר שדכנות, שהיה כותב ושולח מכתב ידו בכל המדינה לזווג בתולות ונערים, כי כל הארץ היו מקשיבים לו".

לג (ו"ל כ"ק חו"ז הגה"ק זצוק"ל בהגהותיו על הפ"י טיול בפרדס על ספר אגרת הטיול: ושמעתי בשם מרן הגה"ק מבעלזא מוהר"ר אהרן זיע"א, שאמר כשהי' בבעלזא לפני המלחמה, שבזמננו הנסיון העוני יותר קשה מנסיון העושר. וכן ראינו בעינינו במדינת גאליציע, שהעשירים כשהי' חסידים ויראי חטא, הי' להם כת וזכות לגדל בניהם ובנותיהם לתורה ולמצוות, וכו', כי נסיון העושר הוא כמו שאמרה תורה (דברים ח' י"ד) ורם לבבך וכו' כי השוטה אינו חושב מה יהי' למחר, והוא דומה להארי שמתגאה בשעה שאוכל בשר (עי' ברכות ל"ב ע"א) אמנם אם זוכה העשיר להתכונן ולזכור מה שרואה עיניו כמה וכמה עשירים שהי' לפני שנה נכבדים מאוד, והיום המה בזוים מאוד, ובצירוף האמונה בהשי"ת ותורתו, אז יוכל העשיר להיות צדיק, עכל"ק).





רבינו אמר הטעם שהוא מאחר להתפלל הוא משום שהוא חולה מעיים, ואינו יכול להתפלל במוקדם יותר.<sup>לד</sup>

\* \* \* \* \*

בקיץ שנת תשי"ז נסע רבינו מתל אביב לירושלים, וכמה אנשים ובתוכם מו"ח זצ"ל נתלוו אתו, ונעצרו ב"מוצא", ומעמו שם מזונות וי"ש ואח"כ נסעו הלאה. והתפלל אז רבינו מנחה בישיבה בתוך האוימא.<sup>לה</sup>

\* \* \* \* \*

רבינו הקפיד שלא לשתות מכלי שנשתמשו בו לנמילת מים אחרונים עד שישטפנהו שבע פעמים (כמו שהיה מקובל מאבות<sup>ק</sup>). ובא"י

---

לד ע"י בשו"ע ריש סימן ל"ח, וסימן צ"ח ס"ב, וע"י ברכות דף כ"א ע"א ושו"ע או"ח סימן ק"ז. וע"ע בהדרת קודש להגה"ק מנאסאד (עמוד מ"ח) שהגה"ק משינאווא אמר על בעל דעת קדושים שהתפלל במאוחר, דאולי התפלל הראשונה לשם מנחה, ושני' לשם תשלומי שחרית. לעומת זה אמר הגה"ק מנאסאד בשם הרה"ק מהר"מ מדעש זצ"ל ללמוד זכות על המאחרין זמן הפלה דאם קרא ק"ש שוב לא הפסיד, עפ"י דברי החו"ד בסי' ק"י בקונטרס בית הספק, דכל הברכות שאסור לאמון לבטלה היא רק בדרך חיוב, אבל לא כשאומרים בדרך גדבה כמו שמותר להתפלל בתורת גדבה.

לה כמש"כ בשו"ע או"ח סי' צ"ד סעיף ד'.

הוסיף להחמיר לשוטפו י"א פעמים. ולכן לא נטלו חסידי בעלזא את ידיהם בכלי שתייה כי אם בצלוחית (פלאש), אבל רבינו עצמו נטל ידיו מכוס של זכוכית (גלעזל).

\* \* \* \* \*

רבינו היה שואל להנוכחים אפילו בנוגע לברכה ראשונה אם כמות המאכל ראוי לברכה, כי חשש לדעת הראשונים דס"ל דבעינן כזית אף לברכה ראשונה,<sup>ל</sup> ולדעת רבינו יונה (דף כ"ז מדפי הרי"ף והו"ד נב"י ר"ס ר"י) מברכין על פחות מכזית ברכת שהכל.<sup>ל</sup>

\* \* \* \* \*

פעם הכריז הגבאי דבר מה והזכיר "שבת", וצוה לו רבינו לחזור להבימה ולהכריז שנית ולומר "שבת קודש", ולא סתם שבת, (כי כל השבוע נקרא שבת ויום השביעי הוא שבת קודש).<sup>ל</sup>

\* \* \* \* \*

לז ע"י בב"י ר"ס ר"י שמביא את הכלבו סכ"ד בשם רב אחא משבחא דעל פחות מכשיעור אין צריך לברך אפי' שהכל, והו"ד גם במהר"ם חלאווה פסחים דף ק"ז ע"א. וכע"ז במאה שערים לרי"צ גיאת ה' קידוש (ד"ז) בשם רב סעדי' גאון לעניין שתי' דאין מברכין על פחות ממלוא לוגמי' ע"ש, ועי' במור וקציעה סר"י בקונטרס לחם לשובע דמסייע שיטת ר"א גאון.

לז ע"י לעיל מערכת מהרי"ד מבעלזא עמוד ש"א, וע"ע בשו"ת אמרי כהן סי' ח' וז"ל: לאשר שבאחד השיחים שעם מעכ"ג הי"ו בבעלזא שמעתי מפי מעכ"ג שהתפלא בד"מ ששמע מאת כ"ק מרן אדמו"ר הקדוש שליט"א שאמר בעת הנתינה בעש"ק לטעום דגים שיש בו שיעור לברך, ומשמעות ד"ק הי' על הברכה שלפני' היינו שיי"ב שיעור לברך ברכה שלפני', והתפלא דהא קי"ל דברכה שלפני' א"צ שיעור כלל, וצריך לברך אפי' אכ"ש, עכדמעכ"ג. ועיי"ש שיישב את מנהגו של הרה"ק מבעלזא.

לח ע"י זוה"ק פ' יתרו דף צ"ב רע"א מאן דאדכר שבת בעי לקדשא ליה. ועי' בהגהות מהרצ"א שם, וז"ל: כפי הנראה, כשאומר ומזכיר "שבת", צריך לומר "קודש".

הרה"ק מהר"א מבעלזא חשש מאוד בשבת קודש בהשיעור של "יד סולדות בו", וכשאכל המרק בליל ש"ק לא טבל החתיכות של חלה בהמרק לפני שהכניס אצבעותיו לתוכו להרגיש אם נצטנן כל צרכו, וחזן מזה צוה אח"ז להגבאי שאף הוא יכניס אצבעו בהמרק כדי להרגיש את שיעור חמימותו. ואכן בשעת אכילת המרק כבר יצא מחשש דחשש של יד סולדת בו.

\* \* \* \* \*

והנני להעתיק קטע מתוך תשובה ארוכה וערוכה בכתי"ק מכ"ק חו"ז הגה"ק זצ"ל, בו מביא מנהגים שנהגו בבעלזא, וזל"ק:

"... ומכל מה שכתבתי נתישב לי מה שסיפר לי ידידי החריף מהרי"ב שליט"א, שבעת שהי' דירתו בא"י ונעשה בנו יחי' בר מצוה ביום ש"ק, ובנו נולד ביום אחר צהרים, ושאל לרבינו הקדוש מוהר"ר אהרן זצ"ל רב דבעלזא יצ"ו, והשיב דבסעודת ליל ש"ק לא ישוב בנו עם המסובין בכדי שלא יכבדו אותו בברכת הזמון. ועל דבר העלי' לתורה בשחרית, ישאלו להחסידים איך הי' נוהגין בבעלזא, ובסעודת שלש סעודות יברך ברכת הזמון, ע"כ תשובת ארמו"ר הקדוש מבעלזא זיע"א. ואחר השאלה להחסידים נודע שבענין העלי' לתורה בשחרית לא הי' מקפידים בבעלזא על מעל"ע בשעות.

ונלע"ד משום דמצד הדין גם קטן יכול לקרות בתורה, כמבואר בש"ע רפ"ב סעיף ג', אלא דרבינו המג"א כתב שם דעכשוי' נוהגין שאין נותנים עלי' לקטן אלא מפטיר. (אמר המלקט, יט במקומינו במערב גאליציע לא ראיתי שיעלה קטן מפטיר).

אמנם ידידי הנכבד מהרי"ב שליט"א סיפר לי שהנהגה הוא נעשה בר מצוה ביו"ט הראשון של פסח ושאל לרבינו הקדוש מרן מהרי"ד מבעלזא זצ"ל, ואמר לו שיתחיל להניח תפילין ביום

י"ד ניסן ובליל הסדר יברך ברכת הזמון, והנה הוא לכאורה  
סתירה למעשה הקודם.

העולה מכל מה שכתבתי דלפי דעת רוב הפוסקים מחויב  
תיכף בלילה בכל מצות האמורות בתורה, אפילו נולד ביום,  
אמנם הסעודה שעושים להדרשה שדורש הבר מצוה והנער  
הדורש מברך ברכת הזמון, ראוי ונכון לכתחלה לעשותו ביום,  
בכדי שיהי' להנער י"ג שנים בשלימות מעל"ע בשעות ....

\* \* \* \* \*

וגסיים מערכת הרה"ק מהר"א מבעלזא בקטע ממכתבו של כבוד  
קדושת חו"ז הגה"ק זצוק"ל, וז"ל:

ועל פטירת רבינו הקדוש מבעלז הכ"מ זצ"ל זכותו יגן  
עלינו ועל כל ישראל, מה נאמר ומה נדבר, הנה חז"ל אמרו:  
סלוקן של צדיקים כשריפת בית המקדש, ויעיון בחומש דברים  
קפיטל י' פסוק ז' ברש"י, ויה"ר שהאלפים ורבבות דמעות  
רותחות שגשפכו על פטירת צדיק הדור רבן ומאורן של ישראל  
רבינו אהרן בן רבינו מהרי"ד מבעלז זכותם יגן עלינו ועל כל  
ישראל, שהדמעות אלו יעוררו רחמי שמים ויבוא משיח בן דוד  
בקרב בימינו לגאלנו בחסד ורחמים, כמו שאמר כמה פעמים  
הרב זצ"ל, וגם חותני הה"צ שליט"א שמע מפני הקדוש בקיץ זה  
בשבועות או בשבת אחר שבועות, שאמר בזה הלשון, שיש בכל  
דור יחידים שיש להם כח להביא משיח, אמנם צריך להתפלל  
שיהי' בחסד וברחמים, עב"ד הקדושים, והנה חז"ל אמרו גדולים  
צדיקים וכו'.

מ נדפס ב"כתבי קודש" מכ"ק חו"ז הגה"ק זצוק"ל, מכתב מ"ה, שי"ל ע"י  
ש"ב האברך היקר הר"ר נפתלי אלימלך רייך שליט"א.  
מא וז"ל עה"פ ומן הגדגדה: קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כיום  
שנשתברו בו הלוחות.



וראה זה דבר חדש כת"י מרשימת התומכים ששלחו מעמדות מאמערקא לרבינו מהר"א לא". ובסופו ח"ק שכתב בזה"ל: "דברי ידידכם הרו"ש ומכרכם בכ"ט הק' אהרן מבעלזא". בין התומכים נמצאים רבנים מפורסמים: הרה"צ מצעהלים, הרה"צ ר' חיים הלברשטאם משטחוב, הרה"צ מאמאטיקוב, הרה"צ ר' משה גיישלאס מסערדעהעל, ועוד, וצ"ל.

---

כת"י הזו הגיע לידינו ע"י ידידנו הרה"ג ר' ירמיה מנחם כהן שליט"א דומ"ץ בקהלת "שומרי הדת" אנטווערפן. זכרה לו אלקי לטובה על נדבת לבו הטוב.



## הרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל

### ותולדותיו הקדושים

סיפר לי הרה"ח ר' יוסיל דייטשער נ"י ששמע מהרה"ק ר' פייוויש יאברובער זצ"ל שכשנסע חתנו של הרה"ק שר שלום מבעלזא, הרה"ק ר' איציקעל מבראד זצ"ל לקנות זכוכות בעבור הבית מדרש כידוע, הי' אצל הרה"ק ר' מאיר'ל מפרעמישלאן אמר לו הרה"ק, לחותנך יש לו נשמת רבינו תם, סימן יש לך שהספר תורה בבעלזא מונחים ולא עומדים כשיטת רבינו תם, כשהגיע לבעלזא סיפר לחותנו מה שאמר ר' מאיר'ל, אמר הבעלזער רב ס'איז אמת, נשמת ר"ת אויך.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מספרים בבעלזא שפעם אחת הי' הרה"ק מהר"ש מקאמינקא בבעלזא אצל הרה"ק מהר"ש ואמר אז הרה"ק מבעלזא תורה שאף א' לא הבין מה שאמר, שאלו החסידים מהקאמינקער רב שיסביר להם כוונת הרה"ק מבעלזא, אמר להם הקאמינקער רב, הרב אמר עשירית חלק ממה שהשיג, ואני הבנתי עשירית חלק ממה שאמר, ואם אגיד לכם אז אומר לכם עשירית חלק ממה שהבנתי, ומה ישאר מהתורה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שכשלמד מקוואות אצל הגאון מטארניפאל זצ"ל סיפר הגאון מטארניפאל שהרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל השתדל שייבנו מקוה ואחר כך כשהלך להכשיר המקוה רצה שגם הרה"ק מקאמינקא יהי' בשעת מעשה, ובא הרה"ק מקאמינקא, ואמר הגאון שלא הכשירו אז המקוה כמו עכשיו שמכשירין על ידי חלב, רק על ידי חול, והרה"ק מקאמינקא רצה לראות אם החול היא מופח על מנת להטפח לקח מלא

## קע שיח הרה"ק מהר"ש מבעלזא זקנים

חפניו חול והסתכל אם לחה היא וזרקה בחזרה להמקוה, אמר לו הרה"ק מבעלזא קאמינקער רב איר האט מיר גע'פסל'ט די מקוה, והוסיף הגאון שיש לפרש כוונת הרה"ק לפי שיטת ר' אליעזר במשנה מקוואות פ"ב מ"ד שאומר שרביעית מים שאובין בתחלה פוסלין את המקוה (הגם שאין הלכה כן) והוא לקח בידיו, שאנחנו טמאי מתים ואפשר לקח רביעית על כן פסל המקוה, וסיים הגאון אזוי קוקט אויס אז מ'פארט צו א רבי'ן וואס קען לערנען, אלעס וואס ער זאגט און וואס ער טוט טרעפט מען שטיין.

\* \* \*

סיפר לי חסיד אחד ששמע איש מפי איש מהרה"ק ר' איציקל מסטיטשיין זצ"ל שעמד בשעת מעשה כשאביו הרה"ק ר' משה'לי ראזוידאווער זצ"ל שאל להרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל אם הוא אמת שבשעת אמירת הודו במנחה בערב ש"ק יש להצדיקים עליית נשמה אמר לו מהר"י עך ווייס נישט אמנם אספר לכם עובדא פעם אחת לפני שהתחיל אבי לומר הודו בערב ש"ק חיפש אבי איש אחד ושאל אותו מה הי' עם איש פלוני מעירו, סיפר לו שציער לתלמידי בעל שם טוב אמר אבי, וויל איך נישט וויל איך נישט, הודו לה'.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ מנאראל שליט"א, שפ"א בא איש אחד מעיר לאטיפאן לבעלזא להרה"ק מהר"ש ואמר להרה"ק, כבודו יושב בכבודו של עולם ולא איכפת לי' כלום שהרה"ק מרוזשין יושב בקרימינאל, אמר לו הרה"ק והראה על עינו איך האב שוין אויסגעוויינט איין אויג בעבורו וסיים להאיש, אתה עזות פנים, ונסע לביתו ונעדר ר"ל אחר ד' שבועות.



## הרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א ששמע מרבו ר' שלום פוילישער ז"ל, שהרה"ק מרן מהר"י אמר אחר ר"ה בשנת תרט"ו אחר הסתלקות של מרן מהר"ש בזה"ל, דער מאמע ז"ל האט מיר איבערגעגעבן די רביסטעווע ערב ר"ה אין די מקוה.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א, ששמע מהרה"ק מהר"א שאמר יש שני חלקים ברוח הקודש, א' הוא תפיסת מחשבה, און דער רעכטע רוה"ק (רוה"ק האמיתי), תפיסת מחשבה האט דער זיידע ז"ל (מהר"י) אייביג געהאט, ער האט געהאט דעם רעכטן רוה"ק אויך.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ מטענקא שליט"א, שאבי זקינו הגה"צ ר' יצחק אייזיק אב"ד נירעדהאז זצ"ל, רצה בימי זקנותו ליסע לארץ ישראל על כן נסע להרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל בכדי להפרד מעמו, הי' שם על שבת קודש ואחר שבת נכנס להרה"ק ואמר לו שרוצה ליסע לארץ ישראל אמר לו הרה"ק איילט אייך נישט איך וויל אויך פארען אונז וועלן מיר פארען צוזאמען, זה הי' בשנת תרג"ד, קצת זמן אחר כך בי"ט שבט נסתלק זקינו ובכ"ג שבט נסתלק הרה"ק, [ועיין בערוגת הבושם פרשת תצוה בהספדו של הרה"ק מהר"י מונה גם הגאון הצדיק ר' יצחק אייזיק שגם הוא נסתלק].

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' אלעזר דוד פרידמאן שליט"א, ששמע מהגאון ר' צבי קינסטליכער ז"ל, רב דהערמאנשטאט-סעבין, שכשלמד אצל השבט סופר בפרעשבורג בא פעם הרה"ק מהר"י מבעלזא לעיר הבירה ווין, ועיר

## קעב שיח הרה"ק מהר"י מבעלזא זקנים

ווין אינגה רחוקה מפרעשבורג על כן נסעו קבוצת בחורים לקבל פני הרה"ק, ובתקופה ההיא בא איש א' לפרעשבורג ולא דיבר בלע"ז רק בלשון הקודש, ועשה רושם עז על אנשי העיר, והחזיקו אותו לאיש מורם מעם, וגם האיש הנ"ל נסע עמם לוויין, כשהגיעו להרה"ק קיבל אותם הרה"ק באהבה גלויה ולהאיש הנ"ל לא פנה כלל, ואפשר לא נתן לו אפילו שלום, לבסוף נתגלה שהאיש הי' צבוע וגנב מהאכסניא שלו וכדומה.

\* \* \*

שמעתי מכ"ק אדמו"ר מטשערנאבול בא"י שליט"א, שמעתי מהרה"ח ר' ישראל אברהם ע"ה (הוא זכה להכיר ששים צדיקים ואמר שאביו ע"ה נסע למאה בעלי רוח"ק) שנסע ג' פעמים על ראש השנה לבעלו להרה"ק מהר"י זצ"ל, ובאחד מהפעמים כשכבר עמד הרה"ק מוכן לתקוע התקיעות (נכנס עם חבילה שופרות) והתחיל לתקוע, נתעכב ולא הצליח לתקוע, ונסה פעם אחר פעם ונתעכב, הוציא הרה"ק אנחה עמוקה מפיו הק' אז עם האט א' יעדן דורך גענומען (היו שם אלפי אנשים) אח"כ לפי השגתי (כך התבטא ר' ישראל אברהם) הי' גשמעים קולות כמעמד הר סיני.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שמעתי מהרה"ח ר' יצחק אייזיק אייזען ע"ה, ששמע מאיש חסיד א' שגר בירושלים, שנסע להרה"ק מצאנו ואחר ההסתלקות של הרה"ק נסע לבעלו להרה"ק מהר"י, ומצאנו הי' רגיל לשמוע תפילות בהתלהבות ורצה לשמוע איך שהרה"ק מבעלו מתפלל, בשבת קודש התפלל הרה"ק מוסף לפני העמוד, ולא שמע אותו התלהבות ששמע בצאנו, אמנם אחר התפלה כשהלך לומר להרה"ק שבתא טבא, ראה איך מהשרוולים של הרה"ק נזל מים של זיעה, שהי' אפשר למלאות שני בלעכין עם מים, חשב, זה הוא רבי, אם יכול לעצור עצמו כל כך.

\* \* \*

## שיח הרה"ק מהר"י מבעלזא זקנים קעג

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מהמבשלת אצל הרה"ק מהר"י מבעלזא, שאמרה, כשהרה"ק מהר"י (ואמרה, כשהר"ר' יושע) עבר דרך הבית תבשיל, מהצד, נפל פחד על כל הנשים והפסיקו מלדבר א' לחבירתה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הרה"ל, שהרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל שלח פעם שליח א' שילך לציון של אביו הרה"ק מהר"ש ואמר לו בזה"ל, לך אמור לאבי ז"ל שבזמנינו אינו כבזמנו, בזמנו ארך כמה שנים עד שא' נעשה לאפיקורס, אמנם היום קונים ביכעל פאר א פאר גרייזער וקורים הביכעל ונעשים תיכף לאפיקורס. (שלח להודיעו שיעזרו לו במלחמתו נגד המשכילים).

\* \* \*

עוד סיפר לי הרה"ל, שבבעלזא סיפרו שהרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל אמר מיין קידוש און תקיעת שופר הערט מען אין ארצות המערב.

\* \* \*

עוד סיפר לי הרה"ל, שהגאון מפראביזשנא זצ"ל אמר לו שהרה"ק מהר"י מבעלזא אמר אם לא מבינים הפרי מגדים אז יניח כעת הקטע הזאת ובמשך הזמן כשיתוודע לו עניני הוראה יבין הפרי מגדים שהניח (ווען ער וועט ווערען באקאנט מיט די עניני הוראה וועט זיך עס פארשטיין).

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' שאול דוד עסטרייכער שליט"א, ששמע מהגאון מטארניפאל זצ"ל שחותנו הגאון מיאכרוב הי' נוסע לרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל, אחר פטירת הרה"ק המשיכו החסידים לנסוע לרה"ק מהר"י, אמנם חותנו לא נסע והרבנית הפצירה בו שיסע ואמרה לו כל אחד נוסע למה אין אתה נוסע, אמר לה אחר כמה הפצרות, אסע אליו ואראה אם יכבדו אותי שם יותר ממה שהיו מכבדים אותי אצל אביו

## קעד שיח הרה"ק מהר"י מבעלזא זקנים

הק', אזי לא אמשך לנסוע, אמנם אם לא יעשו עסק ממני רק כמו אצל אביו אז שם מקומי, נסע ולא כיבדוהו יותר מהרגיל והמשיך לנסוע להרה"ק מהר"י.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ מנאראל שליט"א, שלהרבנית הצדיקת איידילע בת הרה"ק מהר"ש בא פעם א' והזכיר חולה שהתחיל לרוק דם, והדר. אמר שהריאה שלו נבקעה וח"ו לא יחי', אמרה לו כך אמר הרה. אמור לו שהוא ע"ה, ואינו יודע שלהלכה כל זמן שלא ניקב עד הסמפונות אינה טריפה, אח"כ נתרפא אותו האיש.

## הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל

סיפר לי הרה"ג ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א ששמע מבנש"ק אחד שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל אמר לו, יעדער איד וואס לערענט א בלאט גמרא איידילט עם אים אויס, אבער אז א בנן של קדושים נעמט זיך צו די גמרא איידילט עם אים אויס אן א שיעור.

\* \* \*

שמעתי מהרה"צ ר' יחיאל לייפער שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' סענדר אשכנזי ע"ה, ששמע פעם מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל שאמר בעת עריכת שלחנו המהור, שאיתא בזוהר הק' סוף פרשת וארא, דארבע מאה שנים ביקש הממונה דישמעאל שהשי"ת יתן שכר לישמעאל בעבור שמל, ואומר הזוה"ק מה עשה הקב"ה, ארחיק לבני ישמעאל מדביקותא דלעילא ויהיב להו חולקא לתתא בארעא קדישא וכו', ואינון יעכבון להון לבני ישראל לאתבא לדוכתייהו עד דישתלים ההוא זכותא דבני ישמעאל.

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קעה

כשגמר הרה"ק לומר דברי הוזה"ק הנ"ל, התלהב והרים ידיו הק' וצעק רבנו של עולם העלף אז דער שכר פון ישמעאל זאל זיך שוין ענדיגן.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטיינבעל שליט"א, בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, על הפסוק ימים יוצרו ולא (והקרי הוא ולו בוא"ו) אחד בהם, אמר הרה"ק דרש"י אומר הפירוש הראהו ימים העתידים להבראות ולחלקו בירר אחד, יום הכיפורים לסליחה, ודייק הרה"ק אם כן למה כתיב אחד בהם, הוי לי' לכתוב ולו אחד מהם, ותירץ בהקדם דברי בעל שם טוב שאמר שהקדושה מהימים נוראים סובב בכל השנה, ובכל יום יוכל כל איש להתעורר ולדבק בהקדושה זאת, ולפי זה אמר הרה"ק מדויק היטב ולו אחד בהם, שקדושת יום אחד היינו יום כיפור הוא בכל הימים של כל השנה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל לא הסכים שבבית המדרש ישתמשו בלעקטור ואמר שני טעמים לזה, אחד, דגם בהטומאות שלהם משתמשים בלעקטור וכל הלעקטור מחוברים, ואינו רוצה שהבית המדרש יהי' מחובר עם הטומאה להבדיל. שנית, אמר הרה"ק שאיתא בספרים, שגשמות מגולגלין ר"ל כמה פעמים בבהמות, ועל ידי זה שאוכלים הבהמה לכבוד שבת או שאוכלים להתחזק גופו לעבודת ה' נתקן הגשמה, וטען החלב דחלק הבשר אוכלים אמנם החלב או מוכרים אותה לעכו"ם או זורקים אותה לאשפה. ענו לה, שידליקו נרות מהחלב בבתי מדרשים ובני ישראל יתפללו לאורה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מרבו ר' שלום פוילישער ז"ל, שבשנה האחרונה של מרן הרה"ק מהרי"ד זי"ע במשך כל הימים נוראים לא שינה

## קעו שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

מרן כלום, ממנהגו בכל שנה, אמר כל התהלים ביום ראשון של הסליחות התפלל מוספין ר"ה ויוה"כ לפני העמוד, בעת אמירת הושענות נשאוהו על הכסא סביב הכימה הניח בעצמו הסכך וכו', אחר סוכות באו אנשים אליו עם פתקאות, אמר אז הרה"ק בזה"ל, (ורכו הי' ג"כ אז בשעת מעשה) גלייבטס מיר די אלע עבודות פון די גאנצע הייליגע טעג איז מיר גרינגער ווי נעמען איין קוויטעל, והסביר תיכף הטעם מפני שכל העבודות כתוב בשו"ע, ודבר שכתוב בשו"ע דארף נישט זיין פאר א איד שווער, אבער קוויטלעך אפשר איז דא נאך צען אידן וואס נעמען קוויטלעך.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מרבו ר' שלום פוילישער ע"ה, שפעם בליל יוה"כ אחר התפלה הניח עצמו מרן מהרי"ד על הקנאפע ודיבר עם האנשים שהיו שם בד"ת, פ"א דיבר מקדושת הכהן גדול ומגודל דביקותו, פירש המשנה ביומא פ"א מ"ד, כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשתה, ערב יוה"כ עם חשיכה לא היו מגיחים אותו לאכול הרכה, אמר שכל ז' הימים לא היו מונעין לא היו צריכין למנוע ממנו המאכל, והוא לא אכל מעצמו, אמנם בערב יוה"כ כבר יצא מהחושים אז היו צריכין לשמור אותו מהמאכל.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שבשנה האחרונה של הרה"ק מהרי"ד עלה בדעתו לצייר הבית הכנסת אמרו אז דזה סגולה לאריכות ימים, ורצה שהצייר יהי' ירא שמים, ומצאו אז איש אחד שהי' לו זקן ובא לבעלו, והרה"ק אמר לו שרוצה לצייר כמו שמים' פה יהא נראה כשקיעת החמה, ופה יהא נראה כמעונן וכדומה, ואיש הנ"ל התחיל במלאכתו, אמנם הי' צריך לעלות על סולם גבוה אמר פעם להרה"ק רבי בכל עת שאני עולה על הסולם אני אומר וידוי, כששמע הרה"ק נרעד לשמוע דברים כאלו וצוה

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קעז

תיכף להפסיק המלאכה ושילם לו ההוצאות עם עודף ופטרוהו לשלום, אז כשלא הי' להרה"ק ברירה אחרת הביאו אנשים ציירים אנשים פשוטים והתחילו לצייר, ומפעם לפעם העיר אותם הרה"ק איך לצייר והם צייתו לדבריו הק', אני זוכר פעם שבא הרה"ק להביהכ"נ הובילו אותו על כסא וישב שם בידיו הק' זה על גבי זה והסתכל על הגג איך שציירו והעיר כמה הערות.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' מרדכי גרובער ז"ל, ששמע ממו"ר מקאלוב שבשעת המלחמה הראשונה כשהגיע הרה"ק מהרי"ד מבעלזא לראצפערט בליל שישי ושמע מו"ר שהגיע הרה"ק נסע תיכף מקאלוב לקבל שלום, וכשהגיע מו"ר לראצפערט ונתן שלום ראה שהרה"ק הי' מאד אויסגעמאטערט, ושמע מהרה"ק בזה"ל מלטולא דגברא קשה מדאיתתא, למה עשה הקב"ה שהייתי מוכרח למלטל עצמי כל כך (עיין במדור של הרה"ק מקאלוב שהמשיך בדיבורו ואמר שנתתרץ לו למה הוצרך למלטל עצמו), אח"כ אמר אני קרוב למקום קדוש לקאלוב ובאמת הייתי צריך ליסע תיכף לקאלוב רק אין לי כח על כן אתן לכבודו פתקא וכשיסע מיד בחזרה לקאלוב יסע להציון של הרה"ק ר' אייזיקעל מקאלוב זצ"ל ויניח הפתקא על הציון.

מו"ר לקח הפתקא ולמחרתו השכים בבקר כשעה חמש והלך להציון, וכשהי' קרוב להציון ראה מרחוק נוסע מרכבה נכבדה רתום לב' סוסים וממהר מאד לצד הציון, חשב מו"ר מי יכול ליסע כעת בזמן השכמה מסתמא הגראף המשוגע, אח"כ כשהתקרב המרכבה ראה שהרה"ק מבעלזא יושב שם, אמר לו הרה"ק בזה"ל, איך האב מיך נישט געקענט איינהאלטן יוצא זיין מיט א שליח.

\* \* \*

## קעח שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א ששמע מחסידים שכשהרה"ק מהרי"ד מבעלזא הי' בראצפערט נסע בו' אדר לקאלוב לציונו של הרה"ק ר' אייזיקעל וביקש מאנשים דשם שיעזבו האוהל מפני שרוצה להשאר לבד בהאוהל.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' מרדכי גרובער ז"ל, כשנפטר הרה"ק מהרי"ד הספידו מו"ר בעל באר מנחם מקאלוב זצ"ל, וזוכר אני שבכה מאד ואמר אם תשאלו הלא הי' זקן, אגיד לכם הלא יש הרבה צדיקים שמאריכים ימים עד תשעים ואם נסתלק הרה"ק הלא הי' מפני חטאינו ולא מפני חטאיו שלא הי' לו חטאים, ועוד הלא הי' בעל רוה"ק שבזו המדריגה כבר לא יהי' עד ביאת משיח ונמצא שחסר לנו הרוה"ק הלז, על זה אנחנו בוכים.

ואמר עוד, שלמי שנתן לו שלום און ער האט נאך צו געזאגט, וואס טוט איר, האט ער אים אויסגעוואשן די גשמה כמו שמהרהרים בתשובה ביום כיפור.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מרבו ר' שלום פוילישער, שהי' לו בן ושמו מענדיל והי' געפוצט ונתחתן לעיר ראווא ששם היו האנשים ג"כ געפוצט, ופ"א נסע הרה"ק מהרי"ד לאיזה מקום ונסע דרך ראווא ועצר אצל התחנה לכמה מינוטן ויצאו לקראתו בני העיר, וגם מענדיל הנ"ל בתוכם, אח"כ כשחזר הרה"ק לבעלזא ור' שלום הנ"ל נתן לו שלום שאל לו הרה"ק ווען האט זיך דיין מענדל אויסגעלערענט אזוי שיין פארווארפען דעם שאליק.

\* \* \*



## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קעט

שמעתי מהרה"ח ר' יוסף דייטשער נ"י, שבבעלזא הי' נכד בעלזא שלא התנהג כ"כ כשורה, פ"א הי' לו יא"צ אחר אמו ורצה להתפלל לפני העמוד ולא הניחוהו, סיפר לרה"ק מהרי"ד שאין מניחים אותו להתפלל, אמר לו הרה"ק מנין אתה יודע שניחא לאמך שתתפלל בשכילה, אמר הנ"ל לרה"ק איז דען פארהאנדען א שלעכט קינד ביי א מאמע, זולגו עיני הרה"ק דמעות בשמעו דיבורים הנ"ל (שזה מוסר השכל מכנס"י להקב"ה).

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' דוד געציל'ס ע"ה בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא שאמר שמהספר שחיבר אדם חריף אי אפשר ללמוד להיות חריף רק צריכים ללמוד אצל חריף, והסביר זאת במשל שאם אחד רואה תיבה שכבר נגמרה לא ילמוד מזה איך לעשות תיבה, רק צריך לילך אצל בעל מלאכה ולראות קודם איזה עץ הוא בוחר ואח"כ ווי אזוי מען שניידט עם צו, ואח"כ איך עושים תיבה, וכמו כן אצל חריפות, כשלומדים אצל חריף רואין כל הנ"ל.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' אשר פארסט נ"י, ששמע פעם מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא, שצעק בליל כל גדרי והגביה ידיו הק' ואמר צורייסטן ענק די הערצער.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' נחום הורוויץ שליט"א ששמע מהרה"ח ר' יצחק פלאנצער ע"ה שכשהי' ילד הי' בעל פחדן והלכה אמו עם פתקא אל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, לקח הרה"ק אותו בין ברכיו ואמר לו בזה"ל, זאלסט פאר קיינעם נישט קיין מורא האבן נאר פאר גאט ברוך הוא, וסר ממנו הפחד.

\* \* \*

## קפ שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

עוד סיפר לי הנ"ל, שמע מאביו שהי' פעם על ברית והרה"ק מהרי"ד הי' המוהל וזקינו הגאון מאלשטאט הי' הסנדק, סיפר אביו שכשאמר הרה"ק הדיבורים אלי' מלאך הברית עמוד על ימיני, יצא הדיבורים הקדושים מפיו הק' עם כל כך קדושה שהי' נרגש כמו שאלי' עומד כאן.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מטענקא שליט"א, פ"א באתי עם אבי לראצפערט להרה"ק מהרי"ד מבעלזא, ופיאות שלי לא הי' נראה, אמר לי הרה"ק דו גייסט שוין אויך אזוי, וסחב הפיאות שיהא נראה, אמר אבי להרה"ק נסענו בהבאן והיו שם הרבה אנשי חיל ופחדנו שלא יצערו אותנו, אמר הרה"ק אדרבה כשמפחדים מהם מגלין הפאות שיקויים פסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' אליעזר דוד פרידמאן שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' שאול לייב גאנז, שישב כמה חדשים אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא והרה"ק הי' שואל עליו איפה הוויזשניצער יונגערמאן, סיפר שראה פעם איך שהרה"ק נגש להארון קודש ואמר בהתרגשות רבנו של עולם הלואי זאל איך זיין אזוי נאנט צו דיר, ווי ווייט איך בין פון דיר.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מהרה"ח ר' חיים מרדכי צאלער ע"ה, שהי' פעם בראצפערט אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, ונכנס בהשאטע ותיקף אצל הדלת מצא אבנט, והגביה האבנט והכריז מי אבד האבנט ומי שיאמר כמה חופים יש להאבנט אחזירנה לו, איש א' מהצד שכנגדו נתן הסימנים ואמר שהוא שלו, רצה לזרוק לו האבנט ובתוך המעשה נכנס הרה"ק להשאטע ומצא אותו מוכן לזרוק האבנט, אמר לו הרה"ק, א מצוה וואס מען קען אפלעבן א גאנץ לעבן און נישט זוכה זיין צו טאן, און ס'איז

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קפא

דיר נודמן געווארן, געסטו אזוי א ווארק, זאג בשם כל ישראל און זיי כולל אז דער איד וואס וועט נישט זוכה זיין צו טוען דער מצוה זאל האבן א חלק אין דער מצוה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מהרה"ק ר' שלום מאפמא זצ"ל, שאמר לו בשם אביו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, על פסוק הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה, ודיין הרה"ק שפרח בא קודם ואח"כ ויציץ ציץ כמבואר אצל מטה אהרן. ותי' בזה"ל, דער וואס איז זיך מדבק אין שורש יעקב, ענוה, יציץ אף בשכבר עושה פירות, ופרח ישראל, איז ער ביי זיך בבחינת פרח (שעדיין לא עשה כלום), ומלאו פני תבל תנובה, פון אזעלכע אידן איז מלאו פני תבל תנובה (היינו העולם נהגין בזכות צדיקים כאלו).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שפ"א אמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא להגבאי שלו הרה"ח ר' אהרן יושע ע"ה (הרה"ק העריצו ואמר עליו שלא בפניו שהוא ת"ח ומיוחס) היום אני רוצה אז זאלסט מיר אויס שטעלן א טיש מיט ת"ח, היינו שיושיב אצל השלחן תלמידי חכמים, ר' אהרן יושע כן עשה וכשנבנס הרה"ק לערוך השלחן הסתכל על העולם ואמר בלחש לר' אהרן יושע, האסט געזעצט דיינע ת"ח אבער נישט מיינע ת"ח, שאל הגבאי למי מכוין הרבי שלא הושבתי אותו, אמר הרה"ק ווי איז ר' הערצעלי ליבימשער (ר' הערצעלי לא רצה לישיב אבל ר' אהרן יושע הי' צריך להגיד לו שכן הוא רצון של הרה"ק, אח"כ הושיבוהו).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ההמשך על ר' הערצעלי, היו אומרים שזוכר ש"ם בעל פה, כשהרה"ק מהרי"ד הי' בראצפערט בא פעם ר' הערצעלי

## קפב שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

להרה"ק ונתן פתקא ובהפתקא הי' כתוב שהיות שסיים ש"ס עם תום' רוצה לידע באיזה יום יעשה הסיום, הרה"ק אחז הפתקא בידו הק' עם שביעת רצון ואמר בלשון קדשו, איך קוק שוין לאנג ארויס אויף אזא קוויטעל, אז מען זאל מיך פרעגן אזא שאלה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מזקן חסיד אחד ע"ה שבבעלו הי' איש חשוב שחי בדחקות ועלה בדעת אנשים לעשות מעמדות בשכילו, והוא לא רצה סיפרו זאת להרה"ק מהרי"ד, הקפיד ואמר אז מ'שיקט פאר א איד השפעה מן השמים (באיזה אופן שהוא) אז ער עם מדחה בידים?!

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסף ברוך גליקמאן ג"י שהוא בן הרה"צ ר' יושע ז"ל בן הרה"ק ר' יצחק'ל סאסנאווער וחתן הרה"ק ר' יושע העשיל מכענטשין זצ"ל ששמע מאביו שהי' פעם בבעלו אצל הרה"ק מהרי"ד זצ"ל ובא מכתב מאביו שהי' בסאסנאווער שיכנס להרה"ק להזכיר א' או ליעץ עמו באיזה ענין, במוצש"ק כשיצא הרה"ק מביהמ"ד הלך אחריו אבי וראה כשנכנס הרה"ק לביתו אמר גיט וואך גיט וואך, אח"כ שאל לר' אהרן יושע, ר' אהרן יושע מסרת השלשה זלאטעס לפלוגי לפני הזמן בעש"ק, ענה ר' אהרן יושע מה הי' יכול אותו האיש לעשות עם הכסף קרוב להזמן, האט זיך דער רב געכאפט ביים הארץ ואמר לו בצער ובקפידה בזה"ל, השי"ת עזר לי שהי' לי ג' זלאטעס יתירים ורציתי להחיות יהודי שיהי' לו שבת שמח (דער אייבערשטער האט מיר געהאלפן אז איך האב געהאט איבריג דריי זלאטעס איך האב געוואלט מחי' זיין א איד ער זאל האבן א לוסטיגן שבת) גם אני ידעתי שלא יהי' לו אפשריות לקנות כלום עם הכסף, ואתה לקחת זאת ממני (און דו האסט דאס פון מיר צו גענומען) אמר דיבורים הנ"ל עם כל כך צער. עוד שמעתי מהנ"ל

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קפג

ששמע מאביו ז"ל שהרה"ק מהרי"ד אמר איך האלט מיך פאר א תלמיד פונעם צאנזער רב אין כח פון צדקה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל נכנס פעם לאפיית מצות בערב פסח נתלהב מאד, והתחיל בדביקות ברוך אתה ה'!!! והמשמש ר' משה איסר ע"ה משך את הרה"ק בשרוולו, וגתעורר הרה"ק מהדביקות וסיים בתנועה של בקשה בידיו הק' ופניו למעלה, למדני חוקיך.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שפעם אחת בל"ב בעומר נתלהב הרה"ק מהרי"ד והתחיל לברך ברכת ספירת העומר בלי אמירת לשם יחוד לפני הברכה, אחר כך נגש איש א' להרה"ק ואמר הרבי לא אמר היום לשם יחוד מפני שהיום הוא יומא דהילולא מהגאון הנודע ביהודא שהתנגד לאמירת לשם יחוד, הרה"ק נהנה.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שהרבנית מאוסטילע בת הרה"ק מהרי"ד מבעלזא הביאה פעם לפני אבי' הרה"ק פירות חדשים, בימי הקיץ, ואבי' לא אכל מהפירות, אמרה לאבי', טאטע, כשצדיקים אוכלין מאכל יש להמאכל תיקון (ניצוץ בתוך המאכל), ענה הרה"ק יש שני אופנים איך לתקן המאכל, אופן א' אם אוכלים כדבעי בכדי שיוכל לעבוד השי"ת, ואופן ב' אם אין אוכלים המאכל אע"פ שיש לו חשק לאכול, ובאופן ב' ג"כ נתתקן המאכל.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שפ"א הי' הרה"ק מהרי"ד מבעלזא בעיר אחת והלך לבקר שם צדיק א' מבני משפחתו (אולי הי' גיסו הרה"ק מציעשינוב)

בשנתקרבנו להפתח בכדי ליכנס להבית, עמדו שני הצדיקים וא' אמר להשני שהוא ילך קודם, עד לבסוף אמר הרה"ק מבעלזא, דער וועלט האלט דאך מיך פאר א חכם וועל איך טוען ווי א חכם, בימים ההם היתה שני דלתות אצל הפתח, ובדרך כלל היתה דלת אחת סגורה והדלת השני פתוח, נטל הרה"ק הבריח מהדלת השני ופתח הדלת השני ונכנסו שניהם בבית אחת.

\* \* \*

שמעתי מכ"ק אדמו"ר ממשערנאביל בא"י שליט"א, שמעתי מאיש אחד שהי' בשעת שהרה"ק מהר"א מבעלזא אמר להגה"צ מסערעט על אביו הרה"ק מהרי"ד בזה"ל, אז דער טאטע איז געווען א בעל רוח הקודש איעדער רגע פון דעם שמועס איך נישט, ער איז געווען זייער קלוג א לוחם און א מתון.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מפאיער שליט"א, שמעתי מהרה"ח ר' יעקב ענגיל ע"ה שהי' בשעת מעשה, המנהג הי' בבעלזא שהחתן בשבת שבע ברכות לא הי' אומר שבתא טובא (גוט שבת) להרב בביהמ"ד, רק כשכבר נכנס לחדרו, אז נכנס החתן ואמר לו גוט שבת, אחר מלחמת העולמי הראשונה נעשה מהפכה בכל העולם והעזות גברה, פ"א מהשבתים אמר חתן א' להרה"ק מהרי"ד מבעלזא, אין לי סבלנות להמתין עד שיכנס הרבי לחדרו על כן אומר פה בביהמ"ד גוט שבת, שאל לו הרה"ק אתה יכול ללמוד, ענה כן, שאל לו אז תגיד לי מה זה תורה שבכתב ומה זה תורה שבעל פה, שחק ואמר תורה שבכתב היא חומש ותורה שבע"פ הוא גמרא, אמר לו הרה"ק הלא כבר כתבו התורה שבע"פ והשי"ת רוצה שיהי' גם תורה שבע"פ, המשיך הרה"ק ואמר דבר ששמעתי מאבי ז"ל ואבי ז"ל מזקיני ז"ל, וזקיני ז"ל מהרבי מלובלין, והלובלינער מהר"ר ר' בער,

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קפה

והר"ר בער מבע"ש זה היא תורה שבעל פה, ואתה עברת על תורה שבע"פ. סיפרתי כל הנ"ל להרה"ק מסאטמאר, ונהנה מאד ושאל אותי ממי שמעת המעשה, אמרתי מר' יעקב ענגיל, ואמרתי סימנים להרה"ק שידע ממי אני מדבר, אמר לי הרבי הכרתי אותו אין אתה צריך לומר לי סימנים.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א ששמע מהגאון מטארניפאל זצ"ל ששמע מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא שאמר בזה"ל, דער לובלינער האט געהאט די מפתח פון פרנסה, דער זיידע ז"ל (מהר"ש) האט געפועלט ביים לובלינער ער זאל עס אים איבערגעבן, מען האט עס נאך ברוך השם ביו היינט נישט צוגענומען, וסיים הגאון מטארניפאל עכשיו אפשר להבין למה היו שומרים כל כך את העמוד (יעצט קען מען פארשטיין פארוואס מ'האט אזוי געהיטן דעם עמוד) (אצל המנין של הרה"ק מבעלזא לא הי' מתפלל אבל ר"ל ומי שהי' מלובש בבגדים קצרים וכדומה, פ"א רצה אבל אחד להתפלל ואמר להרה"ק שהוא חיוב, ענה לו הרה"ק אתה חיוב להתפלל אמנם אני איני חיוב לשמוע אותך).

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, [אח"כ שאל אחד את הרבנית מסקווירא ע"ה אם בן היתה, אמרה שגם היא זוכרת בן], ששמע בבעלזא שפעם אחת אמר הרה"ק מהרי"ד מבעלזא אצל הסדר כשראה בההגדה כתוב בלשון יודיש לפני מה נשתנה בזה"ל, מען ריקט אוועק דעם שיסעל און מען פרעגט מה נשתנה, אמר הרה"ק, אוודאי! אוודאי! אז מען ליגט נישט אין שיסעל (אם ראשו אינו מונח באכילה) ווייסט מען מה נשתנה הלילה בו' (משיגים ויודעים מה נשתנה בו').

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, שפעם אחת בשנותיו האחרונות של הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל נסע לעיר אחד וכשהגיע להבאן אי אפשר הי' שהרה"ק יעלה על הבאן, דהמדרגה היתה גבוהה, אמר לו הרה"ח ר' משה שינאווע (בעל קומה ובעל כח, הי' אחד מהשלשה אנשים שנשאו את הרה"ק על כסאו משנת תרפ"ה בערך שאז כבר נשאוהו) רבי אני אשכּיב עצמי והרבי יעלה עלי, הרבי אינו צריך לירא (דער רבי דארף נישט מורא האבן ארויפצוטערעמן) אמר הרה"ק חלילה! טרעמן אויף א יוד?!

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' בן ציון אויסטערליץ נ"י, ששמע מהרה"צ מסערעט ז"ל שאמר בשם חותנו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא על פסוק פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה, ואח"כ כתיב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם ויראו מאוד ויצעקו בני ישראל אל ה', ואמר הרה"ק דהכוונה הוא, דהשי"ת חשב על בני ישראל, דאולי כשיראו מלחמת היצר וירצו לעשות תשובה על חטאם יחשבו שצריכים לשוב באותו מקום ויחזרו למצרים, וזה הכוונה פן ינחם העם, וישבו על חטאם, בראותם מלחמה, מלחמת היצר וישבו מצרימה בכדי לשוב באותו מקום, על כן הביא המצרים אחריהם ויהי' גם כן באותו מקום, וזהו והנה מצרים נוסע וכו' ויראו כו' ויצעקו שאז שבו על חטאם באותו מקום.

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, ששמע מהרה"צ מסערעט ז"ל, שהי' פעם בליל פסח אצל עריכת הסדר של חותנו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ושלח הרה"ק בשעת שפוך חמתך ילד א' שיפתח הדלת כשבא בחזרה שאל לו הרה"ק ראית אליהו הנביא, ענה לא, שאל חתנו הרה"צ ר' יוחנן האם אמת שרואים אליהו הנביא, ענה הרה"ק בזה"ל, מ'זעט, מ'זעט, אבער דער וואס גלייבט און ער זעט נישט איז אסאך אסאך העכער, וסיים הרה"ק



## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קפז

שזה הוא כוונת הכתוב ויראו ישראל בו' ויאמינו שאע"פ שראו בעיניהם מכל מקום האמינו, וכן פירוש הכתוב והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שהרי השי"ת הגביה למעלה על הרקיע וראה הכל בעיניו מכל מקום והאמין בה', ע"כ השי"ת החשיב לו זה לצדקה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל אמר על הפסוק ויהי ידיו אמונה עד בא השמש, שאחר שעמלק קירד את בני ישראל מהאמונה מה היתה פעולותיו של משה רבינו? ידיו היינו פעולותיו, ויהי ידיו אמונה, פעולותיו היתה להכניס אמונת חכמים בבני ישראל עד בא השמש עד ביאת משיח צדקינו.

\* \* \*

שמעתי מהר"ד ר' אשר פארסט נ"י שכשנכנס לרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל עם פתקא ביקש מהרה"ק שיגיד לו סדר הלימוד, אמר לו הרה"ק תלמוד גמרא עם רא"ש זה מסוגל ליראת שמים.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייכעל שליט"א שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא ז"ל כשלמד חושן משפט למד גם התומים ומאד נתפעל מגודל חריפותו, ואמר אויב מען לערענט נישט קיין תומים וועט מען נישט קענען ענטפערן אויף יענער וועלט אויף די קשיא פלפלת בחכמה.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' ישראל יוסף ווייסבערג נ"י, שמעתי מאת הרה"ח ר' יעקב שמעון שער ע"ה ששמע מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא בשבת תשובה בשלש סעודות שהק' על הגמ' יומא פ"ו. גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנאמר שובה ישראל עד ה' אלוקיך, והק' הרה"ק למה לא

## קפח שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

הביא הגמ' הפסוק מתורה פרשת נצבים ושבת עד ה' אלקיך רק הביא פסוק מהושע, אמר ר' יעקב שמעון, דער בעלזער רב האט זיך געווארפען אויפן בענקל, ער האט זיך נישט געמראפן קיין פלאץ, ותיריך שבהפסוק ושבת עד ה' כו' מסיים הפסוק בכל לבבך ובכל נפשך והגמ' רוצה להביא ראי' שאפי' יודי שאינו בכל לבבך ובכל נפשך רק שובה ישראל, ישראל אזוי ווי ער איז מיט אלע חסרונות, כי כשלת בעוניך, אעפ"כ מועיל תשובה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יחזקאל אייזדארפער נ"י, ששמע מהרה"ח ר' הערצקי יאקאבאוויטש ע"ה שפעם אחת בערב ראש השנה אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא כשהי' מאד מאוחר ודחפו החסידים להתכרך ממנו, אמר הרה"ק בהמות וואס שטופט עמי' ענק?, ווען איך ליין א קוויטעל פארלויפט מיר די בלוט אין מוח.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מהרה"ח המופלג ר' דוד געציל'ס ששמע מהרה"ק מהרי"ד מבעלזא שאמר דער ר' ר' איציקעל (החזן הק') אמר, "א רבי", מיינט, אז ער איז א רבי איבער אלע יודען אפילו אין ארצות המערב אפי' ווי מען האלט נישט די תורה שבעל פה, והוסיף הרה"ק מהרי"ד ואמר איני מכוין לאותן שאינם מאמינים בתורה שבעל פה רק לאותן שלא הגיעו להם התורה שבעל פה, שגלו מבני ישראל לפני שמסרו החכמים התורה שבע"פ.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מאמו ע"ה שבכפר סמוך לבעלזא גרה אשה אלמנה שהיתה מוכרת חלב ופוטער והיו קורין לה דער מילכער והיתה לה כמה כנות. ואירע מעשה ר"ל שנכרי אחד רצה לישא א'

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קפט

מהבנות והבטיח לה כסף, ובא פעם לביתה, האלמנה היתה מאד בצער ולא ידעה מה לעשות, וסיפרה זאת לאמי, אמרה לה אמי הלא יש פה רבי לבי להרבי ותספרי לו המעשה, הלכה להרה"ק מהרי"ד ושפכה מר לבה ובכתה לפניו וסיפרה המעשה, הרה"ק נתרגש מאד לשמע דברים הללו, (ער איז זייער איבערגענומען געווארן) ובירכה בזה"ל: דער אייבערשטער זאל העלפן אז ער זאל פארלירען די חן אין אירע אויגען, אחר כך לקה הנכרי בשחין על כל פניו ונתמאס בעיני' ונפסק הענין. אמרו אז, רואין ברכת הצדיק, שבירכה שהנכרי יאבד החן בעיני', ואם חס ושלום הי' מברך להפך שהיא יאבדה החן אז היתה המעשה להיפך שפניה היתה נלקית בשחין.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' דוד מאיר ווייס שליט"א ששמע מהבילגורייער רב שאביו הק' המהרי"ד מבעלזא אמר בשעת החופה שטופטם ענק נישט, זעטם, זעטם, דער אפטער זיידע שטויסט זיך אויך דא.

\* \* \*

סיפר לי אחד מוקני החסידים ע"ה הייתי פעם בחדר של הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל כשאיש אחד קבל על בנו להרה"ק שאין לו מחשבות טהורות, אמר הרה"ק להבן שלא יתחבר עם חבירים רעים וסיפר שגדול אחד אמר לו שהי' לו בימי נעוריו חבר שלא התנהג כראוי ואמר לו אז דברים לא טובים וסיים הגדול אין מיטען די העכסטי תפלה קומט מיר אריין אין די מחשבה יענע דיבורים.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע פעם מהרה"ק מהרי"ד בעת עריכת שלחנו הטהור שאמר שטייטס נישט ווי קיין בהמות, עטין זענטם מיך מבלבל מיט ענקערע מחשבות, וכמו כן שמעתי מדודי הגה"צ מטאמאשוב זצ"ל

שראה פעם אצל הרה"ק מהרי"ד שאחר שגמר תפלת שמונה עשרה סיבב אל העולם וידיו פרושות ואמר להם דראבעם, וואס זענט עטין מיך מבלבל מיט ענקירע מחשבות. וכשסיפר זאת להרה"ק מסאטמאר זצ"ל נתפעל מאד מזה.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א ששמע מהגאון מטשעבין זצ"ל שסבל על גידול הכבד (פארגרעסירט לעביר) והי' בהולושיין אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל הזכיר עצמו לפניו שסוכל על מחלה הנ"ל ר"ל, אמר לו הרה"ק הסגולה הוא לא ליגע בהמקום שכואב, ופלא הוא שאנשים עושין להפך נוגעים בהמקום שכואב, הגאון הי' זהיר מאז והלאה לא ליגע בהמקום והוקל לו, כך אמר לנו.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' שלמה ווייס נ"י, ששמע מרבו הגאלאנטער רב, שהי' פעם בבעלזא אצל הרה"ק מהרי"ד על חג השבועות ובליל יו"ט אצל עריכת שלחנו הטהור ישבו אנשים מאויבערלאנד, וכשהרה"ק האריך לספר מהבע"ש הק' אמרו זה לזה בחשאי שצדיכין לומר תיקון ליל שבועות, הרה"ק הרגיש מה שדיברו ועמד תיכף במלא קומתו ואמר בזה"ל, די גרעסטיר תיקון אויף דעם עולם איז שמועסן פון צדיקים.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, ששמע מרבו הרה"ג ר' שלום פוילישער ז"ל שפעם אחת בא דיבוק להרה"ק מהרי"ד מבעלזא, שאל אותו הרה"ק בתוך הדברים בזה"ל איפה היית לפני שנכנסת בהאי"ש הזה, ענה שהי' ר"ל בדבר אחר, שאל אותו האם הרגשת שם קדושת שבת, ענה שלא הרגיש כלום.

\* \* \*

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קצא

עוד סיפר לי הנ"ל, שבעיר א' הי' שם איש אחד שהי' חולה רוח ושמה גר חסיד בעלזא והוא אמר להחולה, עם ענין כזה נוסעים לבעלזא, וכן עשה שנסע לבעלזא להרה"ק מהרי"ד והרה"ק הבין שהחולה בא לבעלזא על פי עצתו של החסיד הנ"ל, כשבא החסיד הנ"ל לבעלזא אחז הרה"ק בזקנו ואמר לו דער בארד האסטו ווייס געמאכט (מחמת צער) ווער האט דיך געבעטן די זאלסט מיר שיקען פרעמדע חולאים.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסל גליקמאן נ"י, ששמע מאביו הרה"צ ר' יושע ז"ל שהי' פעם בבעלזא אצל הרה"ק מהרי"ד או באחד משבתות של חודש אלול או בשבת תשובה, ואמר הרה"ק תורה בתהלהבות גדולה ובאמצע התורה אמר איך וועל ענק דערציילן א מעשה, ר' ייבי הקדוש התנהג בעצמו לילך ולאסוף כסף ובכל יומא דשוקא שהי' באוסטראה הלך לקבץ כסף ואנשים היו נותנים לו נדבות גדולות, אמנם אחר שהרבה לילך והאנשים הרגילו עצמם בזה, התחילו ליתן לו סכומים קטנים כמו לכל עני, והי' לו צער מזה שצריך לבטל הרבה זמן עד שאוסף הכסף.

פעם אחת כשהלך לקבץ ראה איש אחד איך שהמגיד בעצמו הולך לקבץ כסף, רץ נגדו ונתן לו א גאלדען רעגדיל והחי' מאד את הרה"ק, בירך אותו הרה"ק שהרגלים שרצו ליתן נדבה לא יוכלו לרוץ לרע, והידים שנתנו הנדבה לא יוכלו לעשות רע, דער רב האט זיך צעוויינט ואמר ער איז דאך געבעך געווען א בעל עבירה, פארוואס האט ער אים נישט געבענטשט אז ער זאל נישט וועלן טוען קיין שלעכטס (למה לא בירכו שלא ירצה לעשות הרע) נאר דער הייליגער ר' ייבי האט נישט געגלייבט אז א יודיש הארץ זאל וועלן טוען שלעכטס.

\* \* \*

## קצב שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל אמר פעם אני מכיר ארבעים מילים בלשון דייטש וזה די בעבורי כמו מי שידע לדבר בטוב (און איך קום אדורך אזוי ווי איינער וואס קען רעדן דייטש), וסיפר הרה"ח ר' נחמן רייפער ע"ה דכשהרה"ק מהרי"ד הי' הולך לשרים לפעול טובות בעבור בני ישראל לקח עמו תהלים והניחה בחיקו ובשעה שהמתין בבית השר עד שיבנס אמר תהלים שיפעול לטוב.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ מגאראל שליט"א, שפעם אחת נכנסתי עם פתקא להרה"ק מהרי"ד, אמרו, בחור נותן פתקא? אמר ר' אהרן ישוע הלא הוא נכד מהרב מראדיחוב ומהרב מגאראל, נגשתי עם הפתקא ועמדתי כפוף, אמר לי הרה"ק וואס שטייט אזוי, איינגעבויענען, שטייט נאר אז מען זאל נישט גיין בקומה זקופה אבער מ'דארף שטיין ווי א מענטש, ואח"כ שאל אותי ביסט עפעס א גרויסער שרייבער? דיינע זיידעס זענען געווען כתבא רבה'ס, איך זאג נישט חלילה אז זאלסט דך לערנען שרייבן, נאר צי דו האסט עם במבע?

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסף ברוך גליקמאן נ"י, שבעת מלחמת העולמי הראשונה נסע אבי לראצפערט להרה"ק מהרי"ד מבעלזא, והגיע אז טעלעגראם להרה"ק כתוב בדייטש ולא הי' יכול הרה"ק לקרות דייטש וגם היושבים לא ידעו לקרות דייטש, והרה"ק הי' נרגז מאד שהרי הי' אז שעת מלחמה, צרות רבות נשמעות כסדר והוא באמצע הבריחה מעיר לעיר עם כל משפחתו וכאן הגיע טעלעגראם ואף אחד אי אפשר לקרותה אמר בצער בשעת חירום כזו לא נמצא אף אחד שיוכל לקרות הטעלעגראם, אבי ז"ל עמד מן הצד וראה צערו של הרה"ק והוא ידע

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קצג

לקרות דייטש מפני שהי' בדייטשלאנד, דגם הוא ברח מפוילען שלא יהא צריך לילך לצבא אמנם הי' ירא מהרה"ק לומר שיודע לקרות דייטש, אמנם אחר שעבר קצת זמן לא הי' יכול להסתכל בצערו של הרה"ק והישיב יעבור עלי מה ונגש אל הרה"ק ואמר לו אני יכול לקרות הטעלעגראם, כששמע זאת הרה"ק צעק וואס! דו קענסט ליינען גויאיש? דיין טאטע האט דין געלאזט לערנען גויאיש? ביים הייליגן סטערעליסקער איז געווען א בעל מקרא, ווען ער איז געוואויר געווארען אז ער ליינט גויאיש האט ער אים אוועקגעשטעלט און דו ליינסט גויאיש, (ולא הי' יכול להרגיע עצמו) אבי אמר להרה"ק שלא למד דייטש רק מפני שהי' בדייטשלאנד חטף תיבות מפה ומפה על כן יודע לקרות, אמנם הרה"ק איז געווען צוקאכט, ושכח מכל צערו ומהטעלעגראם ומכל מה שנעשה, רק המשיך לדבר מזה שאבי יודע לקרות דייטש.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' מענדיל האלפערט ג"י, ששמע מאיש אחד מסוואליווע שפעם אחת בא הרה"ק מהרי"ד מבעלזא וצ"ל לעירו בשבת מברכים אלול, כשעלה הרה"ק על בימה לדרך ר"ח אמר בעת הליכתו, אוי אוי חודש אלול, פרצו כל האנשים בבכי (איז געווארען א געוויין אין בית המדרש).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שפעם אחת ביום כיפור כשהלך הרה"ק מהרי"ד מבעלזא מביתו לבית המדרש לומר הזכרת נשמות לפני מוסף עמדו על הדרך נשים שרצו לראות פני קדשו, הרגיש הרה"ק שהגרביים (זאקען) שלהן הם דורכזיכטיג, שלח להו הגבאי שלו ר' משה איסר ואמר לו שיאמר להנשים בזה"ל, גיי זאג זיי אז מ'גייט אצינד מזכיר נשמות זיין, מזכיר נשמות מיינט אז מ'איז מעלה די נשמה אויף א העכערע





## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קצה

בהתוצאות והיתרון נדר במי שברך השני, אחר שבת כשהלך להפרד מהרה"ק שאל אותו הרה"ק הסכום של הנכסים שאתה רוכש (וויפיל געלט פארמאגסטן) שאלה זאת היתה לו לפלא, אמנם ענה להרה"ק הסכום, הרה"ק בירך אותו ונסע לביתו, וסיים אבי בזה"ל, כל ימי חיי מאז עד עכשיו שפחתי ביהלומים (באבנים טובות) בכל העתים וזמנים, מעולם לא הי' לי יותר כסף מהסכום הנ"ל שהי' לי אז כשאמרתי להרה"ק, ותלה אבי שהסבה היתה מפני שלא הוסיף אז בשעת המי שברך על הסכום הראשון שנדר (היינו שהי' צריך לידור הסכום הראשון עם הוספת) על כן לא הי' לו יותר כסף מהסכום שרכש אז.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח בגש"ק ר' אברהם טווערסקי ג"י, שרגיל הי' ליסע להרה"ק מהרי"ד מבעלזא, וכל אימת שנכנס לחדרו של הרה"ק אמר לו, ספר לי מטשערנאביל, פעם אחת אמר לי דערצייל מיר עפעס פון אונזער בשותפות'דיגען זידע, סיפרתי לו כל שידעתי מזקני הרה"ק ר' מאטעלי מטשערנאביל, כשלא הי' לי עוד מה לספר ממנו, פסקתי מלספר, אמר לי הרה"ק דערצייל מיר דעמאלטס פונעם אנדערען זידען הרה"ק ר' אהרן, פון אים איז אויך דא וואס צו דערציילען, אבי ר' משה מרדכי הי' חתן הרה"ק ר' ברוך מאיר מאזארניץ בן הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאביל לויאב בן הרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל זצ"ל ופעם כשגמרתי לספר אמר לי סע בחזרה למשערנאביל והבא לי עוד מעשיות.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ מגאראל שליט"א שהי' פעם בהאלאשיץ עם זקני הגה"צ מגאראל זצ"ל אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא שאל הרה"ק את זקני עלי נז"ק א מתמיד? אמר זקני ער האט געמעגט זיין א גרעסערער מתמיד, אמר לי הרה"ק איך אתה לומד, עניתי שאני חוזר כל גמרא

## קצו שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

ארבע פעמים, אמר הרה"ק יא יא ר' איציקעל (הרה"ק מלובלין) אמר שחזרה הוא סגולה לזכרון. אחר כך אמר לי הרה"ק צען מינוט לידיג גיין זאל ביי דיר זיין גלייך ווי אן איסור דאורייתא, ופרט היחוס שלי ואמר לי אתה נכד מהרה"ק ר"ר אלימלך ומהרה"ק מראפשיץ עד שהגיע להרה"ק מנעשכז נשתנה לאחר.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שזוכר אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל שכשהתפלל וכדומה פתח הרבה פעמים החגורה והידק עוד הפעם החגורה, וזה היתה כמו הכנה חדשה וכמו שחגר עצמו עכשיו בחגורתו, וכמה פעמים בשעת קריאת הפתקא הי' מסבב הספאדיק (ער האט געגעבן א דריי דעם ספאדיק) הי' לו ענין בזה.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ ר' משה האלברשטאם מקיוויאשד שליט"א, ששמע מחותנו הגה"צ מקיוויאשד זצ"ל, שהרה"ג ר' אברהם חיים דוד שרייבער ז"ל הלך פעם עם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל להגובערנאטער בלעמבערג לפעול איזה ענין לטובת הכלל וכדי ליכנס להארמון של השר היו מדרגות מיוחד לכל ההמון והיו גם מדרגות מיוחד רק בעבור השר ולכבודו של הרה"ק מבעלזא הרשוהו לעלות על המדרגות שהיו מיוחד בעבור השר, ובאמצע הליכתו על המדרגות ניתר קשר החגורה של המכנסים הקשור סביב הגרביים, ונעצר הרה"ק לתקן החגורה, והרגיש הרה"ק שר' דוד מתבייש בזה, אמר לו הרה"ק בזה"ל, ס'איז נישט דא קיין גרעסערע זאך קעגן יצר הרע ווי די בענדליך.

\* \* \*

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מראבמיסטריווקא בא"י שליט"א, ששמע מבעלזער חסיד שהרה"ק ר' וועלוועלע מולאטיפאלע זצ"ל לא הי' לו

## שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלזא      זקנים      קצו

פרנסה, נכנס לגיסו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, ואמר לו שאין לו פרנסה, אמר לו גיסו תאמר להם בשמי, שמי שנותן לך כסף הרי הוא כאילו הוא נותן לאבי זצ"ל.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסיל גליקמאן ג"י, סיפר לי הרה"ק ר' שמעוני מוזשעליכאוו שהלך לקבל פני הרה"ק מהרי"ד מבעלזא אמר בזה"ל, אזוי ווי איך האב געעפענט די טיר און איך האב אים אנגעקוקט האב איך דערקענט אין אים דאס נשיאות איך האב געזען אז דא זיצט די נשיא הדור, התוכח עמו באיזה ענין בנגלה או בנסתר, ואמר איך האב נישט נאך געגעבן אבל ראיתי שהוא נשיא הדור.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א, שכידוע דיבר הגה"ק מהרי"ד לפני תפלת מנחה עם בניו הצדיקים זצ"ל והי' נראית כמילי דעלמא, והרה"ק מהר"א אמר פעם להגאון מטארניפאל על דיבורים הנ"ל, דער טאטע רעדט דברים העומדים ברומו של עולם. וסיפר לי ר' אהרן מרדכי ששמע פעם מהרה"ק מהר"א שאמר על אביו, ווען דער טאטע איז אריין געקומען צו מנחה איז ער נישט געווען דער אייניגער (דער זעלבער) (היינו שאחר דיבורים הנ"ל נהפך לאיש אחר). ומספר עוד שפעם אחת סיפר איש אחד להרה"ק מהר"א, איך ששמע פעם מאביו זצ"ל לפני מנחה סיפור שהי' נראית כהלצה וכל העולם ששמעו שחקו, הגיב הרה"ק מהר"א על זה, אזוי ווי דער טאטע איז דעמאלטס אריין געקומען צו מנחה, איז קיינמאל נישט געווען.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסל דייטשער ג"י, שהי' בשעת מעשה כשביקר הרה"ק מהר"א אצל האדמו"ר מקאפיטשניץ בעיר ווין, ובתוך הדברים

## קצח שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים

אמר האדמו"ר להגה"ק שיאכל לפני התפלה (מפני שהוא חלש) ובפרט שאביכם ה' מיקל באכילה לפני התפלה, אמר הרה"ק חלילה דער טאטע ז"ל איז נישט געווען א מיקל, ווען מען האט באדארפט האט ער מתיר געווען.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייכעל שליט"א, ששמע מהחסיד ר' שלמה וואלף ע"ה, שהרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל אמר פעם אצל אבי ז"ל היו שני אברכים שהיו אומרים עליו שאינם חסידים, לאחר מהם כשהיו אומרים לו שאינו חסיד ה' עונה אז מה? האם צריכים להיות חסיד? בין איך נישט קיין חסיד! להשני כשהיו אומרים לו כג"ל ה' עונה אני חסיד גדול יותר ממך. סיים הרה"ק להראשון היו לו בנים אזא יאר אויף אים, ולהשני ה' לו בנים אזא יאר אויף מיר. (היינו כיון שהלה ענה בקדירות שאין צריכים להיות חסיד פעל בזה על בניו שהיו מרוחקים לגמרי, ולהיפך אצל השני).

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' משה חיים גליק נ"י, ששמע מהגה"צ מבילגוריי זצ"ל, בעת שהלך לבקרו ביחד עם הרה"צ ר' משה בנו של חו"ז הרה"ק בעל ויגד יעקב זצ"ל, כששכב בבית החולים בעיר פעסט כשברח מפוילן, והי' נחשב אז לחולה בשביל להצילו מתנאים, שאל לר' משה הנ"ל האם נשאר כתבי ידות מאביך משום ששמעתי מאבי שבכל דור נכתב (בשמים) כמה חיבורים צריכים ליצא לאור ואם זוכים אז הם יוצאים מסטרא דקדושה ואם לאו יוצאים מסטרא אחרא, על כן סיים הגה"צ הנ"ל כשנשאר כתבי ידות מערליכער יוד נכון מאד, (איז זייער גלייך) להביא לדפוס הכת"י שעי"ז יתמעטו ההוצאה מסטרא אחרא.

\* \* \*

# שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זקנים קצמ

## סדר ההסתלקות

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטיינעל שליט"א שזוכר בערב שבת קודש לפני שנסתלק הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, יצא יהוקאל (בן הרה"ח ר' יצחק פוילישער) לרחוב וצעק בקולות שהרה"ק הוא מסוכן וכמעט גוסס, על כן יאספו כל החסידים, וכן עשו החסידים כל אחד בא להגרויסע שטוב, הרוחק הי' גדול מפני שבאו הרבה אנשים לבעלו והגאון מטארניפאל והרה"ק ר' פייוויש יאברובער בתוכם דשמעו שהרה"ק אינו מרגיש טוב ופסק מלדבר ר"ל ביום רביעי, ונעשה צעקה בהגרויסע שטוב כל אחד צעק רבנו של עולם העלף, רבנו של עולם שלח רפואה שלימה בו, ובתוך הצעקות עלה הרה"צ ר' מאיר מקאזלאוו על הספסל ואמר בקול רם שהיות שהמצב של הרה"ק הוא מסוכן על כן יתן כל אחד ימים לרהרה"ק, התחילו האנשים לצעוק, זה צעק שנותן שבוע וזה צעק שנותן חודש וכן כל אחד ואחד, אחר שעבר זמן מסוים התפללו מנחה, הרה"ח ר' איטשעלי נאווריער התפלל לפני העמוד, ובחזרת הש"ץ התפלל השמונה עשרה בבכי, וכשהגיע לרפאינו לא הי' יכול להמשיך בתפלתו ופרץ בבכי וכל האנשים אחריו פרצו בבכי, דער גאנצער עולם האט געוויינט, אחר שגמרו להתפלל הלך כל אחד לביתו ואחר כך בשעה תשע וחצי שמעו שהרה"ק נסתלק, ונאספו גדולי החסידים בהחדר שהמתינו ליכנס לרהרה"ק, ובתוכם הגאון מטארניפאל ור' פייוויש הג"ל, ושוחחו בגדלות של הרה"ק ואמר אחד מגדולי החסידים שכל אחד נתברך ונתעלה מברכתו ומהשפעתו של הרה"ק, הבעל מלאכה והסוחר התלמיד חכם והאיש פשוט, פנה ר' פייוויש להגאון מטארניפאל ואמר לו, כמדומה לי שגם כבודו הרגיש שנתעלה בתורתו על ידי ברכת הרה"ק, ענה לו הגאון שאמת כן הוא, אחר שחזרו מהלוי' בא המעדיניצע רב לרהרה"ק מהר"א ובידו פתקא, וביקש מהרה"ק שיקבל הפתקא [והוא עוד נתן הפתקא הראשונה לרהרה"ק מהרי"ד] לא רצה הרה"ק לקבל ואמר איך

בין נישט ראוי צו געמען קוויטלעך, אמר לו הרב הנ"ל, האבא אמר גם כן שאינו ראוי ואף על פי כן קיבל פתקאות, ענה הרה"ק דער טאטע האט עס געזאגט מחמת עניוות און איך בין טאקע נישט ראוי, אמר לו הרב החסידים סוברים שהרבי צריך לקבל פתקאות וצריכים לציית לחסידים, נענה לו הרה"ק וקיבל הפתקא.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסיל גליקמאן ג"י, שכשנסתלק הרה"ק מהרי"ד מבעלזא אמר זקני הרה"ק מכענמשיין להחסיד ר' יעקיל סופר שמיום שנסתלק הרה"ק מצאנו לא הי' חשבות כזו בעולם כמו עכשיו שנסתלק הרה"ק מבעלזא [זייט דעם צאנזער רב'ס פטירה איז נישט געווען אזא חשבות אויף דער וועלט ווי יעצט, וואס דער בעלזער רב איז נסתלק געווארען] ער פעלט אויס פאר די וועלט און פאר מיר אויך.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' נתן הורוויץ שליט"א שזוכר כשנסתלק הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל בא פתאום ילד א' וסיפר לזקינו הגאון מאלשטאט זצ"ל שהרה"ק נסתלק, כששמע זאת זקני, קרע תיכף קריעה, ובכה בבכיות נוראות ואמר די לעצמע פון די כנסת הגדולה, ובהשלושים נשא עליו הספד בערך שלש שעות ואמר בתוך הדברים פלפול בטהרות.

והוסיף לי אחיו הרה"ג ר' נחום שבתוך ההספד אמר הגמרא אחים בהספידא ואמר בבכי ובצעקה תצייר עצמכם שהרה"ק עכשיו כאן.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אלעזר בריזל שליט"א ששמע ההספד שנשא הרה"ק ר' יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל על הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, התחיל בבכי ואמר הוא הי' שר התורה רמז לזה שנסתלק בכ"ב חשון ובהתורה יש כ"ב אותיות, וגם שנסתלק שלושים יום אחר שמחת תורה.

## הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל

סיפר לי הרה"ג ר' נחום הורוויץ שליט"א, שכשההרה"ק מהר"א מבעלזא הי' בקראקא לרפואת עיניו הי' שם גם זקינו הגאון מאלשטאט והלך לבקר הרה"ק, אח"כ כתב מכתב לבתו אודות הרה"ק וכתב עיניו הקדושות ידיו הקדושות.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסיל גליקמאן נ"י ששמע מהרה"ח ר' ליפא פילער ע"ה, ששמע מהרה"ק ר' ישעי' לע טשחויבער זצ"ל שאמר על הרה"ק מהר"א מבעלזא אונז זעמיר געוואקסען צוזאמען אין בעלז, מעולם לא עבר על שום חטא רק חטא אחד עשה, כתיב אין אדם צדיק כו' אשר יעשה טוב ולא יחטא, ער האט דאס אויך נישט געטון.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א ששמע מזקינו הרה"ק ר' איציקעל זצ"ל ששמע מהרה"ק מציעשינוב שאמר על הרה"ק מהר"א מבעלזא כשהי' אברך שהוא חד בדרא בשמירת הלשון.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שמעתי מהרה"ק מסקווער זצ"ל שאמר על הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל מי שראה באיזה יראה עמד לפני אביו הי' יכול לראות איך מקיימים איש אמו ואביו תיראו (וואס דאס מיינט מקיים זיין איש אמו כו').

\* \* \*

סיפר לי דודי הרה"צ מטאמאשוב זצ"ל, שפע"א היה הרה"ק מהר"א מבעלזא (עוד בחיי אביו) על המדריות, כדי ליכנס לביתו (גר בקומה), כשכבר היה על המדרית שמינית, נכנסה פתאום אמו חורגו הרבנית ע"ה, כשהרגיש בה חישב בדעתו, הלא הוא למעלה ואמו היא למטה

ואין זה לפי כבודו, ע"כ קפץ בבת אחת מכל המדרגות, והגיע למטה אחורי אמו (מהצד), אמו כשראתה שכמעט סיכן נפשו בזה, נכנסה לאביו הרה"ק מהרי"ד וסיפרה לו מה שעשה הרה"ק מהר"א, הרה"ק מהרי"ד צוה שיבא לפניו, הרה"ק מהר"א בא לפניו באימה ופחד, ואביו אמר לו שעוד הפעם לא יסכן נפשו, ולא יעשה עוד הפעם מה שעשה, הרה"ק מהר"א שמע בפחד ורעדה מה שאמר לו אביו ואח"כ יצא מלפניו.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' לייבוש לייזער שליט"א, ששמע מזקינו הרה"ק ר' איציקל זצ"ל, שכשהוא הי' נוסע להרה"ק מהרי"ד, רגיל הי' להתאכסן אצל בנו הרה"ק מהר"א, כשהי' עדיין אברך בן כ"א שנים וגם אח"כ, סיפר מהתנהגותו בקדושה, דראה פעם אחת, שהרה"ק מהר"א ישב בראש השלחן ור' איציקל מן הצד, ובא המשמש (הי' לו משמש גם בחיי אביו) לומר לו, שהרבנית שלו רוצית לדבר עמו, [לא היתה יכולה לדבר עמו שום פעם בלי רשות מקודם], אמר הרה"ק, נא, נא, ועמד על רגליו והלך להכותל, ופניו להכותל וסגר עיניו, והרבנית עמדה על מפתן החדר (לא נכנסה להחדר), וכך דיברו, וכשגמרה לדבר המשיך הרה"ק לעמוד כך בעינים סגורות עד שכבר לא שמע קול פסיעותיה, ואז חזר למקומו.

\* \* \*

מוח"ז הגה"צ מוואוידיסלאוו זצ"ל, אמר לי פעם על הרה"ק מהר"א, כשנסתלק הרה"ק מהרי"ד, הודו כל העולם שהשאיר בן, קדוש עליון.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א, ששמע מהרה"ח ר' דוד געצילס, שאחר החתונה של הרה"ק מהר"א למד עמו בשותפות, פ"א באמצע הלימוד נרדם הרה"ק דהרי הי' ער בלילות, ר' דוד המספר המשיך בלימודו בלחישה אחר שכבר למד עמוד גמרא נתעורר הרה"ק וחזר על



כל העמוד שלמד ר' דוד, חשב הוא בדעתו אם אתה עושה לי קונצנען כזאת אזי אין אתה חבירותא בשבילי.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א, שהגאון ר' יוסף הירש ז"ל רגיל הי' לספר דכשהי' בבאכניע בשעת המלחמה היו באים אליו אנשים בשאלות בדיני נפשות, ולא הי' רגיל בשאלות כאלו והי' עדיין אברך ולא הי' רוצה לקבל על אחריותו על בן נכנס להרה"ק מהר"א שגם בן הי' שם ואמר לו כנ"ל, והוסיף שהרה"ק מוכרח לסייעו ולומר לו הפסק הלכה דאין לו ממי לישאל, הוא ידע שהרה"ק אינו מדבר אפילו בדברי תורה אמנם לא הי' לו ברירה, ענה לו הרה"ק שיבא למחר בזמן מיוחד, הוא בא למחר, והרה"ק עמד על רגליו (מסתמא מחמת חומר השאלה) ור' יוסף הציע לפניו השאלה, שאל אותו הרה"ק מה דעתכם בזה, ענה ר' יוסף הסברות שלו והצדדים לכאן ולכאן, חישב הרה"ק איזה מינוטין ואחר כך התחיל הרה"ק להציע במהירות מספרים שונים שמדברים מענינים השייכים לזה, שר' יוסף אמר שאם לא הי' מוכן לכך מקודם לא הי' מבין מה שהרה"ק אומר, אמר בקיצור ובמהירות.

והוסיף ר' יוסף שחזין מזה שנתפעל מהבקיאות והמהירות מהרה"ק לא הי' יכול להבין מתי ראה הרה"ק הספרים הללו דציטט מכל מיני ספרי אנטיק, ומספרים של גדולי ספרד וגדולי ליטא, כשגמר הרה"ק לצטט מהספרים, שאל אותו ר' יוסף ומה ההלכה למעשה, חישב הרה"ק איזה מינוטין ואמר לו מה דעתו למעשה וכן הי' חוזר הדבר בכל יום, הוא בא והציע השאלה, והרה"ק ענה לו.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, שכשבא הרה"ק מבעלזא לארץ ישראל הלך פעם להגאון ר' איסר זלמן זצ"ל אמר אז הרה"ק

## רד שיח הרה"ק מהר"א מבעלזא זקנים

דער טאטע ז"ל האט געזאגט, עם גדול ליטאי צריכים לשוחח בדברי תורה, ושח עמו או בדברי תורה, ר' איסר זלמן נתפעל מאד (ער איז ארויס פון התפעלות).

\* \* \*

פ"א רצה הרה"ק לעודד (צו הייבן) הרה"ח ר' יואליק דייטש, שח עמו בדברי תורה אחר כך האט זיך דער רב צוריק געכאפט, שוין צופיל גערעדט.

\* \* \*

סיפר לי דודי הגה"צ מטאמאשוב זצ"ל, אמר לי פעם הגאון ר' יצחק ראזענבערג ז"ל אב"ד האראז על הרה"ק מהר"א מבעלז שחתי עמו בדברי תורה בפעסט והוא בקי בארבעה טורים.

\* \* \*

סיפר לי מוח"ז הגה"צ מוואוידיסלאוו זצ"ל, הייתי פעם עם אבי וזקיני אצל הרה"ק מהר"א מבעלז בחייו של אביו הרה"ק מהרי"ד ולקח גמרא זבחים מהארון הספרים, והקשה קשיא על תוס' ושח בדברי תורה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א שהי' בבעלז כשנכנס הגרמני הרשעה ימ"ש לבעלז, ותיכף כשאמרו החסידים להרה"ק מהר"א שהדייטש נכנס, הלך הרה"ק להחלון והגביה עיניו הק' לשמים ואמר בזה"ל, רבנו של עולם איך האב נישט קיין כח או זיי זאלן מיך אנרירען אפילו אין שפיץ ארבעל.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע בליל פסח מהרה"ק מהר"א מבעלז אחר שפוך חמתך, הק' למה אומרים שפוך חמתך בליל פסח, ותי' ע"פ הגמ' סוף מס' חגיגה ששלחן דומה למזבח שבזמן שביית המקדש קיים מזבח

## שיח הרה"ק מהר"א מבעלזא זקנים רה

מכפר ועכשיו שלחנו של אדם מכפר, ואיתא בקדמונים שהכוונה על מזבח הפנימי, והביא דברי הוזה"ק שלמה מקרי מזבח הפנימי בלשון מזבח הלא מזבח היא על שם זביחה ושם אין זובחים כלום, ומת' הוזה"ק שמשם נזבח ההתנגדות דקדושה, ואמר הרה"ק בזה"ל, ווי איז נאך דא אזא טיש וואס אידן זענען מקיים מצוות דאורייתא אין מצוות דרבנן און מנהגים של ישראל וממילא נזבח ההתנגדות דקדושה על כן אומרים בליל זו שפוך חמתך על הגוים.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א ששמע התורה מהרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בעת החתונה של בנו חורגו דהגה"צ ר' אברהם שאמר בשם אביו זצ"ל דרש"י אומר בכתובות (ח.) על שהכל ברא לכבוד, שהברכה אינה על הסדר אלא לאסיפת ריעים הנאספים, ואמר אביו זצ"ל שבשעת החתונה מחלקים כיבודים ואי אפשר לכבד לכל אחד, על כן אומרים להעם הנאספים שהכל ברא לכבודו שלא באו לכבוד האדם רק לכבוד המקום, ועל כן אין מוטל עליו לכבד, והוסיף מהר"א, שהברכה השני' הוא יוצר האדם, ובמסכת תמיד איתא בדף ל"ב, מה יעביד אינש ויחי', ימות עצמו, ובמפרש אומר ישפיל את עצמו וממילא כיון שהשי"ת יצר האדם ואדם שרוצה לחיות צריך להשפיל עצמו, וא"כ לא יקפיד אם אין מכבדים אותו.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א שהרה"ק מהר"א אמר בעיר שמתאספין אנשים לסעודת מלוה מלוה הוא טובה לכל העיר.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסף דייטשער שליט"א, שהי' בשעת מעשה כשביקר הרה"ק מהר"א בעיר וויען את הרה"ק ר' ישראלטשע טשארטקובער

ותיכף כשנכנס הזכיר עצמו מרן אח"כ אמר לו אתם הכרתם את אמי, אמי היתה צדיקת גדולה (איר האט דאך געקענט מיין מאמע, מיין מאמע איז געווען א גרויסע צדקת) אח"כ אמר המשארטקעבער שבמשערנאביל הי' עסק גדול עם הדגים בעש"ק, אח"כ סיפר הרה"ק מהר"א שפ"א שלח זקיני מהר"י מכתב להרה"ק ר' אהרן טשערנאבלער שיקרב את אבי, שלח הרה"ק מטשערנאביל לקרוא לאבי ואמר לו אביך כתב לי שאקרב אותך ביסט דאך בסדר אין ביהמ"ד ווען קען איך דיך מקרב זיין.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שפ"א אמר איש א' להרה"ק מהר"א בתוך שיחתו הרבי הלא הוא משיח, אמר הרה"ק מ'מאכט זיך נישט אזעלכע ווערטליך.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' אשר פארסט נ"י, כשהי' בבעלז לא הי' לו מה לאכול והי' רעב מאד, וכמה פעמים כשפגע בו הרה"ק מהר"א שאל לו אשר האסט שוין געהאט קאווע, וענה לא, אחז אותו הרה"ק בידיו והלך עמו להמטבח ואמר להם א קאווע פאר אשר ווינער ומוזה שאב החיות שלו.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א שפעם אחת בא איש א' להרה"ק מהר"א מבעלז ודיבר עם הרה"ק אודות בני ביתו של הרה"ק שנהרגו על קידוש השם, ופרט "שכבעלז הי' מלכות, ושהי' להרה"ק בנים ובנות ונכדים ונכדות, וסיים שהרבי לא ידע עוד משום צער. נרעד הרה"ק לשמע הדברים שלא ידע משום צער, ואמר חס ושלום צער, וצוה להאיש שיחזור ג' פעמים: "ח"ו צער".

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א שבבית הרה"ק מהר"א מבעלזא הי' ממונה איש אחד להשגיח על צרכי הבית, פעם אחת הרגיש שחסרים חפצים מהבית, והבין שיש א' שגונב, וכן הי' שמצא אותו פעם באמצע הגניבה סגר החדר שבו הי' הגנב ורץ להרה"ק לספר לו שמצא גנב וסגרו ורוצה לקרוא להמשטרה, אמר לו הרה"ק חלילה, זע ער זאל האבן א טיר פון ווי ער זאל קענען ארויסגיין און דרך נישט זען (תראה שיהי' לו דלת מהיכן שיהא אפשר לו לצאת כלי ראות אותך).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים ברוך פינק שליט"א, אמר לי הרה"ק מהר"א היינט איז א גרויסע פרצה אין שערות, מ'זאגט גאך פון א ליטוואק א גרויסע, גאר א גרויסע, איך ווייס ווער איך וויל נישט פורש בשמו זיין, איך ווייס ווער כו', אז ער האט זיך גע'חידוש'ט איפה כתוב בכלל שצריכים לגלח השערות, אין פאה נכרית קען מען נישט זאגן קיין דעה, דער חתם סופר האט גאר גוט געטאן ער האט עס אינגאנצען אפגע'אסר'ט, אני יודע מאיש אחד מאונגארען מעשה שבא לבעלזא באכסניא (אין א גאספידע) וראה שהיא לבושה בפאה נכרית, חטף החבילה וברח, (האט ער געכאפט דאס פעקיל און ער איז אנטלאפען).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסיל גליקמאן ג", פעם אחת עמדתי אצל הרה"ק מבעלזא בשעת פרידתו מהסוכה וחילק תפוחים ונרחפו העולם מאד אמר בזה"ל, וואס ווילט עמץ איך מיין גארנישט מעך (מיד) איך וועל גארנישט נעמען איך וועל ענק אלעס געבין, כך אמר כמה פעמים.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' אהרן מרדכי רומנער שליט"א דבעת שהי' משמש אצל הרה"ק מהר"א, והרה"ק הי' צריך ליכנס לאויטא, הי' רגיל לומר לו

## רח שיח הרה"ק מהר"א מבעלזא זקנים

הרבי ימחול לכפוף עצמו (בכדי שיוכל ליכנס להאויטא) ה' עונה הרה"ק  
יא יא, איך בייג מיך, איך בייג מיך.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שאצל הרה"ק מהר"א מבעלזא אם היו באים אליו  
להזכיר אודות המחלה הידועה רח"ל, כל זמן שעדיין לא פתחו (עשו  
ניתוח) ה' מבטל המחלה, ושני פעמים זוכר ר' אהרן מרדכי שהרה"ק  
אמר עה, ס'איז גארנישט, מ'זאל שמירען פוטער, און ס'וועט אוועק גיין,  
וכן ה'.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, ששמע מר' דוד יעריסלאווער ע"ה, שבאמצע  
המלחמה ביקש מהרה"ק מהר"א מבעלזא איזה חפץ, השאיל לו הרה"ק  
ההעמד שלו ואמר לו סגולה הוא למלוח ולוח, וניצול מהצרות אחר כך  
כשרצה להחזיר להרה"ק ההעמד אמר לו הרה"ק אני נותן לך ההעמד.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שה' בעת טהרה של הרה"ק מהר"א מבעלזא,  
ואחר הטהרה אמר לו ר' מנחם קליין (ראש החברא קדישא) שמה שראה  
אצל הרה"ק לא ראה אצל שום צדיק אחר, ואחר כך אמר שאצל הרה"ק  
ר' מרדכלי ראכמסטריווקער גם כן ראה כמו שראה עכשיו.

\* \* \*

עוד סיפר לי הנ"ל, שכמה פעמים שלח אותו הרה"ק עם נירות שיתן  
לבית המדרש דמתא ואמר להנשמות שראיתי בלילה.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ ר' נמע פריינד שליט"א, ששמע מאדם חשוב אחד  
עוד בחי' הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל, ששמע מבחור אחד שנכנס להרה"ק

## שיח הרה"ק מהר"א מבעלזא זקנים רט

הנ"ל, וקבל עצמו לפניו שיש לו מחשבות לא טהורות, (ער ליידט אויף מחשבות), אמר לו הרה"ק שלא יחסר מללמוד בכל יום שני מהרש"א'ס, ולאחר זמן אמר הבחור הנ"ל שסגולה הנ"ל ניקה את מוחו (ס'האט אים אויסגעפיצט דעם מוח).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יוסף קנאבלעך ז"ל ששמע פעם מהרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל בסעודה המפסקת בערב יום כיפור שאמר, הגמ' ביומא אומר יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם כולו, ודקדק מה הכוונה יחיד ששב ואמר בהקדם הסיפור ששמע מאביו זצ"ל שפעם אחת נתאחר הבעל שם טוב להתפלל תפלת נעילה ביום הקדוש, ואמר הבעש"ט שרשע א' בארצות המערב התחרט מאד על מעשיו ושב בלב נשבר להשי"ת ואמר שהוא החוטא היותר גדול בכל העולם והעלה בתשובתו כל התשובות מכלל ישראל ופירש בזה הרה"ק יחיד ששב היינו שהוא עושה תשובה עם חרטה כל כך גדולה שמרגיש שהוא היחיד בגדל חטאיו או מעלה כל התשובות ומוחלין לו ולכל העולם כולו, ואחר סיים הרה"ק בזה"ל, ווי איז נאך דא אויף די וועלט אזא חוטא ווי יעך בין.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' שלמה ווייס נ"י, שכשהי' בלאגער בעיר דאכאוי שלח מכתבים לאיש אחד בעיר ווין שהוא הי' ממדינה אחרת על כן נשאר בעיר ווין, וההרה"ק מהר"א מבעלזא הי' שם על כן שלח מכתבים לאז גריסען אנקיל בעלז, והלה ענה שמסר הפתקא להרה"ק בעבור שלמה בן פייגא והרה"ק ענה דער אייבירשטער זאל העלפן, ופעם אחת ענה דער אייבירשטער וועט העלפן ועל שבת הבא נשתחרר.

\* \* \*

## רי שיח הרה"ק מהר"א מבעלזא זקנים

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שטיינעל שליט"א שזוכר שבבעלזא בא פעם דיבוק אחד להרה"ק מהר"א מבעלזא, והרה"ק אמר לו כשנוסע מבעלזא יסע ביער אחד בצד העיר קריסטנאפאלע ושם ילך אצל אילן אחד, ושהרוח יצא מהאיש להאילן.

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' נטע פריינד שליט"א ששמע מהרה"צ ר' מרדכי הערש שפעם נסע להרה"ק מהרי"ד מבעלזא ואמר לו הרה"ק אתם תהיו אורח אצל בני ר' אהרן, כשהלך להרה"ק מהר"א ואמר לו שאביו שלח אותו להיות אורח אצלו אמר א אורח, די טאטע די טאטע והציע לו המטה ובכל הלילה איז ער געגאנגען צוקאכט ארויף און אראפ בחדר הזה (אומרים שה' חוזר מסכת ברכות בעל פה) ור' מרדכי הערש לא הי' יכול לישן למחרת שאל אותו הרה"ק מהרי"ד האם ישנתם? ענה להרה"ק איך הייתי יכול לישן הלא הלך (מהר"א) הלך וחוזר בתהדר, אחר שעברו ימי מלחמה העולמי השני' ועלה הרה"ק מהר"א לארץ ישראל הלך ר' מרדכי הערש לקבל שלום מהרה"ק, שאל אותו תיכף הרה"ק, ר' מרדכי הערש איר זענט שוין אויסגערודהט.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטיינעל שליט"א שכשנסתלק הרה"ק מהרי"ד לא רצה הרה"ק מהר"א לישב על מקום אביו, וגם לא עמד אצל השטענדער של אביו, ועשאו בשבילו עמוד מעץ פשוט בלי משחה, וראה הג"ל שכליל שבת קודש כשאמר הרה"ק מזמור שיר ליום השבת לקח הרה"ק הסידור שלו והניחה על העמוד של אביו הרה"ק ואמר שם מזמור שיר כו'.

\* \* \*



## שיח הרה"ק מהר"א מבעלזא זקנים ריא

סיפר לי הרה"ח ר' יוסיל גליקמאן ג"י, שמעתי פעם איך שרב גדול אחד חסיד מבעלזא שאל את הרה"ק ר' שמעולי זשעליכאווער על הרה"ק מהר"א מבעלזא אם הוא בעל מוח, אמר בזה"ל, וואס איז שייך צו פרעגן אויף א יוד מיט אוויפיל קדושה וטהרה אלעס איז ביין אים אזוי גרויס און אזוי הייליג.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שמייבעל שליט"א ששמע מהגאון מטשבין זצ"ל ששמע מהגאון ר' מאיר אריק זצ"ל שפעם אחת ישבו גדולי ישראל במארינבאד עם הרה"ק מהרי"ד מבעלזא, וגם בנו הרה"ק מהר"א הי' שם ושוחחו בדברי תורה, הרה"ק מהר"א לא דיבר כלום במשך כל הפלפול, אחר שנגמר ליווה הרה"ק את הגאון ר' מאיר והעיר לו מתוס' אחת שלפי' זה נפל כל הפלפול, אמר ר' מאיר בהתפעלות ידעת מתוס' ולא אמרת כלום, אחר כך אמר להגאון מטשבין, מילא שלא רצה ליהנות וייתר על כבודו, אמנם איך לא חס על כבוד אביו, הלא יחשבו אנשים שיש בן להרה"ק מבעלזא שאינו יודע ללמוד.

\* \* \*

עוד סיפר לי הג"ל, זוכר אני פעם אצל הרה"ק מהר"א, באחד מהשבתים, שישבו אנשים בחלק השני בביהמ"ד, ושוחחו באמצע קריאת התורה, פתאום, בין גברא לגברא, ירד הרה"ק במרוצה מהבימה, (דער רב איז אראפגעלאפן פון דעם באלעמער), ורץ עד לחלק השני שבביהמ"ד, לא הלך, רק רץ, ואמר להם בקפידא, מ'ליינטו!, מ'טאר נישט רעדן! האנשים ברחו משם בבהלה, (די מענטשן זענען זיך צולאפן, און זענען געווארן דערשראקן), דלא הי' דרכו של הרה"ק בכך.



## הגה"ק רבי שלום ונכדו הגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע

### שעשועין דמלכא

א. הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע, פעם אחת ביום הכפורים, ראה איזה גזירה גדולה ח"ו, והיה שם אצלו עולם גדול, וקרא לאיזה איש המוני עם הארץ שיבא לפניו, ובטורח ובקושי היה, עד שמצאו אותו, והובא להרה"ק הנ"ל, ושאלו, תאמר לי בנך, הפירוש של "אם עונינו ענו בנו" שאומרים ב"זהו רחום". והשיב האיש, וכי הרבי חושב שאני אינני יודע, הלא הפירוש הוא, "אם עונינו", אם אפילו שחטאנו, "ענו בנו", בכל זאת אנו בנך, ונעשה שחוק גדול בבית המדרש, בין ההמון לאלפים מבני ישראל, ונתמלא זה הצדיק בשמחה גדולה מזה הפירוש, כי זה היה בשעת התפלה, כשהגיע זה העם הארץ לאלו הדבורים, בכה מאד, אם עונינו אנו בנך, ונעשה מזה הפירוש שמחה בשמים, ושעשועין דמלכא, ונמתקו הדינים על ידי זה.

(טכ"ק דף ש"צ)

### חכמת שלום

ב. שמענו בשם מרן הגה"ק עיר וקדיש מהר"ש מבעלזא זצ"ל, בשנת ת"ר וכיוצא, שיצא קול, על ידי שנמצא רמז בזה"ק [פ' נח] בשנת שש מאות שנה לחיי נח יתפתחין וכו', אז הכריז והודיע הה"ק ז"ל בתחלת השנה, שלא לחשוב השנה שהוא כלל לשנת הגאולה! וצדקתו עמדה לו, להציל נפשות ישראל מכפירה ח"ו בין המון, כשלא נזכה חלילה.

(אג"ש ס"ר כ"ה)

### הבטחת עולם הבא

ג. סיפר לפנינו מו"ר בעל שומר אמונים וצ"ל, שפעם סיפרו עליו זקני החסידים לפני הגה"ק מוה"ר רבי ישכר דוב מבעלזא, שהוא מסגף עצמו במידי דאכילה. ופתאום בלילה, כשמו"ר היה מיסב על ספסלו לישון, ראה מו"ר את הגה"ק מבעלזא בא ומתקרב אליו בהרמת מקלו שבידו, ומו"ר נתבהל, שרוצה הגה"ק להכותו. פתח הגה"ק את פה קדשו ואמר למו"ר. איך זה שאני שמעתי עליך שאתה מסגף עצמך במידי דאכילה? אני מצווה ופוקד עליך לאכול די סיפוקך! וסיים בזה הלשון: איך זאג דיר צי, אז די וועסט האבן פאר יעדן ביסן עולם הבא!

(עובד"א דף ק"ט)

### עין הבדולח

ד. סיפר מו"ר בעל שומר אמונים וצ"ל, שקודם חתונתו, החליט לנסוע לראצפערד אל מורו הגה"ק מהרי"ד מבעלזא, להזכיר עצמו לפניו, טרם כניסתו לחופה, ולקבל ברכת צדיק. והגה"ק מבעלזא שהיה מכיר את מו"ר בטוב, בגלל היותו אצלו יושב קרוב לשנה, היה מקרב אותו תמיד בקירבות יתירה. ועכשיו, שמו"ר בא אליו להתברך מאתו, ונכנס אל הקודש פנימה, אמר לו הגה"ק ארויס ארויס! וציווה לו לצאת החוצה, ולא נתן לו ידיו הק', ומו"ר עמד משתומם, לדעת מה זה ועל מה זה, מה פשעו ומה חטאתו? ואחר כך נכנסו עוד חברת חסידים, להתפרד מהגה"ק בפתקאות ולקבל ברכה, ומו"ר התערב בתוכם, ונכנס עמהם אל הגה"ק, וכאשר אך ראה אותו הגה"ק, הרעים עליו עוד הפעם כבראשונה, ארויס ארויס! ולא רצה לתת לו ידיו הק', ומו"ר לא ידע פשר דבר, והיה לו מזה צער ועגמת נפש גדולה, כי תחת הקירבות וקבלת ברכה עלה לו ככה, והמתין מו"ר עוד יום, וכשעמדו חסידים בשורה אצל פתח חדרו של הגה"ק, לקבל שלום

ולחברך, עמד גם מו"ר בתוכם בלב נשבר ונדכה, אך גם בפעם השלישי עלתה לו ככה, שהגה"ק מסיב פניו ממנו, ואמר לו גיי גיי! ולא נתן לו ידיו הק', ואחרי זאת נשבר לבב מו"ר לשברי שברים, וחשב מחשבות לנסוע הביתה, כי ירט עליו הדרך, להכין עצמו אל החופה.

והחסידים אשר גם המה ראו כן תמהו, מה זה ועל מה זה? ניחמו את מו"ר ודיברו על לבבו, שאל ידאג, כי בלי ספק יש להגה"ק איזה ענין טמיר בזה, אשר למוכתו. ולא עבר עוד שעה שלימה, והנה יצא הגבאי מחדרו, ואמר למו"ר שכ"ק אדמו"ר קורא אותו ליכנס אליו. וכאשר אך דרך מו"ר על מפתן החדר ליכנס, הלך כנגדו הגה"ק בפנים מסבירות, ונתן לו ידו הק', ואחז ביד מו"ר בחיבה יתירה, והתחיל לברך את מו"ר בקול גדול, ברכות רבות ונשגבות: יעזור לך השי"ת, שיהיה החתונה שלך בשעה טובה ומוצלחת, ויהיה לך הצלחה בכל הענינים, ותוכל להחזיר לכבוד ישראל בתשובה, און זאלסט קענען פירן, ועוד ועוד דיבורים כאלה, וכפל את כל הדברים הנ"ל כמה פעמים, וליווה את מו"ר לחוץ, ובדרך הילוכו שפתי קודש ברור מללו, ברכות רבות כפולות ומכופלות, עד שכל החסידים שמחו על המראה הגדול הזה.

ומו"ר נסע לביתו שבע רצון שמח וטוב לב, והגיע יום המיועד להחתונה, ובינתיים אירע מעשה, כי איזה מסור ומלשין, מסר את מו"ר למלכות, כי זה האיש אשר גרם השתמטות מעבודת הצבא להרבה אנשים, על ידי כתב השחרור שלו, ומסר להשלטונות, שביום זה יש לו להאיש הזה החופה, במקום שהוא ובאותו זמן, ושם יכולים למצוא אותו.

ופתאום כשמו"ר עמד כבר תחת החופה, והמחותנים ואנשים רבים סביביו, נעשה רעש ובהלה, כי הגיעו שמה אנשי הפאליציי וניגשו ישר אל מו"ר ואסרו אותו, וגם את המחותנים, והרבה מהקהל תפסו אתו יחד, והובילום כולם להפאליציי, ושם התחילו בחקירות ודרישות, ושהו שמה ערך שעה אחת או קצת יותר, ובנסי גסים (שאין להעלות על הכתב) ניצל מו"ר, ושחררו אותו וגם את כל העולם אשר אתו, ועשו את החופה ברוב שמחה וחדרה, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

ואמר על זה מו"ר, כי ברור לו בלי צל של ספק, כי את כל זאת ראה הגה"ק מבעלזא, וראה שנצרך למו"ר המתקת הדינים תקיפים רח"ל, ובזה הצער ובזיון וחלישת הדעת הרבה, שגרם הגה"ק למו"ר בעת היותו אצלו לקבל ברכתו, כיוון הגה"ק להמתיק ממנו על ידי זה את הדינים, וגם עלה בידו להמתיקם, וגמחק בזה הצער ופחד ובהלה, שהיה לו ולהקהל והאורחים משך שעה אריכתא.

ועוד שמעתי ממו"ר בזה הלשון: הנה אלו הדיבורים האחרונים, שאמר לו הגה"ק מבעלזא, בשעה שהוריק עליו הברכות הרבות הג"ל, זאלסט קענען פירן, לא שם לב לזה שעל מה כוונתו בזה, כי אז עדיין לא היה בלכבו כלל, להיות מנהיג ורבי בישראל ורק אחרי זמן, נזכר מאלו הדיבורים שאמר לו הגה"ק מבעלזא, ואז הבין כוונת קדשו, שברך אותו שיוכל להנהיג ולהדריך זרע צאן קדשים.

(שס דף קל"ז)

### ברכת הרב

ה. מו"ר הרה"צ רבי אהרן ראטה זצ"ל, בעל מחבר ספר

שומר אמונים, טרח ועמל ויגע במסירת נפש, עד שעלה לו לסדר הכתבים הנדרשים לנסיעתו לארץ ישראל, והיה עומדים לפניו מניעות שונות כחומת ברזל. ולאחר יגיעות עצומות של שנה וחצי, עלה בידו להכין עצמו עם כל ההכנות הנדרשים להנסיעה. ואחרי ככלות הכל, החליט מו"ר לנסוע לבעלז, ולשאול הסכמה על הנסיעה, מפה קודש הגה"ק מרן רבי ישכר דוב מבעלזא וצוק"ל. והוסכם בלבבו שאם הגה"ק מבעלזא לא יסכים אתו, לא יסע. ונסע עם איזה מאגשיו המקשיבים לקולו, לבעלזא, וכאשר הציע סיבת ביאתו להחסידים המקורבים, כולם התנבאו בסגנון אחד, היות כי מרן הגה"ק עוד לא ציוה, וגם לא הסכים לשום איש, ליסע לארץ הקודש, וטעמו ונימוקו עמו, ובוודאי בלי שום ספק, שגם לכם לא יסכים, ומה לכם לצער להגה"ק בשאלות כאלו, אשר הוא למורת רוחו. אך מו"ר השיב להם: כי על כן באתי בצל קורתו, יען שעבדתי על נסיעה הזאת במסירת נפש, רצוני לשאול בדבר אלקים, ואם הרב לא יסכים, בוודאי לא אסע.

מו"ר נכנס אל הקודש פנימה, ונרחקו הרבה חסידים לתוך החדר, כי תאווה נפשם לשמוע, מה ישיב רבם, על שאלה כזו, ומה מאד נשתוממו, בשמעם תשובת הגה"ק בזה הלשון: הן הן הנני מסכים, תסע לארץ ישראל ותצליח! ושאל מו"ר, שיש איזה מאגשיו המקשיבים לקולו, שרוצים גם כן לנסוע אתו לארץ ישראל, האם כ"ק מסכים גם על זה? ענהו הגה"ק: הן הנני מסכים. וגם אנשים הנלווים עמך יכולים הם ליסע עמך ובעזר השי"ת תצליח! וכאשר כבר רצה מו"ר ללכת לחוץ, אז אמר לו הגה"ק: אבל זאת צריך אתה לדעת, שמובא בספה"ק כל בו, שמי שנוסע לארץ ישראל צריך לראות בתחילה שיהא לו שם מעמד פרנסה. והשיב מו"ר על זה: שיש לו ב"ה, כי אחותו הנגידה שולחת לו על פרנסה בהרחבה. רבינו קיבל ברכת פרידה, ויצא

לחזין, ואך כאשר דרך על מפתן החדר ללכת החוצה, קרא אותו הגה"ק עוד הפעם בחזרה, ואמר לו: צריך אתה לדעת את המובא בכל בו, שמי שנוסע לארץ ישראל צריך שיהא לו שם מעמד פרנסה. וענה מו"ר, כן יש לי ב"ה כאשר אמרתי להרבי כנו'. ואז נתן לו הגה"ק ידו הק' עוד הפעם, ופטר את רבינו לשלום.

ואמר מו"ר לתלמידיו, כי היה לו לפלא, מה שקרא אותו הגה"ק מבעלזא בחזרה, ואמר עוד הפעם בדברים הראשונים, אבל הבין שהיה להגה"ק איזה ענין. ועל כן כשנסע מו"ר בחזרה לחזין לארץ, על מנת לחזור. ולחזור לארץ ישראל היה דבר קשה מאד, התנחם עצמו כל משך היותו בחו"ל, בדיבוריו של הגה"ק מבעלזא, שבזה שקרא אותו עוד הפעם בחזרה, כיון בוודאי על זה, שצריך להיות עוד הפעם בארץ ישראל, ואין ספק שיתקיים דברו, ועל כן היה מו"ר בטוח, שיחזור עוד לארץ הקודש, וגם זאת היה בטוח מו"ר בלבבו, על ידי השנות הדיבורים הנ"ל של הגה"ק מבעלזא, שגם עת היותו בפעם שניה בארץ ישראל, יהיה לו בעזר השם מעמד פרנסה, כי האמין שעל זה כיוון הגה"ק, בכפלו הדיבורים מה שמובא בכל בו.

(שם 97 ק"כ)



## הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע

א.

לאחר פטירת הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא, דיבר מרן מהר"י מאמשינאוו הרבה בשבחו, וסיפר שעוד בחיי אביו הרה"ק רבי יהושע מבעלזא נמצאו כמה 'דיבוקים' בבעלזא, וכאשר עבר בנו הרה"ק מהרי"ד דרך אותו בית נעשה רעש גדול מפאת הדיבוקים.

ב.

היה אדם אחד שביקש לארגן אסיפה, והרה"ק ה"אמרי אמת" לא נתן הסכמתו לעריכת האסיפה, ברם, הרה"ק מהרי"ד מבעלזא שיגר לו מכתב הסכמה לכך, ובשביל כבודו של הרה"ק מבעלזא הסכים גם ה"אמרי אמת" – והאסיפה התקיימה.



# הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע

א.

סיפר הגה"צ מטשימפא זצ"ל למרן זי"ע [אגב, התבטא עליו מרן זי"ע "ער האט גערעדט העכערע זאכן", ואמר שלדעתו היה לו רוח הקודש], שהגאון רבי צבי חיות היה רב בעיר זאלקאווא, וכל העיירות והרבנים שבאותה סביבה היו תחת פיקוחו והשגחתו מטעם הממשלה, והרה"ק השר

קנא

הרה"ק רבי שלום מבעלזא

שלום מבעלזא כיהן ג"כ באחת העיירות שהיו תחת רשותו. פעם שלח לקרוא להרה"ק מבעלזא שיבוא אליו, ולא בא.

הלך להממשלה והם שלחו לקרותו, וכששאלוהו מדוע לא בא להרב, השיב "ער איז נישט גענוג פרום" [= אינו מספיק חרדי]. שאלו אותו במה? והשיב שהטלית קטן של הרב הינו קטן [שהיה ממש מכוון כשיעור והרה"ק מבעלזא היה לובש טלית קטן ארוך וגדול] ולא ידעו הממשלה עם מי הצדק.

החליטו שיציעו הנידון לפני הגאון בעל ישועות יעקב מלעמבערג שיכריע ויאמר עם מי הצדק. ויהי כאשר הגיע אליו השליח מטעם הממשלה לקרותו – היה זה בשעה שהיו מכבסים את הטלית קטן שלו, והיה אז לבוש בטלית קטן ישן שנשאר לו מזקיננו – "און פארציטענס פלעג מען גיין אין גרויסע טליתים קטנים" [= מלפנים היו לובשים 'טליתים-קטנים' גדולים], וככה הלך והופיע לפני הממשלה כשהוא לבוש בטלית קטן ארוך וגדול ההוא, ושוב לא היה על מה להתווכח. (והמהר"ץ חיות שאל אח"כ להישועות יעקב האם הוא הולך בכל עת בטלית קטן כזה – וסיפר לו את כל המאורע)...

ב.

הרה"ק השר שלום מבעלזא קרא פעם את המגילה בבית מדרשו של הרה"ק הרבי מלובלין, ואמר הרבי מלובלין "די 'מעשה' קען איך שוין פון לאנג, נאר אזוי גוט ווי דער יונגערמאן פארציילט עס, האב איך נאך קיינמאל נישט גיהערט" [= כבר ידעתי את ה'סיפור' הלז מכבר, אך באופן שסיפרו אברך זה, עדיין לא שמעתי].



## הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע

א.

פעם הגיע איזה בעל עבירה להרה"ק רבי אהרן מבעלזא, וקירבו מאד כדרכו בקודש. כששאלו להרה"ק מדוע מקרבו כל כך, ענה: "ער איז א בטלן, ער קען זיך נישט אן עצה געבען מיט'ן יצר הרע – זאל איך איהם

ימות עולם

ר

וועגען דעם נישט מקרב זיין?" [= הינו בטלן שאין ביכלתו לשות עצות עם היצה"ר – וכי משום כך לא אקרב אותו].



## הרה"ק רב שר שלום רוקח זצ"ל מבעלזא ותולדותיו הקדושים

שמעתי מהרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

שמעתי מר' ישראל לייב טארנער, ששמע מדורו הרה"צ ר' מענדיל, ששמע מזקינו הרה"ק ר' פייוויש בערזאנער (חתן הרה"ק ר' אשר'ל ראפשיצער זצ"ל).

הרה"ק ר' פייוויש הנ"ל גסע לכמה צדיקי הדור וגסע גם להרה"ק מהר"ש לבעלז.

ובמוצש"ק כשהלך להפרד מהרה"ק מהר"ש אמר לו הרה"ק, דו וועסט דאך זיין ביי מיין העניך'ל (חתנו הרה"ק בעל לב שמח מאלעסן והוא הי' כותב התורות מחותנו הרה"ק), תאמר לו שלא יכתוב התורה משלש סעודות (של הרה"ק מבעלז), ... אני איני מבינו, ומלאך זה (אמר שמו) ג"כ אינו מבין זאת, והוא (פי' הלב שמח בעצמו) בודאי שאינו מבינו, לכן לא יכתוב התורה.

\* \* \*

עוד שמעתי מהרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

שמעתי מאיש א' ששמע מהרה"ק ר' פייוויש יאברובער שהרה"ק מהר"ש שלח את חתנו הרה"ק ר' איציקעל בראדער (שהי' אבי אביו של הרה"ק ר' פייוויש) לעיר סמוך לפרעמישלאן ליקח זכוכית בכדי לעשות החלונות בביהכ"ג שבנה הרה"ק, וצוה עליו שלא יכנס לעיר פרעמישלאן.

[הרה"ק מהר"א מבעלז הוסיף לזה בזה"ל, זקוני הי' יכול לשלוח אותו שיקנה הזכוכית בעיר סמוך לסקול רק לא רצה שיראו וואס ער קען זיך פארגינען, דבכל הגליל ההוא היו בעלי רוח הקודש ולא

רצה שיראו כוונותיו הקדושות, כן שמעתי מפי המשב"ק ששמע מפיו הק'.

וכשבא בחזרה המתין עליו הרה"ק ר"ר מאיר'ל בפרשת דרכים ואמר שיכנס לפרעמושלן, אמר חותני צוה עלי שלא אכנס. אמר לו הרה"ק, מאיר'ל, הוא רבי משמים ומצוה עליך שתכנס.

ונכנס והלך לבית הרה"ק ר"ר מאיר'ל וכיבד אותו בכוס גדול יי"ש, כשפתח הבקבוק נכנס בקרבו הריח. אמר בבעלז יש קפידא שלא לשתות דברים המשכרים, אמר, מאיר'ל, הוא רבי משמים ומצוה עליך לשתות, ושתה.

ואמר הרה"ק ר' איציקל, ששתה את היי"ש כמו מים, והי' חולה על דבר משהו, ונתרפא מאז.

אח"כ אמר הרה"ק ר' מאיר'ל, זה שמרפא הותנך במשמוש ידיו גנב מקאזשניץ.

כשהגיע להרה"ק מהר"ש סיפר לו כל הנ"ל, וכשסיפר לו מה שאמר אודות הגניבה, אמר מהר"ש לא גנבת, רק נתן לי בשתי ידיים. וסיפר שכשהי' אברך נסע ללובלין, ובלעמבערג פגש באיש א', אמר לו האיש תסע לקאזשניץ, כשהגיע מצא המגיד שוכב בממתו ונתן לו שלום, צוה לו שישב על ממתו. ובאמצע נכנס איש א' ואמר שיש לו כאב שיניים גוראות, לקח המגיד את שתי אצבעות מהשר שלום וקינח הפה מאותו האיש, ואותו האיש נתרפא, וסיים הרה"ק לחתנו, אתה רואה שנתן לי בב' ידיים.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' נפתלי לעווי נ"י, שראה בספר של אביו (ה"ה ר' אברהם לעווי ז"ל הנקרא ר' אברהם פילפישער) שכותב בהקדמה זו"ל:



בן ל"א שנים הייתי ולא זכיתי לזש"ק נסעתי להגה"ק שר שלום  
מבעלז זי"ע ואמר לי בכהאי לי שנא:  
אברך הלא אתה יכול ללמוד, תלמוד בכל יום דף גמרא יותר  
מכפי לימודך, ותזכה לזרע של קיימא, ובן הי'.

\* \* \*

שמעתי ממוח"ז הגה"צ מוואידיסלאוו זצ"ל:  
מנהגו של הרה"ק מהר"ש הי' לקרא ה"אלופין" (בפ' וישלח)  
בצעקה, אמר בלש"ק:  
"או מען זאל זיי ווען נישט פארשרייען כאטש איינמאל א יאר  
וואלט מען נישט געקענט אויסהאלטן פון זיי".

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יצחק דייטש ז"י:  
ששמע מדו"ז (שג"כ חו"ז) הרה"צ ר' יוזעף, שהוא שמע מת"ח א'  
שהי' דיין בחוסט, שלמד בנעוריו יחד עם הגאון המהרש"ם זצ"ל והוא  
הי' חסיד מהרה"ק משינאווע, והמהרש"ם ידע שהרה"ק משינאווע מדבר  
מאד, על הקולות שלו.  
פ"א כשנסע הנ"ל לשינאווע ביקש ממנו המהרש"ם שיגלגל שיחה  
עם הרה"ק אודותו, ובוודאי יתחיל להרעים ולצעוק אודות הקולות, אז  
יאמר לו שהשר שלום מבעלז, והרה"ק ר' אייזיקל זידיטשויכער צוה לו  
להקל.

והחבר עשה כנ"ל, והי' כנ"ל, ואמר החבר כדברים האלה, אמר  
הרה"ק בתמיה, השר מבעלז!...  
ומאז והלאה לא דיבר עליו.

\* \* \*

## שיח      הרה"ק מהר"ש מבעלז      זקנים      קסה

שמעתי מהחסיד הישיש הרה"ח ר' אהרן טייטעלבוים ע"ה:  
זקינו הרה"ק ר' שמואל מגארליץ זצ"ל נסע פעם לבעלו להרה"ק  
השר שלום, ובאמצע הדרך עבר דרך יער וראה שם איש א' עובד  
קשה, ואמר לו הנ"ל כשיגיע להקרעטשמי על הדרך לבעלו ימצא אשתו  
ושימסור לה פר"ש ממנו.

כשהגיע להקרעטשמי ומסר להאשה הפר"ש נתעלפה, שאל לה מה  
זה, אמרה לו שכבר אינו בין החיים.  
את"כ כשהגיע לבעלו סיפר להרה"ק, אמר לו הרה"ק, אני יודע  
ממנו.

וסיים לי הרה"ח ר' אהרן, אני שמעתי המעשה מבית אבי, ופה  
מספרים שהרה"ק אמר לו שאינו יכול לעזור לו, אבל זאת לא שמעתי.

\* \* \*

עוד סיפר הנ"ל:

פ"א נסעו הרה"ק ר' שמואל גארליצער (אבי אביו הרה"צ ר'  
לייביש מאוהעל זצ"ל) עם בנו הרה"ק ר' יוקעל זצ"ל לבעלו אל השר  
שלום, וראו איך שבא איש א' שפניו הי' עקום, ולקח הרה"ק את פניו  
ויישר הפנים כאילו לא הי' כלום, ונתעוררו מאד מהמעשה עד שירדו  
דמעות מעיניהם, אמר להם הרה"ק מבעלו, "אז מ'האט אועלכע הענט  
קען מען עם טון".

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מנאראל שליט"א:

שאבי זקינו הרה"ק מנאראל זצ"ל שבת פעם בשב"ק אצל השר  
שלום מבעלו וגם הרה"ק ר' שלום מקאמינקא זצ"ל הי' שם, ואמר מרן  
בשלש סעודות לפני התורה בזה"ל:

זהו מדרגה קטנה לראות ארץ ישראל בבנינה ירושלים בבנינה וביהמ"ק בבנינה, מ'האט אונו ב"ה געוויזען ארץ ישראל כו' ואנחנו גלך עם צדיק הדור לקראת משיח'ן.

יותר לא שמע זקני, ורה"ק מקאמינקא הטה עצמו להרה"ק מבעלז ולחש לו, אמנם זקני לא שמע יותר.

פ"א חלה זקני ובא הרה"ק ר"י מבעלז לבקרו נתגלגלה השיחה מהתורה הנ"ל, אמר הרה"ק מהר"י לזקני, אבי אמר לי שני פעמים דבר הנ"ל, בהרא אמר לי שלא אגלה, ובשני' לא אמר לי שלא אגלה, לכן אני מתיר לי לגלות לכם. דער טאטע האט געמיינט צדיק הדור ר' מאטעלי נעשכזער.

פ"א הייתי עם זקני בן זקני הנ"ל אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלז ולמדתיו אז כבר ההוראה, ואמר הרה"ק שאחזור ארבע פעמים את הלימוד. ושאל את זקני אודותי, אמר זקני, ה' יכול להיות יותר מתמיד.

התחיל הרה"ק לדבר אלי, אתה יודע שאתה יחסן גדול, מגדרי זקני, אתה ממיוחסים הכי גדול, והתחיל לפרוט קאזשניץ, ראפשיץ, ר"ר אלימלך, וסיים, און פון הייליגן נעשכזער.

אמרתי להרה"ק שיש ספר ממנו, ספר רשפי אש, אמר הרה"ק, "טאקע פלאמען פייער".

אח"כ סיפר זקני כל המעשה הנ"ל ששמע מאביו מהר"י שגם הוא ה' אז בשעת מעשה, נתרגש מהרי"ד לשמוע דבר מזקני מנאראל בשם אביו מה שהוא לא שמע, ואמר "ס'איז ביי מיר היימישע דיבורים, נאראלער רב דערציילט עם מיר נאך אמאל". ואח"כ לויז אותו ודיבר מהמעשה הנ"ל בהתרגשות.

סיפר לי הרה"ח ר' יצחק לאנדא ג"י משב"ק:

פ"א כשהי' הרה"ק בעל בית ישראל מגער זצ"ל אצל הרה"ק מהר"א מבעלז ז"ל, שאל להרה"ק אם הרה"ק מהר"ש מבעלז הי' תלמיד מהרה"ק מלובלין, ענה לו מרן בודאי. אחר זמן שאל עוה"פ, ענה לו מרן עוה"פ בודאי. לפני שיצא שאל פעם ג', אמר מרן בקול רם לגבאי שלו, שלום אתה שומע, תלמיד מובהק. (כוונת הרה"ק מגער היתה לשמוע תיבות אלו, שלא הי' סתם תלמיד רק תלמיד מובהק).

\* \* \*

שמעתי מכ"ק הרהגה"צ ר' אלעזר אדמו"ר מפאלטישטאן זצ"ל:

כאשר בא הרה"ק ר' שלום מקאמינקא (הנקרא הראווער עילוי) (והי' תלמידו של הרה"ק השר שלום זצ"ל, אחר פטירת רבו הרה"ק ר' נפתלי ראפשיצער רב זצ"ל) אל הרה"ק מרוזין אמר הרה"ק הנ"ל אליו שמעתי שהעולם רועשים עם בעלז במופתים, איזה דרך הוא זה (עם איז נישט שיין).

אמר הרה"ק ר' שלום קאמינקער, רבי שלי אינו עושה מופתים אלא כל מה שאומר, הקב"ה מצייתו ועושה.

שאל לו הרה"ק מרוזשין במה כוחו גדול כל כך, ענה לו בכח התורה. [והסביר הגה"צ הנ"ל כוונת הרה"ק מהר"ש מקאמינקא בהקדמ (מעשה אחרת המובא בראפשיץ) שהרה"ק מבעלז אינו משביע שמות רק בכח התורה הוא פועל ישועות].

\* \* \*

שמעתי מהרה"צ ר' יוסף דוד מסאסוב זצ"ל, ששמע מוקינו הרה"ק ר' שלמה סאסובער, שעוד ישב קעסט אצל אבי אמו הרה"ק השר שלום מבעלז:

שבכל לילה אחר חצות פתח הרה"ק דלת מן הצד והיו באים בהמות וחיות מהיער להרה"ק בכדי לתקן הנשמות המגולגלות בהם.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יודעל גרינוואלד נ"י שהי' בשעת מעשה:

פ"א הי' הרה"ק הבית ישראל מגור זצ"ל אצל הרה"ק מהר"א מבעלז ושאל לו הרה"ק מהר"א אם יש לכם גבאי, אמר אין לי כח לגבאים, סיפר לו הרה"ק, שהרה"ק ר' שמעון מעריסלאוו הי' לו בנעוריו ג' גבאים ובוקנתו לא הי' לו רק גבאי א', ואמר אין לי כח ליותר.

והמשיך הרה"ק, שהרה"ק הנ"ל אמר בימי נעוריו הי' לי הרבה רבי'ם, ובימי זקנתי לקחתי לי רבי (האב איך מיר אויסגעקליבן) אברך שהוא משיק משאק, (הרה"ק מהר"ש).

והמשיך, למה נסעתי לבעלז מפני ששמעתי מהרה"ק מלובלין שמי שיגור 12 מייל מאברך זה ולא ילך אליו, וועל איך מיד אנגעמען, ואע"פ שבדרך יש יותר מ-12 מייל, אמנם באויר הוא פחות,

אח"כ שאל הרה"ק מגור אם זקיני מבעלז הכיר היווד הק', ענה לו הרה"ק "ער האט זיך געהאלטן פאר א שטיקל תלמיד נאר ער האט זיך געדרייט מיט שכל".

\* \* \*

שמעתי ממשב"ק של הרה"ק מהר"א, ששמע איך שהרב האלפערין זצ"ל סיפר להרה"ק, שהי' גאון א' ושמו ר' משה בראדער והרה"ק מהר"ש מבעלז הי' נמי מבראד, פ"א בא ר' משה הנ"ל להרה"ק מהר"ש, אמר לו הרה"ק, משה הלא אתה ת"ח תגיד לי, הרמב"ם אומר שתשובה אינו קרוי' תשובה אלא עד שיעיד עליו יודע תעלומות

## שיח הרה"ק מהר"ש מבעלז זקנים קסט

שלא ישוב לכסלה עוד, נמצא מזה שתשובתינו אין נקרא בכלל תשובה ובשעת מעשה האט זיך געגאסען מרערן פון אים (ור' משה לא ענה כלום כמובן).

אמר לו הרה"ק איך מיין שבשעת שאדם עושה תשובה הוא עושה תשובה במרירות הלב כ"כ שבוודאי לא ישוב לכסלה עוד וזה שאנו רואים שהוזר לכסלו זהו כבר דבר אחרת (פי' זה הרגע אינו קשור עם הרגע שלפניו ורו"ק). — זה המעשה סיפר הרב האלפערין להרה"ק מהר"א שהכיר להגאון ר' משה בראדער הנ"ל.

\* \* \*

הרה"ק מהר"א מבעלז סיפר, דבימי זקינו הרה"ק מהר"ש עמד גוי א' ולקח לו ממשלה כנגד ניקאליי הצאר הרשע מרוסלאנד, שלח אז הרה"ק מרוזין זי"ע להרה"ק מבעלז שיתפלל שהנ"ל ינצח מפני דהרשע הנ"ל ימ"ש גור כל מיני גזירות רעות על בני ישראל.

שלח לו בחזרה הרה"ק מהר"ש בזה"ל: איך האלט אויך אזוי גאר איך קען נישט צוקוקען ווי דער מחוצף זאל געוואונען (געווינט). (מפי משב"ק ששמע מפיו הק').

\* \* \*

שמעתי מוקן חסיד א' ע"ה, ששמע מחסיד ישיש, ששמע מהרה"ק ר' אברהם יושע העשיל מיאסלע שהי' גר בצפת, ששמע מאחיו הרה"ק ר' איציקעל מבראד חתן הרה"ק מהר"ש מבעלז, דמנהגו של הרה"ק מהר"ש הי' שבכל לילה שימש אותו א' מן הבנים מפני שלא הי' לו משמשים הרבה, והרה"ק הקפיד מאד שאח"כ כשהבן כבר הלך לו לביתו שלא ישאר שום נברא בביתו.

בלילה א' הגיע תורו של ר' איציקעל הנ"ל לבא לבית הרה"ק, והוא השתוקק לראות התנהגות של חותנו, על כן עשה א"ע כאילו

ישן, וכשהמשמש הלך לחפש בנר אם א' נשאר בבית, ראה שר' איציקעל ישן לא אמר לו כלום, וראה ר' איציקעל הנ"ל שהרה"ק מהר"ש לקח את כסאו וקירבו לפתח החדר של הרבנית שלו, ואח"כ ראה שנתמלא כל הבית עם האנשים והביט על האנשים וראה שהוא אינו מכירם, וראה ג"כ איש גדול משונה מאד, ובאמצע ראה הרבה פעמים שהרה"ק מדבר אל הרבנית, ואח"כ שמע שהרה"ק אמר כבר אין לי כח אני רוצה להרגיע עצמי, ונעשה הבית ריק מאנשים.

ופ"א בא' מן השלחנות אצל חותנו ראה עוד הפעם את האיש הגדול הנ"ל, והלך אל חמותו ושאל אותה מי הוא האיש הגדול הזה, ענתה לו הרבנית זה הוא אלי' הנביא אבל אל תספר לאף א' מזה (כנראה שהרה"ק ר' איציקעל סיפר כל המעשה אחר פטירת הרה"ק מבעלז). הרה"ק מיאסלע סיפר המעשה אחר פטירת אחיו הרה"ק ר' איציקעל.

\* \* \*

שמעתי מחסיד א' ע"ה, שהרב האלפערין סיפר לו, שהגאון ר' משה מבראדי סיפר לו (הוא הי' אדם חשוב ות"ח ומקורב אצל הרה"ק מהר"ש מפני שהי' מעיר א') דבבעלו הי' מנהג, שכל השוחטים מסביבו לפני שנעשו שוחטים באו לבעלו ושם היו כמה שבועות ושחטו, ואח"כ קרא אותם הרה"ק מהר"ש ונתן להם כתב קבלה והודעה.

פ"א הי' שם אברך א' הרבה שבועות והרה"ק לא קרא אותו, ביקש ממני שאכנס להרה"ק ואשאל לו למה אינו קורא את האברך הנ"ל, נכנסתי להרה"ק ושאלתי, אמר לי הרה"ק כתיב בתבואות שור ששוחט צריך להיות ירא שמים מרבים, איך בין שוין א רב איך בין שוין א רבי און קיין ירא שמים מרבים בין איך נאך נישט. (הרה"ק לא רצה ליתן לו כתב קבלה מפני שלא החזיק אותו ליר"ש ואמר הנ"ל).

\* \* \*

## שיח      הרה"ק מהר"ש מבעלז      זקנים      קצא

הרה"ק מהר"א סיפר שבפולין הי' תקופה שהי' גזירה שהיהודים אינם רשאים להיות סנדלרים, ואח"כ נתבטל הגזירה.

ופעם הראשונה שבא יהודי ועשה (ותיקן) מנעלים להרה"ק מהר"ש, הי' הרה"ק מהר"ש מאד בבדיחות דעתי, שאלו להרה"ק למה הוא כ"כ שמח האם לא עשה הנכרי מנעלים טובים כמו זה.

ענה הרה"ק, עד כאן כשבא הנכרי וביקש ממנו כך וכך לא היתה נעים לי להוריד מדמי הפעולה והוכרחתי ליתן לו מה שביקש, ויש לאו לא תחנם, אבל כעת שיש יהודי אין לי ע"מ לדאוג. (מפי המשב"ק ששמע מפיו הק').

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

פ"א אחזו להרה"ק מקאמינקא שיתוק רח"ל, ושלח להרה"ק מהר"ש מבעלז שרוצה לבא, אמר הרה"ק מהר"ש אין לי רפואה בשבילך, כשיהי' לי רפואה אשלח אחרך.

פ"א שלח להרה"ק מקאמינקא שעכשיו יבא, ובא. ובאמצע בא חולה מלעמבערג והי' שוכב ממש כבול עין, והורידו אותו וצוה הרה"ק מבעלז שיושיבו אותו בכסאו עד כמה שיכולין, וצוה שכל א' יצא לחוץ, והי' שם א', זקינו של הרה"ח ר' געציל שיף, והממין עצמו וראה שהרה"ק מהר"ש הולך אנה ואנה ציקאכט, וגגש אל החולה ומשמש אבר א', אח"כ הלך עוה"פ אנה ואנה ציקאכט ומשמש אבר אחר, וכן כל הגוף עד שהכריא ואחזו פחד וברח משם, בקיצור, החולה גתרפא ועלה על המרכבה בעצמו.

אח"כ הגיע הרה"ק מקאמינקא, אמר לו הרה"ק הי' פה חולה א' וכו' (כוונתו שהרה"ק השתמש בהרפואה לחולה שהגיע בניי לבניי) ואין לי רפואה בשבילך, צוה לו להמתין.



קעב שיח הרה"ק מהר"ש מבעלז זקנים

אח"כ ה' פ' יתרו וצוה הרה"ק לקרוא אותו ללוי וקרא הרה"ק  
בניגון "יצוך אלוקים ויכלת עמוד", והבריא.  
פ"א סיפר איש א' להרה"ק ר' משה'לע ראזווידאווער הסיפור  
הנ"ל, ענה איש אחר שעמד שם אני הייתי החולה.

### הרה"ק רבי יושע רוקח זצ"ל מבעלז

שמעתי מהגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א:

הכרתי כמה אנשים שהכירו את הרה"ק מהר"י. ושני אנשים שרצו  
לצייר לי הפחד שה' בבית הרה"ק לפני שהיו נכנסים אצלו, המשיילו  
ודימו למי שה' צריך לעבור אצל הדאקטער לביקור, אם הוא ראוי  
לילך לצבא, שזה ה' סכנה לגוף וגפש, שאז ה' הפחד נורא. כן ה'  
הפחד אצל מרן. לא ה' מדברים איש לרעהו, איינער איז ארום  
געגאנגען צוגלייט, דער אנדערער איז געווען וויים.

\* \* \*

וכ"כ סיפר לי א' מוקני חסידי בעלז ע"ה, ששמע מבעל העובדא:  
פ"א עמד בבית הרה"ק מהר"י וחישב בלבו, למה כל כך מפחדים  
מהרה"ק, האם הוא יכול לראות עוונות שעבר כל א'.  
ותוך כדי דיבור אמר הרה"ק בזה"ל "מי הוא זה שעומד עם קלות  
הדעת", וסיים: "און טאקע דער מיטען הויכען קאפעליטש" (כך ה'  
לבוש האיש המספר באותו מעמד).

\* \* \*

הגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א סיפר:  
שמעתי מוקני הרה"ק ר' איציקעל ששמע מהרה"ק מציעשינוב ז"ל:

## שיח      הרה"ק מהר"י מבעלז      זקנים      קעג

הרה"ק מציעשינוב ז"ל היה רגיל לאכול עם חותנו הרה"ק מהר"י בכל יום ארוחות צהרים בלי שום איש אחר (וגיסיו קנאוהו בזה).  
בדרך כלל היתה פחד, ופ"א ה' הרה"ק מהר"י בדיחא דעתו, אז שאל מחותנו, הלא כשאביו הרה"ק מהר"ש נפטר עדיין ה' אברך ולמה לא נסע לרבי'ם.

ענה לו הרה"ק מהר"י, אבי ז"ל גילה לי הכל, חוץ מה שאמר לו הרה"ק מאפמא בחוליעו, ומה שאמר לו הרה"ק מראפשטין בראווע, ואמר לי כל מה שיארע לי עד זיבולא בתרייתא, ולא חשב לי, נסיעה לצדיקים, ע"כ לא נסעתי.

\* \* \*

סיפר הרה"ח ר' מעכיל ניימאן נ"י:

שמעתי ממלמד א' בסערענטש ושמו ר' יועץ, שהוא ה' מלמד עם נערים, ואבי זקנים ה' גבור עצום, שעוד בימי זקנותו היה לוקח שק קמח ביד אחת על כתיפו בלי טירחא, וה' גם אמיץ לב.

וזקני סיפר לר' יועץ מעשה מימי נעוריו, שפ"א לוח מנכרי א' בסף, והנכרי תבע ממנו ולא ה' לו כסף, עד שתבעו בערכאות, והוא הלך להגאון מהרשד"מ (יונגרייז) בנו של הרה"ק בעל מנוחת אשר עם פתקא שהגוי ימות.

שאל אותו הרב, מפני שאין אתה רוצה לשלם ימות הנכרי? תפשר עמו שבכל חודש תשלם לו כך וכך.

אמנם הוא בבקשה שלו, שהגוי ימות. אמר לו הרב א"כ תסע לבעלז להרה"ק מהר"י, וקח ממני צעטיל שתמסור להרה"ק מבעלז, מפני שלא תוכל לדבר עמו (מחמת פחד).

אמר האיש, בתמיה, אני? (היינו שהוא בודאי יוכל לדבר עמו). כיון ששמע זה הרב, לא דיבר אתו יותר. ונסע לבעלז. כשנכנס עם

פתקא, אמר לו הרה"ק ג"כ שיפשה. ויצא בפחי נפש, כי לא הי' יכול לדבר מחמת פחד.

והיה שם א', שראה אותו הולך בדאגה שאל אותו מה קרה, ואחר הפצרות סיפר לו, אמר לו תכנס אל בנו (הרה"ק מהרי"ד). ונכנס וסיפר לו המעשה.

שלח אותו עוה"פ אל אביו, ועדיין לא הי' יכול לדבר, אלא שהרה"ק הי' מושך הדיבורים ממנו, ואמר לו הרה"ק עוה"פ תפשה עמו, ונסע מבעלז.

הזמן הי' מיועד על יום השני, ובליל שישי פתאום הופיע הנכרי ודפק על הדלת ושאל, מי שם, אמר לו הגוי, אני, ופתח לו הדלת, אמר לו הנכרי אתה יודע מה, מה לנו לריב, נפשה עצמינו שתשלם לי כך וכך על חודש.

אמר לו היהודי אני מסכים על כך, אמנם מה הביא אותך לכאן באמצע הלילה, סיפר לי שזה בשלשה לילות שאיש א' בא אלי בחלומי ומאיים עלי שאלך ואפשה עם היהודי. והוא חשב הלא זהו רק חלום, אמנם בלילה הזה בא אלי ואחז בגרוני ואמר לי אם תלך הרי טוב ואם לאו וכו', וזרק אותי על הארץ, ובהקיצותי הרגשתי שממש אין אני יכול לזוז את עצמי, הלכתי תיכף ובאתי לכאן. וכשצייר לי תמונת אותו האיש ראיתי שזהו הרה"ק מבעלז.

הזקן הנ"ל סיפר המעשה להראות שאע"פ שהי' גבור בכח וגבור בלב מ"מ לא הי' יכול לדבר לפני הרה"ק מחמת פחד.

\* \* \*

שמעתי מפי הרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

הרה"ח ר' אנטשיל ווייס ע"ה סיפר לי שהרה"ק מהר"י אמר לו כשנסע בעיירות (לקבל כסף), אנטשיל, אם לא תהי' לך גמרא רק

## שיח      הרה"ק מהר"י מבעלז      זקנים      קצה

מוויען אזוי תלמוד, אמנם כשלא יהי' לך רק סידור מווייען אזוי תתפלל בלי סידור. (מפני המדפיסים שלא היו גדולים ביראה).

\* \* \*

סיפר הרה"ג ר' אלחנן האלפערן שליט"א ששמע מזקינו הגאון מראדאמישלא זצ"ל:

התנאים של הרה"ק ר' ישעי' טשעחויבער היתה בצאנו, (הי' חתן הרה"ק ר' יחיא' קרילעוויצער חתן הרה"ק מהר"י) ואז הי' שם הרה"ק מהר"י מבעלז. והחתונה היתה בבעלז בשנת תרמ"א.

ועל החתונה באו כל בני הרה"ק מצאנו חוץ מהרה"ק משינאווע שלא הרגיש בטוב, וזקינו הגאון מראדאמישל ג"כ הי' שם. ושמע איך שאמר מהר"י לנכדו הנ"ל בשעת לבישת הקיטעל כדברים האלה:

"דער טאטע (הרה"ק מצאנו) האט מיר געזאגט ביי די תנאים אויף דיר, ער מיינט דו וועסט זיין א ערליכער איד, און ער האט מיר אריין גערוימט אין אויער א פאר טעמים דערויף. זאג איך דיר מיין ליב קינד, אזו יעצט איז א זמן וואס די קענסט דיר אויס בעמן ביים באשעפער אז די זאלסט דיך אנקערען מיט דיין טאטען און מיט מיינע אבות אויכעט".

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מנאראל שליט"א:

הרה"ק מהר"י מבעלז קנה ספר תורה של הרה"ק מנעשכזי כג' אלפים רייניש, וכשהביאו הספר תורה לבעלז הלך מרן לקראת הספר אל הבאן במוזיק והיתה שמחה גדולה.

וכשהרה"ק משינאווע הי' בבעלז, ביקש ממהר"י שיקראו בזה הספר, אמר לו הרה"ק שאינו רוצה, והוסיף לו, "ווייל איר זענט א

## קצו שיח הרה"ק מהר"י מבעלז זקנים

פרומער און איר וועט מיר מאכן שאלות און ס'האט מיר געקאסט אסאך געלט".

אמר לו הרה"ק, אני מבטיח לכם שלא אעשה שאלות, אמנם הרה"ק מבעלז ירא מזה, ע"כ צוה להרב מסמיעליסק ולהרב ממעדיניץ (את האחרון עוד חברתי) שיעמדו אצל הספר להכשיר השאלות שישאל הרה"ק. וכן ה' שהרה"ק מצא בהספר שאלות והם הכשירוהו.

זה הספר נפל בירושה לבנו הרה"ק ר' איטשע מאיר מרעדים, וממנו לבנו ר' משה'לי (רודי בעל אחות אמו), והספר הלך לראצפערט מונקאטש הולשיץ בעלז, אמנם אח"כ אצל הרה"ק מהר"א בא פעם ר' משה'לי הג"ל, אמר לו הרה"ק מהר"א, זה הספר שלך ואיני יוכל ליקח אחריות עליו, ע"כ קח לך. והוליד אתו הספר להולושיץ מקום מגוריו.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' שמואל טויבענפעלד זצ"ל:

הרב מטשעבין אמר בשם אביו הגאון ר' יעקלי הרימולובער שאמר על הרה"ק מהר"י, דער וועלט האט נישט געוואוסט (ווייסט נישט) פון זיין גאונות, אין נסתר איז ער געווען מפורסם ע"כ.

בנו הרה"ק מהרי"ד אמר, דכשאביו נסע נסיעות, ה' הוא נוסע עמו, ודיבר בקרבו סמ"ע תומים קצות ונתיבות.

הרה"ק מהרי"ד אמר עד מלחמת עולם הראשונה ה' מיקרי ת"ח זה שיודע חושן משפט, ואחר המלחמה מיקרי ת"ח מי שיודע יורה דעה.

\* \* \*

עוד שמעתי מהג"ל:

פ"א בא הרה"ק מצאנו לבעלז, וביקש ממנו הרה"ק שר שלום שיתתה על קנקן בניו, ודיבר הרה"ק מצאנו עמהם.

**שיח** הרה"ק מהר"י מבעלז **זקנים** קעז

אח"כ שאל אותו מרן, נא, אמר שממהר"י נתפעל, אזוי יונג און קען אזויפיל.

אמר הרה"ק מבעלז להרה"ק מצאנו אצליכם זה תמי', אספר לכם מעשה, אני לומד אתו נגלה ונסתר, פ"א למדנו זהר, ובמקום א' אי' מהאר"י הק' שיש שם סוד גדול, אמרתי לו שכאן קשה להבין מאליו וצריך להיות בקבלה מרבי, אני קבלתי זה מהחווה. שאל אותי והחווה השיג זה מאליו? אמרתי לא, רק מהרבי ר' אלימלך, והר"ר אלימלך מהר"ר בער, והר"ר בער מהבעש"ט. ושאל מאין ידע זאת הבעש"ט, אמרתי הבעש"ט השיג זה מאליו. ראיתי שיש לו חשק להשיג זה מאליו, גורתי עליו שייגע מעצמו. מה אתם סוברים, שלא בא מיד אלי לאמר הפשט האמיתי?

וסיים לי הגאון הנ"ל ס'איז א מקובל'דיגע מעשה.

\* \* \*

שמעתי מכ"ק הרה"ג צ'ר' אלעזר ארמו"ר מפאלטיטשאן זצ"ל:  
אמר בשם דודו הרה"ק מהרי"ד זצ"ל וכמדומה לי שאמר בשם  
אביו הרה"ק מהר"י זצ"ל:

"ס'איז פארהאן בחורים יונגעלייט וואס טוען אין עבדות ה', און  
נאך דעם האקט זיך עס אפ, דאס איז ווייל זיי דינען דעם אייבערשטן  
מיט אן הפסקה".

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:  
הרה"ק מהרי"ד אמר על אביו הרה"ק מהר"י "אז דער מאמע האט  
זיך געזעצט לערנען האט ער אויס געשמוסט דעם גאנצען פנ"י".

\* \* \*

הרה"ק מהר"א זצ"ל אמר, שזקני ז"ל (הרה"ק מהר"י), הי' לו תפיסת המחשבה, והי' מסתפק אבי ז"ל מרן מהרי"ד אם זה רוח הקודש או דבר אחרת, ונפשט לו שזה רוח"ק. (מפי המשב"ק ששמע מפיו הק').

\* \* \*

הרה"ק מהר"א מבעלז סיפר, שבקריסטענפאלע הי' האנשים מאדערענע חסידישע אידען, ואיש א' משם הי' רגיל לנסוע לזקני ז"ל (הרה"ק מהר"י).

פ"א אמר לו א' מהמאדערענע חסידים למה אתה נוסע לבעלז, אמר כשאני רוצה לעשות שידוך אני שואל באיזה מן הרבה שידוכים ששידכו לי אסכים, והוא אומר לי למה שהלב מושך אותך אותו השידוך תעשה, אמר לו הנ"ל לזה אתה צריך לנסוע להרה"ק גם אני אומר לך כן, ובוודאי שמושך אותך תעשה, ציית הנ"ל לאותו האיש והפסיק מלנסוע.

לאחר שני שנים נסע עוד הפעם לזקני שאל אותו זקני למה הפסקת לנסוע במשך שני שנים, סיפר לו כל המעשה הנ"ל, שאל לו זקני א"כ למה לא המשכת בהפסקתך, ענה, כשהרבי הי' אומר לי מימרא הנ"ל הי' לבי מושך אותי, אמנם כשהפסקתי לבא לא משך אותי הלב לשום שידוך.

אמר הרה"ק (או מהר"י או מהרי"ד או מהר"א) זה הפשט של ונהנין ממנו עצה ותושי', לכאן' למה לא כתיב ונותנין, אלא י"ל דהנה כשא' בא לשאול עצה על שידוך אי אפשר לומר לו תתחתן עם איש זה דווקא, דאם כן נמצא שאתה מייעצו לא להתחתן עם איש אחר וזה אסור לעשות, רק מה, מייעצים באופן כזה שונהנין ממנו עצה, היינו שהלב מושך לזה השידוך אשר הגון בשבילו. (מפי המשב"ק ששמע מפיו הק').

שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים קצט

## הרה"ק רבי ישכר דוב רוקח זצ"ל מבעלזא

סיפר לי הרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

הרה"ח ר' מעכילע זשאלקאווער זצ"ל לא הי' לו בנים, וצוה לו הרה"ק מהרי"ד ללמוד עם תלמידים, וכן להרה"ק מטארניפאל. מהרי"ד שאל מאת הרב מלאשרוב אם הוא לומד בתלמידים, אמר "איך וואלט גערען געלערענט נאר זיי קומען דאך נישט, זיי ווילען דאך נישט, זאל איך זיי קישען"? (כוונתו האם ארדוף אחריהם). אמר הרה"ק מהרי"ד, יא זאלסטו זיי קישען און זאלסט זען צו לערנען מיט זיי.

\* \* \*

עוד סיפר הג"ל:

הי' איש א' ושמו הרה"ח ר' אנטישיל פרידמאן ע"ה ולא הי' לו בנים, וכשמתה אשתו הי' כבר יותר משבעים, וצוה לו הרה"ק מהרי"ד מבעלז ליקח אשה, ופעם אחת בשמח"ת קראו כעשר פעמים הפרשה וחיפש הרה"ק אחר ר' אנטישיל וכשמצאו אותו קראו אותו לתורה און דער רב האט אזוי אריין געלייגט אין אים "ולאשר אמר ברוך מבנים אשר" ונתברך בבן ושמו עקיבא.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' חיים יעקב הורוויץ שליט"א ששמע מחותנו הגה"צ מציעשינוב זצ"ל:

פ"א הי' עם אביו הגה"צ ר' לייביש טאמאשובער אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא ונכנס עם פתקא יחד עם אנשי עירו. והיה שם איש אחד שכנו נעשה חלוץ ורצה ליסע לארץ ישראל. והלה כתב זה בפתקא.



כשקרא הרה"ק מבעלזא הפתקא הרים את ראשו, (הי' בעל צורה נורא) ואמר לר' לייביש הנ"ל, "וואס זאגסטו נישט צו דעם, די יונגען און די מידען פארען קיין ארץ ישראל, שלעפען שמיינער און ביינער אויף די מויערן". ואחר כך אמר, הסוף יהי' שעוד יחזור.

ואחר כמה שנים ראה הרב מציעשינוב שהלה בא בחזרה, שאל לו למה חזרת, אמר, לא היה לי כלום לאכול, ממש מת ברעב.

אמר לו הרב הנ"ל, הרה"ק מבעלזא הביא אותך בחזרה הביתה.

\* \* \*

עוד ספר לי הנ"ל ששמע מחותנו הגה"צ מציעשינוב ששמע מדודו הרה"ק ר' יחזקאל'ע ציעשינובער בן הרה"ק ר' שמחה ישכר בער מציעשינוב:

הרה"ק מהרי"ד אמר לו לפני החתונה, "זאלסט וויסען וואס פאר א טאמען און וואס פאר א זיידעס דו האסט געהאט".

ופרט לו אביו, ואמר עליו, "דער טאמע איז געווען א ווארעם קעסיל, מ'האט זיך געקענט ביי אים אנווארימען".

ופרט לו, הרה"ק משינאווע, ואביו הרה"ק מהר"י ואמר עליהם, "זיי זענען געווען נאענט צו גא-ט ב"ה, נענטער ווי איך שטיי צו דיר".

\* \* \*

סיפר לי הגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א ששמע מוקינו הרה"ק ר' איציקעל:

הרה"ק משינאווע הי' אוהב את הרה"ק מהרי"ה, והחזיק אותו להמובחר מהבנים.

וסיפר זקני הרה"ק ר' איציקעל, שהוא בעצמו הי' בשעת מעשה כשרחפו אנשים אצל שלחנו של הרה"ק משינאווע והי' דוחק גדול,

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים קפא

וא' מבניו של הרה"ק משיניאוווע גדחק, עמד ואמר משהו לאנשים שדחפו.

אמר לו הרה"ק ווען אויף בערינ'יו (הרה"ק מהרי"ד) מ'לייגט זיך ארויף וואלט ער גארנישט געזאגט.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' מרדכי פערדער, ששמע מהרה"צ ר' מתת'י האלושיצער:

כשהרה"ק רי"ד הגיע להאלושיץ, הלכו הנערים ליקח שלום מהרה"ק מבעלז, וגם בנו המופלג אשר האלושיצער הלך ליקח שלום.

שאל לו הרה"ק האיןך נכד מהרה"ק ר' מרדכי האלושיצער חתן הרה"ק הארי' דבי עילאי? אמר כן.

אמר הרה"ק, איך האב דערקענט אויפ'ן אנבליק. ראיתי פעם זקינד הרה"ק ר' מרדכי אצל זקיני.

\* \* \*

עוד שמעתי מהרה"ג ר' מרדכי פערדער, ששמע מהרה"צ ר' מתת'י האלושיצער:

כשהרה"ק רי"ד נסע עם חתנו הרה"ק מאוסטילא לאוסטילא למנות אותו שם לרב, הגיעו להגשר, אמר הרה"ק מבעלז שאינו רוצה ליסע על הגשר, מפני שהגשר היא חלושה.

וגם חתנו הנ"ל כיון ששמע כן מחותנו, מעולם לא נסע על גשר זו רק הלך ברגל.

ואחר הסתלקות מהרי"ד הביאו מכתב עת שכתוב שמה, שאסרו להבונה גשר הנ"ל בתפיסה מפני שבנה הגשר בסחורה גרוע.

\* \* \*

שמעתי מהנה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א:

זקינתי הרבנית מויבא בת הרה"ק ר' זונדעל בנו של הרה"ק השר שלום, רגילה היתה לנסוע לבעלז למהר"י וגם למהרי"ד. פ"א לאחר ימים הנוראים כשנכנסה להרה"ק מהרי"ד להתפרד, עמד מפניה והגיש לה כסא.

אח"כ שאל אותה מביעות על תפלותיו, אמרה לו שה"וכל מאמינים" איז געווען אזוי ווי דער זיידע. אמר לה, אני יודע. והוא הי' כבן ד' או ה' בשעת פטירת זקינ.

והוסיף הרה"צ ר' לייביש שכל הצדיקים עמדו מפני, וכשהיתה בעיר בארדיוב על חתונת נכדה הרה"צ ר' אברהם יושע העשיל גלאנץ זצ"ל עמדו אנשים בשורה עד הרחוב בכדי ליכנס אליה.

וסיפרה דודתי שהיתה שמה אשה שחלתה במחלת געשוויר על ידה וכבר היתה אצל הרבה דאקטוירים, ולא הועילו לה כלום, ונכנסה אז להרבנית הנ"ל וסיפרה לה. ושאלה אותה איפה הניפות. הראתה על היד. אחזה היד עם הניפות בכת וכאב לה, אמנם נתעלמה ממנה הניפות ותהום או כל העיר מזו המעשה.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסף קנאבלעך ג"י ששמע מהרה"ק מהר"א ז"ל בשעת עריכת השלחן ביא"צ של אביו הרה"ק מהרי"ד שאמר בזה"ל:

"ס'איז נישט געווען א יוד אויף די יבשה וואס זאל געווען משיג זיין דעם מאמען, אז ער האט געדרייט מיטען ספאדיק האט ער געדרייט מיט אלע פיר זייטען פון די וועלט".

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל:

שמעתי מגבאי של הרה"ק מהר"א בשעה שגר אצל חותנו הרה"ק ר' שמואל זצ"ל בסקאל, והגבאי הי' אמיץ הלב ולא נתפעל מכלום, אמנם סיפר שבכל יום שמע לחוץ מחדר של הרה"ק שאומר מודה אני לפניך, ואח"כ המשיך איך אוכל אני להודות לפניך, ושוב אמר אין לי ברירה הלא צוית לאמר כך, אמנם איך אוכל כו' וכך הולך חלילה, וכ"כ נתרגש מזה, עד לבכי.

\* \* \*

הרה"צ ר' אברהם מעכעלאוויטש שליט"א סיפר:

שמעתי מהרה"צ ר' יצחק'ל מיאברוב שכשנתחתן בנכדת הרה"ק מהר"י (אחר פטירתו) הי' כבן י"ד וביקשו ממנו שיסע לבעלו אל הרה"ק מהרי"ד ולא רצה מפני הבושה.

לבסוף נסע והרה"ק קירב אותו מאד ואמר לו, "ביסט געווארען מיין טאטע'ס אייניקעל", וקירב אותו ממש כמו אב, והי' מאד בשביעת רצון.

בשבת עלה לתורה אחר עליית הרה"ק או לפני עליית הרה"ק ורצה לברך, אמר לו הרה"ק, ווארט, ואמר לו מוסר כמה מינוט ווערסט דעם טאטענ'ס אייניקעל, עוה"ז זיכער נישט וכו' וכו' עד שראה הרה"ק שכבר מתחיל לבכות אמר לו, נו מאך די ברכה, והוא לא ידע בכלל מה הרה"ק רצה ממנו, מפני שהי' קטן בשנים.

\* \* \*

עוד סיפר הנ"ל:

שמעתי מהרה"ח ר' צבי מאנטעל, שהרה"ק מהרי"ד בא לראצפערט יחד עם הרה"ק ר' אברהם'לע לאנדמאן אב"ד סטרעליסק,

## קפד שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

ור' צבי חי' חסיד מהרה"ק מסטרעליסק, ונסע ג"כ אז עמהם, והי' צריך לעמוד לצבא, והזכיר עצמו אצל הרה"ק.

אמר לו הרה"ק אם אתה אצל הרה"ק ר' אברהם'לע, אל תפחד, רק שתהי' שם בשעה שיחפשו אהריך.

ויהי בלילה א' כשהרה"ק מסטרעליסק למד שיעור ברכים והי' שם הרבה ממיר ונעלמ'ם, ופתאום בא חיל א', ושאל להרב, אתה הרב, אמר הן, אח"כ אמר האיש חיל שעוד מעט והאפיציר יבא לכאן לחפש. כשיצא אמר הרה"ק מי שאין לו גמרא יניח א"ע תחת הספסל, ור' צבי הנ"ל ג"כ הניח א"ע תחת הספסל.

והאפיציר בא והסתכל על אנשים היושבים ולא אמר כלום, ואח"כ כפף עצמו והסתכל קצת תחת הספסלים ולא אמר כלום, ויצא, זי"ע.

\* \* \*

עוד סיפר הנ"ל:

שמעתי מהגה"צ ר' יודל'ע ממישקאלץ וצ"ל שהי' עם אביו הגה"צ היגל יעקב וצ"ל בראצפערט אצל הרה"ק מהרי"ד ואמר תורה בקולות ובהתלהבות, ובאמצע הזכיר את עשיו ואמר ברעש, במהרה בימינו יפול עשו בחרב הקב"ה, ויספוק את ידו האחת עם השני', והי' נראה כאלו הרג לעשיו.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מפישפיק-לאדיין שליית"א:

שמעתי מהרב ממערניו ו"ל שהי' בראצפערט אצל הרה"ק מהרי"ד זי"ע ואמר בזה"ל:

"אוי האב איך מיך אויסגעוויינט ביי די תורה, די נעגיל פון דער פים האבן מיר געציטערט".

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

הרה"ק מהרי"ד שאל פעם את בנו הרה"צ ר' שלום אב"ד אפטא  
מה עשית בניטל, אמר, "איך בין אריכער געגאנגען צו ר' אלי' ר'  
געציל'ס שמועסין חסידות", ונהגה הרה"ק.

\* \* \*

עוד סיפר הנ"ל:

ביעריסלוב הי' א' ושמו ר' סעגנר ובא תחת ידו חומש עם  
הביאור ושאל מאת הרה"ק מהרי"ד מה לעשות עם החומש.  
אמר לו הרה"ק, החומש בעצם הוא נדפס ע"י מרפ"ס שאינו  
אפיקורס, ממילא אי אפשר לשרוף החומש, אמנם הוא נדפס יחד עם  
הביאור, ממילא תקבור את החומש כלי בתוך כלי. אמנם לא בעיר  
בעלז.

\* \* \*

עוד סיפר הנ"ל:

הרה"ק מהרי"ד הי' פעם בבית א' ואמר שלא הי' יכול לישן כל  
הלילה, והרה"ח ר' מרדכי פעלץ זצ"ל הבין הסיבה, ושאל מאת הבעל  
האכסניא איזה ספרים יש לו, ואמר לו, עד שגילה שיש לו חומש עם  
ביאור.

וסיפר הרה"ח הנ"ל להרה"ק שנמצא כאן חומש כנ"ל.

אמר הרה"ק: "רבנו של עולם, איך בעט ד"ך אז די הייליגע  
דיבורים וואס איך האב געזאגט דא אין שטוב, און די אלע הייליגע  
מחשבות וואס איך האב געטראכט דא אין שטוב, זאלען נישט האבן  
קוין שייכות צי מיר".

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל:

ראיתי את הרה"ק מהרי"ד לפני שרחץ עצמו לנ"י לקח התיבת דג ובירך שהכל. (דיש מח' בסי' קע"ו ס"ז אי צריך לברך על מים בתוך הסעודה, וגם יש מח' בין אחרונים לענין שתיית י"ש בתוך הסעודה והעצה הוא לברך לפני הסעודה ברכת שהכל).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ה ר' יודעל גרינוואלד נ"י ששמע מהרבנית הצ' של הרה"ק מסקווער זצ"ל:

הרבנית של הרה"ק מהר"י היתה גוססת זמן ארוך, אמר הרה"ק מהרי"ד, עמץ זעט נישט אויף וואס דער מאמע ווארט, אז עמץ זאלטס צוזאגען אז עמץ וועט גיין בדרך הישר.

ומיד כשאמר זאת, האט דער רביצין געגעבן א קנאק מיט די פינגער ונפטררה.

\* \* \*

הרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א סיפר לי:

שמעתי מאיש א', ידוע שהרה"ק מהרי"ד הי' מומחה מיוחד בבנין בית הבחירה, ידע תבנית הבית עם כל פרטותי' ודקדוקי', מס' המצות, עם רמב"ם הל' בית הבחירה כו', והרה"ק רכש לו ספר של א' מקדמונים שחיבר על בנין בית הבחירה ולמד כסדר בתוכו.

פ"א בא רב חשוב א' מאונגארן וידע היסטאריע בטוב, נכנס להרה"ק וראה הס' הנ"ל על השלחן, שאל להרה"ק, אתם לומדים בזה הספר, הלא אומרים עליו שהי' גלכר ח"ו בהאמונה, וכששמע הרה"ק הנ"ל, נתחוררו פניו (שהרי תמיד הי' נזהר מזה וצוה לא' שיוציא הספר).

\* \* \*

עוד שמעתי מהג"ל:

שרב א' מאונגארען אמר פעם להרה"ק מהרי"ד מעם למה הרבי מתפלל מנחה כ"כ מאוחר, דאי' שהכבש מבוקר מכפר על עוונות מבלילה וכבש של בין הערבים מכפר על עוונות מביום, ובזמן שאין ביהמ"ק קיים הרי תפלות במקום תמידין, וא"כ אם הרבי יתפלל מנחה בהקדם איך יתכפרו העבירות שחטא אחר מנחה עד הלילה, ע"כ מתפלל מנחה במאוחר.

והי' נראה שהרה"ק מהרי"ד נהנה מטעם זה.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מנאראל שליט"א:

פ"א התחתנו שני נכדי בעלז, דברו שני חסידי בעלז ביניהם, ושאל א' מהם על החתן אם הוא ת"ח, ענה לו בלעג "אזוי ווי אלע בעלזער אייניקלעך".

ושמע זה הרה"ק מהרי"ד אמר לו, למה אתה אומר על נכדי בעלז שאין יכולים ללמוד הלא יש הרה"ק ר' יצחק'ל סאסנאווער והרה"ק ר' נחום אהרן ממאגרוב, והרה"ק ר' שלום משאץ שהם נכדי בעלז והם תלמידי חכמים.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א, ששמע מהרה"ק מסקווירא זצ"ל שאמר, אז מ'קען זאגען תורה ווי דער עלטער שווער הרה"ק מהרי"ד מבעלז, מעג מען זאגן תורה.

וסיפר שקודם שהתחיל לומר תורה נשתנה צורתו.

עוד סיפר שהרה"ק מהרי"ד, הי' רגיל לפעמים לבכות בש"ק בעת אמירת תורה.



ואמר פעם אע"פ שאסור לבכות בשבת מ"מ אי' בט"ז סי' רפ"ח שמחמת דביקות מותר לבכות.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסיל דייטשער נ"י, ששמע מהרה"ח ר' יעקילע טייטלבוים ז"ל:

בווין הי' איש א' ושמו הרה"ח ר' יושע העשיל, הי' איש חשוב וכל ימיו הלך לקבץ כסף, ופירנס כמה משפחות וגם להגאון מאלשטאט זצ"ל שלח כסף בעבור צורכי שבת בכל שבוע.

בימי געוריו נסע להרה"ק מצאנו וחי' אז בעניות, פ"א אמר לו הרה"ק מצאנו הלזה לי כסף, ענה שאין לו, [ואמרו שבזה השאלה הכנים בקרבו ענין זה שיקבץ כסף כל ימי חייו].

ושאל לו הרה"ק איפה אכסניא שלו, ואמר לו. והנה כלילה בא סנדלר א' ליקח המדה מרגליו, דהרה"ק שלח הסנדלר שיעשה בשבילו נעליים.

וכשנסתלק הרה"ק מצאנו נסע לבעלו להרה"ק מהר"י.

פ"א הי' הרה"ק מהרי"ד במאריענבאד נסעו מווין כחמישים אנשים, מסלחה ומשמנה חסידי טשארטקוב וחסידי הוסיאטין, וגם ר' יושע העשיל בתוכם.

והנה ר' יהושע העשיל הנ"ל גר בווין רחוק מהיישוב, ושאל לו הרה"ק מהרי"ד מה הוא עושה עם מקוה בש"ק בבקר, האמ ער געדרייט כי לא הי' הולך בכל שבוע.

אמר לו הרה"ק "א איד דארף צו וויסען אז שבת אינדערפרי צו גיין אין מקוה איז אזוי ווי לייגן תפילין אינדערוואכן".

ואמר אז הרה"ק למשמשו הרה"ח ר' אהרן יושע ע"ה, אז ס"קומט

## שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלז      זקנים      קצא

א דייטש פון פעסט דערציילסטו מיר שוין 6 וואכען פריער, און אז ס'איז געקומען אזעלכע יודען פון ווין דערציילסטו מיר גארנישט.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייבעל שליט"א, שישמע מרבו הרה"ח ר' שלום פוילישער ז"ל:

אמר בשם הרה"ק מהרי"ד מבעלז זי"ע על ימי אלול, שיהודי צריך לחפש שיתעורר באלו הימים, ואפילו יודע שיתעורר מניגון אזי ישיר ניגון.

\* \* \*

סיפר לי הדעמבינקע רב שליט"א:

פ"א הי' עם אחיו אצל הרה"ק מהרי"ד זי"ע בפרשת נח, והרב ערך שלחנו בהשאטער, והי' שם רעש גדול.

אמר הרה"ק בלשון קדשו, אזוי קומט מען צו א צדיק, עמץ האטם שוין פארגעסן די משנה והוי זהיר בגחלתן. נשתקו העולם שאפילו פריחת זבוב היו יכולין לשמוע.

קירב אותנו הרה"ק ואמר לנו אתם נכדי ר' לייביש (האמרי יהודא) ושאל אותי "קענסט פארשטעלן פאר קעלט", והלכתי אחורי כסאו. (כוונת הרה"ק לומר בדרך צחות שיעמוד אחורי כסאו להגין הרה"ק מן הקור דערך השלחן בהשאטער).

אח"כ אמר הרה"ק תורה אלה תולדות נח נח איש צדיק וכו', ויולד נח שלשה בנים, אמר הרה"ק שזיילד נח הוי המשך לסיפור שבחו של נח, דמבניו יודעין מעשיו הטובים, ועוד שזה גופא הם חלק ממעשיו הטובים עכ"ל.

\* \* \*

## קצב שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

סיפר לי הרה"ח ר' יצחק לאנדא נ"י משב"ק:

דודי הגה"צ מאזשרוב זצ"ל רגיל הי' לבקר את הרה"ק מהר"א, וסיפר לי, פעם כשהרה"ק מהרי"ד הי' בראצפערט לקח ברכה ואמר להרה"ק שנוסע לאמעריקא.

פ"א כשהזמין ביקור על ידי, אמרתי להרה"ק מהר"א שרוצה דודי לבא, וגם אמרתי שאביו הרה"ק מהרי"ד האט אים געזעגנט קיין אמעריקא, אמר לי הרה"ק מהר"א, א בנש"ק האט דער טאטע ז"ל געלאזט פארען". (היינו דלא הי' מפתר שלא יחזיק בחסידותו באמעריקא).

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א ששמע מהרה"ח ר' מאטע מיזעלס ז"ל שהי' בשעת מעשה:

כשנולד הרה"ק ר' שלום מאפמא זצ"ל (בן הרה"ק מהרי"ד) ובאו עולם גדול להברית, ולקח אז הרה"ק מהרי"ד פתקאות בהחדר הגדול, והיה רעש, אמר הרה"ק אל תבלבלו, אצלי הוא ליקח פתקאות עם תקיעת שופר שוה.

וזמן רב אחר הנ"ל סיפר ר' מאטע זאת המעשה להרה"ק ר' שלום מאפמא, ביקש ממנו שיספר לו עוה"פ.

\* \* \*

שמעתי ממוח"ז הגה"צ מוואזידיסלאוו זצ"ל:

הי' לי דוד שנהג בעצמו לא לדבר בשב"ק דברי חול, ואח"כ הפסיק בכלל לדבר בשב"ק.

ופ"א נסע להרה"ק מהרי"ד מבעלז נכנס אל הרה"ק בעש"ק וסיפר לו הנ"ל, והוסיף דעל כן לא ידבר אליו הרה"ק, והרה"ק לא ענה לו כלום, רק אמר נא, בדרך הסכמה.

שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלז      זקנים      קצג

וכשבא ליפרד מהרה"ק אמר לו הרה"ק "ווי נעמט אויף זיך א איד  
צו זיין אנדערש ווי די גאנצע וועלט".

\* \* \*

סיפר הרה"ג ר' אהרן מרדכי רוטנער שליט"א משב"ק:  
פעם נתגלגל שיחה אודות מדרש, אמר הרה"ק מהר"א:  
אבי ז"ל אמר, "מדרש איז סאמע סתרי תורה". צדיקים הי' אומרים  
הוזה"ק, גילה האר"י הק', והמדרש יגלה מלך המשיח לעתיד. ואח"כ  
אמר "דער טאטע ז"ל האט שטארק געהאלטען פון מתנות כהונה,  
ואמר, הא רא' אז דארטען ווי מען דארף נישט זאגען זאגט ער נישט,  
ידי משה איז זייער גרויס געווען, פי' מהרז"ו אויך. רש"י רעדט מען  
דאך נישט".

\* \* \*

שמעתי מהחסיד הישיש הרה"ג ר' איזיק ראטה שליט"א:  
שהוא התחתן כבן עשרים וא', אצל דודו, ואביו ואמו כבר לא חיו  
רק התגדל אצל הסבתא שלו.  
ושני שבועות לפני פורים קיבל מכתב ששבת אחר פורים יהי'  
האויף רוף, ואירע לו מעשה ר"ל שנכנס במחשבתו מחשבה (ענין גשמי  
ולא ענין רוחני) ולא הניח אותו אף על רגע, ולא ידע מה לעשות, ולא  
רצה לספר לאף א', וגם לרבו, וחבירו הרבי (הרה"צ ר' אלטר ראובן)  
מביקאווסק לא רצה לספר שהי' בוש. עכ"פ החליט ליסע להרה"ק  
מהרי"ד.

והחסידים שכרו וואגאן מיוחד אמרתי להם שאני רוצה ליסע  
עמהם, אמרו לי שצריך לשלם, אמרתי אין לי, אמנם מסתמא יגיע לי  
מהדרשה געשאנק, ואשלם לכם, הסכימו.

אמנם הסבתא אסור הי' לה לידע מזה, דבוודאי לא תתרוצה שאסע לבעלז לפני החתונה להזכיר שם. ע"כ חשבתי שאמתין עד שתישן ואקח הפאפירן וכובע ובעקיששע ואלך לביהמ"ד ומשם אסע לוואגאן, ואומר להבחורים שיודיעו להסבתא.

אמנם ביני לבני נודע להמשפחה שלי שאני רוצה לנסוע, והי' להם מפתח ונכנסו ולקחו כל הפאפירן, ולא ידעתי מה לעשות.

הלכתי לר' אהרן סופר, שהיה איש מורם מעם, ולפני כל "שם" שכתב, הלך למקוה, וסיפרתי לו כל הענין, ואמרתי כיון שאיני יכול ליסע, ע"כ מאחר שהוא נוסע, יזכיר אותי לפני הרה"ק, אמר לי שענין זה א"א לכתוב בתוך קוויטעל, ולזה צריך אתה להיות שם, וגם אמר לי שלא אשאל אודות ר"ת'ם תפילין, כיון דבעלז אין מניחים עד אחר שנה ראשונה משא"כ בביקאווסק.

כשאמר לי תשובה הנ"ל, חשבתי יעבור עלי מה, אני נוסע, וכך הוה. ועל הדרך בכל עת שראו הפאליציי הולכים לחפש אחר הניירות הלכתי תחת הספסל, והם סככו בעדי. כך הי' כמה פעמים.

בכל אופן הגעתי לבעלז, קרא המגילה ואכלנו, אח"כ לקח הרה"ק מהרי"ד קוויטלעך והי' תור גדול בד' או כה' מאות אנשים, אמנם היות שהייתי אז חתן הניחו אותי לילך לפניהם.

וכך הוה, הייתי הראשון, נכנסתי, אמרתי להרה"ק אני רוצה לדבר משהו אל הרבני, שלא ישמע לאיש. אמר לי הרה"ק שאטה עצמי, ואדבר באזניו.

כך עשיתי, וסיפרתי הכל ואמרתי שאני חושב שזה בא לי בשביל ענין אחר (פי' עניש על ענין אחר).

כששמע הרה"ק, הווי הבתי עינים על המצח, והסתכל על מצחי בד' או ה' מינוט, ומה אומר לך, חלפו ועברו ממני כל

## שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים קצה

המחשבות רעים, וראיתי שהי' סט"א, וכיון שהלך כל הנ"ל נהפכתי לאיש אחר.

כבר לא צייתתי את ר' אהרן שלא אשאל אודות תפילין דר"ת ושאלתי אם אני תפילין של ר"ת, שאל אותי הרה"ק וכי יש לך, אמרתי הן, שאל ממני, אמרתי מאבני, ומתי אניה, אמר לי הרה"ק תיכף ממחרת יום החתונה תניח התפילין. (חסידים אמרו שידע שאני אינו בעלזער חסיד ע"כ אמר כנ"ל).

אח"כ אמרתי שאני מתיירא שהסבתא לא תתחלש מפני שהוא חושבת שאין לי ניירות ולקחו אותי לתפיסה, וגם המשפחה אמרו לי שאם אסע לבעלז אוי אסע לבדי על החתונה, והם לא יבואו. אמר לי הרה"ק מבעלז, הסבתא היא בבריאות, וגם המשפחה יסעו אל החתונה.

אח"כ הביט בקוויטעל ונענע עצמו ובירך אריכות ימים ושנים ודורות ישרים, אמרתי אולי יניח רבינו ידיו על ראשי ויברך אותי, אמר לי מה אתה רוצה הלא זה מקרי מבורך, ע"כ סיפור המעשה. ומאז והלאה נסע בכל שנה פ"א לבעלז לבנו הרה"ק מהר"א (מפני שהמעשה הנ"ל הי' בשנת תרפ"ו פורים ושנה שלאחריה כ"ב חשון נפטר הרה"ק מהרי"ד).

והרה"צ ר' ראובלע בוקאווסקער שאל אותי בכל פעם אמור לי למה אתה נוסע לבעלז, אמנם לא רציתי לספר לו. (ובפורים הנ"ל ראיתי איך שמהר"א נתן לכל בן מנות וכסף ואמר גיי זיי מקיים משלוח מנות און מתנות לאביונים).

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' יוסף שמייכעל, ששמע מרבו הרה"ח ר' שלום פוילישער:

## קצו שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

פ"א בשעה שהרה"ק קרא ק"ש, והי' שתיקה בביהמ"ד, אמר אח"ז הרה"ק, החסידים שלי סוברים דכשאני קורא ק"ש, הריני בעולמות העליונים, הלא רק לכוון לפירוש של רש"י ג"כ צריכים למשך זמן.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח יודל גרינוואלד נ"י:

ששמע מהרה"צ ר' מענדיל גארליצער שהרה"ק מהרי"ד מבעלז אמר לו פעם אתה יודע למה אני מקרב אותך? מפני שאתה נכבד מצאנו? הלא יש הרבה נכדי צאנו, מפני שאתה למדן? אין אתה כ"כ למדן, רק מפני שאתה נכד מר' מאטילע, (הרה"ק ר' מאטילע הארענסטייפלער).

וסיפר הרה"ק מהרי"ד:

כשהתחתנתי יחד עם אחי המאגריבער רב למשערנאבעל רצה אבי שנהזור שנינו לבעלז, והרה"ק ר' אהרן מטשערנאביל רצה שנשאר במשערנאביל, התיישבנו לישאל את ר' מאטילע. ואמר ר' מאטילע, שאחי יחזור לבעלז ואני אשאר במשערנאביל. ומפני כך הכרתי את הרה"ק ר' אהרן ע"כ אני מקרב אותך.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מטענקא שלימ"א:

שמעתי מוקיני הגה"צ ר' יעקב פרץ מאדווארי ז"ל, שפ"א הי' עם ג' בעלי בתים חשובים אצל הרה"ק מהרי"ד, וכשהלך להפרד ממנו וכבר יצא מהבית, שלח אחריו הרה"ק את הגבאי שיבא בחזרה, וכשבא אמר לו הרה"ק, שכחת, אני רוצה ליתן לכבודו כסף. אמר לו זקני אינו צריך לכסף, יש עמי בעלי בתים והם שלמו לי ההוצאות הדרך.

## שיח      הרה"ק מהרי"ד מבעלז      זקנים      קצו

אמר לו הרה"ק שיקבל ממנו אם הוא גותן לו, ונתן לו ארבעה וחצי גולדען, סכום הגון.

וזקני נסע משם ללעמבערג ומשם לביתו, וכשהי' בלעמבערג עשה חשבון עם הבע"ב כמה כסף נצרך להם להמשיך הנסיעה וראו שחסר להם בדיוק סכום הנ"ל, וכשהגיעו לאדווארי שילמו לזקני הסכום, וזקני שלח הסכום לבעלז.

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל:

פ"א הייתי אצל הרה"ק מבעלז בראצפערט, ולא הי' נראה הפיאות כמו אצל שאר הבחורים, אמר לי, דו גייסט שוין אויך אזוי, און ער האט ארויס געשלעפט די פיאות. ומאז כבר לא שנית.

\* \* \*

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל בא"י שליט"א:

שזקני הרה"ק ר' ישעי' לע משחויבער זצ"ל אמר לבנו הגה"צ ר' יעקב צבי אב"ד סוכא, בשנים האחרונות של הרה"ק מהרי"ד, שיסע לבעלז, ואמר לו אני רוצה שתכיר צדיק מדור הקודם.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים יעקב הורוויץ שליט"א:

ששמע מהגה"צ אב"ד ממאטערסדארף זצ"ל, שהי' פעם בבעלז עם אביו הגה"צ מהרש"ב ממאטערסדארף זצ"ל אצל הרה"ק מהרי"ד, והי' שם ברית והרה"ק הי' המוהל.

במאטערסדארף היתה המנהג שהסנדק לבש קיטל, שאל הרה"ק לאביו אם יודע המעם, ענה שאינו יודע, אמר לו הרה"ק דהמעם הוא דהרי סנדקאות נדמה לקטורת ובגמ' תענית (י"א:) אי' במה שימש



## קצה שיח הרה"ק מהרי"ד מבעלז זקנים

משה כל ז' ימי המילואים ומשני בחלוק לבן, אם כן נמצא דמי שאינו כהן ועושה עבודה צריך ללבוש חלוק לבן על כן כל סנדק שמקטיר קטורת לובש קיטעל.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' נח לאנגסאם נ"י, ששמע מהרה"ח ר' שלום עמנואל (שוהמ) ע"ה:

שבהאבנים בנו ביהכ"ג כדמות הביהכ"ג בבעלז, והזמינו את הרה"ק מהרי"ד לחנוכת הבית, ובא הרה"ק ונתאספו אנשים מכל הגלילות ונתכבד הרה"ק בכבוד גדול.

אמר הרה"ק בשלחנו הטחור בשב"ק, כתיב והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים, והקשה האם דיבר יוסף הצדיק מהכבוד שגעשה לו, ותי' הרה"ק דכוונת הקרא שוהגדתם לאבי היינו אני מוסר כל הכבוד לאבי שבשמים.

ופתאום עמד הרה"ק מכסאו ונתחווהו פניו ואמר בזה"ל, "איך בין נישט מקנא דער וואס מיינט איין רגע זיך". (ר' שלום הנ"ל הי' שם בשעת מעשה).

\* \* \*

סיפר הרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל אמר על אמו אותן הדברים שאמר על הרבנית של מהר"ש, זי איז געווען א גרויסע צדיקת, ערליכע יודען האבן געזאגט אויף איר שארפע דיבורים.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסף דייטשער נ"י, ששמע מהגה"צ מקוויאשר זצ"ל.

כשנעשה חתן הרה"ק ר' יוסעלי מטארניפאל זצ"ל (בן בנו של הרה"ק ר' אייזיקעל זידיטשויבער זצ"ל), אמר לו חותנו פעם אחת שישם לבעלו להרה"ק מהרי"ד, וכן עשה ונסע לבעלו על ימים הנוראים.

וכשבא בחזרה מבעלו, שאל לו חותנו מה הוא מספר מבעלו, אמר לו שראה פלא שביום א' דסליחות כשהגיע הרה"ק להיחי רצון ואמר ואל המניקות תשפיע שלא יחסר חלב מדדיהן בכה מאד. אמר לו חותנו שזה קאי על המשפיעים ברוחניות, שלא יחסר מהם ההשפעות להשפיע.

\* \* \*

שמעתי מא' מוקני חסידי בעלז ע"ה, שעמד פעם בשעת לקיחת קוויטלעך מהרה"ק מהרי"ד, ושמע איך שקובל איש א' על בנו שבשבת יוצא חוץ לעיר (מקום של לצים ונאספו שם עם כרים וכסתות והיתה חוץ לעירוב) וג"כ שאינו רוצה ללבוש בעקיטשא, והוא הי' כבר בר מצוה.

שאל לו הרה"ק מה אתה לומד, אמר לו גמרא, שאל לו וואס טייטש גמרא, לא ענה הילד, אמר לו הרה"ק גמ' טייטש לערנען, הגמרא צריך ללמוד אותך, אם יוצאים חוץ לעירוב אז ג"כ נושאים חפצים (הילד מען שאינו נושא כלום), ואח"כ אמר הרה"ק בשם שלה"ק דלבוש הוא לבוש להגוף וגוף הוא לבוש לגשמה, ואם הלבוש הוא לבוש טוב להגוף אז הגוף הוא לבוש טוב להגשמה — ואח"כ פנה הרה"ק עוד הפעם אל הילד והתחיל להסבירו שמאד יפה לילך בבעקיטשע, הלא הוא מלבוש יפה למה אין אתה רוצה ללבוש את הבעקיטשע.

\* \* \*

פ"א אמרו הבעלי בתים להרה"ק מהר"א מבעלז על הרה"ק מהרי"ד, דער טאמער ז"ל איז געווען א חכם, אמר הרב ז"ל חלילה — חכמת התורה.

## הרה"ק רבי אהרן רוקח זצ"ל מבעלזא

שמעתי מהגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א:  
שמעתי מתלמידים של הרה"ק מאונסדארף ששמעו ממנו, שפ"א הלך הרה"ק משינאווע יחד עם הרה"ק מאונסדארף במארינבארד ועבר שם הרה"ק מהר"א מבעלז והי' אברך כבן י"ט, וכשהרגיש הרה"ק משינאווע זי"ע במהר"א הביט עליו ואמר, "ווער איז דער יונגערמאן, דער יצה"ר האט דאך עפעס אינגאנצען פארגעסן אין אים?"  
אמר לו הרה"ק מאונסדארף הלא זהו בן מהרה"ק מבעלז.  
וכשר' משה ווייס סיפר זה להרה"ק מסקווער, אמר "דער יצה"ר פארגעסט נישט אין קיינעם, ער האט אים געמאכט פארגעסען. איך בין נישט דער שינאווער רב, אבער ער האט נישט אויס געזען ווי א יוד וואס האט א יצה"ר".

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' אלחנן האלפרין שליט"א שהי' שם בשעת מעשה:

בשנת תשי"ד בא גביר א' ונתן סכום הגון עבור בנין הישיבה.  
שאל הרה"ק להגבאים אם הם שבעים רצון מהסכום. אמרו בן.  
ואמר הרה"ק מבעלז אל תקרי בניך אלא בוניך, שהיום הוא זמן שאם רוצים לבניך צדיקים לבניך.

\* \* \*

## שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רא

שמעתי מהרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א:

הלכתי פעם להרב (גדול ליטאי) אודות ענין א' ושוהחתי בד"ת, אמר לי הרה"ק "האסט גערעדט אין לערנען? גאנץ גלייך, דער טאטע ז"ל האט הנאה געהאט אז מען מרעפט זיך מיט ליטווישע גדולים אז מען זאל שמוסען אין לערנען, צו ווייזען אז חסידים קענען לערנען".

\* \* \*

הרה"ג ר' מרדכי פערער שליט"א סיפר:

הרה"ק מהר"א זצ"ל אמר פעם להרה"ג ר' שמואל וואזנער, זקני ז"ל אמר לאבי ז"ל, בשבאים תלמידים מהכתב סופר שישיחו עמהם בתורה.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ג ר' חיים יעקב הורוויץ שליט"א ששמע מחותנו הגה"צ מציעשינוב זצ"ל:

הרה"צ ר' יצחק נחום מראווא חתן הרה"ק מהרי"ד התחתן עם ראדאמסק, ונסע הרה"ק מהר"א אל ראווא על החתונה, וגם הגה"צ מציעשינוב ז"ל היה שם.

והעולם דחפו מאוד, והי' שם שוטר שהכה את העולם. אחז אותו הרה"ק בשרבילו ואמר לו, פרושא, פאמאלא! (שיתנהג בניחותא). והגה"צ מציעשינוב סיפר זה להרה"ק מבילגורייע, אמר לו, אם לא סיפרת לי לא האמנתי, לא ידעתי שהוא יודע אף דיבור אחד פויליש.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' שמעלקי גאלדקלאנג נ"י:

פ"א הבאתי ב' פתקאות מהרה"ק ר' איציקל ז"ל, להרה"ק מבעלז, א' בעבורו וא' בעבור הרה"ק.

## רב שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

ואמר אז הרה"ק א, א, א, ר' איציקעל איז אן ערליכער יוד, כמה פעמים אמר כנ"ל.

אח"כ אמר ר' שלום הגבאי, על ר' שמעלקי, שהוא מכיר את ר' איציקל, מפני שאביו היה בקאלאשיץ, ומכיר את ר' איציקעל משם. אמר הרה"ק, יא, ר' איציקל איז געפארן קיין שינאווא, ציעשיגוב, קאלאשיץ.

ור' שלום קרא הפתקא.

אבל הפתקא של הרה"ק אמר הרה"ק לר' שלום, שלום געב מיר די ברילען, דאס קוויטעל וויל איך אליין ליינען. און ער האט זיך געווינטשען און געווינטשען. ואת זה שמע ר' שמעלקא הנ"ל, שאמר "זיין געזונט".

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א:

כשבנו ישיבת בעלז ורצה הרה"ג ר' שלום בראנדער שליט"א שיכנו המקוה באופן שהי' ע"ז קפידא בבעלז מהרה"ק מהר"י, מפני שהיתה תועלת לבנין הישיבה, ורצה להשפיע על הרה"ק מהר"א שישכים לזה, אמר לו הרה"ק:

"א זאך וואס איך האב געהערט פון טאטען ז"ל האב איך די גרעסטע מסירת נפש עס מקיים צו זיין. א זאך וואס איך האב געהערט פון זיידען ז"ל אפי' א מלאך זאל מיר זאגען אנדערשט וועל איך אים נישט פאלגען".

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' נחום ראבינאוויטש נ"י:

שהי' פעם אצל הרה"ק מהר"א מבעלז כשהגיעו שם משלחת מחסידי ליבאוויטש, וסיפר להם הרה"ק ג' מעשיות. (א) מהרה"ק

שיח      הרה"ק מהר"א מבעלז      זקנים      רג

מהר"ש, ב) מהרה"ק הצמח צדק, ג) מהרה"ק בעל התניא. (נדפס כ"א במקומו).

המשלחת הג"ל שכתו השני מעשיות רק האחרונה זכרו, וכתבו להרה"ק הריי"ץ שמענו פנינה יקרה מהרה"ק מבעלז. והלכו עוד הפעם להרה"ק וביקשו ממנו שיספר להם עוה"פ הב' מעשיות, אמר להם הרה"ק, "וואס בין איך א מעשה פארציילער", ולא סיפר להם.

\* \* \*

שמעתי ממוח"ז הגה"צ מוואוידיסלאוו זצ"ל:  
הרב הק' מהר"א מבעלז לקה חתנו הרה"צ ר' שמואל פרענקיל,  
כשהי' בראצפערט.  
וסיפר בעל האכסניא שלו שאת המנחה שהתפלל הרה"ק במקום  
בתו לפני החופה מפני שהוא היתה אילמת, הי' נורא נוראות.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ מגאראל שליט"א:  
הרה"ק מהר"א אמר פעם:  
אבי ז"ל הי' מבין גדול, אמר שמכירים החילוק בין ישראל לנכרי  
אפי' בהאף. איך האב "פראוודע" (אמת כלשון רוסיא) קיינמאל קיין גוי  
נישט געזען.

\* \* \*

עוד שמעתי מהג"ל:  
דודי הגה"צ ר' פנחס דאבראמילער זצ"ל נתחתן עם א'  
מבאראנאוויטש, ע"כ הי' לו קשר ידידות עם הגה"צ ר' אלחנן  
וואסערמאן זצ"ל.

פ"א היו במארינבאד וגם הרה"ק מהר"א זי"ע ה' שם, (הרה"ק ה' ב' פעמים במארינבאד).

אמר הגאון ר' אלחנן לדודי, הייתי רוצה ליכנס להרה"ק מבעלז, ונכנסו.

אמר הגאון ר' אלחנן להרה"ק תאמרו לי מאמר, אמר הרה"ק אין זו הדרך שלנו, והפציר בהרה"ק לומר תורה.

אמר הרה"ק, אגיד מה שאמרתי בשלש סעודות. ואמר התורה מואתהנן, תקט"ו תפלות.

והפליא הגאון הנ"ל את המאמר ההוא.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' יוסף שטייכל שליט"א ששמע מהגאון מטארניפאל זצ"ל:

כשנולד הרה"ק מהר"א הביא אותו האם (מינקת) לפני הברית בבית זקינו הרה"ק מהר"י והניחה אותו על מפת זקינו (כן ה' המנהג).

וכשראה אותו זקינו הרה"ק מהר"י קרא לבנו הרה"ק מהרי"ד וצוה לו להסתכל על הילד, ולא ידע מהרי"ד מה כוונת מהר"י בזה.

אמר לו אביו הרה"ק מהר"י, אין אתה מבין על העינים.

וסיים הרב הנ"ל עכשיו כשרואין עינים הק' של הרה"ק מבינים מה ה' כוונת הרה"ק מהר"י.

\* \* \*

עוד שמעתי מהנ"ל:

לפני שה' צריך לעמוד לצבא נתן בסדר פדיונות להרה"ק, והתן הגה"ק מטארניפול שלח לו הורמנא בכתב פויליש ועמד בסקאהל ונשתחרר.

**שיח** הרה"ק מהר"א מבעלז **זקנים** רה

אח"כ כשבא בחזרה לבעלז נכנס להרה"ק מהר"א לבשרו  
שגשתחרר, והוסיף שחושב שההורמנא סייעו בהשחרור.

אמר לו הרה"ק בזה"ל: "דער טאטע ז"ל האט געזאגט אז א איד  
האט הנאה (טובה) פון די תורה, דארף מען צירוק טון פאר די תורה,  
זאלסט אויף דיר געמען צי זיין מער מתמיד".

\* \* \*

עוד שמעתי מהג"ל:

כשהרה"ג ר' ישי העכט נתחתן עם בת הגה"צ מביקסאד (לא בתו  
ממש רק נתגדלה אצלו) רצו שר' ישי יסע תיכף לביקסאד ויהי' שם עד  
החתונה.

אמר הרה"ק מהר"א שיראה שלא יאכל תבשילין שנתבשל בבית  
הגה"צ מביקסאד במשך כל הזמן, עד החתונה, (אף שיאכל התבשילין  
בבית אחר), ואמר הטעם, מפני שגדולה לגימה שמקרבת הרחוקים ע"כ  
לא יהי' לו קירוב הדעת.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח ר' יודעל גרינוואלד נ"י שהי' בשעת מעשה:  
א' קבל עצמו להרה"ק מהר"א שבלילה יש לו פחד, אמר הרה"ק  
קודם שהולכין לישן, הולכין אל המזוזה ואין צריכין אפי' להניח עליו  
היד, והגביה ידיו הק' ואמר, אזוי אה.

\* \* \*

סיפר לי הרה"ח יצחק לאנדא משב"ק:

בא"י הי' רב א' מליטא, והו"ל ס' מהר"ם חלוואה וקיבץ כסף  
בשביל העולים, לקנות להם ציצית כו', ובא גם להרה"ק, ונתן הספר  
להרה"ק, הרה"ק שלם לו תיכף.



בשיצא אמר ר' שלום להרה"ק, הלא הוא תלמיד החפץ חיים.  
אמר הרה"ק איך האב דערקענט (פארשטאנען).  
אח"כ אמר הרה"ק אני הכרתי החפץ חיים, ואני מחשיב זה לי  
לזכר שחיתי מכירו.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסיל דייטשער נ"י, ששמע מהרה"ק מהר"א  
שאמר, "אוי דאס גאלדען תהלמ'ל, ווען מיר וואלטן געהאט צייט  
וואלטן מיר עס תמיד געזאגט".

\* \* \*

שמעתי מהרה"ג ר' חיים ברוך פינק שליט"א:  
בא"י טיפלתי עצמי עם בחור א' שלא היה שפוי בדעתו, ורגיל  
הייתי ליכנס להרה"ק מבעלז אודותו.  
פ"א אמר הרה"ק להבחור איזה סגולות שינהיג עצמו בהם, מה  
שה' מקובל בבעלז. והלה התווכח וטען.  
אמר הרה"ק, וואס מיינסטו דו, איך זאג עס פון מיר. איך זאג עס  
פון טאטען ז"ל, דער טאטע ז"ל פונעם זידן ז"ל, דער זידע פונעם  
עלטער זידן ז"ל, דער עלטער זידע פון ר' איציקל (כך הי' קורין  
להרה"ק מלובלין אצל אדמור"י בעלז), מלאכים שרפים ממש.  
בשהתחיל לומר "פון טאטען ז"ל" התחיל הרה"ק להגביה עצמו  
מבסאו, וכשהגיע לתיבות "מלאכים ושרפים" כבר עמד על רגליו.

\* \* \*

שמעתי מהגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א:  
זקיננו הרה"ק ר' איציקעל זצ"ל כשרצה לעקור מעיר פאריז לבא  
ולהתיישב באנטווערפין, חישב שהזמן הכי טוב הוא, ביום כ"א אדר

יא"צ של זקינו הרה"ק ר"ר אלימלך זצ"ל, וכתב להרה"ק מהר"א מבעלז רעתו הנ"ל, ענה לו הרה"ק ע"י הגבאי שאדרבה איך אפשר לעקור ביום היא"צ, הלא הוא נכד הר"ר אלימלך, וצריך ללמוד כל היום ספר נועם אלימלך, על בן יען לעקור ביום א' לפני היא"צ.

וכן עשה ונסע ביום שלפניו, והגיע לאנטווערפין למנחה ומעריב, אח"כ עשה הסעודה לכבוד היוםא דהילולא, וזה הי' גם חנוכת הבית. [זקני הרה"ק ר' איציקעל למד בסה"ק נועם אלימלך בכל יום לפני התפלה ולפני התחלת שיעוריו בלימוד, למד בכל יום בהצטיל קמן, כמו שמבואר בצעטיל קמן. ובליל ש"ק לפני קידוש למד בסה"ק נועם אלימלך ובספר של אלשיך הק', ומנהג זה דלפני קידוש, נהג גם הרה"ק משיניאווע].

\* \* \*

עוד סיפר הגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א ששמע מהרה"ח ר' אפרים צוויבעל ע"ה:

פ"א הי' בעירו לאנצוט בשכינותו אברך א', אב לג' בנים ונחלה ל"ע, והמיוחש בעצמו היו יכולים הרופאים לרפאות, רק הי' לו חום, ולזה לא היה להם עצה.

ואשת האברך הנ"ל לא היתה יכולה ליסע ממנו ומהבנים.

ע"כ נסע ר' אפרים צוויבעל עם עוד ב' בחורים לבעלז להרה"ק מהר"א. והוא הי' הגדול שבהם, ע"כ סיפר להרה"ק כל המעשה. אמר לו הרה"ק, אבל חום אין לו?

כששמע זה ראה שלא שמע סיפור המעשה, סיפר עוה"פ, וסיים הרה"ק עוה"פ כנ"ל.

אמר ר' אפרים, אני אומר להרבי שזהו העיקר, שיש לו חום.

רח שיח הרה"ק מהר"א מבעלז זקנים

אמר לו הרה"ק עזה"פ, אבל חום אין לו?  
אז כבר הבין שאין רוצה שיאמר כן, ואמר "לא".  
בדרך הרה"ק רפואה שלימה, ונסעו בחזרה.  
ושאלו לאשתו מתי הוטב לו, ועשו חשבון, והי' ממש מכוון באותו  
זמן כשאמר הרה"ק הנ"ל.

\* \* \*

שמעתי מהרה"ח ר' יוסף קנאבלעך נ"י:  
פ"א הייתי בבעלז, ואחורי כסא של הרה"ק מהר"א עמדו אנשים.  
אח"כ ראיתי שנתרוקן שם המקום, וסיפרו לנו, שהרה"ק פנה עצמו  
אליהם ואמר להם:  
עמץ האטם ענק ארום געשמעלט ארום מיר, שטייטס מיט ריינע  
מהשבות, עמץ זענטס מיך מבלבל.

\* \* \*

סיפר לי כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל בא"י שליט"א, ששמע מאביו  
כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל זצ"ל, שרצה פעם ליסע לבעלז להרה"ק  
מהר"א, אמר לזקני הרה"ק ר' ישעי'לע משחויבער זצ"ל שרוצה ליסע  
לבעלז.

אמר לו זקני זייער גלייך, אני זוכר אותו עוד מבעלז (הרה"ק ר'  
ישעי'לע הי' חתן הרה"ק ר' יחיאל מקרילעוויץ חתן הרה"ק מהר"י  
מבעלז ואכל קעסט בבעלז), הוא קדוש מרחם (בשהרה"ק ר' ישעי'לע  
הי' בבעלז הי' הרה"ק מהר"א עדיין ילד).



## הרה"ק רבי שלום ובנו הק' רבי יהושע זי"ע מבעלזא

### גילוי אליהו הנביא ז"ל

§. איש אחד מסוים מבראד מהסידי הרה"ק רבי שלום זצוק"ל מבעלז, שאל פעם את רבו: אם אמת מה שאומרים על רבינו, שהיה נייער אלף לילות, ובלילה האחרונה היה לו גילוי אליהו? והשיב לו: מה שאומרים שהייתי נעור, וכי אימתי אני ישן, וגילוי אליהו היה לי עוד בימי בחרותי כשהייתי בן י"א שנה, ומעשה שהיה כך היה.

אני הייתי נודע ומפורסם לעילוי, וכשהייתי עוד טליא הציעו לפני אבי שידוכים עבורי, ושידוך אחד מלעמבערג היה קרוב לגמר, ונסעו אבי ואמי ואני ללעמבערג על התנאים, ובאנו לשם אחר חצות לילה, והיה אבי רוצה שניסע תיכף לבית המחותן ולעשות תנאים, וליסע תיכף חזרה, כי היה חושש לביטול תורה, ואמי אמרה: לא כן! אך ניסע לאכסניא, ונלין שם הלילה, ובבוקר נגמור הדבר! וכך עשינו, הלכנו לאכסניא ולננו שם. ובבוקר כשהלכנו לבית המחותן, ראיתי שהולך לפנינו זקן נכבד, וספר גדול מאד בידו, ואמרתי לאבי: רצוני מאד לראות את הספר! ואמר לי אבי: וכי בשוק תעיין בהספר? וגם אין לי שום הכירות עם אותו הזקן! ולאחר איזה רגעים אמרתי שוב: אבל רצוני מאד לראות את הספר! ואמרה אמי לאבי: מלא רצונו בזה, ותבקש מהזקן, ובטח יראה לו!

והלך אבי להזקן, ואמר לו: הנה הוא עילוי, ורצונו מאד לידע מהות הספר! והשיב הזקן: זה אינו ספר, אבל הוא פנקס אשר בו נכתב כל לילה ולילה, הנשים ההולכות לבית הטבילה, וגם עתה אני הולך מבית הטבילה! ואמר לו אבי: אם כן רצוני לידע אם אשת הגביר פלוני (הוא המחותן) נכתבה גם כן כאן בהפנקס! והביט הזקן ואמר: אשת פלוני לא נמצאה כאן! וכשמע אבי כך, נסע תיכף חזרה לביתו, ולסוף נודע

בפרסום שאשת הגביר הנ"ל לא הלכה מעולם לבית הטבילה, ובלעמבערג לא היה כלל פנקס כזה, ואם כן היה זה אליהו זכור לטוב.

### עזרו מקודש

**ב.** אשת הרה"ק רבי שלום צוק"ל מבעלזא היה שמה "מלכה", וידוע שהיא היתה עוזרת לו מאוד לכוא להעבדות ה'. ואמר תלמידו הרה"ק רבי שלום צ"ל מקאמינקא בדרך צחות! "ומלכי צדק מלך שלם", משום דמלכה היא צדיקת, שלום הוא מלך!

וכאשר נפטרה הרבנית הצדיקת אשת הרה"ק רבי שלום צוק"ל מבעלזא, היה הרה"ק בוכה ומתאונן מאד. ושאל אותו הרב מקאמינקא: רבינו, מה זה שתתאוננו יותר מדאי? והשיב הרה"ק: כי באתי בטענה לפני השי"ת, הלא ידוע שאם היה בכחי להחיות אותה ולהקימה מעפרה, בודאי הייתי עושה, ואתה רבוננו של עולם אשר בידך היכולת, מדוע אין אתה מקים זוגתך כנסת ישראל מעפרה? והשיבו לי מן השמים: אם היו ישראל מפיקים רצון בוראם, כמו שזוגתך הפיקה רצונך, בודאי היו מקימים אותם! ועל זה אני בוכה...

### צדיק הדור

**ג.** הרה"ק רבי שלום צוק"ל היה תלמיד להרה"ק רבי אורי מסטרעליסק צ"ל, ואחר פטירת הרה"ק מסטרעליסק הנהיג הרה"ק מבעלזא. ולהרה"ק מסטרעליסק היה חתן ושמו ר' איציק, ונסע גם ר' איציק להרה"ק מבעלזא. והוא היה עני גדול ר"ל, והיה לו בת בוגרת להשתדך, ולא ידע מאין יבוא עזרו, ונסע להרה"ק מבעלזא והתאונן לפניו, שאינו יודע לשית עצות בנפשו, כי מלבד אשר פרנסתו דחוקה ובצמצום גדול, עוד יש לו צרת הבת אשר הגיעה לפרקה, ואין בידו לפורטה. ואמר לו הרה"ק מבעלזא: שיסע למדינה פלונית ולעיר פלונית, ושם ישלח לו השי"ת ישועתו! ונתן לו ד' זהובים על הוצאות הדרך.

וישא ר' יצחק רגליו וילך מעיר לעיר, עד שבא להגבול, והשי"ת עזר לו שעבר הגבול בשלום, ושכר עגלה לעיר ההוא, והבעל עגלה העמיד אותו בשוק, לפני חנות אחד גדול. וירד ר' יצחק מהעגלה ולא ידע אנה לפנות, אך מה גדלה שמחתו בראותו, והנה לקראתו סוחר מהחנות בפנים שוהקת, ואמר לו: שלום עליכם ר' איציק! והביאו לביתו, ועשה עבורו סעודה נכבדה, ואמר לו: הנה אתם צריכים לעשות שידוך עם בתכם, עשו חשבון כמה מעות דרוש לכם, וכל מחסורכם עלי!

והאיש ר' איצק לא הרהיב עוז לשאלו, ויספר לו הסוחר ויאמר: הנה ברוך השם שאני גביר גדול, ויש לי בת יחידה, וזה זמן רב אשר נחלתה ומוטלת על ערש דוי, ובזבזתי הרבה מעות, ודרשתי ברופאים ולא עלתה לה ארוכה ותרופה. ובפעם אחת בלילה על משכבי, חלמתי והנה הרה"ק ממעזיבוש בא להעיר, והלכתי אליו בפתקא ופדיון עבור בתי, ואמר לי הרה"ק ממעזיבוש: זה הדבר אין שייך לי, כי הנחתי במקומי את הרה"ק מסטרעליסק! והלכתי להרה"ק מסטרעליסק, וגם הוא אמר: שאין הדבר בידו, כי הניח במקומו את הרה"ק מבעלזא למנהיג! והלכתי להרה"ק מבעלזא, ואמר לי: תדע שחתן הרה"ק מסטרעליסק צריך לעשות שידוך עם בתו, ואין בידו פרוטה לפורטה, ואם תתן אתה לו כל ההצטרפות, אז יהא רפואה לבתך! ואמרתי אליו: רבי, איה הוא ומה שמו כי אדעהו? והראה לי בחלום תמונתכם כאשר הוא, ואמר לי: ששמכם ר' איציק, ושאתם תבואו אצלי! והנה כעת אשר אני רואה כי חלום אמת הוא, ולבתי תהי' בעזה"ת רפואה שלימה, הא לכם הכסף הדרוש, ותעשו שידוך הגון בשעה טובה ומוצלחת, ונתן לו כל ההצטרפות בריוח, ונסע ר' איצק לביתו לשלום, שמח וטוב לב.

### אל יתערב בענינינו

ד. פעם באה אשה לפני הרב הגאון ר' שלמה קלוגער זצ"ל אבדק"ק בראד, והתודתה כי נכשלה ר"ל בעבירה חמירה ורצתה

## תולדות הר"ק מבעלזא אמת קמא

תשובה, ונתפעל מאוד הרב על מעשה הרע שעשתה. ואמרה האשה להרב: מה זה שנתפעל רבינו כך? הלא הנואף נתן לי באתנני סחורת משי, ונתתי זאת במתנה להרה"ק רבי שלום זצוק"ל מבעלז! ונתפעל הרב עוד יותר, היתכן שהרה"ק יקבל אתנן זונה? ושלח אחר האיש הנ"ל [מחסידי הרה"ק מבעלזא], וסיפר לו כל הענין, ונתפלא גם האיש, וגסע תיכף לבעלז.

ובבואו לפני רבו נתן לו שלום, ואמר לו רבו הק': מה זה באת הנח? הלא לא חרש ולא שבת היום? וסיפר לו כל הענין. וצוה הרה"ק לקרוא את הרבנית, ואמר לה: היכן המשי אשר נתתי לך זה איזה שנים, והזהרתיך שלא תהנה ממנו? השיבה: הנחתיו בעליה ובטח מונח שם! וחפשו ומצאוהו בלוי ומקולקל, ואמר הרה"ק: ראה כי ידעתי מה הוא, ומה שלא אמרתי כלום להאשה, זה אין להרב מבראד עסק בו! ולקח האיש המשי והביאה לבראד, והראה להרב, ונתפלא הרב מאד, ותיכף נסע לבעלז, ובבואו כבדו הרב, ונעשה אהבה ביניהם.

### הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע

#### רב פעלים

ה. הרה"ק רבי יהושע זצוק"ל מבעלז היה פעם אחת בפראג, והלך למקוה וראה שהיא קרה, ושאל: אם הולכים בפה למקוה? ואמרו: לא! ונתן מעות להמתזיק המקוה, להחם המקוה מידי יום ויום, ולא יקבל תשלומין מההולכים למקוה, וגם שלח לו מביתו מעות כל ימי חייו עבור זה, וכתב לו המתזיק המקוה, שמני אז רבו בכל יום הולכי מקוה.

#### עין הבדולח

ו. איש אחד בא על ציון הרה"ק רבי יהושע זצוק"ל מבעלז, ובכה הרבה מאד באין הפוגות, והיה פליאה גדולה בעיני שאר הנצבים שם,



מה זה מרעיש יותר מכולם. ושאלו אותו: מה זאת? ואמר להעומדים שם, אספר לכם גודל כח הצדיק הזה: אני הייתי מתנגד מנעורי, והייתי עשיר גדול, והיה לי מכונה לעשיית יין שרף, וידוע אשר בבית המכונה יש שם מורה, המורה כמה יין שרף עושין, כדי לפרוע חוק הקיר"ה, ועשיתי בתחבולה, והחזרתי אצבע המורה מדות לאחר, והטעיתי את המבקר. כך היה זמן רב, עד ששיער המבקר שבהכרח יש פה איזה רמאות, ויחפש ומצא. ועשו מזה משפט, ותיכף חתמו וסגרו הבית מכונה עד שיצא הפסק לאור.

וכשראתה אשתי שהדבר לא טוב, הציקתני מאד שאסע לבעלז, שכל העולם נוסעים ונושעים, עד שנעתרתי לה ונסעתי לבעלז להרה"ק, וספרתי לפניו כל הענין. ואמר לי הרה"ק: אני איני יכול להושיעך, רק תסע לאונגריין לעיר פלונית, ושם יש רב אב"ד מנכדי החתם סופר זצוק"ל, והוא יושיעך! ונסעתי תיכף להרב ההוא, וספרתי לו כל מבוקשי, ואמרתי לו: שהרה"ק מבעלז אמר לי שכבודו יכול להושיעני! ושחק הרב ואמר: האם באתם להתעולל בי? הלא אני איני רבי!, כי הרב היה מתנגד, ואמר: שבטת הבעלזער דחה אתכם בקש! וזה היה בערב שבת קודש, וחפצתי להיות שבת אצל הרב, ולא אבה הרב, ואמר: הלא אתם איש אמיד, ותוכלו להיות על אכסניא! ונכנסתי אל הרבנית, ונתתי לה חמשה ר"כ, ובקשתי מאתה שאהיה כועד שבת אצלם, ונכנסה לבעלה הרב, והשתדלה עבורי עד שנעתר לה, והייתי שם בשבת קודש.

וביום שבת קודש אחר האכילה, שלח הכומר מהעיר להרב, וביקש אותו שיבוא אצלו, והיה בעיני הרב לפלא, כי לא היה לו שום עסק עמו, ומפני דרכי שלום הוכרח לילך אצלו. וכאשר בא לשם, וישאלהו הכומר: האם תוכל לזכור עם מי למדת בבית הספר (גימנאזיא)? ואמר לו הרב: הרבה מהם אני זוכר! ושאל לו: האם תזכור האיש ששמו כך? ואמר הרב: את זה אני מכיר היטב! ואמר לו הכומר: זה הוא אחי והוא בפה! וכשנתוודע לו שכבודו הוא רב בפה, רצונו להתראות אתכם! וקרא הכומר תיכף לאחיו, ונתוודע עם הרב, ושמחו מאד זה עם זה.

## תולדות

הרה"ק מבעלזא

אמת קמג

ואמר הרב לאחי הכומר: הנה אני למדתי ונעשיתי רב בישראל, ואתה לאיזה גדולה באת? וענה לו הכומר: אני הנני המניסטר הגדול על כל רעוויזארין! וכאשר שמע זאת הרב, הבין אז כוונת הרה"ק מבעלזא, מה ששלח את זה אליו, ואמר הרב לאחי הכומר: אם כן הדבר, אבקש ממך שתעשה לי טובה, וסיפר לו כל הענין, והבטיחו המניסטר, כי תיכף אשר יבואו הכתבים מהמשפט לידו, יפטרו תיכף לשלום, וכן עשה, ויצאתי זכאי בדיני, וכי אין להתמרמר על איש קדוש ונורא כזה?

### בנוי מאליז

ז. הרה"ק רבי יהושע זצוק"ל מבעלזא אמר: העולם סוברים שבית הכנסת שלנו נבנה בידי אדם, אבל באמת נבנה מעצמו!

## הרה"ק רבי שלום ובנו הק' מבעלזא זצ"ל

### מפליא לעשות

**א.** הצדיק הזה זי"ע הלא צילו נאה, ופירותיו מתוקים, האכיל לרעבים לחם, ולצמאים לדבר ה' יזל מים מדליו, מים ערבים ומתוקים לקרובים ורחוקים. וכל מי שהוצרך לישועה הן בגופו הן במאודו, כאשר כיתת רגליו להצדיק הזה מיד נושע. הוא קידש שמו יתברך ברבים, כי אף האפקורסים ימ"ש עין בעין ראו, כי ד' הוא אלקים ועבדיו אמת, והוא גזור גזירה והצדיק מבטלה, והיה בורא רפואות ופועל ישועות בקרב הארץ, ובפרט מי שהוצרך רפואה לנפשו, בלי ספק כאשר בא לביתו וראה הכהן את הנגע, והנה נרפא הנגע. (א)

### פועל ישועות

**ב.** עובדא ידענא שפעם אחת אמר אחד להגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, שיסע עבורו להרב הק' מסטרעליסק זי"ע בענין איזה מבוקש, והקפיד על דבר זה, היתכן שיעשה אותו שליח עבורו ויבטל מתורה ותפלה עבור גשמיות שלו, ושוב נתיישב ואמר, מסתמא ד' אמר לו כדי שיקבל טובה לעצמו אצלו, וכן הוי ליה, והראה לו [אז הה"ק מסטרעליסק] בשעת הקריאה, אש שחורה על גבי אש לבנה, (כן אמר הה"ק), והיה תמיד פועל ישועות בשעת קריאת התורה. (ג)

### קול חוצב להבות אש

**ג.** ברוך ה' אשר זכיתי לקבל אור פניו בראש השנה האחרון, וגודל יגיעות היה לי עד אשר זכיתי לזה, וזכיתי לשמוע תפלותיו ותקיעותיו בלהבות אש מתלקחת. ונהירנא שיום ראשון [של ראש השנה] היה בשבת, והיה אומר דרוש בת"מ בלב נשבר וכדמעות זולגות, אשר אם

אבן הוא נימח כל השומע, וביום ב' שתקע בעצמו לא אמר עוד שום דבר.

וראיתי שבא להתפלל מנחה כמו שתי שעות בלילה, ואחר כך אמרנו "תשליך" עם נרות, (וכדומה כמה עובדות מכמה צדיקים, אשר בענין התפלה מאחרין עד בוש, כל אחד ואחד לפי דרכו בקודש, וח"ו להרהר אחריהם, כי לילה כיום יאיר להם, והם למעלה מן הזמן). והוא בעיני כמוצא שלל רב, ואף שכבר היה סגי נהור ולא זכיתי אשר אור עיניו יזריח עלי, עם כל זה תיתי לי שאני זכיתי לראות פניו, ודומה עלי כאילו קבלתי פני השכינה. (ג)

### רוח הקודש הופיע

ד'. שמעתי כמה פעמים מכ"ק אבי סבא קדישא ז"ל, שקודם חתונתו הלך ברגליו עם אחוזת מרעהו על יו"ט של עצרת לבעלזא, אל כבוד הרה"ק שר שלום זלה"ה, ובערב יו"ט הלכו אצלו לקבל שלום, ואז היה הרה"ק ז"ל סגי נהור. ואחר יו"ט באסרו חג קודם תפלת שחרית, קידם את עצמו רעהו, והלך אל הרה"ק ז"ל לקבל פרידת שלום, ונתן הקוויטל. והיה המנהג, שהגבאי ר' אלימלך קרא את הקוויטליך לפני הרה"ק ז"ל, והרה"ק היה משיב על כל דבר שהיה כתוב בהקוויטל, (אבל מי שהיה בא לקבל פרידת שלום אחר התפלה, לא היה עוד הגבאי קורא אז הקוויטליך, רק לקח את כל הקוויטליך במפה אחת, ואמר לכל אחד, שהרב יקרא את הקוויטליך לעת הכושרות, והרב ז"ל נתן לכל אחד ואחד ידו בפרידת שלום). ואחרי הצהרים בא אדוני אבי זלה"ה גם כן לקבל פרידת שלום, והגבאי לקח מאתו את הקוויטל, ונתן לתוך המפה. ענה הרה"ק ז"ל ואמר: מן הבחור הזה זאלסט דיא יא ליינען דאס קוויטל, כי רעהו החבר וועט זיך מיט איהם רייצען, אז זיין קוויטל האבע איך יא געליינט, און עהמס קוויטל האב איך גישט געליינט! כה שמעתי כמה פעמים מאבי ז"ל איש אמת. והוא פלא גדול, שהרי בערב

יום טוב לא שאל אותם כלל מאין אתם, ומאין ידע שיש לו חבר, והוא מופת גדול ורוח הקודש ממש.  
(6)

### מירדה במצוה

ה. הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע, ביום שהיה לו לקבוע מזוזה או ציצית היה טרוד, ולא היה יכולין לקרב אליו, נכי אז למד הלכות השייך, הלכות מזוזה או הלכות ציצית], אשרי חלקו בנעימים.  
(ג)

### כוונה בתפלה

ו. סיפר לי מחו"ה השו"ב המופלג מס"ג, כי בראשית מלאכתו היה שו"ב וש"ץ במקום אחד במלכות פרוסיה, והיה לו ל"ע צער גידול בנים, ונתייעץ עם מרנא ורבנא שר שלום מבעלזא זי"ע אם לעזוב עבודתו. והשיב לו הרה"ק: אמת שדרך של החזן לפעמים לכוין למצוא חן בעיני הנשים, ורובא דרובא בעיני אנשים, אבל באמרו "ואני ברוב חסדך", יקשר את עצמו עם אבות הקדושים, ויכוין להשמות הקדושים שבר"ת וס"ת ואז ילך לבטח דרכו, [ואל יעזוב את עבודתו], ושאלות הריאה ישאל מגדול הימנו, או ממי ששוא אליו, או מקטן ממנו, ובזה לא ירא מצער גידול בנים! בא וראה עד היכן הדברים מגיעים.  
(ג)

### שיחה מצדיקים

ז. שמעתי בשם הגה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, ההוא אמר: לא מן הבעל שם טוב בלבד או מהאחים הקדושים (הרבי ר' אלימלך ואחיו הרבי ר' זושא) טוב לדבר במוצאי שבת קודש, אלא גם מכל צדיק, וגם ממני טוב גם כן לדבר.  
(ג)

### והוא מחולל מפשעינו

ח. הצדיק הקדוש הזה היה כמה שנים קודם העדרו חולה גדול, וסגי נהור על עיניו, דחשיב כמת. ואיזה שנים קודם מותו כיתת רגליו

לעיר לבוב, אולי ימצא מזור לתרופה לנפשו, ולא הועיל כי היה מחולל מפשעינו ומדוכא מעונותינו. נסתלק בשעת המגפה ר"ל, ז"ך אלול שנת תרט"ו לפ"ק.

(ג)

## הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל

### ארו בלבנון

מ. אדמו"ר, גאון עוזינו, ארי' דבי עילאי, הרב הגדול והקדוש, כבוד שמו מכובד, רבינו יהושע זצ"ל אבד"ק בעלזא, סיני ועוקר הרים, זה האיש מרעיש ארץ, מרגיז ממלכות, וקינא קנאת ד' צבאות לעמוד בפרץ נגד שונאי הד', החושבים להדיח ח"ו זרע ישראל מתורת ה' ומדרכו הטוב, והוא היה עמוד ברזל וחומת מבצר, וכל הרוחות שבעולם לא יזינו ממקומו, ולא נשא פנים לשום אדם, וכל כוונתו היה להחריב כח הרשעה ולהרחיב גבול הקדושה, ולא שקט ולא הניח את בעים רוחו ודמים בדמים נגעו.

(ג)

### שמירה מעולה

י. היה מעשה, שכאה אשה אחת לפני הצדיק יסוד עולם מורי רבי יהושע האב"ד דבעלז, שיתפלל על בנה מפחד בלילות. ואמר לה סגולה, שיישן בהכובע הנקראת יארמילקא או קאפיל, ויושכב ויושן בלי פחד. ולאיש חסיד אחד אמר הטעם, כי הכובע היארמילקא מרמוז ליראה תתאה, והכובע שעל הקאפיל הוא מרמוז ליראה עילאי, וההולך בלא קאפיל הוא בלא יראה תתאי, ואיך יחול עליו יראה עילאי. - וסיים - מי שהולך ביארמילקא אית בו יראה תתאי, כל הברואים מהעולם התחתון יראים מפניו, וכל ההולך עוד בכובע על הקאפיל, יש בו יראה עילאי, שגם העליונים יראים מפניו.

(ג)

## לוחם מלחמת ה'

**יא.** רצה לעשות משמרת למשמרת, דזה היה שעשועים שלו בנצחון אויבי ד', והיה זוכה ומזכה אחיו אתו עמו, כלומר אליו, וארח לחברה עם פועלי צדק להתגבר, ומלתעות כפירים לשבר, אשר השעה משהקת להם, ובנפשו יבא עד מקום שידו מגעת, לבנות ולטעת, ולפני חנף לא יבא כקטן כגדול, אם ראה בו או בספרו איזה שימצא דשימצא וחיימצא ובר חיימצא לא פנה אליו ולספרו, וזרק תוכו וקליפתו, וינהו אחריו בניו ותלמידיו וכל חסידיו ועבדיו, ונתאמץ בכל כחו לחזק את בדיק התורה, ולעשות חברת תלמיד תורה בכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע, והיה מזהיר מאד על הליכות עולם בחוקתיהם, ומי שלא הלך בטלית של תורגמא לא היה לו רשות להתפלל לפני התיבה. וכן הזהיר על קריאת שמע קטנה בבקר, גם להמתפלל בזמנו. (ג)

## צלוחתהון בכך מקבל

**יב.** התפלה היתה בחיפזון, באש מתלקחת, והורה גבר, דגם אם אין רואין כל כך כחו וגבורה בתפלתו, עם כל זה כל שעיקר כחו בתורה לשמה מובטח שבתפלתו נשמעת, על דרך הפייט צבי וחמד דלעון בלעותא צלוחתהון בכך מקבל וכו'. (ג)

## מקנא קנאת ה'

**יג.** כאשר עשה האסיפה הגדולה והנוראה בלבוב, להחזיק הדת על תלה, ורצה לבצר תומרת התורה ולומדיה, אמר לרבינו הק' מראהאטין זי"ע: אנחנו צריכין לצאת בחרב ובקשת! וענה לו רה"ק, על בחרבי ובקשתי מתרגמינן בצלותי ובבעותי! ובצאתו אמר עליו רה"ק ז"ל: שכל מעשיו הם בתמימות לשם שמים! אלא שגרם החטא, ולא נעשתה עצתו בימים ההם, ויחל אל ה' כי לא כלו רחמיו. כן היה דרכו בקודש למסור נפשו ומאודו בלתי לד' לבדו, לא שקלי ולא נח, ושבע כל ימיו

מכאובות על אשר ארץ נתנה ביד רשע, וחמד ורגיג להרחיב גבול הקדושה. (ג)

### שבחי רבנן

י"ד. פעם אחת הייתי אצלו במרחץ משובתי שבת סמוך לעיר רעווא, וענה ואמר הגאון מנעמריב ז"ל עליו: ולא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן! כדאיתא בפ"ב דכתובות. (ג)

### למען התורה הק'

מ"ו. ספרו נא לי, אשר אחר שריפת חמץ היה אומר לאדם אחד מנכדיו איזה פלפול בתורה, בעת אשר אין איש שם על לב לא מניה ולא מקצתו, וכן הוא דרך תלמידיו וחסדיו ועבדיו, לחבב התורה ולסלסלה ביתר שאת. ושמעתי שפעם אחת אמר מוסר לבניו שיתמידו בתורה ביתר שאת ועוז, ואמר: קרבו רודפי זימה מתורתך רחקו, רצה לומר, דהם בנושא אחד, מי שמרחק את עצמו מן התורה כמו רודפי זימה כו'. גם שמעתי, שפעם אחת מצאו אותו שקודם התקיעות היה לומד בשלחן ערוך חושן משפט, ובודאי המתיק על ידי זה הדינים מלמעלה. (ג)

### מדקדק מאד

מ"ז. מעת שיצא רנן היינות לא בא על שלחנו רק מי דבש. כאשר נשמע הקול על הציקאריא בקיץ, לא שתה רק מי קליות של דגן בחלב. ופעם אחת היה משובתי שבת בעיר אחת, ולא רצה לבצוע על הלחמים, יען שהקמח היה מרחיים שטחנו בשבת, ולא היו רשאים להדליק נר במוצאי שבת קודש עד שקרא השמש ברשותו, וכן היה המנהג בכל סביבותיו. (ג)

### פמירתו הק'

י"ז. בעוה"ר שבק לן חיים בנסעו על מרכבת הברזל מעיר מלוכה וויען, וקיוותה נפשו להשיג שמה מזור ותרופה, קוה לשלום ואין טוב



לעת מרפא והנה בעתה, ובנסעו בחזרה לא הרחיק מללכת, נפשו יצאה בטהרה, (שנחסר לו עוד שנה אחת מימי שנותינו בהם שבעים שנה), על מרכבת הברזל סמוך לק' וויען. אם דנסע במטה כבודה היה קשה הדבר דלא לטלטלו למטה אחרת, וגם מטה זו האחד נתונה בתוך המרכבת הברזל וטהור עובר בתוכה, ואחר כך בכתף יסבלוהו וכדומה, כמה דברים דלא יכלו לעשות, כמו למי שנגוע על מטתו בביתו. איכה יועם זהב, ישנה הכתם הטוב, תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, כי נסעו עם גוייתו הטהורה דרך כמה וכמה עיירות גדולות וקטנות, אהה מה זאת עשה ה' לנו, אותנו עזב לאנחות והוא הלך למנוחות להשביע נפשו בצחצחות. תנצב"ה.

(א)



## קבר נפלאות מהר"ש-מהר"ד מבעלזא אגרות

### הגה"ק רבי שלום זצ"ל וז"ל רבי ישכר דוב ז"ל מבעלזא

#### ראש בני ישראל

א. הרב הקדוש מהר"ש מבעלזא ז"ל, עוד בימי חורפו, כאשר היה לבן שבעה עשר שנים, הרימוהו למעלה למעלה הרב הקדוש רבי יעקב יצחק מלובלין ז"ל רבו המובהק, וכבדוהו לעין כל תלמידיו הרבנים הגדולים הזקנים, לקרותו לעלות בתורה בשבת, ששי לקרואים, והיה לפלא בעיני כולם, כי אברך כמוהו בימי עלומיו, יעלה ששי לקרואים, ויתמחה מאד, וכאשר הרגיש רבם הקדוש, אמר להם בפניו: למה תתפלאו בדבר הזה, הלא הוא יהיה לראש רב, לכמה רבוא אנשים מישראל!

#### עמוד עמוד

ב. פעם אחת היה הרב הקדוש מהר"ש ז"ל אצל הגאון הקדוש מוה"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא ז"ל, וכבדוהו בסעודה השלישית בשבת קודש לברך ברכת הזימון, והיה הדבר לפלא, כי הרב הקדוש מאפטא לא כיבד לשום אדם בברכת הזימון של הסעודה השלישית, רק היה מברך בעצמו, ואז אמר הרב הקדוש לבנו, הרב המפורסם מוה"ר יצחק מאיר ז"ל: תדע בני, כי בסעודה הייתי דורש דרוש עמוק בשעשועין דאורייתא, ולא היה אחד במסיבה ההוא אשר היה יודע עומק הדברים, (אף כי כולם גדולי ישראל מופלגים בתורה ויראה), ורק האברך ההוא (בימי חורפו) השיג עומק הדברים בתודושוין אלו!

#### מגריץ הקדושה

ג. שמעתי בשם רב וקדוש מקובל גדול יודע חן, שהיה אומר

## נפלאות מהר"ש-מהר"ד מבעלזא אגרות קבוצה

על הקדוש מבעלזא ז"ל, כי נשמתו היתה משורש קין, שהקליפות מתפחדים ממנו מאוד, (כנזכר בכתבי האר"י ז"ל ובמשנת חסידים מסכת היחודים פ"ט מ"ה), על כן אותם אנשים שנשמתם משרש קין, מסוגלים מאד לגרש הקליפות, שהקליפות מתפחדים מהם מאוד.

### אלף קלילות

ד'. הרב הקדוש מבעלזא ז"ל, מי ימלל קדושתו ופרישותו, צדקתו וחסידותו, תורתו ועבודתו ורוח קדושתו, שהיה הפלא ופלא, והיה נפתח לפניו מעיינות החכמה, הן בנגלה הן בנסתר, ומי יכול להעלות על הכתב גדול התמדתו ושקידתו בתורה ועבודה, כאשר סיפרו רבים, כי אלף לילות היה ניעור, להעמיק בהלכה אחת מהלכות איסור והיתר, והוא הלכות טריפת הריאה, להעמיק בה בקדושה וטהרה ובלמוד תורה לשמה. וכאשר נשאל שאלה בטריפת הריאה, היה מוחה ביד כל המורים בעיר שלא להורות אותה, כי אם ישאלו את פיהו בדבר, והוא היה מורה בזה.

### רבים השיב מעון

ה'. מי יוכל לשער גדול קדושת עבודתו, בשעת תפלה וקריאת התורה, אשר כל שומעיו נשבר רוחו בקרבו, ותיכף היה מהרהר בתשובה. והפלא הגדול היה, כי אף על פי שלא היה יודע נגן כלל וכלל, אף יל פי כן היה קולו ערב ומתוק, יותר מצוף ודבש, בשעת תפלתו וקריאתו בתורה, ועל ידי זה רבים השיב מעון בתשובה שלימה, ונפשו רבות מישראל קירב תחת כנפי השכינה, זי"ע.

### רופא נאמן

ו'. שמעתי מפי חסיד אחד ירא אלקים וחרד לייברו, שהיה אומר, כי יותר ויותר מה שהיה מפליא לעשות, להיות רופא חליי הגוף ומכאוביו, של נפשות ישראל, היה להאיר בהם שישובו אל ה'

## קבו נפלאות מהר"ש-מהר"ד מבעלזא אמרת

בתשובה רצויה. וסיפר, כי פעם אחת בא לפני הרב הקדוש ז"ל, והיה מספר לפניו כי מחשבות זרות ורעות מבלבלים אותו מאוד מאוד בשעת תפלתו, והמחשבות אינם מענייני טרדות הזמן וכדומה, כי אם רעיונות רעות ומרות, על כן מבקש מאוד מאוד מקדושת אדומ"ר, לרפאות נפשו ולהאיר בו, וכאשר שמע הקדוש ז"ל את דבריו, אמר לו: בני אל תבייש ממנו, כי אם תספר לי כל רעיונותיך ומחשבותיך המבהילים ומבלבלים אותך! ויספר לפניו כל מחשבותיו הזרות והרעות. ובעת דבריו אז, סגר הרב את עיניו, והיה מעמיק במחשבותיו הקדושות, להעלות את מחשבותיו הזרות ממצולות ים. ואחרי דבריו אמר לו: השם יושיעך שלא יבואו אליך עוד! וכן היה, מן הרגע ההיא והלאה לא באו עוד על זכרונו.

### מישקה המושפר

ז. שמעתי מפי איש נאמן, ששמע בעצמו מפה קדוש הרב הצדיק רבי שלום מבעלזא זי"ע, שסיפר בזה"ל: כשהייתי מעט לאיש, נסעתי להרב הצדיק הקדוש מו"ה רבי יעקב יצחק מלובלין, על שבת. ובליל שבת קודש נתן לידי צליחת יין לשתות, ומחמת שמנהגי היה שלא לשתות שום משקה המשכר, על כן לא רציתי גם היום לשתות, ולסרב בדברי הרב גם כן לא נכון. על כן הנחתי את הכוס עומד על השלחן לפני. ועמד כל כך הרבה, עד שנתבקע ונשפך היין. אז מילא הרב הק' כוס אחר עם יין והעמיד אצלי. ועמד גם כן כבראשונה עד שנתבקע, ומילא עוד פעם ג', והעמיד לפני, ואמר לי: שתה! הנה באת לשבר כל הזכוכית שלי? אז עניתי לו, אין אני שותה יין! ויעמוד מליתן לי עוד.

### המשנה קולו ליהודי

ח. הצדיק הרב רבי שלום מבעלזא זי"ע, היה קולו כקול שחל ונמר, ובפרט בעת קריאת המגילה, לפרסומי מילתא אניסא דרבים.

## נפלאות מהר"ש-מהר"ד מבעלזא אמת קבו

היה משמיע קולו למרחוק ג' מיל. שהיתה עיר קטנה סמוך לבעלזא, והיה האנשים שבה שומעים יוצא מפי כהן גדול קריאת המגילה. אף שהיתה רחוקה ג' מיל, אף על פי כן נשמע קולו ממש כגביני כרוז, וככהן הגדול בבית המקדש ביום הכיפורים.

### זוגה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע

#### ויועקו זא"ה

א. דרך הקודש של הצדיק הקדוש מהרי"ד מבעלזא זצ"ל היה, כי לא ברך שום אשה, זולתי כלה בתולה קודם חופתה. והנה מוכסן אחד קודם נשואי בתו, לקח אתו את החתן ובתו הכלה הבתולה, ויסע לבעלזא אל הצדיק לברכם. ותאמר לו זוגתו: אל תשכח להזכיר להרבי, כי יתפלל למען אשר נגדל בנינו בנחת, ולהשפעה פרנסה והרווחה! ותוסף לרוץ אחרי העגלה, ותזכירהו, לבל ישכח לבקש על הפרות, לבל יחסר חלב מדדיהן, והתבואה תמכר בהרווחה, ולפי תכונתה ערכה את מבוקשתה ביד בעלה אל הרבי.

המה כבואם אל הצדיק הקדוש, לא יכלו עד מהרה לגשת אל הקודש, ועד כי נגשו אל הצדיק אמר המוכסן אל הצדיק, כי יברך את החתן והכלה, ויברכם. ויערוך את מבוקשותיו, ככל אשר הזכירה זוגתו לשאול מאת הצדיק. ויאמר הצדיק: כי ראוי ונכון לאיש כי יתודה על עונותיו בדרך! והמוכסן לא שת לבו לזה, כי לא הבין דבריו הקדושים.

ויוסף לשאול, כי לא תחסר חלב מדדי הפרות. וישיבהו הצדיק שנית, להתודה על החטאים זדונות ושגגות כאמור. והארינדאר המוכסן ערך שאלתו כמלפנים. ויאמר הצדיק כלבו, אולי איננו מבין מה זה ענין וידוי, ויחל לפרוש לו פירוש המלות אשמנו, בגדנו, העוינו, והרשענו, זדנו, לצנו, מרדנו, נאצנו, טפלנו שקר, סרנו ממצות ד'.

ככה נתן לו בלבו לדעת פירוש המלות. והארינדר לא הבין בכל זאת מאומה, כי לא ידע מה לחשוב, כי באתי אל הצדיק לברך את החתן והכלה, מה זה ענין וידוי לכאן? ויפטר מאת פני הצדיק לשוב לביתו עם החתן והכלה.

המה הרחיקו את העיר, ויתעו בדרך אל יער אחת כל הלילה, ויבואו באגם מים מלא טיט ורפש, הסוסים נטבעו בבוץ, וינסו גם המה לרדת מהעגלה, ולא יכלו הצג כף רגלם על הארץ, ועל העגלה נטבעו כמעט עד טבורם. ויזכרו את דברי הצדיק, אשר אמר להם לומר וידוי, והתחילו לבכות זעקה גדולה ומרה, ויזעקו אל ד' בכל נפשם, ויתודו כל אחד על כל הטאותיו. המה צללי ברעיונותיהם, וגברו עליהם מי המבוכה הנוראה, והנה גשמע למרחוק קול גוי כפרי אחד, צועק על סוסיו בדרך העגלונים, ויחכו לקול השמועה בתרועת שמחה ובחדות לב, כי אם תקשכנה אזניהם אחד נוסע לעומתם, בלי ספק פה דרך הסלולה, וימצאו את הדרך.

הגוי הכפרי נגש קרוב, ובא חיש כברק, וכלי טענה חש לעזרתם, והוציא את כולם מבין העגלה, ובכל יגיעה ועבודה לא חסה על נפשו לעשות ולעמול, עד כי הוציאם למרחב, וינהלם על דרך ישר אורה נתיבה, ואחרי נגשו אל קרעטשמי אחת מהסמוכות להן, באו מהר האהלה להנפש שמה, ונתנו תודה לד' על חסדו ועל נפלאותיו, כפי אשר היה בהם כח הכרתם להכיר הטובה, והמטיב בא אליהם, ויסכו כוס יין שרף עבור הכפרי, אשר דלה דלה אותם והושיע אותם.

וכאשר נדברו יחד שאלו את הערל הכפרי: האם שמה ארחות עקלקלות יהלכון? או כדומה? כי מאין בא הוא להם ללכת לעזרתם אם דרך אין שם? ומה היה לו כי חדר את כל החרדה הגדולה הזאת למענייתם? ויענה הכפרי: שמה עקבות איש לא נודע! מדבר היא מאין יושב, באין יוצא ואין בא שם איש, אך למעניהם נשלח לעזרתם בחצי הלילה בגזרת הצדיק מבעלזא!

## נפלאות מהר"ש-מהר"ד מבעלזא אמת קכט

ומעשה שהיה כך היה, סיפר להם ערל הכפרי: אנכי עגלון הייתי אצל אדון אחד, להיות שומר סוסיו, ולרוץ לפניו לעמוד לשרת לו, ככל אשר יצוה עלי אדוני. לימים נפקדו שני סוסים בהרפת, סוסים יקרים אשר חביבים היו מאוד בעיני אדוני, וכל הון בז עבורם, ונתן אשם נפשי, והעליל עלי כי אנכי בעצמי גנבתים ומכרתים, ויתן אותי במשמר ימים רבים. אחרי כן קרא דרור לפני והוציאני מכלא, למען אלך לתור אולי אמצאם על השוק או ביריד, ומר היה לי עד מאוד, כי כל חיי תלויים היו לי מנגד, ובכל מדרך כף רגלי שלח אתי אדוני שני משרתים לשמרני, ועמדתי לבקש על נפשי מן השני משרתים אלה, כי ינחוני לבא אל הצדיק מבעלזא, כי שמעתי אותותיו ונפלאותיו כי מפליא פלאות הוא, ושמעו למבוקשתי ונסעו עמי לבעלזא.

וכבואי לפני הצדיק להתמרמר על מרי שיחי ותוגת רעתי, ויענני: אם תבטיחני להיות מאוהבי יהודים, תמצא הסוסים בעוד ימים שלשה, ביריד הזה אשר יהיה שבוע זו! והבטחתיו מהר על כל אשר צוה עלי, וכדבריו כן היה, כי מצאתי הסוסים על היריד, והכרתים תיכף. ונודע להאדון כי אנכי לא הייתי שום חוכך בזה, ונתן לי חופשה, ועוד שילם לי בעד צערי ובשתי, ומן הדמים הללו קניתי לי לעצמי סוסים ועגלה, והנני עושה לעצמי, ועובד אדמתי יום יום, ותודות לד' כי נתעליתי בעושר ורכוש.

והנה בליל זו בחלום נראה לי הצדיק מבעלזא, ויאמר לי: אם הבטחת לי להיות מאוהבי יהודים, לכן חיש למלט נפשות יהודים הטובעים עתה בכוף על מקום פלוני! ואנכי איש אמגושי כפרי, הלא לבי לא נתנני לקום בחצות לילה ממטתי, ללכת לעזרת יהודים לא מאנשי דתי. והנה נראה אלי שנית הצדיק הקדוש הזה, ויאמר לי: למה לא הלכת עוד? האנשים היהודים עוד מעט ומתים המה! והשיבותיו: תיכף תיכף הנני הולך! ולקחתי המצע שלי ובסיתי את עצמי היטב עוד יותר כמלפנים. אז נראה אלי בשלישית, ויאחזני



## קד נפלאות מהר"ש-מהר"ד מבעלזא אמת

בציצת ראשי, ולא הרף מאתי, עד כי הלבשתי את עצמי, ואסרתי את העגלה שלי, ומהרתי ללכת אל המקום אשר אמר לי הצדיק הקדוש הזה, עד כי באתי אליכם, והושעתי אתכם. אולם אין שמה לא דרך וכל גתיב, והיא הנסבה אשר הביאתני אליכם, ותושע ידי אתכם!



## הגה"ק רבי שלום

## ורבני יהושע מבעלזא זי"ע

## קדושת בית הכנסת

א. סיפר מו"ר הרב זצ"ל. בפעם הראשון שנסע לבעלזא. לאדמו"ר הגאון הרה"צ הק' רבי יהושע זצוק"ל. כבדו וקרבוו מאוד, ונכנס עמו ביחוד לבית הכנסת, והראו התפארת והכבוד ששקע שם כ"ק אביר הקדוש זצוק"ל, על כל פרט ופרט. ואחר כך לחש לו באזניה, אשר אביו הקדוש אמר לו, אשר בפנה אחת מבית הכנסת, קדש שם בקדושה גדולה מאוד, ואשר משם הוא ההתפשטות הקדושה בכל בית הכנסת. ואמר מו"ר הרב זצ"ל, אשר שהה שם בבעלזא איזו שבועות, ובמשך הזמן, בכל יום ויום, חפש ובדק כל בית הכנסת, למצוא את הפנה הקדושה הזאת? ושאלתיו, האם מצא הרבי את הפנה הקדושה הזאת, והשיב לי רבי בפנים שוחקות, זאת אין מגלים.  
(סו"ס כומו דרש"י)

## ישלח ידיו וירפאם

ב. סיפר [הרב זצ"ל], שפעם אחת שאל את הרה"צ [רבי יהושע] הנ"ל מבעלזא, בתוך אחד השיחים, שיהי קדש ששחו ביחידות, הענין, שלפני כ"ק אביו אשר שלום זצוק"ל, באו תמיד חולים מחולי רוח ר"ל, ודרכו בקודש היה למשמש אותם בידיו קדשו עליהם, ותיכף נתרפאו. האם היה מכון אז בזה יחודים משמות הקדושים? ואמר לי, לא! כי הנה אבי זצוק"ל לא חסר דבר גדול וקטן, מה שהוא היה יודע, שלא יגלה ליו רבוהאי אם היה לו בזה כוונות ויחודים של שמות הקדושים, בטח גם זאת היה מגלה לי! אבל זה שאני, כי ידוע הוא, כי כל מין מחלה הוא מהשלטת התיצונים ר"ל, וביחוד מחלות האלו, של חולי הרוח, ושיתוק האברים ר"ל, כנודע. והנה אבי זצוק"ל

היה לו קדושת הגוף, ובכל מקום חולי ומדוה, שהניח שם ידי קדשו, ברחו סטר רוח דמסאבא, וממילא נתרפאו החולים.

(שס)

### יום אמות

ג. שמעתי מר' חיימ'ל ריישער ז"ל, ששמע מהרב מבארניב זצ"ל. הרב שר שלום מבעלזא זי"ע אמר פעם בזה"ל: ערב שבת איז אומעטום גוט, (היינו כולם שומרים הזמן בעש"ק), אבל במוצאי שבת קודש אוי אוי אוי, (היינו שיש בני אדם שאינם מקפידים על הזמן הנכון במוצש"ק, כי בחו"ל השקיעה ארוכה ויכולים לטעות), אבל בארץ ישראל, כשהוא יום הוא יום, וכשהוא לילה הוא לילה. (אוצר ישראל דרמ"ט)

### סוף מעשה במחשבה תחילה

ד. שמעתי מהריא"ז מרגליות שליט"א, ששמע מכ"ק מו"ר הרב מבארניב זצוק"ל. שפעם אחת היה מעשה בעיר אחד, שאב זקן ובא בימים, אמר מוסר לבנו הגדול בשנים, ולא רצה לשמוע אליו. ונתן לו אביו מכת לחי, והבן החזיר לו, ונסע הבן לבעלז לשבות בצל קודש הרה"ק רבי יהושע זצ"ל, ואכן היה שם בפ' תבא, וגם מו"ר הרב מבארניב היה שם. והאב נודע לו מגסיעת בנו לבעלז, ולכן נסע אחריו בסתר. וכשבא הבן לקבל שלום מכ"ק הרבי זי"ע, בא אחריו אביו וקבל עליו, שכך וכך עשה לו הבן. אמר הרבי, הנה באמת מה שהבן אינו הולך בדרכך, ואינו שומע לקולך, הנה הוא צריך להתרעם עליך בזה, יען שכך וכך היה הולדתו בעולם, ואם אתה היית מולדתו בקדושה ובטהרה, לא היה כך, ולא היית צריך לייסרהו וכל שכן להכותו. ולא די שהוא לא מתרעם עליך בזה, עוד אתה הוספת ועברת על אומרים ז"ל, שאסור להכות לבן הגדול, לכן טוב עשה שהשיב לך כמו כן. ואמר להם שישבו יחדיו כאן על שבת הבא.

ביום שבת בבוקר, באמצע הסעודה בחלוקת יין על השלחן, קרא אדמו"ר צוק"ל להאב והבן יחדיו, שיבואו ויעמדו לפניו ופתח פיו קדשו: בתורה הקדושה כתיב, ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך. מה שייכת סמיכת פרי הבטן לפרי אדמה, וכפרט במשנה תורה כולי עלמא מודים דדרשינן סמוכין? אלא יש לומר, דהנה ידוע הוא מספרים הקדושים, דבאלו המחשבות של האב ואם ברגעות הייתה, בהם תלוי כל מהלך החיים של הילד הנולד, ואם היו האבות מקדשים בקדושתן אז, היה הולד הנולד יצא קדוש וטהור, ועובד ה' כל ימי חייו. ולהיפך, אם האבות הם מגשמים עצמם אז בתאווה, אז הם מגשמים את הנולד, ויצא הולד הנולד מגושם בתאות ובחומר עכור, ואינו רוצה לעבוד את ה' וכי' ר"ל. אבל ורחמיו על כל מעשיו כתיב, והשי"ת הוא היודע יצרנו וחומרנו הגס והעכור, והוא אינו בא בטרוניא עם בריותיו, ומה יעשה האב עם הבן, אחרי שהוא הולד לו מכבר בגשם ובתאוה? ואפילו דוד המלך ע"ה אמר ובחטא יחמתני אמי. הן האדם סוף כל סוף הוא מבשר ודם, וגם נולד בתאוה. ומה תקנה ועצה יש לו להאב על הבן לתקנו? זה כתוב כאן בפסוק זה, בסמיכת פרי הבטן לפרי אדמה.

דהנה נודע, אם זורעין גרעינים באדמה, ואינו עולה הזריעה, אז מביאין כלי התרישה על חלקת האדמה הזאת, וחורשין עוד הפעם האדמה הזאת, ומהפכין ומעלין הגרעינים של הזריעה, ואז אחר כך המה צומחים בצמיחה טובה, כי הזריעה נתחדשת בכוחותיה ועלה כהוגן. כן גם האב הרואה את בנו שאינו מתנהג כשורה, אל יתיאש מלחשוב שכבר עבר זמן הזריעה והיחוד, מה שלא קידש עצמו כהוגן בעת הזיווג, ואין לו שום עצה ותקנה חס ושלום לבנו. וזה שהשמיענו תורה הקדושה עצה טובה וגכונה בזה הפסוק, שסומך פרי הבטן לפרי האדמה, שהאב יחריש את עצמו, במחרישה של תשובה, וחרטה אמיתית על העבר [וכמו שנאמר ומל' ה' אלקיך את לבבך (ואח"כ) ואת לבב זרעך], ועל ידי זה יוכל האב להמשיך להבן שכבר

נולד, זריעה חדשה ועיבור ויניקה ומוחין חדשים, להחיות את נפש הבן, להשיבו בתשובה שלימה, ושילך בדרך ה' ובתורה הקדושה. והאב כשרואה שהבן לא מתנהג כהוגן ואין מעשיו טובים, הוא צריך להכות את עצמו, ושישיב האב להשם יתברך בתשובה שלימה, ולא להכות את הבן. וכל שכן כשהוא בן גדול יותר מעשרים שנה. ולכן האב והבן אתם שניכם חייבים, ואתם צריכים לפייס זה לזה, ושיהיה שלום ביניכם. ואדמו"ר זצוק"ל נתן להאב כוס יין ולהבן כוס יין, ושתו לחיים זה לזה, ופייסו זה את זה, ויצאו מהשולחן באהבה ובשלום יחדיו.

(חולר בסיפורים ה"ד חות י"ד)

### ארץ אוכלת ישיבה

ה'. שמעתי מהריא"ז מרגליות שליט"א. ששמע ממור"ר הרב מבארניב ז"ל, שהיה פעם אחת אצל כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו רבי יהושע זצוק"ל מבעלזא. ונזדמן אז, שבאו שני אנשים חשובים יראים תלמידי חכמים מאמעריקא ביחוד לבעלזא. ובקשו להרבי, היות שמתחילים לבוא הרבה יהודים מארצות אירופה לאמעריקא, והמדינה שמה משובשת מאוד, מחמת כי אין שם שום אדם גדול שיסדר בתי תלמוד תורה, והשחיטה ומקואות והקהלות וכו' כמו שצריכים. לכן למטרה זו, נתאספו שמה היראים באמעריקא, והם נבחרו מהאסיפה לנסוע לאירופה, ולהביא לאמעריקא אדם גדול אחד, ובכך בראשונה באו לבעלזא, ומבקשים אותו שיסע עמהם עם כל המשפחה, לפחות על שנה אחת, שיסדר שם הנ"ל, ואחר כך יסע עם בני ביתו חזרה לבעלזא. והצירים החשובים האלו, בכו בבכיות ותחנונים לפני הרבי זצוק"ל, שזהו הצלת נפשות, לא לכד על נפשות אלו היהודים שכבר באו, אלא שהוא גם כן הצלת נפשות אלפי ורבבות ישראל שיבואו אחר כך, והמקיים נפש אחת מישראל אחז"ל כאלו מקיים עולם מלא, כל שכן לנפשות רבות מישראל. והם ספרו לפניו מגדל השפלות ביהדות שבאמעריקא, והכל הוא מחמת שאין שם אדם גדול, ואם

הוא יבא עמם, אליו כולם ישמעון וייראון, ויהיה בזה תועלת גדול לכלל ישראל, אשר מתחיל לבא שמה.

והרבי זצוק"ל השיב להם, שישבו בבעלז איזו ימים, עד שיתיישב בדעתו מה להשיב להם תשובה.

ואמר מו"ר הרב מבארניב, הוא כבר היה שם איזו שבועות, והיה צריך ליסע לביתו, אבל יען שהיה רצה לשמוע תשובתו הרמה אל האורחים הצירים, לכן כדאי היה לו לשהות עוד איזו ימים, וכן היה. כעבור איזו ימים, קרא הרבי להאורחים הצירים, להשיב להם תשובתו, וכה אמר הרבי זצוק"ל: דעו, כי ידוע הוא, כי אויר העולם הוא מלא מהחיצונים ר"ל, וכמשאחז"ל בברכות אינהו נפישו מינן ככסלא לעוגיא. וכמעט לולא רחמיו יתברך שמו, לא היתה במציאות להיות אפילו רגע אחת בעולם הזה, מחמת גודל רבוי הקליפות אשר סובבים ועומדים עלינו ר"ל, על כל שעל ושעל שאנו הולכים, והנה, בארצות אירופה כבר היה שם בדורות הקודמים, קדושים עליונים ראשונים ואחרונים, וגם בעלי התוספות וכדומיהן, והם בגודל קדושתן וכת תורתם, טיהרו את האויר מהקליפות, ובפרט אחרון אחרון, שריחם ה' על ישראל, ושלח עיריין קדישין משמיא, הבעש"ט והחברייא ותלמידיהון ותלמידי תלמידיהון, שהם טיהרו האויר עד סוף כל הדורות, שיוכלו ללמוד ולעבוד את ה' שם, אבל בארצות האלו של אמעריקא, מבריות העולם ועד היום, עוד לא היו שמה אנשים גדולי מטהרי האויר. וזה שכתוב (ירמיה ב' ו') המולך אותנו במדבר, בארץ ערבה ושומה, בארץ ציה וצלמות, בארץ לא עבר בה איש, ולא ישב אדם שם, ולכן אין חידוש לנו, מה שאתם מספרים לי מגודל עזיבת התורה שיש שם באמעריקא, כי לפי הבנתינו, אשר כמעט ר"ל ניטל שם הבתירה מהאדם, ומוכרחים ר"ל לחטוא, לכן גם אני מפחד ממני בעצמי, ליסע ולבוא שמה בארץ ההוא, אשר לא עבר שמה איש, וגם איני מאמין שגדולי צדיקי אחרים, שירצו לבא

שמה אצליכם, כי יראו לנפשם לילך לשם. אבל אייעץ לכם, שתסעו למדינת ליטא, ושמה יש גדולים וגאונים וגם צדיקים, אשר הם אינם מבינים כל כך, גודל הסכנה עבור נפשם שם, ותוכלו למצוא שם אחד מהם, אשר יסע עמכם לאמעריקא, והוא יסדר שמה, ויתקן כל מה שצריך לכם, עכתוד"ה.

וספרתי זאת פעם אחת בהיותי בראש השנה לקבל פגי קדשו של מרן הגה"צ רבינו יוסף חיים זאנענפעלד זצ"ל הגאבד"ק פעיה"ק ירושלים תובב"א, ואמר לי, אמת הדבר! שגם הוא שמע זאת מאיש נאמן, וסיים לי רבי, שהם אכן נסעו למדינת ליטא, ולקחו עמהם לאמעריקה, את הרב הגאון האדיר ר' יעקב יוסף זצ"ל, והוא התחיל לסדר שם בתי התלמוד תורה וסדרי השחיטה כידוע.

(שם ח"ד חוט ח')



## הגה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע

### בן גילו של הרש"ש

א. שמעתי מהריא"ז מרגליות שליט"א. ששמע מהרה"ח הר' פינעלי מבראד ז"ל, שהוא נסע בכל שנה לארץ ישראל, להביא אתרוגים משם, עבור אדמו"ר מבעלזא זצוק"ל, ועוד זכה להביא אתרוגי ארץ ישראל להרה"ק מוה"ר רבי יהושע זצ"ל מבעלזא, ואדמו"ר הרבי יהושע זצוק"ל ובנו אדמו"ר הר"ר ישכר דוב זצוק"ל נתנו לו כסף, שיחלק בירושלים, לכל ילדי לומדי תלמוד תורה לידם, בשמו. ולפניו היה חסיד אחד, שהביא אתרוגים מארץ ישראל לבעלזא, עוד לפני אדמו"ר הרה"ק שר שלום מבעלזא זצוק"ל, ופעם אחת בקשהו מרן השר שלום זצוק"ל, שיביא לו מירושלים הספר הקדוש נהר שלום על העץ החיים, וכל חלקי הסידורים של רבי שלום שרעבי זצוק"ל, שעודם היו בכתובים, שלא נדפסו עוד אז, והיו אפשרות לקנותם רק בישיבת בית אל, קהל חסידים לחכמי הספרדים המקובלים, בעיר העתיקה בירושלים.

וכשנודע למרן השר שלום מבעלזא, שהרה"ח המביא האתרוגים בא לבעלזא, עם הסידורים של הרש"ש, עם הנהר שלום, יצא לקראתו לחוץ לעיר, מלובש בבגדי שבת. וכשפגש אותו, שאל לו איפא הם הכת"י מהרש"ש זצוק"ל הנז' מירושלים, הראהו אשר הם מונחים בארגז מיוחד, על העגלה שנסע. ולקח מרן השר שלום זצוק"ל את התיבה עם הכת"י, הוא בעצמו על ידיו, ונכנס עמהם אל העיר ולביתו, ואחר כך סגר עצמו שלשת ימים לילה ויום, ולא יצא מפתח ביתו, וביום הרביעי כשפתח את הדלת מהחדר, היה פניו צהל ושמח מאוד, ואמר להעומדים שם בזה"ל: זה כמה שנים שאני משתוקק להנהר שלום וסידורי קודש למהרש"ש הנ"ל, וברוך השם שהשגתים, ולמדתי בהם, וראיתי והכרתי שאני בן גילוי! לפי, שהרבה דברים

שחשבתני מצאתי שם. ונתן יי"ש ולקח להיושבים שם, ושתו לחיים  
בשמחה רבה.

(אולר בספורים ח"ד אות ח')

### רוב גנבי ישראל

ב. פעם אחת, בא איש אחד ממדינת פולין, אל הרב הצדיק רבי  
שלום ז"ל מבעלז, ושאל אותו הרב, מה נשמע במדינת פולין. והאיש  
היה רגיל לומר מילין דבדיחותא, ואמר להרב כי יש לי תרעומות  
עליכם, כי כמה יגיעות היה לי, עד אשר הוצלח לי לקרב איש אחד,  
ולפתותו שיסע אליכם, וכאשר היה כבר מוכן לנסוע, בא אליו איש  
אחד מחסידים אחרים, ומנע אותו לבל יסע לבעלז, כי החסידים  
מבעלז הם עניים. ותיכף נתמלא הרב רבי שלום חימה, ופניו יקדו  
כיקוד אש, ושאל מי הוא זה אשר העיז לדבר כן? וכאשר ראה  
החסיד את גודל חמתו, לא רצה לגלות שמו. וכשוך חמת הרב, אמר,  
הנה אמרו ז"ל רוב גנבי ישראל ננהו. והיא תמי', הלא אנו רואין  
להיפך, כי רוב הגנבים התפוסין בבית האסורין, הם נכרים, וגם אותם  
שנאסרו, על פי רוב הם אסורים, עבור איזה רמאות בעניני מסחר,  
שלא כחוק המלכות, אבל מחמת הגניבות, הרוב הם נכרים. ואמר, כי  
הפירוש היא כן, כי לפעמים כאשר רוצים מן השמים להשפיע לאיש  
ישראל, והאיש אין כדאי לזה מצד מעשיו, אזי הצדיקים חותרים  
ומחפשים במחתרת כמו גנב, למצוא איזה זכות עבורו, אשר הדבר  
הזה סכנה להצדיק, כמו גניבה. וזה פירוש "רוב", היינו הצדיקים  
שנקראו רוב, "גנבי ישראל" הם חותרים וגונבים, למצוא איזה זכות  
והשפעה על ישראל. וסיים, כן גם אנכי מסכן את עצמי למצוא  
ולחתור איזה השפעה וזכות על ישראל, והפתי הזה יאמר, כי אני  
גורם לאנשי שלומי שיהיו עניים ח"ו.

(נפלאות כלדיקים די"ד)

### מעלות היוחסין

ג. שמעתי מהחסיד ר' פרץ מפה, כי היה איש צדיק אחר, (ולא רצה לגלות לי שמו) אשר היה נוסע לפעמים אל הרב רבי שלום ז"ל מבעלזא. והאיש הצדיק הזה, אבותיו לא היו מיוחסים ומפורסמים, רק אנשים פשוטים. פעם אחת כאשר בא הצדיק אל הרב רבי שלום, נדמה לו כאילו רבי שלום יש לו התנשאות עליו, כי הרב רבי שלום היה ממשפחה מיוחסת וגדולי תורה, והיה להצדיק הזה טינא על הרב רבי שלום, ורבי שלום הרגיש תיכף את מחשבתו, וישאל את הצדיק, שיאמר לפי דעתו, מי הוא גדול יותר, אם הצדיק אשר נולד ממשפחה גדולה ומיוחסת, או הנולד ממשפחה אנשים תמימים בלתי בעלי תורה? וידום הרב הצדיק ולא ענהו דבר, ויאמר לו רבי שלום: הנה אמרו רז"ל, כי צריך אדם לומר, מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, נמצאנו למידן מכאן, כי האיש אשר אבותיו היו מיוחסים, בעלי תורה ויראי שמים, הוא הולך תמיד בלב נשבר ורוח נכאה, כי יודע בעצמו אשר עוד לא הגיעו מעשיו למעשה אבותיו, לא כן האיש אשר אבותיו היו אנשים פשוטים, כי הולך תמיד בהתנשאות וגבהות הלב, כי הוא חושב בדעתו, כי מעשיו כבר גדלו ועברו הרבה ממעשה אבותיו. ואז הבין הצדיק, כי הרב רבי שלום ירד לעמקי מחשבותיו.

(שס דל"ח)

### רפואה קדמה לזמנה

ד. שמעתי מפי ש"ב הרה"צ רבי יעקב ארי' ז"ל מטורבין, פעם אחת בא איש כפרי עם בנו החתן, להרב רבי שלום מבעלזא, וביקש ממנו, לברך את בנו החתן קודם החתונה כמנהגו, ואחר הכרכה הפך הרב את פניו אל אבי החתן, ויאמר אליו, הנה ידוע אשר באם ח"ו יבוא איזה צרה על איש ישראל, אזי מוטל עליו להתפלל ולבקש מהשם יתברך, שיעזור לו מצרתו, ובאם רואה כי הוא בסכנה גדולה, אזי צריך גם כן להתודות, ולאמר שמע ישראל ככל לבו וכחו. והנה

האיש אבי החתן, אשר היה איש פשוט וכפרי, לא שם לבו לדברי הצדיק, אולם בנו החתן אשר היה מעט בן תורה, היו הדברים האלה לפלא בעיניו, כי מה שייכות דברים האלה לענינם, והבין אשר בטח יש להרב בזה כונה מיוחדת להם. ויהי כאשר נסעו לביתם בלילה, תעו מן הדרך, ויתעו ביער רחוק מן הדרך, וכן נסעו הרבה שעות, ולא מצאו מנוח, והקור והשלג היה גדול מאוד, עד אשר כשל כוחם לסבול הקור וצינה, וכמעט יצאה נפשם, וגם הסוס שלהם היה עיף ויגע, ולא יכול עוד לזוז ממקומו, וכאשר ראו כי הם בסכנה גדולה, נזכר החתן דברי הרב, והבין מה עליהם לעשות, ותיכף התחילו לומר וודוי, וקריאת שמע בכל כוחם בבכי גדולה. פתאום שמעו קול נכרי נוסע ביער, וקורא אליהם, וגם הם ענו אליו בקולם, אבל כאשר הנכרי קרב אליהם, ראו והנה נושא על שכמו עץ גדול, ויחרדו חרדה מאוד, כי דימו כי בא לקחת את נפשם. אבל הנכרי דיבר להם דברים טובים ונחומים, ובעץ אשר על שכמו, הטה את העגלה שלהם מן השלג, ואותם הושיב על העגלה שלו, ויסע עמהם, ויביאם אל ביתו אשר היה שם חם מאוד, וגם נתן להם י"ש להחיות את נפשם, וגם נתן מספוא לסוס שלהם. ואחר שנחו מעיפם, סיפר להם, מה זה ראה על ככה, לחרוד עליהם כל החרדה הזאת באישון לילה ואפילה. ויספר להם, כי זה קרוב לעשרים שנה, אשר היה בעצמו עבד אצל אדון אחד, פעם אחת שלח אותו אדונו לדרך, ומסר בידו עגלה עם שלשה סוסים טובים, ובדרך נגנבו ממנו העגלה עם הסוסים, והערל היה ירא לשוב אל האדון ריקם, פן תתך עליו חמת האדון, וברח לנפשו.

והלך מעיר לעיר, ומכפר לכפר, עד אשר בא לעיר בעלז, ונכנס לבית יהודי להנפש מעמל הדרך, ויהודי הכיר בו כי הוא נעצב מאוד, וישאל אותו מדוע פניו זועפים, ויספר לו את כל אשר קרהו עם הסוסים, ויען לו היהודי, כאשר בעיר הזאת יושב איש קדוש וצדיק, שילך אליו וישפוך לפניו שיחו ומר רוחו, וכן עשה הערל. והרב השיבו, כי הסוסים כבר נמצאו, והנם אצל אדונו, רק זאת אמר

לו הרב, כי אם יקבל עליו, אשר בעת שיהיה בר ישראל בצרה, אזי יעזור לו ויושיע לו בכל כחו, יבטיח לו הרב, כי תשיג ידו לקנות בית, ונחלת שדה וכרם. והערל הבטיח לו כן, וכעת נתקיים דברי הרב, והשיגה ידו, וקנה לו בכפר הזה בית ושדה.

ובלילה הזה כאשר הערל כבר ישן על משכבו, הקיצו זקן אחד ואמר לו, שיזכור הבטחתו אליו, וילך מהר אל היער, אשר שם ישראלים צריכים לעזרתו, והם עומדים בצרה גדולה ויצילים. אך יען כי מאוד תקפה עליו שנתו, לא שם לבו לדברי הזקן וישן שנית, אבל הזקן הקיצו שנית, ויזרזו שילך מהרה, ואז קם ממטתו וילך החוצה, ושם עמד משתומם ודומם, כי לא ידע באיזה מקום ביער נמצאים היהודים. ושוב עמד הזקן לנגד עיניו, ויאמר לו כי שם במקום פלוני הם עומדים, וכן עשה. אזי הבינו האב וכנו החתן, כמה גדול כח הרב רבי שלום, ואהבתו לאיש ישראל.

(סס דט"ז)



## הגה"ק שר שלום מבעלזא זי"ע

א

בעיה"ק צפת תובב"א היה זקן אחד ר' אלימלך טרוסטער, שנסע  
להרב שר שלום מבעלזא זי"ע, ולהרב מבעלזא היה משמש בשם  
אלימלך, פעם אחת אחר שלש סעודות ישב ר' אלימלך טרוסטער ביחד עם  
המשמש אלימלך בביהמ"ד בצד מערב, והרב מבעלזא עמד במזרח,  
והביהמ"ד היה ארוך מאד, ור' אלימלך טרוסטער אמר להגבאי אלימלך כי  
מקובל מצדיקים אם מדברים במוצאי שב"ק מרבינו הכעש"ט הקדוש

# אוצר סיפורי צדיקים ישראל רמט

זי"ע מסוגל לפרנסה, ואם מדברים מרבינו רבי אלימלך זי"ע מסוגל ליראת שמים וכדומה, כששמע זאת הגבאי אלימלך צחק קצת מדברי ר' אלימלך טרוסטער, והרב מבעלז ראה האריך שהמשמש אלימלך צחק, אמר לו מיילאך וואס לאכסטו אזוי גראב, [למה אתה צחק כל כך]. ענה הגבאי כי אלימלך טרוסטער אומר אם מדברים מזה הצדיק מסוגל לפרנסה, ומזה הצדיק מסוגל ליר"ש ולרפואה, אמר הרב מבעלז אם מדברים מצדיקים יש להם נייחא בעלמא דקשוט, וצדיקים אינם רוצים להנות נהמא דכסופא, לכן משפיעים בחזרה פרנסה ויראת שמים וכל מיני ישועות, וסיים הרב מבעלז וכשידברו ממני יהיה ג"כ טובה. (ה)

## ב

פעם הגיע איזה איש לרבי שלום מבעלזא זי"ע, והאיש היה משכיל ועוסק בחקירה, ובחצירו של הרב מבעלז היה עומד חבית גדולה עם מים, והחבית היה פתוח נגד האור, והאיש הנ"ל ראה החבית וחקר שעל פי דרך הטבע היה צריך להיות תולעים בהמים, שעומד כל כך זמן פתוח ובאמת המים נקיים ואין בו תולעים, ואמר האיש החוקר שזה רק נס מהרבי מבעלז, ואמרו דברי החוקר להרבי מבעלזא, זי"ע, ואח"כ רצה החוקר ליכנס להרבי מבעלז, אמר לו הרבי אזוי, די ביסט א חוקר [אתה חוקר] ולא נתן לו רשות ליכנס לביתו. (ג-1)

## ג

רבי אורי מסאמבור זי"ע אמר בשם הרב שר שלום מבעלזא זי"ע, כשידברו ממנו יהיה מסוגל על דברים טובים, וכשלא יהיה מה לדבר ממנו ידבר מהספסלים והשלחנות שלנו, ובכל ליל שישי אמר רבי אורי מימרא בשם הרב מבעלז זי"ע בזה"ל דער שני איז אגרויסער גנב, ער גייט אין ווייסין אין פארדעקט אלעס, [השגה הוא גנב גדול הוא הולך בבגדי לבן ומכסה הכל]. (א)

## ד

הרב שר שלום מבעלזא זי"ע אמר פעם בזה"ל, ערב שבת איז אומעטום גוט, [בערב שבת הוא בכל מקום טוב היינו כולם שומרים הזמן בעש"ק], אבל במוצאי שב"ק אוי אוי אוי, [היינו שיש בני אדם שאינם מקפידים על הזמן הנכון



במוצש"ק כי בחו"ל השקיעה ארוכה ויפולים לטעות), אבל בארץ ישראל כשהוא יום  
הוא יום וכשהוא לילה הוא לילה. (טז)

## ה

איש אחד מעיר יאס בא אל הרב שר שלום מבעלזא זי"ע, ואמר האיש  
להגבאי שצריך ליכנס אל הרב מבעלזא בשביל דבר נחוץ, כשנכנס  
לחדר הרב אמר לו הרב מבעלזא בזה"ל נו זאג עדות, [מעיד העדות], ענה  
האיש אני מעיד בזה כי חבירי התיירא ליקח את הרפואה מפני חשש חמץ  
שבה, ואני הכרחתי ליקח הרפואה מפני שהיה פקוח נפש, אמר לו הרב  
מבעלזא אתה יכול כבר ללכת, בצאת האיש מחדר הרב שאלוהו מה היה  
המעשה, וסיפר האיש האיך שחבירו אברך אחד היה חולה בחג הפסח,  
והוצרך ליקח איזה רפואה שהיה בה חשש חמץ, ולא רצה האברך ליקח  
הרפואה, והוא הכריח אותו לקחת הרפואה, ואחר זמן מה נפטר האברך  
ל"ע, ובבואו לעולם העליון לפני בית דין של מעלה, דנוהו על זה שלקח  
רפואה עם החשש חמץ, והאברך טען כי באמת מיאן לקחת הרפואה רק  
חבירו הכריחו לזה, אמרו לו הבי"ד של מעלה כי חבירו שהכריחו יבא  
לפני הבי"ד של מעלה בעולם העליון ויעיד כך שהחולה הנפטר מיאן ליקח  
הרפואה והוא הכריחו, והאברך הגיע אליו בחלומו ובקשו היות שהוא לו  
ידיד נאמן לכן יעשה לו טובה ויבא להעיד לטובתו, מעיקרא לא שם לבו  
לזה וחשב שזה רק חלום, אבל כלילה השניה שוב בא אליו חבירו הנפטר  
ובקשו כנ"ל, כן היה כמה לילות, אז הלך אל הרב האב"ד הגאון רבי  
אהרן משה טויבש זי"ע בעל קרני ראם, וסיפר לו שכבר כמה לילות  
שחבירו בא אליו בחלומו ומזמינו להעיד לטובתו בבית דין של מעלה,  
וביקש עצתו, ענה לו הרב שאם יבא שוב הנפטר אליו בחלום תאמר לו  
היות על פי תורה התובע הולך אחר הנתבע, שיבא לדין תורה אצל בעל  
הקרני ראם וכאן יעיד עדותו, והוא עשה כעצת הרב, והנפטר בא אליו  
שוב בחלומו ואמר לו הנפטר היות שהרב מבעלזא הוא אחד מהבית דין  
של מעלה, יוכל לבא אל הרב מבעלזא ולהעיד עדותו, לכן הגיע לכאן. (ט)

## ו

הרב שר שלום מבעלזא זי"ע כידוע נעשה לעת זקנתו סגי נהור ל"ע,  
ושלח הרב מבעלזא שליח אל רבי יצחק מנעשכ"ז זי"ע להזכיר עצמו

שיעתיר בעדו שיתרפא, אמר אז רבי יצחק מנעשכיו, היות שהיה חסר אחד להבית דין של מעלה, ורצו ליקח את הרב שר שלום מבעלזא מזה העולם לצרפו להבית דין, ופעל הוא בתפלתו שיהיה סגי נהור הנחשב כמת, ועי"ז יוכל הרב מבעלזא לישאר בזה העולם, שאלה הרבנית של רבי יצחק מנעשכיו בשלמא בזה העולם שייך לומר שחסר דיין על ידי שאחד נסתלק לעולם העליון, אבל בעולם העליון שאין שם מיתה איך יתכן שיחסר אחד מהבית דין, ענה לה רבי יצחק למה את מתערבת בדבר שאין זה עסק שלך, ענתה לו אבל עכ"ז אני רוצה לדעת, אמר לה כי באם ה"ו נעשה איזה פסול במשפחה אפילו אחר כמה דורות מעבירים את הדיין ולוקחים אחר במקומו.

## הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע"א

ברודי המעטירה עיר ואם בישראל, ובה ה"קלויז" המפורסם בחכמי התורה. גאוני ארץ וקדושי עליון. הארי שבחבורה הרה"ק רבי חיים צאנזער זי"ע. מקובל אלקי מפורסם, אחד מגדולי חכמי הקלויז היה הרה"ק רבי יהודה זונדל רמז"ז זצ"ל, מגזע היחס, דור עשירי לרבינו טודרוס הלוי זי"ע בעל "אוצר הכבוד".

חתנו אף הוא מהחכמי ה"קלויז" מתלמידי הגר"ה צאנזער. הרה"ק רבי אלעזר רוקח זצ"ל. גין ונכד להרה"ק רבי אלעזר רוקח מאמשטרדם זי"ע בעל "מעשה רוקח".

בשעה שרבו הרה"ק רבי חיים צאנזער עמד להיפטר מן העולם. ישב תלמידו הרה"ק רבי אלעזר על ידו ובכה ללא הפוגות, שאלו רבו: למה תבכה? ענה לו: הכיצד לא אבכה כאשר מורי ורבי חולה קשות, הרגיעו רבו באמרו: מנע קולך מבכי, כי עוד השבוע אהיה במעונך: באותה שעה נסתלק לבית עולמו, היה זה ביום ו' לחודש שבט תקמ"ג<sup>א</sup>. באותו שבוע נולד לו להרה"ק רבי אלעזר ולזוגתו הצדקנית מרת רבקה העני ע"ה<sup>ב</sup> בנו-רבינו הקדוש רבי שלום. מי שהיה לאחר מכן רבה של בעלזא וראש שושלת הצדיקים לבית בעלזא.

- 
- א. כתבי הרה"ק מבילגורייא זי"ע. ומובא בשם הבעש"ט הק' זיעועכ"א שאמר על הרה"ק מוה"ר ר' חיים צאנזער זצלה"ה "שהיה לו נשמת התנא האלקי ר' יוחנן בן זכאי".
- ב. ומסופר כי הרה"ק רבי זונדל זצ"ל ישב פעם בסעודת מצוה בחברת חכמי ורבינו הקלויז ואמר להם כי ראה בחזיון לילה כי עתיד להיולד לו בן אשר יאיר את העולם בתורתו וצדקתו, אבל אינו מבין פשר הענין באשר הוא כבר זקן ובה בימים ואז אמרה בתו הצדקנית הנ"ל "יהא רעוא כי הילד הזה יצא מחלצי" וזענו כולם ואמרו אמן, ובאותה שנה נולד רבינו. "דובר שלום" אות ב'.

בוצין בוצין מקטפיה ידיע (נרכות מה, ע"א<sup>ג</sup>), כבר בקטנותו ניכר עליו כי עתיד הוא להיות גדול הדור.

בברודי שכן אז הרה"ק רבי אפרים זי"ע בנו של בעל ה"חכם צבי" זי"ע, הנודע בקדושתו המופלאה, כאשר עבר גאון זה ברחוב, פינו לו מקום, והמתינו עד שיעבור. כאשר הלך רבינו ל"חדר" ועמו ה"ריש דוכנא", והנה לקראתם אותו צדיק, מיד ביקשו לסור מדרכם, אך הרה"ק ר' אפרים רמז לה"ריש דוכנא" שלא יטו מדרכם. כשהתקרב אליהם נטל את הילד בידו והראה לו חיבה יתירה<sup>ה</sup>.

רבינו היה תמיד משתבח על כך שזכה לשמש אותו צדיק. היה זה בערב שבת, כאשר הרה"ק רבי אפרים בא לטבול במקוה, מובן מאליו שכולם יצאו מהמקוה, מפני כבודו, בשעה שהרגיש הלה כי גם הנער הרך רוצה לצאת, עיכבו והורה לו להישאר. כאשר נכנס למרחץ הזיעה ביקשו שיכה על גבו במטאטא הזרדים כנהוג. לאחר מכן הרבה אותו צדיק לשבחו על כך באמרו: הקטן הזה הטיב ליישר את גביו!<sup>ה</sup>

רבינו התבטא בדבריו כי הגה"ק רבי אלעזר אזכרי זי"ע בעל ה"חרדים" היה רבו המובהק, לאחר מכן ביאר דבריו כי הרבה ללמוד בספר זה, עד שראה אותו כרבו המובהק.

לימים השתוקק רבינו לראות את כתבי המקובל האלוקי רבי שלום שרעבי זי"ע, וכשהביאו לו דורון מארץ ישראל כתב יד של פירושו לסדר התפלה עם כוונותיו, וכששמע על כך לבש בגדי שבת ויצא לקראת השליח וקיבלו בשמחה רבה. נכנס לחדרו ושהה בו שלשה ימים ולילות, לאחר מכן אמר למקורבו: לאחר שעיינתי בכתבים נוכחתי לדעת שאני בן גילו, וזכיתי לכוין לדעתו הקדושה, צדיקים אמרו כי שורש נשמתו חצובה משורש נשמת אותו צדיק שהיה גדול המקובלים בדורו.

ג. "דלעת משעה שהוא חונט ויוצא מתוך השרף, ניכר אם יהיה טוב" רש"י.

ד. מתוך כת"י חסידים.

ה. מתוך כת"י חסידים, מפי הרה"ח רבי חיים נטע כץ וצ"ל כפי ששמע מהרה"ק מוהר"א מבעלזא זי"ע.

בנו הרה"ק מהר"י זי"ע מבעלזא כתב בהסכמתו לסידור "אור הישר" בשם אביו הקדוש זי"ע שאמר: אם כי אין דרכו לתת הסכמה להדפיס, מכל מקום באם אחד ירצה להדפיס סידור אור הישר, היה נותן לו הסכמה, כי תחילת כניסתו ליראת שמים היה ע"י הסידור הזה, והתרעם על הסידורים החדשים שנדפסים, על כך שאינם מדפיסים את סידור אור הישר, שהיה לתועלת לילדי בני ישראל להכניס בלבם יראת השם.

מסופר, שפעם כשהיה רבינו ילד רך בשנים, עבר ברחוב בבראדי במקום צר, הגיע לקראתו הרבי ר' משה לייב מסאסוב זי"ע כשראה את הילד נטה מהדרך הסלולה וירד לצדה למרות הבוץ שהיה שם, בכדי שהילד יוכל לעבור, כשנשאל על כך ענה כי מובטח הוא נער זה להיות גדול בישראל, וכדאי וראוי הוא שיפנו עבורו את הדרך.

עוד במעלליו יתנכר נער, כי נוצר לגדולות, היה זה בלילות התנוכה, בהם נהגו אחרים לעסוק במשחקים, ואילו הוא ביקש ללכת לבית המדרש לעסוק בתורה, אביו שחשש שמא יימשך אחרי הילדים המשחקים מיאן לתת לו רשות, אך לאחר הפצרות רבות הסכים ונתן לו נר קטן שיוכל ללמוד לאורו, בכך היה בטוח כי כאשר יכבה הנר יחזור לביתו. למרבה הפלא דלק הנר במשך כל הלילה היה בכך אות מהשמים על תביבות תורתו, כשחזר הנער לפנות בוקר לביתו, סטר לו אביו מתוך שחשד בו כי שיחק עם הילדים, לאחר שהיה ברי לו כי הנר כבה כבר מזמן. לימים סת רבינו כי אילו היה מספר לאביו גופא דעובדא היה מאמין לו, בידעו שאינו מסוגל להוציא שקר מפיו. אך הוא קיבל את המכות באהבה, משום שלא רצה להשתמש בכתרה של תורה<sup>1</sup>.

גכדו הרה"ק מהרי"ד זי"ע מבעלזא שסיפר את הדבר, הוסיף: כי זקינו רבינו עסק כל הלילה בסוגיא "כבתה זקוק לה", אך הוא עצמו הגיע למדריגה של "כבתה אין זקוק לה", שהרי אירע לו נס והנר הקטן האיר עד אור הבוקר.

---

1. מרשימות ד"ת כ"ק אדמו"ר שליט"א מבעלזא כ"ז אלול תשכ"ח.

אביו הרה"צ רבי אלעזר זצ"ל נפטר בגיל צעיר בהיותו בן ל"ב שנים בלבד. ואמו גישאת לנגיד מחשובי ברודי<sup>1</sup>, רבינו נלקח לבית דודו אחי אמו הרה"צ רבי ישכר בער רמר"ז זצוק"ל אבד"ק סקאהל.<sup>2</sup> מקום שם גדל בתורה, התמדתו בלימוד היתה מופלאה ביותר, מסופר כי מדרכו היה לעשן, אך פעם בישבו בבית המדרש ראה כי אברך אחד עמל לנקות את כלי העישון ולמלאותו, במשך שעה ארוכה, באותו זמן עלה בידיו ללמוד דף גמרא, אז החליט להתנזר מעישון באמרו: כי אם כלי זה מסוגל למנוע ממנו דף גמרא, הרי מהיום והלאה יפסיק מלעשן<sup>3</sup>.

מסופר שרבינו כיתום אסף פרוטה לפרוטה יחד עם חבירו כדי לזכות בפרשיות של הרה"ק רבי משה מפשווערסק זי"ע לתפילין, ולפני הבר מצוה הגיעו שניהם אליו לרכוש את הפרשיות, אמר רבי משה לרבינו הפרשיות שלך כבר הכנתי עבורך, וסירב לקחת ממנו את תמורתם.

כפי שנמסר עבר על ספר ה"תומים" מאה ואחת פעמים<sup>4</sup>. שקד רבות על לימוד טור ובית יוסף, פעם התבטא: שכל היראת שמים שלו קיבל מחמת התמדתו בלימוד הטורים עם בית יוסף, והוסיף כי "בפרט בלמדו טור אורח חיים, היה שואב יראת שמים במדה גדושה". (דברי יחזק לכהנ"ל מהכ"י ווייס ז"ל מסוואליוע אות לח)

בנו הרה"ק מהר"י זי"ע מבעלזא סיפר פעם לבנו הרה"ק מהרי"ד זי"ע כי כשנכנס פעם לחדרו של אביו, ועל השולחן היו מונחים ספרי יראה רבים, נענה אביו רבינו ואמר לו: הנך רואה את כל הספרים הללו, המעוררים יראת שמים בלב האדם, אמנם דע כי לכל זה אין ערך, אם לא מתמידים בלימוד התורה בפשטות ומתוך יגיעה, כי רק באופן זה זוכים לשלימות היראה האמיתית.

ז. דובר שלום אות ה.

ח. ראה בהסכמת החוזה מלובלין זי"ע לספה"ק "דברת שלמה" המכתירו "גברא רבה".

ט. דובר שלום אות לד.

י. מתוך כת"י חסידים בשם הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע.

כשהגיע לפרקו בחר בו דודו כחתן לבתו הצדקנית המפורסמת מרת מלכה, ששמה נודע לתהלה בצדקתה וחסידותה, מפורסם כי היא שעודדה אותו בעבודת הקודש, ולילות שלמים היתה ערה כנגדו, בכדי שיוכל להתמיד בלימודו.

רבינו לא רצה לעשות תורתו קרדום לחפור בה, ולפיכך החליט לשלוח ידו במסחר, אך מנע עצמו מכך, בגלל חשש האיסור של מידות ומשקלות. לימים נמלך בדעתו להיות בלן. על כך נענתה הרבנית ואמרה: כאשר נצטרך להשיא את יוצאי חלצינו, האם תוכל למצוא בלן הגון שיהיה ראוי להיות מחותנך, אין לך אלא לעסוק בתורה י"א.

מסופר כי הסתיר עצמו, ולחותנו ובני משפחתו היה נדמה בכל לילה כאילו הוא ישן. בעוד שאותה צדיקת דאגה להורידו דרך החלון, שילך ללמוד תורה בבית מדרשו של המגיד מסקאהל הרה"ק רבי שלמה זי"ע בעל "דברת שלמה" נאמן ביתו ותלמידו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע שהתבטא כי יעמיד תלמיד אחד שיהיה שקול כנגד עדה שלימה של חסידים. כך נהג במשך תקופה ארוכה, בה למד לילות שלמים עד לפנות בוקר. ורק אז חזר לביתו, כשהכניסו הוא שוב דרך החלון, שלא ירגישו בכך שהוא ער ועוסק בתורה אצל הרה"ק מסקאהל זי"ע במשך כל הלילה. (דובר שלום אות ה')

## רבותיו

רבינו היה תלמידו המובהק של בעל "דברת שלמה" מסוקהל-לוצק. וכאשר הגיע אליו שמעו של הרבי מלובלין זי"ע, השתוקק ביותר לנסוע למרות שלא עלה בידו לקבל הסכמת רבו לנסיעה זו. (סס אות ז')

בהגיעו ללובלין זכה לקרבה יתירה, החוזה כיבדו בעליה לתורה "ששי", למרות היותו צעיר לימים, כשנשאל מתלמידיו על כך, ענה להם: למה הגכם תמהים, הרי עתיד הוא להיות רבם של רבבות מישראל. (סס אות ז')

---

י"א. מתוך כת"י חסידים בשם הרה"ק מוהר"י זי"ע מבעלזא.

רבינו העיד כי בפעם הראשונה שהיה בלובלין "הייתי מאמין באמונה שלימה שהוא יודע כל מחשבותי, וראיתי ג"כ שהוא יודע זה, ולכן אחרי שהייתי אצלו, נתן לי שלום ודיבר עמי כמה דיבורים, אחר זה הלכתי מאתו לבית מלון שלי ושפכתי שיח לפני ה' כל לבי, וזה הוא השורש מהיראה, כשהוא יודע שהצדיק יודע, ממילא הוא ירא לעשות שום דבר". (טעמי המנהגים עמ' תפז, כהגהות)

בחזירתו מלובלין עבר דרך בית רבו המגיד מסקוהל, רבו שניצב אותה שעה ליד חלון ביתו קרא לרבנית ואמר לה: בואי וראי את תלמידי ר' שלום, איך קרן אור פניו, ואור התורה נגה עלי ראשו.

דביקותו בחוזה מלובלין היתה מיוחדת במינה, לימים התבטא ואמר: מי שהכיר את הרבי מלובלין היה רואה, עד היכן מסוגל בשר ודם להגיע. (דובר שלום מות כח)

באחת מנסיעותיו שהה בפורים בלובלין, רבו כיבדו בקריאת המגילה, לאחר מכן נענה ואמר: את סיפור המעשה הזה כבר שמעתי הרבה פעמים, אך מעולם לא שמעתי אותו בצורה כה נאה כמו שאברך זה סיפרה. (סס מות לו)

### בצל המגיד הקדוש מקו'ניץ

רבינו הסתופף גם בצילו של המגיד הקדוש מקו'ניץ זי"ע ונודע כי את כחו העילאי כפועל ישועות, אשר במגע ידיו הקדושות העלה ארוכה למאות ואלפי חולים, קיבל מרבו זה. בהזדמנות אחת התבטא: "העולם אומרים שלקחתי זאת מהרה"ק המגיד זצ"ל מקו'ניץ, חלילה, רק הוא שנתן לי זאת בשתי ידיו". (סס מות לו)

רבו המגיד מקו'ניץ קירבו ביותר, וכשמסר לו פתקאות עם פדיון נפש, שגשלו על ידי כמה אנשים, נענה ואמר לו: בא ונקרא שנינו ביחד את הפתקאות, באותה שעה סח רבינו גילה לי המגיד את סוד קריאת הפתקאות (קוויטלעד). (סס מות לו)

רבינו בשבחו את המגיד, אמר: מי שהכיר אותו ראה כיצד אוהב יהודי את הקב"ה, המגיד היה כידוע חלש ביותר, אך כשעמד להתפלל התגבר כארי ממש.



את גודל אהבתו לקונו היה מבטא בקול בשפת פולין המדוברת: אהובי, כשסת רבינו דברים אלו, נעשו פניו להבים כלפיד אש, וכל כולו היה דביקות בו יתברך. (קס אות כח. כשמו של עד ראה)

מסופר כי פעם שמע רבינו איך חסידים יושבים ומספרים בשבחו של המגיד הק' פתח רבינו את פיו הק' ואמר: הנכם מדברים מגדולת הרב הדומה למלאך, המגיד הקדוש מקוצניץ, ופסק לרגע ושהה ואמר, מה אמרתי כמו מלאך, הרי הוא היה גדול כמו שרף, ופסק שנית ואמר, מה אמרתי כמו שרף, הרי כל הפמליא של מעלה חרדה ונתייראה מקדושתו.

### בעל ה"אוהב ישראל" מאפטא

רבינו היה גם תלמידו של הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע. רבו זה כיבדו ביותר, מנהגו של אותו צדיק היה לברך בעצמו ברכת המזון בסעודה השלישית, אך כששבת אצלו רבינו שינה מהנהגתו וכיבד את רבינו בברכת המזון, כששאלו בנו הרה"ק רבי יצחק מאיר זי"ע על כך, נענה ואמר לו: תדע בני, כי הייתי דורש דרוש עמוק בשעשועין דאורייתא, ולא היה אחד במסיבה ההיא אשר היה יודע עומק הדברים, אף כי כולם גדולי ישראל מופלגים בתורה ויראה, ורק האברך ההוא השיג עומק הדברים בחידושים אלו. (קס אות פז)

### בעל השרף מסטרעליסק

רבינו הסתופף בצל הרה"ק השרף מסטרעליסק זי"ע במשך י"ב שנים ואף נסע אליו עם קהל חסידיו, כשהגיע בפעם הראשונה לסטרעליסק עמד והתבונן בגודל עבודתו הק' של השרף, כשהתחילו להתפלל הסתפק אם מותר לו להתפלל מאחוריו, שהרי אסור להתפלל מאחורי רבו, לאחר מכן הרה"ק הרי עדיין לא קבלתי אותו לרב, וכשסיימו את התפלה נענה השרף ואמר: מי ביקש זאת לבוא לנסות אותי, אם אני רבי או לא, ליהווי ידוע שבדאי הנני רבי ואסור להתפלל אחרי רבו. (מפעלות האדמו"ר)

רבינו העיד כי בשעת קריאת התורה של השרף, ראה את האותיות כשהן כתובות באש שחורה על גבי אש לבנה. (אור עולם בסוף ספר "למני קדוש הקלס" עמ')

(30), ועוד העיד על רבו השרף, "מימות אחיה השילוני לא היה אדם שיכיר בגשמת ישראל כמותו" (ספ). ובהודמנות אחרת התבטא: הכרתי כמה בעלי רוח הקודש אך רוח הקודש לאמיתו ראיתי רק בסטרעליסק. (הלולא לרבי טז, טז, טז)

כמו כן היה רבינו משומעי לקחו של הרה"ק "היהודי הקדוש" מפרשיכחא זי"ע, אשר רבינו אמר שהוא היה זה שקירבו בהגיעו ללובלין. (הרה"ק מוהר"א מבעלזא זי"ע סיפר זאת למו"ר הרה"ק בעל "חלקת יהושע" מביאלא זי"ע)

קשר ידידות גדולה היה לרבינו עם הרה"ק רבי נפתלי צבי מרופשיץ זי"ע ואף נסע אליו סמוך להסתלקותו, וראה על כך בהרחבה בספרנו "אור יקרות". (כרך ב' עמ' ס-סא)

### שבועת הבעש"ט הק'

ומענין לציין מה שכתב הגאון האדיר המהרש"ם מבערז'אן זצוק"ל במכתבו (קונטרס מאירת עינים בעש"ט על התורה אות עח) בשם רבו-רבינו שסיפר "כי פעם אחת ראה בחלום שהוליכו אותו לגן עדן העליון, והראו לו חומות ירושלים שלמעלה החריבות, ועליהם היה מהלך איש אחד מחומה לחומה, ושאל מי הוא זה האיש, והשיבו לו כי הוא רבינו ישראל בעל שם טוב, שנשבע שלא ירד משם, עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן".

## רבה של בעלזא

בשנת תקע"ז נבחר רבינו לכהן כרבה של בעלזא, את רבנותו בקהילה זו צפה ברוח הקודש רבו החווה מלובלין זי"ע, היה זה מספר שנים לפני כן, כאשר אנשי הקהילה החליטו למנות עליהם כרב את הגה"צ רבי אהרן זצ"ל, הנודע בשם "רבי אהרן משיח", שהיה גודע בדביקותו ובגאונותו, אך הלה סירב כי לא רצה ליהנות מכתרה של תורה, נסעו אנשי העיר לחווה מלובלין לשאול בעצתו, הרבי הציע להם למנות את רבינו לרב העיר, כשתזרו לבעלזא פנו אל חשובי העיר שיחתמו על כתב הרבנות, מובן מאיליו שלא פסחו על הגה"צ רבי אהרן, אך בבואם אליו לבקש חתימתו, גערה הרבנית בבעלה באמרה: וכי אתה תהיה נתון למרותו של אברך עול

ימים, והפצירה בו שיקבל על עצמו את הרבנות, ואכן הוא שנתמנה לרבה של בעלזא.

כששמע על כך החוזה, אמר במליצה: חז"ל אומרים על אהרן שהוא רודף שלום, ואילו כאן רואה אני כי שלום רודף אהרן<sup>ב</sup> ואמנם רבי אהרן לא האריך ימים על ממלכתו ורבינו ירש את כסאו. (זוכר שלום לזכר ח)

### תלמידיו

רבינו שכיחן כרבה של בעלזא, הפך אותה לתלפיות, אלפים נהרו להסתופף בצל הקודש. בהם גדולי הדור וצדיקים, מפולין, רוסיה, אונגריה, וכמובן מעיירות גליציה, בין הדבקים בו היו הרה"ק רבי שמעון מירוסלוב שהיה עוד מתלמידי הרבי ר' אלימלך זי"ע, הרה"ק רבי דוד מדינוב ואחיו הרה"ק רבי אלעזר מלנצהוט, בני הרה"ק בעל "בני יששכר", הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנז ובניו הצדיקים, הרה"ק רבי יהושע מאוסטרובה בעל "תולדות אדם", הרה"ק רבי נתן דוד משידלובצא, הרה"ק רבי שלום מקאמינקא, הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ממוגליניצה נכדו של המגיד הק' מקו'ניץ, הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא בעל "אך פרי תבואה", הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקומרנא, הרה"ק רבי דוד מזאבלטוב, בנו של בעל "אהבת שלום" מקוסוב, הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר, הרה"ק רבי משולם פייבוש מברז'ין בעל "שפת אמת", הרה"ק רבי ליבוש מטומשוב, הרה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים מסיגוט בעל "ייטב לב", הרה"ק רבי שלמה זלמן מויעליפולי, הרה"ק רבי יוסף מאיר בעל "אמרי יוסף" מספינקא, ועוד זכ"ע, כן הסתופפו בצלו גאוני הדור בהם הגאון האדיר רבי שלמה קלוגר, הגאון האדיר רבי אליהו הורשובסקי מדרוהוביץ בעל "אזור אליהו", הגאון רבי שלום מרדכי חכהן שבדרז'ין, ועוד זכ"ע.

---

יב. רמז לכך שתקופת רבנותו של רבי אהרן תהיה קצרה, לאחר שהגיעה שעתו של רבי שלום למלוך כרב.

### שבחיו בפי צדיקי הדור

צדיקי הדור העריצו ללא גבול את רבינו, והתבטאו בהתפעלות על גודל קדושתו. קדוש ישראל מרוזין זי"ע, הגדירו בתור "בעל הבית של העולם", בהוסיפו כי "העולם ניתן בידיו לעשות בו כרצונו". (סס אות שנט)

רעו ועמיתו בעל "בני יששכר" זי"ע, מכנה אותו באגרתו אליו "שר העליונים והתחתונים" <sup>יג</sup> הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, הביע הערכתו באמרו "בבעלזא למדנו שאפשר להיות רבי, גם אם לא לובשים בגדי לבן" (סס אות שסב) לאחר שרבינו לא נהג ללבוש לבנים, כמנהגם של הצדיקים האחרים בדורו.

הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זי"ע, התבטא פעם "שמעת שנפטר הרבי מלובלין, ספו תמו רוח הקודש והאותות הגלויים, וזלת מעט מה שנותר בהרה"ק מבעלזא". (כחמי האב אות כה)

המגיד מטריסק בעל "מגן אברהם", שהיה חתנו של הרה"ק רבי יעקב אריה מקובלי, בנו של הרה"ק רבי מרדכי מנשכין זכ"ע גילה, כי רבינו זכה שתתעבר בו נשמת חותנו וקיננו הצדיק מנשכין. (סס, אות עז)

כשנשאל תלמידו הרה"ק רבי דוד זלאטיס זצ"ל ע"י הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זי"ע מה למד בבעלזא, נענה "למדתי ממנו מדת לב טוב, כי היה נוח לבריות מאד". (סס אות כה)

## פועל ישועות בקדושת תורתו

שמו של רבינו כפועל ישועות נתפרסם למרחקים, ומכל עבר נהרו אלפים ורבבות להוושע בברכת קדשו.

כאשר נשאל תלמידו הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע, ע"י הצדיק הק' רבי ישראל מרוזין זי"ע, אודות כחו המופלא של רבינו לרפאות חולים במגע ידיו

---

יג. מתוך כת"י חסידים בשם הרה"ק ר' חיים נטע כץ זצ"ל, שראה בעצמו את המכתב.

הטהורות, ענה לו: "רבי הקדוש זיכר כל כך את אבריו עד שבנגוע ידו בחולה, מיד מתרפא". ומעלתו זו נרמזה בפסוק: ישלח דברו וירפאם (תהלים קז), ראשי תיבות י"ד'ו, נענה הוה"ק מרוז"ן הרי סופי תיבות הם מו"ח "לרמוז שיש שבמות יוכל האדם לפעול, עד שאינו זקוק לנגוע בידו". (דוכר קלוס לוח כט)

ואכן ידוע ומפורסם בכל העולם כי מהו היה גדול בעליונים ובתחתונים, בתיקון אלפי נשמות וברפואת אלפי חולים, כפי שהעידו גדולי דורו שבנגיעת ידיו הטהורות הוא מתחיל נפלאות, כאשר חולים מסוכנים שוכו למגע ידי קדשו יצאו מהיכלו בריאים ושלמים כאחד האדם, ונתקדש שמו הגדול ית' בעלם, בזכותו של המושל מיראת אלקים רבינו זי"ע.

כאשר נשאל פעם רבינו על ידי אחד מגדולי צדיקי דורו, על מנהגו להעביר על גופו של החולה רק שתי אצבעותיו הק', אמה ואצבע, היתה תשובת קדשו: כי מאחר שדרכו בעת לימודו להצביע על אותיות התורה בשתי אצבעות אלו, הרי שאותן אצבעות יש בהן מכוונת וקדושתה של התורה עצמה, והנה סיבת כל חולי הוא הפגם של העבירה, כי כל עבירה הנעשית באבר מסויים, לא זו בלבד שפוגעת היא בו באופן רוחני, אלא שכתוצאה מכך נגרמת לו גם חולשה גופנית, וזה הוא שורש המחלה, לפיכך הוא מעביר את שתי האצבעות הללו אותן קידש בקדושת התורה, ובכך נתקן הפגם הרוחני של אותו האבר והסרוגו מתמלא, ובעקבות התיקון הרוחני עולה ארוכה לחולי והחולשה עוברת והמחלה מתרפאת.

מקור נאמן לענין זה הוא בדבריהם ז"ל (סו"א נב, ב): בההוא אבר דשריא עבירה ואסתלק מצוה מיניה (באותו אבר עליו שורה עבירה והמצוה מסתלק הימנו) ההוא אבר איהו פגים, איהו מום דנשמתא (אצבע אבר הוא פגום, בהיותו מום של הנשמה), בגיניה לא שריא קוב"ה על נשמתא (בגללו לא שורה הקב"ה על נשמתו), הדא הוא דכתיב: כל איש אשר בו מום לא יקרב (ויקרא כה, יח), נשמתא דאית בה מום בחד מרמ"ח פקודין דילה, לא אתקריבת בגיניה לגבי קוב"ה (נשמה שיש בה מום באחד מרמ"ח מצוות עשה שלה, אינה קרובה בגלל זה לפני ית'), הרי מפורש שאפילו חסרון של אחת המצוות, פוגם באיברי האדם, הנחשב לבעל מום כתוצאה מחסרון זה, וכל שכן כאשר הוא עובר עבירה באחד

מאיבריו, וכתוצאה מפגם הרוחני באותו איבר נגרם בהכרח פגם גופני המתבטא בחולי וחולשה רח"ל.

מסופר על אחד מגאוני הדור הגה"צ רבי יהודה מודערן זצ"ל מסיגוט, תלמיד ה"חתם סופר" זי"ע, שסבל רבות משינוי החולות במשך כמה שנים, כאשר נסע לרבינו להתאונן על יסוריו הקשים, הגיח רבינו את אצבעות קודשו על שיניו, ומיד חלף ועבר הכאב לגמרי. נענה אותו גאון ואמר: אצבע אלקים היא.

כעין סיפור זה סיפר רבה של ירושלים עיה"ק ת"ו הגאון הצדיק רבי שמואל סלנט זצוק"ל לראב"ד ביד"צ החסידים בירושלים הגאון החסיד רבי בצלאל ישעיה ברנשטיין זצ"ל, ובטרם החל לספר סיפורו, שאל אותו אם אין איש בחדר, ואם הדלת היא נעולה (הגרש"ס היה סגי נהור בסוף ימיו) ורק לאחר שקיבל תשובה חיובית פתח בגופא דעובדא, היה זה בהיותו אברך צעיר לימים, בדרכו לעלות לארץ ישראל, נקלע באחרית השנה לעיירה בסביבות בעלזא, החליט לנסוע לראש השנה לבעלזא, על מנת לראות מקרוב את הרב שר שלום ששמו הלך לפניו כגאון עולם וכפועל ישועות, ברצונו להתברך מפי קדשו בבריאות הגוף, בהיותו ידוע חולי, ובנוסף לכך החל לסבול מכאבים נוראים בכתפו, עד שכמעט לא היה מסוגל להרים את ידו.

כשהגיע לבעלזא לא גילה לאיש את שמו, והמתין בין קהל החסידים שבאו לקבל פני הצדיק. לפתע נכנס רבינו והחל להתקדם לעברו, ותוך כדי כך נשען על כתפו המיוסרת, רבי שמאול פרץ בזעקה על כאביו האיומים, אך הרבי הרגיע אותו באמרו: ידעתי בני ידעתי ומהיום והלאה לא תרגיש שום כאב בכתפך, ואכן מיד לאחר מכן כשיצאתי החוצה נפסקו הכאבים ויכולתי להגביה את ידי, כאילו מעולם לא סבלתי יסורים וכאבים.

לימים נתעוררה שאלה בירושלים אודות יחוסי של כהן מסוים, כשחלק מהרבנים פוסלים ואחרים מכשירים את הכהן לעלות לדוכן. אמנם כששמע רבה של ירושלים מפי הכהן שבהיותו בבעלזא עלה לדוכן, פסק בצורה נחרצת: אין בודקין מן המזבח ולמעלה, והורה לו לעלות לדוכן ללא כל פקפוק, בהיותו כהן כשר בודאות.

רבינו הורה פעם לבנו הרה"ק מהר"י זי"ע, כי התכלית העיקרית היא שכפיית יצרו של האדם תהיה באמצעות שקידה על דלתי התורה, עד שלבו יתלהב בלבית אש אליו ית', וכשיזכה לקדש עצמו ולטהר גופו ומחשבותיו במסירות נפש למעלה מטבעו, מובטח הוא כי יוכל לפעול ישועות אף בגדר של למעלה מדרך הטבע, לפנינו גילוי מופלא על כח נפלאותיו של רבינו, הנובע מהתמדתו בלימוד התורה בקדושה ובטהרה.

סח פעם נכדו הרה"ק מהר"א זי"ע בשם זקינו רבינו, כי ניתן למצוא את כל דרך והנהגת החסידות בגמרא ובתוספות, ובלימוד הטור והבית יוסף, השולחן ערוך ונושאי כליו מגיני ארץ הט"ז והמגן אברהם ניתן לזכות ולהשיג יראת שמים. וכך פירש רבינו כי עצם הסתכלותו של הצדיק בכחה לרפאות, שהרי נאמר בתורה: וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת, ללמדנו כי ראיית פני הצדיק דוחה את כוחות הטומאה, וגורמת לרפואה שלימה.

על גודל קדושתו למדים אנו מגילוי מופלא שגילה חתנו הרה"ק רבי חנוך דוב מאלעסק זי"ע, בעל "לב שמח", מה ששמע מנשמה של "דיבוק" שבא אליו לבקש ברכתו כי "חמשים שנה הכריוו בשמים על חותנו רבינו: הבו יקר לדיוקנא דמלכא, וככה יעשה לאיש אשר המלך מלכו של עולם חפץ ביקרו", וכן מזהירים את כוחות הטומאה ומלאכי החבלה "שיתיראו מצדיק זה, בהיותו קדוש מרחם וצדיק מנעוריו" יד.

## בנין בית הכנסת

מקובל כי רבינו היה ניעור אלף לילות רצופים, בהם עסק בתורה, ובליילה האחרון זכה לגילוי אליהו הנביא שלמד עמו בייחוד הלכות בית הכנסת, באותה שעה גמלה בלבו ההחלטה לבנות את בית הכנסת שלו בבעלזא (וזכר שלום אוח יד).

---

יד. מתוך כת"י של בעל "לב שמח" ועיין בספרו לב שמח פרשת בא שנרמז דבר זה.

כששאלו בנו הרה"ק מהר"י זי"ע, האם האמת הוא מה שאומרים שהיה ער אלף לילות, ענה לו: "אתה הרי הנך יודע, וכי בלילות אחרים הנני ישן" טו.

ואילו חתנו הרה"ק רבי חנוך העניך דוב זי"ע מאלעסק בעל "לב שמח" הגיב פעם על שאלה בנידון זה "אני בעצמי הייתי גיעור ביחד עם חותני ז"ל יותר משלושת אלפים לילות ועסקנו יחד בתורה".

ומקובל כי באלף הלילות שהיה ער בהן וכן כל זמן שכיהן ברבנות, עסק בתורה בהלכות טריפות הריאה, לימים הורה בעירו כי כל שאלה שתתעורר בהלכה זו תובא אליו והוא בלבד יפסוק אותה לאיסור או להיתר.

ואכן הלכות רבות ופסקים בדינים אלו נמסרו מדור לדור, על סמך הוראותיו הק', ומהם הגזירות בספרי תלמידיו הגאון האדיר המהרש"ם וצוק"ל מברזאן "דעת תורה" טז "שו"ת מהרש"ם" יז ועוד בספריו אחרים.

מהענין לציין כי אחד מגאוני וזקני הדור רבי יוסף הריף מזבארוב וצוק"ל, שהיה מהיושבים ראשונה בשולחן הרבי הק' מלובלין זי"ע, ולעת זקנותו כאשר כבר עבר את גיל הגבורות נסע לבעלזא עם עשרות מתלמידיו וחסידיו, ושהה מספר שבועות בבעלזא בעת שנפרד מרבינו, ביקש רבינו ממנו שיאמר דבר תורה, נענה רבי יוסף ואמר: הרי מצינו בחז"ל (נדרים לא) אל יפטור אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו, וביאר כוונתם ז"ל על ענין הדביקות בו ית', שהרי פירש"י ז"ל (שבת לא, א ד"ה דעלך סני) את הכתוב: רעך ורע אביך אל תעזוב (משלי כז, י) כי רעך "זה הקב"ה", ואם

---

טו. מתוך כת"י חסידים בשם הרה"ק מהר"א זי"ע ששמע זאת מאביו זי"ע, שהסביר כי אצל זקנו היה זה דבר פשוט, כך שלא ראה בכך שום דבר יוצא מהרגיל.

טז. עי"ש בהל' טריפות סי' ל"ט סע' ט': "ועתה בא לידי העתק תשובה בכת"י ממורי ורבי הגאון הקדוש מוהר"ש אבד"ק בעלזא זצ"ל".

יז. עי"ש ח"א סי' קל"ו ודבר זה לא יצא ממני, אלא ממורי ורבי הגאון הקדוש מוהר"ש אבד"ק בעלזא זצ"ל.



כן רמזו בזה שאין לו לאדם לפטור עצמו מהדביקות בהשי"ת אפילו לרגע, וזה: אל יפטור אדם מחבירו כלומר, מההתחברות והדביקות בו ית', כמו שנאמר: שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טז, ח), אמנם כאשר נזקק האדם לברר הלכה ברורה, שומה עליו להעמיק עיונו בה, כי: שמעתתא בעי צילותא, ולפיכך: מתוך דבר הלכה התירו לו להפסיק לזמן מועט מדביקותו, כי: מתוך כך זוכרהו, אדרבא העיון בהלכה יסייע אותו להיות זוכר תמיד בו ית'.

רבינו שנהנה מאוד מאמירה טהורה זו, הוסיף על כך באמרו כי לפי ביאורו של הגאון מזבארוב ניתן להבין מאמר תמוה בחז"ל<sup>ח</sup> על הכתוב: ואותי עזבו ואת תורת לא שמרו (יחזקאל טז, יא) הלוואי אותי עזבו ואת תורת שמרו, שמתוך שמתעסקין בה המאור שבתורה מחזירן למוטב, והדברים מופלאים הכיצד אפשר לומר: הלוואי אותי עזבו. אמנם לפי האמור יובן היטב, שהכוונה היא על מיעוט הדביקות בשעה שצריכים לברר הלכה, והיינו שאמרו: "הלוואי אותי עזבו" אימתי, כאשר: "ואת תורתי שמרו", כאשר נזקקים לפסוק הלכה ברורה בתורה, שהיא שמירת התורה כהלכתה וכתיקונה, וגם אם לשעה קלה נדרש הוא להפסיק מדביקותו, הרי: מתוך שמתעסקין בה, המאור שבתורה הוא שיחזירו להתעלות בדביקות וביתר שאת.

עבודה רבה השקיע מספר שנים בבנין בית הכנסת, באמרו כי דאג לכך שכנגד המקום המכוון לירושלים יהיה נקי מטומאת שתי וערב, ממקום זה ועד עיה"ק ירושלים (זכר שלום, אות יד). כשנשאל על ידי אחיו ר' ליבוש על כך שבעצמו היה ניצב ומשגיח על בוני בית הכנסת, ולעתים סייע עמהם בחומר ובלבנים ענה לו כי אילו היה יכול היה בונה אותו בעצמו ממסד ועד הטפחות.

גדולי הצדיקים הפליגו בקדושת מקום בית הכנסת, כשביקר הרה"ק רבי משה מלעלוב זי"ע בבעלזא, בטרם עלתו לארץ ישראל, אמר כי בכניסתו לביהכ"ס הרגיש שפוסעים על שמות הקדושים<sup>ט</sup>, בבקרו בבית רבינו נענה ואמר: אם

יח. ירושלמי תגיגה פ"א הל' ז', פתיחתא דאיכה רבתי ב'.

יט. מתוך כת"י חסידים.

אמנם הבינותי שמתאים להחדיר קדושה בבית הכנסת, אך קדושה גדולה מעין זו שהנני מרגיש בחדר מגוריו של הרבי, את זה יכול להרשות לעצמו רק הרבי מבעלזא. (ספ)

אירע ומושל המחוז של סקאהל ביקר בבית הרה"ק מהרי"ד זי"ע – אותו בנה זקינו רבינו – הלה ציין בפני מקורביו כי הוא מריח ריח טוב מיוחד בבית. והסביר מהרי"ד זי"ע כי כח קדושת זקינו היה כה גדול, עד שאפילו נכרי חש בכך, לאחר שזקינו החדיר בבנין זה מקדושתו המופלאה.

### עיניו הטהורות

בשנותיו האחרונות היה רבינו סגל-נחור, ומסופר כי התבטא פעם שאיבד את ראייתו בגלל שבכה הרבה בשעה שהרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע נחבש בבית האסורים<sup>2</sup>.

הרה"ק רבי יצחק מנשכין זי"ע גילה למקורביו, כי לאחר שאחד מחברי הבית דין של מעלה (ה"ח הרה"ק רבי יעקב אריה מקאוולא) נתעלה למקום יותר עליון, הוחלט בשמים שהצדיק מבעלזא יסתלק מן העולם וימלא מקומו של אותו חבר בבי"ד של מעלה "ומחמת שידעתי שהעולם צריך לו, לכן פעלתי בתפילתי מוטב שיינטל מאור שתי עיניו וסומא חשוב כמת ויהיה כאילו נפטר כדי שיתקיים בעוה"ז" כא.

זכה רבינו להרים דגל תורת הבעש"ט זי"ע במרחבי גליציה ופולין, בהיותו רועה נאמן לכל בית ישראל, שריפא את תחלואי נפשם וגופם כאחד, ולחם מלחמתם נגד הקמים עליהם ברוחניות וגשמיות.

### משיגתו הטהורה

מיוחד הוא רבינו בכך, שעם היותו תלמיד מובהק לרבן של ישראל החוזה הקדוש מלובלין זי"ע, קיבל תורה מנאמן ביתו של המגיד הגדול ממעזריטש זי"ע, הרה"ק

כ. מתוך כת"י חסידים.

כא. זכרון טוב י, א. ושם: ושמעתי בשם צדיק דורנו ששני הצדיקים זצ"ל (מבעלזא ומנשכין) היה להם שייכות בנשמה".

רבי שלמה מלוצק המגיד מסקוהל זי"ע בעל "דברת שלמה", בטרם נסע ללובלין, ובוה נחשב הוא לדור שקדם לכל צדיקי דורו שהסתופפו בצלו של הרבי מלובלין, שהרי רבו ה"דברת שלמה" היה המקבל השני מאור שבעת הימים רבינו הבעש"ט הק' זי"ע, בעוד שרבו החווה – כתלמידו של הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע נמנה על הדור השלישי.

חותם זה של ראשונות, זו השואבת מימיה בקרבת מקום למעיין הטהור, טבוע על משנתו הוכה, ומכאן נובעים יסודות החסידות אותם העניק לנו בדברי קדשו, התצובים מרשפי קדושת רבותיו, אשר כל בית ישראל נשען עליהם עד ביאת ינון ב"ב.

### שורש כל המדות השפלות

תיקון המדות הוא יסוד החסידות, וכבר נאמר הרבה בענין זה בפירוט הדרכים להתעלות בשלימות. אמנם, מדת השפלות קובע רבינו "הוא שורש כל המדות, כי אם יש בו גדלות וגבהות, הוא מתאוה לדברים הרבה, וחושב בדעתו שהכל שייך לו, ועל ידי זה יש לו קנאה ושנאה ויתר מדות רעות, מה שאין כן במי שיש בו מדת השפלות. וכן איתא בספרים, שכשיש באיש ישראל מדת השפלות נפרדים ממנו כל מדות רעות שבעולם". (מדבר קדש כלק עמ' רל"א-רל"ב)

לפנינו הוראה מפורשת שאינה משתמעת לתריץ אנפין, כי רק באמצעות הכנעה ושפלות, זוכים להשיג את תיקון המדות בשלימות הראויה. ולא זו בלבד, אלא "שע"י מדת השפלות שיש בישראל יזכו לעתיד במהרה אל הקדושה". והוא שרמו הכתוב: בבכי יבואו ובתחנונים אובילים (יחמ"ס לא, ט) "כי להגיע לבחינת: בבכי יבואו, אי אפשר רק מי שיש בו מדת השפלות". כלומר, בכי זה נובע מהכרת שפלות עצמו, והיינו שלעתיד תהיה הגאולה כתוצאה מהבכי המורה על שפלות אמיתית, שהרי: לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוזה, (תהלים נ"א, יט)

### סכנת האונאה העצמית

תמורה מאוד היא האונאה העצמית, זו האורבת לפתחו של אדם, במטרה להכשילו במחשבת פסול כאילו כבר זכה לשלימות. ועל כך מזהיר רבינו בנפוצות

אמרותיו (סס ויכא עמ' קעז) "שאני רגיל לומר תמיד, עד כמה צריך כל איש ישראל לבקש רחמים ורצון שלא יטעה בעצמו, כי כח הרע יכול להטעותו ולהראות לו כאילו הוא צדיק".

מעניינת ביותר היא הראיה והאסמכתא לאזהרתו שהביא מבנות לוט "שהיו סבורים שכל העולם חרב כמו בזמן המבול, ולא נשארו בעולם אלא הם ואביהם הצדיקים, שמהם יהיה קיום העולם, ובתוספות על התורה ראיתי שפירשו (בסס לאכ"ע) שידעו שלא חרב העולם, אלא אמרו שמכל מקום לא יהיה בעולם מי שראוי לישא אותן לנשים, כיון שהן מיוחסות ביותר. נמצא שטעו בעצמם עד כדי כך, שאין בעולם צדיקים וישרים כאנשי סדום, שהרי הן היו כבר מאורסות לחתנים מסדום, הרי שאנשי סדום היו נחשבים למיוחסים וצדיקים בעיניהם".

המסקנה המתבקשת מכך היא "מכל זה אנו רואים, עד כמה כח הרע יכול לסנוור את העינים, עד כי רשע יחשוב עצמו לצדיק גמור". ומכאן עלינו ללמוד את חובת הזהירות מלהונות את עצמו.

לעומת זאת "אבל צדיקי אמת, כל מה שעושים יותר ויותר רצון העליון ב"ה, יותר הם בשפלות הרוח, וחושבים בדעתם שהם עדיין מרוחקים מהקדושה, ומשתוקקים ומצפים לזכות להתקרב לחי החיים ב"ה". (סס קעט)

יתר על כן "אע"פ שהקב"ה מבטיח ומראה להם איך הם מקורבים לבורא יתעלה, אע"פ כן אחר שעה שוב כבר אינם מאמינים בעצמם, וחושבים שיכול להיות שמחמת עובי וגשמייות העולם כבר נתקלקלו, ואינם כבר באותו מעמד. וכך שמעתי ממורי רבי הר"ר יעקב יצחק מלובלין זי"ע שאמר בזה הלשון: אפילו כל העולם יאמר עלי שאני צדיק, אינני מאמין, ואפילו הקב"ה בעצמו יאמר שאני צדיק, מכל מקום לא אאמין רק באותו רגע, כי אחר כך יכול להיות כבר שאני מקולקל" (סס). עמוד והתבונן עד היכן הדברים מגיעים!

#### אהבת ישראל מותנית בענווה ובשפלות

רבדים, רבדים, נבנית קומת שלימות האדם בהכשרת מדותיו, כשהבסיס המרכזי לה היא כאמור הענווה שהיא "שורש כל המדות". אחד מהרכיבים

הראשונים של קומה זו, הוא כמוהו אהבת ישראל שנצטוו עליה בתורה: ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח) וזה כלל גדול בתורה כב.

ברם, תנאי ראשון לכך היא הענווה והשפלות. וכך מבאר רבינו יסוד זה, בהקדם הכתוב: כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם (מסלי כז, יט). והתמיהה רבה, כי לשם מה בחר ההכם מכל אדם את המים בתור משל למראה פניו של האדם (הפנים קלטה מראה למוכן, הן מלאות לד' קצ"י קס), וחרי יכל לנקוט בפשטות את המראה ראי העשוי לשם כך, כדוגמת מראות הצובאות שכבר נזכרו בתורה. (שמות לה, ח)

אמנם כאן טמן שלמה המלך את רמז הוראת השפלות כתנאי לאהבת אדם לחבירו, כי בעוד שההסתכלות במראה מותירה את האדם בקומה וקופה, כך שירגיש את עצמו נעלה מעל חבירו, ומה שפחות גרוע, שהוא שוה לחבירו, באופן שלא תשרור ביניהם אהבה בגלל סיבת הרגשת היותו נעלה על חבירו, מה שאין כן בשעה שהאדם צריך להתבונן במים, בכדי לראות את קלסתר פניו, אזי מוכרח הוא להתכופף ולהשפיל עצמו. וזה הוא הרמז: כמים הפנים לפנים, שהאדם חייב להשפיל את קומתו, אם רצונו לראות את צורתו במים, כן לב האדם לאדם, עליו להחשיב את חבירו יותר ממנו, באמצעות ההכרה בשפלותו הוא, ומזה תוכל לפרוח אהבה בינו לבין חבירו. נמצא שבכוונה תחילה נקט הכתוב את המים בתור משל, משום שהמים משמשים כדוגמא לשפלות וענווה כאמור.

בהתאם לכך הוא מביא בשם חז"ל על הכתוב: ואהבת לרעך את הטפל לרעך "היינו שבא לפרש איך תיתכן אהבה בין בני אדם, לזה אמרו: הטפל לרעך, שיראה עצמו כטפל לחבירו, וחבירו עולה עליו במעלתו, ואז יוכל לקיים: ואהבת לרעך כמוך". (קדושים ע"א רמז)

ובדרך רמז הוא מוסיף "כי אותיות הטפלים וסמוכים לרעך, הם אותיות שפל (השי סמוך לר, הפי סמוך לע, והלי סמוך לכ), וזהו: הטפל

לרעך, היינו שיראה אותיות הסמוכים וטפלים ל-רעך, וע"י זה (השפלות הנרמז באותיות שפל) יבואו לידי אהבה ואהבה ביניהם, ויקיים: ואהבת לרעך כמוך. (ס)

### ענווה פסולה גרועה מהגאוון

עבודת המדות הטובות היא מהעבודה הקשה שבמלחמת היצר עם האדם, כי כל מדה יש בה צד הטוב ולעומתה היפוכה, כגון הגאוון היא תועבת ה', אך לעומת זאת יש לפעמים וצריכים להשתמש בה שהרי: ויגבה לבו בדרכי ה', משום שאם ישפיל עצמו יותר מדי, עלול הוא ליפול לזרועות האיוש ואז דרכו חלילה מוליכה אותו לדיוטא התחתונה.

וכך היא גם מדת הענווה שהיא המשובחת ביותר, שהרי לא נשתבח אדון הגביאים משה רבינו ע"ה אלא בה: והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. ברם קיימת ענווה פסולה שהיא מסוכנת ביותר, שהרי אותו אדם הסבור כי הוא אין ואפס, אם הוא חושב גם על אחרים שהם שפלים וגרועים, פיגול הוא לא יירצה, כי העניו האמיתי משפיל רק את עצמו ומשבח את האחרים, ומוטב להיות גאה ויחשוב שגם אחרים הם אנשי מעלה, מאשר זה שהענווה שבו היא ענווה פסולה, מאחר שלפי דעתו לא רק הוא אין לו ערך אלא כולם כמותו בשפל המצב.

### מהותו של דוד המלך עני ואביון אנכי

מיוחד הוא נעים זמירות ישראל דוד מלכא משיחא בשפלות רוחו, עד שקרא לעצמו בכל עת: עני ואביון, כדכתיב: כי עני ואביון אני (תהלים פו, א) כי עני ואביון אנכי (סס קט, כז) ועוד בכמה מקומות. והשאלה נשאלת: הכיצד מלך ישראל שהיה בודאי עשיר גדול כמו שמוכח מנדבתו לבית המקדש כג' ובכל זאת קרא על עצמו עני ואביון.

ברם, מסביר רבינו כי בכך ביטא את שפלות רוחו, ולמרות שזכה לכל המדריגות הנעלות, בהיותו רגל רביעי במרכבה, הרי הכל תלה בזכות אבותיו

כג. ראה: דברי הימים-א' כב, יד וגם שם נקט הלשון: ואני בעניי הכינותי לבית ה', וע"י זה"ק ח"ג קצה, א

ובזכות כלל ישראל, ואילו הוא עצמו אין לו שום זכות, ואינו ראוי לשום מעלה, ולכן בגודל ענותנותו ושפלות רוחו קרא לעצמו: עני ואביון.

הנהגתו של דוד היא הוראה לכל ישראל "שצריך כל אחד מישראל, ללמוד את עצמו מדוד המלך, שהיה מלך ישראל, ואף על פי כן קרא לעצמו עני ואביון, ומחמת זה זכה לכל מה שזכה". ללמדנו, "שהכל זוכה אדם ע"י מדת השפלות, דזוכה אדם לכל טוב ע"י זה". (מדבר קדש כוכות עמ' רמב-רמג ע"ס בלריכות)

### תפקיד הצדיק להוכיח את בני דורו

ידוע ומפורסם מפי סופרים ומספרים, כי אחד מיסודות החסידות הוא הקשר בין הצדיק לדורו ואף לדורות, ולשם כך חייב הוא הצדיק להיות מוכן לרדת ממדרגתו על מנת להעלות ולתקן את בני דורו. וכך מוצאים אנו בדברי רבינו (סס נח עמ' נז) כי בכל הדורות מאדם ועד נח "אע"פ שהיו ביניהם צדיקים ועובדי השי"ת, מכל מקום לא היו מסתכלים על תיקון דורם, ולא נתנו עיניהם לראות מה נמשך להם בעוונם, וזה מורה על בחינת עולם החורבן כידוע" כד.

לעומת זאת הרי "נח הוכיח את בני דורו בזמן בנית התיבה (סנהדרין קה טז) כמו שהעידה עליו התורה"ק: נח איש צדיק תמים היה בדורותיו (בראשית ו טו), היינו שהמשיך גם לבני דורו, ולא לקח לעצמו כבעולם החורבן. וזה שקראו אביו נח לאמור זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו (סס ה טט) רמז לזה שנת ראה והסתכל על צער הדור".

### עיני הצדיק הפקוחות להשגיח על הבאים אליו

חבורת חסידים ואנשי מעשה, הדבוקים ברבן של ישראל רבינו נמנו וגמרו לזכות לשמוע במו אזניהם את קריאת המגילה מפה קדוש, עליו המליץ כאמור רבו הגדול החוזה מלובלין זי"ע לאחר שכיבדו בבית מדרשו שבלובלין לקרוא את המגילה

---

כד ע"י זי"ע ח"א כד, ב ושב כט, א.

לפני ציבור בני העליה שהסתופפו בצל קדשו כי אמנם מוכר לו סיפור המגילה, שכבר שמע עשרות פעמים במשך שנות חייו, אך כפי שאברך זה אותה שעה היה רבינו אברך צעיר לימים סיפר אותו סיפור, לא שמע מעולם!

ברם דא עקא, קיימת בעיה של גבולות החוצים בין מדינות שונות, ואותה חבורה נעלית שהתגוררה בפולין, חייבת להצטייד בדרכון ורשיון מעבר למדינת אוסטריה מלכות הקיר"ה (הקיסר ירוס הודו) בהיות העיירה בעלזא נתונה תחת שלטונו של מלך אוסטריה, ועם כל הרצון הטוב לא עלה בידם להשיג רשיון זה.

גדול כוחם של חסידים המוכנים למסירות נפש. וכך הוחלט פה אחד כי הנסיעה תתקיים גם ללא דרכונים ותעודות מסע, קמו ועשו מעשה, ואכן בדרכם נקלעו בקרבת הגבול לנקודת המשמר בה ניצבים זקיפים שתפקידם למנוע את הברחת הגבולות, והללו ביקשו מהם לעצור על מנת לבדוק אם בידיהם אישור מתאים המתיר להם לתצות את הגבול.

החבורה כולה פתחה במנוסה, כשמעל ראשיהם שורקים כדורי המוות שנורו על ידי השומרים, ובניסי ניסים ניצלו ממוות בטוח, ובעוד נפשם בכפם הגיעו בתענית אסתר לבעלזא, ופיהם מלא שיר ושבתה למי שעשה למרדכי ואסתר ניסים ונפלאות, על כך שהציל נפשם ממוות, והראה להם את נסיו הגדולים.

כאשר סיים רבינו את קריאת המגילה, פנו החסידים אל הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה וביקשו הימנה מזונות לכבוד היום ולכבוד הנס שאירע להם בדרכם, כשהם מספרים לה על התלאות שמצאום בדרכם לכאן. מובן מאליו שאותה צדיקת מילאה בקשתם בתשואות חן, לא זו בלבד, אלא שהלכה יחד עמהם לרבינו הגדול וסיפרה לו את כל מה שעבר עליהם בדרכם לבעלזא.

רבינו נענה ואמר: אכן, בכדי לשמוע את קריאת המגילה שהנני קורא, כדאי הוא אפילו מסירות נפש לשם כך. לשמע דברי קדשו פנו בבקשה שיברכם שגם בחזירתם לא יאונה להם כל רע ויזכו להינצל מפגיעת שומרי הגבול.



כאן זכתה אותה חבורה לשמוע תורה לשמה היוצאת מפה קדשו של רבינו השר שלום זי"ע"כ<sup>ה</sup> וכך פתח ואמר להם: מצינו בפירש"י ז"ל על הכתוב: וישמע יתרו כהן מדין חותן משה וגו' (שמות יח, א) מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, והתמיהה רבה מהו הלשון: שמע ובא, ולכאורה נראה שהשאלה מוסבת על ביאתו למשה, בעוד שיש לשאול לא רק על כך שכבר בא, אלא על עצם היציאה בלבד, מה ראה לצאת מביתו שבו ישב במנוחת עולם על מנת לבוא אל משה החונה בארץ ציה ושממה.

זאת ועוד, להלן פירש רש"י על כתוב: ויאמר אל משה אני חותנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה (סס, ו): "אם אין אתה יוצא בגיני, צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך, צא בגין שני בניה" כ<sup>ו</sup> והרי זה מופלא שיתרו לאחר שזכה להשיג גדלות השי"ת ורוממותו, עד שנדבו לבו לצאת אל המדבר, יהיה רודף אחר הכבוד, ויבקש מרבן של ישראל, הרועה הנאמן שיהלוק לו כבוד ביציאתו לקראתו אתמהה.

ברם, חדא מיתרצא בחבירתה, ולפנינו יסוד גדול שיש בו הוראה לדורות על דביקות בצדיקים והתקשרות עמהם, יחד עם הדגשת תפקיד צדיקי הדורות להיות עיניהם פקוחה על כל הבאים להסתופף בצל קורתם, שיהיו נשמרים כל הימים, להיות מוגנים וחסויים מכל תקלה, שלא יארע להם שום מכשול לא בהליכתם ולא בחזירתם.

ותראה שיתרו בידעו את גודל המעלה של נסיעה לצדיק בכלל, ונסיעתו הוא למשה רבינו רבן של כל ישראל ובודאי היצר הרע יתייצב לו לשטן, וימציא לפניו כל מיני מניעות שלא יוכל לצאת לדרכו, כדרך שמצינו באברהם אבינו ע"ה בלכתו לעשות רצון בוראו, לאחר שנצטוו לעקוד את יצחק בנו, נתקל בכל מיני מכשולים שהציב השטן לפניו, על מנת למנוע ממנו את קיום הדבר כ<sup>ז</sup>.

כה. ראה "לב שמח" פרשת יתרו, וראה עוד "דובר שלום" מ, ב אות קצג; שם נא, א אות רנז, וכן "מדבר קדש" שמות-יתרו עמ' מד; שם פרשת בהעלותך עמ' פג-פד.

כו. ומקורו במכילתא יתרו פרעה א'.

כז. עי' סנהדרין פט, א.

לפיכך נתחכם יתרו והשכיל להערים על היצר, וכשהחליט לנסוע אל משה העלים את הדבר והסתיר מטרת דרכו, באופן שלא גודע לאיש על כך, אמנם כשקרב ובא אל המדבר, ביקש ממשה רבינו שיפרוס עליו את חסותו, ותגן עליו זכותו שיוכל לבוא אליו ולהסתופף בצל קדשו, על מנת לקבל עליו עול מלכות שמים, ולהיכנס תחת כנפי השכינה כרצונו ושאיפתו. יסוד זה רמז לנו רש"י בדבריו: "מה שמועה שמע ובא" ולא הזכיר הליכתו, אלא רק אותה שעה שכבר בא לחסות בצל קורתו של הרועה הנאמן, משום שהליכתו היתה בהצנע לכת, שלא יוכל השטן למנוע ממנו את ההליכה אל משה.

והנה בהיותו סמוך ונראה למשכן הצדיק, אזי זקוק הוא לסיעתא דשמיא מיוחדת שלא תופרע מטרתו, שהרי הדבר כבר גלגל ונתפרסם, ולכן שלח שליח למשה בבקשה שיעשה למענו ויצא ממדריגתו הנעלית, על מנת להשגיח עליו שיוכל לבצע את מטרת נסיעתו, ללא כל מכשול, וברור איפוא שחלילה ליתרו לבקש כבוד מדומה, אלא רצונו היה שמשה יגן עליו ממניעות היצר והשטן.

והוא שנרמז בפירש"י: "אם אין אתה יוצא בגינך", כלומר, אם אני עדיין אינו ראוי שתצא בגללי ממדריגתך המרוממת, על מנת להגן עלי, הרי לפחות: "צא בגין אשתך", שהיא בודאי ראויה והגונה לכך, ואם גם זאת אינה עדיין סיבה מספקת להפסיק את דביקותך ולרדת אלינו בכדי לשמור אותנו ממכשולות שיגנוח לפני היצר, על כל פנים בדין הוא שתצא בגין שני בניה — שהרי הם בניך, ולמענם עשה זאת, באופן שפניה זו היתה כולה רוחנית, להגן על החלטת יתרו לבוא אל משה, בכדי לחסות בצל כנפי השכינה.

רבינו חוסיף באותו מעמד ופירש להם את דברי רש"י ז"ל על הכתוב: כי על כן ידעת חנותינו במדבר והיית לנו לעינים (ממזכר י, לא), והיינו שרש"י ז"ל נקט שלשה פירושים באותו פסוק: והיית לנו לעינים "לשון עבר, כתרוממו, דבר אחר, לשון עתיד וכו', דבר אחר שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו", וצריכים להבין למה האריך רש"י בדבריו, לפרש שלושה פירושים: עבר, עתיד ולשון של חביבות.

אמנם לפי האמור יובן, כי בפירושים אלו בא רש"י ליישב תמיהה נוספת הכיצד יצא יתרו למדבר, מבלי שהיה לו ברור מקום חגיית משה וישראל, שהרי לא היה להם מקום קבוע שבו חנו, אלא: על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, ואם כן איך החליט לנסוע למקום שאינו יודע, ובפרט שהמדבר הוא גם מקום סכנה ברוחניות ובגשמיות כאחד.

לאור זאת יובנו דברי רש"י: והיית לנו לעינים — לשון עבר — לשון עתיד, כלומר, הצדיק מקבל על עצמו לשמור על הבא להתדבק בו, הן על הליכתו אליו בעבר, והן על חזירתו ממנו בעתיד, ומאחר שהצדיק שומר על הדבק בו, הרי שמובטח הוא שימצא את המקום בו הוא חונה, ולכן זכה יתרו לכך שמושה יצא לקראתו, כך שלא היו לו שום מכשולים בבואו אליו.

זאת ועוד, גם בחזירתו פקוחה עיני הצדיק להגן על המסתופף בצלו, שלא תארע לו שום תקלה ויחיה נשמר מכל רע כשיחזור לביתו, והוא שרמו רש"י בפירושו: דבר אחר לשון עתיד, ושני הפירושים תואמים יחד את הפירוש השלישי: דבר אחר שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, היינו שלגודל החביבות שיש לצדיק אל הדבקים בו והמסתופפים בצלו, לפיכך פורס הוא את חסותו עליהם להינצל מכל רע.

מובן מאליו כי חבורת החסידים נתמלאה שמחה, בשומעם את דברי איש האלקים רבינו שהבטיח להגן עליהם בחזירתם, כשם שזכותו עמדה להם בהליכתם אליו, בשעה שזכו להינצל מפגיעת שומרי הגבול שירו עליהם חצי מוות, ואיש לא ניווק אפילו באצבע קטנה, וכולם זכו לחזור לביתם לשלום ללא כל מכשול, מכוחה של הבטחת הצדיק שהגנה עליהם.

מהראוי לציין, כי עובדא זו סיפר הגאון האדיר רבי שמואל עגל זצ"ל רבה של ראדומיזל ובסוף ימיו רבה של קאשווי, כפי ששמע אותה מאחד החסידים הישישיים שהיה באותה חבורה של חסידים שנסעה לבעלזא, ושמו ר' יעקב ביטריבונער מפולין. ומעניין ביותר, כי סיפור זה נמסר על ידו לאחר המיתות מגדולי חסידיו

בעלזא הגה"צ רבי אליעזר יעקב ראזניטץ זצ"ל מזענטש בעל "קול יעקב" על התורה, ובהיותו בירושלים עיה"ק בביקורו לפני השואה בה, ביומא דהילולא של קודש הקדשים רבינו בכ"ו אלול, כאשר הסבו חסידים ואנשי מעשה לסעודת ההילולא, חזר וסיפר את המעשה הנפלא הזה בציבור, כפי שקיבל אותו ממקור ראשון.

תפילתו של אברהם אבינו על סדום — לצורך הדורות  
רבינו מגלה לנו: "והנה הצדיקים הנותנים לבם על דורם ומבקשים רחמים בעבורם, אע"פ שלא נראית הישועה בימיהם, מכל מקום כל התפילות והבקשות אין חולכים ח"ו לאיבוד, אלא מתאספים ומתקבצים יחד, עד שיעשו רושם ופעולה, שיתגלה עלינו במהרה מלכותו ית' ויתרומם מלכות הקב"ה וישראל".

ובזה הוא מבאר את תפילתו של אברהם אבינו ע"ה על סדום: אולי יש חמשים צדיקים בתוך העיר וגו', אולי ימצאון שם ארבעים וגו', אולי ימצאון שם שלושים וגו', אולי ימצאון שם עשרים וגו', ואולי ימצאון שם עשרה (בראשית יח, כז; סס כט-לז), והרי תפילתו לא עשתה רושם כלל.

אך באמת היה רצונו ית' שאברהם אבינו יתפלל לדורות "כדי שאם ח"ו תהיה גזירה על בניו בדורות הבאים, תועיל להם תפילתו של אברהם אביהם", כי בעוד שלא הועילה זכותו לאנשי סדום שהיו רעים וחטאים, הרי לבני ישראל בדורות הבאים תעמוד תפילתו זו של אברהם אבינו. (סס וינא עמ' קסז-קסח)

על פי יסוד זה הוא מפרש את דברי הוזה"ק (זוהר חדש כג, ז) שאפילו אם כנישתא חדא (סמיא עקסא מישראל) ישובו בתשובה, די בזכותם לקבץ נדחי ישראל, והיינו מכח תפילתו זו של אברהם אבינו, שאם יהיו עשרה צדיקים יצילו את כל העיר, והועילה תפילתו לדורות, שכנישתא חדא בכוחה לגרום להביא את הגאולה.

**שלימות הצדיקים — בהיותם בתוך העולם ולמעלה מהעולם**  
מדברי קדשו של רבינו, (קס ויקרא ע"א קסז) נובל לעמוד על גודל מעלתו הרוממה, בהגדירו את דרכי הצדיקים, כי "יש צדיקים אשר מחמת קדושתם אינם יכולים כלל להיות בתוך העולם, אלא הם תמיד מופשטים מהעולם". אך השלימות היא באותם הצדיקים "שמסלימים רצון קונם בשלימות, גם במה שאינו לפי טבע העולם, והגם שהם בעולם הזה, מכל מקום מפני גודל דביקותם בו יתעלה הם למעלה מן העולם, והם מופשטים מעניני גשמייות העולם, וגם כשהם בעוה"ז הם משתעשעים תמיד בגנוי המלך, ועושים רק עבודה ורצון הבורא, נמצא שהם בתוך העולם, ואע"פ כן הם רבוקים ומקושרים בעולמות העליונים" כ"ח.

**צדיק מושל — יראת אלקים**  
נעים וזמירות ישראל דוד בן ישי, הגבר הוקם על — שהקים עולה של תשובה, וזכה להיות משיח אלקי יעקב (שמואל ב כג, א) חשף לפנינו את סוד כחו של הצדיק בדבריו האחרונים (קס, ג) "צדיק מושל יראת אלקים", כפי שפירשוהו חז"ל (מועד קטן טו, ב) "אמר הקב"ה: אני מושל באדם, מי מושל בי — צדיק, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה".

רבינו הגדול שזכה לכך שעליונים ותחתונים היו יראים הימנו, ודבריו הק' היו נשמעים בשמים ובארץ, מטעים בנועם צוף אמריו (מדבר קלז לך-לך ע"א קלה) מאמרם זה במשפט יסודי" ופירושו (קל הכתוב האמור) יש לומר, מהיכן נמשך זאת שצדיק ימשול והקב"ה ימלא משאלותיו, כל זה הוא ע"י יראת אלקים באמת". כלומר, כחו המופלא של הצדיק להיות מושל כביכול כלפי מעלה, נובע מזה שיש בו יראת אלקים — צדיק מושל יראת אלקים.

**רמזי חשבת אבידה — כהוראה לצדיקים להעלות ולתקן את הדור**  
בפרשת כי תצא נאמר: לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמת מהם חשב תשיבם לאחריך, ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך

ביתך והיה עמך עד דרוש אחיך אותו והשבותו לו. וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם.

הפסוקים הללו אומרים דרשוננו. ראשית, מפני מה הדגיש הכתוב בנפרד שור ושה, בעוד שכל אבידה מסוג אחר, כמו חמור ושמלה, הוזכרו רק כבדרך אגב: וכן תעשה לחמורו, וכן תעשה לשמלתו, וכן תעשה לכל אבידת אחיך, אשר תאבד ממנו ומצאתה.

זאת ועוד, חובת השבת אבידה חוזרת ונשנית, תחילה לגבי שור ושה, ולאחר מכן כלפי: "אם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו... והשבותו לו". וכן תמוה אריכות הלשון: ואם לא קרוב, בתוספת: ולא ידעתו, בעוד שיכול היה לנקוט דרך קצרה, ולומר: ואם רחוק אחיך ממך, שבו גם נכלל זה שלא ידעתו.

והנה רבינו האיר עינינו בהבנת רמזי הדברים, ביסוד הוראת חובת צדיקי הדורות, לדאוג לתקנת נפשות הדבוקים בהם, שהם הקרובים, וכן הרחוקים, שהם בגי דורם שלא השכילו להתקרב אליהם, בהיות כל צדיק וצדיק מגן ומחסה לכל הדור, להעלות ולתקן את פגמי נשמתם, ולהעמידם בקרן אורה.

עבודת הצדיקים היא כפולה ומכופלת. ראשית, מוטל עליהם להגן על האנשים הכשרים המאמינים בגודל זכות החכמים והצדיקים, גם אם חלילה נכשל אחד מהם בחטא ונטו רגליו מהדרך הישרה, שלא תפגע בהם מדת הדין חלילה, בטרם יתבונן הלה במה שפגם וישוב על חטאתו אשר חטא. ולא זו בלבד, אלא בד בבד עם החובה להתפלל עליהם שלא יענשו, חייבים הם להשתדל בטובתם הרוחנית, על ידי תוכחת מוסר והוראת דרכי התשובה, להודיעם מה יעשו ויחיו.

וזאת למודעי, כי בכל חטא נגרמת אבידה, שכן בעקבותיו מאבד החוטא את חלק הקדושה השורה על נפשו של כל אחד מישראל, ואילו הצדיק מתחייב בהשבת אבירתו של אותו שפגם וחטא, שלא יהיה נידח מהקדושה, אלא יתמלא חרטה ובושה על ריחוקו והיותו נאבד מהקדושה, ושב ורפא לו.

ברם, ההתחייבות האמורה מוגבלת רק כלפי אלו המאמינים ושומרי התורה "אבל לא כן הרשעים והאפיקורסים שאינם הולכים בדת ישראל, לאלה אין שום

חלק ונחלה בבית ה', כי הם רחוקים מאוד מהצדיק, ולא יכלו דברו לשלום, ובודאי אין הצדיק מצווה עליהם בהשבת אבידה", כך שלגבי אלו שנתרחקו ביותר, לא מוטלת חובה עליו לדאוג להשבתם ותיקונם כאמור.

בהקדמת שור ושה לסוגי אבידה אחרים טמון רעיון נכבד, והוא כי יש להם מעלה מסויימת, הגם שהם רק בגדר חי ולא מדבר ואין להם כל שייכות למציאות של דעת והבנה, אך למרות הכל נבחרו שניהם להיות ראויים לקרבן על גבי המזבה, מה שמוכיח על חשיבות במדה מוגבלת.

יתר על כן, הרי נאמר בשור: ידע שור קונו (ישעיה ל, ב) והיינו שיש בו מושג ועיר של הבחנה, כך שהוא נעלה על בעלי חיים אחרים, שאינם ראויים להגדרה זו, ובדומה לזה מוצאים אנו לגבי זה, שנמשלו בו ישראל, כמו שנאמר: שה פזורה ישראל (יחזקאל נ, י). שונה הוא החמור ודוגמתו בעלי חיים אחרים, שאין בהם שום צד של חשיבות וכל שכן איזו שהיא קדושה, אלא מיועדים הם לשימוש של האדם, כך שהם פחותים משור ושה, ולפיכך הוקדמו שור ושה לכל מיני האבידה האחרים.

והנה חובת הצדיק להשיב את האבידה הרוחנית של בני אדם, כולל את כל הסוגים השונים — אנשים שהם בבחינת החשיבות של שור ושה, שכאמור הוקדמו בכתוב תחילה, וכן אנשים פשוטים שדעתם קצרה, ואין להם מעלה מצד עצמם, אלא אך ורק בהיותם כלי עזר וסיוע לצדיק ולחכם, בבחינת חמור המשמש לעבודה, או שמלה המכסה את הגוף.

ועל כך ציוותה התורה: לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם, השב תשיבם לאחריך. כלומר, שמוטל על הצדיק להשיב אבידתם, ואינו רשאי להעלים עיניו, בראותו אותם נדחים, אלא יעשה את כל המאמצים להחזיר את הניצוץ הקדוש שאיבדו כתוצאה מחטא שחטאו בו.

חובה זו היא גם לגבי אותם מקושרים אליו ורחוקים בו, והוא שנאמר: ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו, כי בכונת תחילה האריך הכתוב בלשונו, ולא נקט לשון קצרה: ואם רחוק אחיך, כי אי אפשר לומר על ישראל הכשרים שהם

רחוקים, שהרי "כולם דבוקים, וחברים כל ישראל כאיש אחד, זולת אותם הכופרים שהם מרוחקים באמת בזרוע, שהם אינם מכונים בשם ישראל ואינם נקראים אחיך".

וכאן חזר הכתוב ושנה את החובה להשיב אבידתם, להורות גם על אלו שאינם קרובים אליו ואינם מכירים, אלא הם מבני דורו הנמנים על כלל ישראל, מוטל על הצדיק לדאוג גם להם להשיב את האבידה הרוחנית, והוא שנאמר: ואספתו אל תוך ביתך, כלומר, שיהיה בעיניך כאילו הם מבני ביתך הקרובים אליך, באופן שיפעל להעלותם ולתקנם באותה בחינה בה הוא דואג לדבוקים בו וקשורים אליו.

והוא שנאמר: והיה עמך עד הרוש אחיך אותו, היינו שדעתו תהיה נתונה אליהם, עד שיתעלו לדרוש את השי"ת באמת ובלב שלם, ורק אז נשלמת מצותו להשיב אבידתם — והשבותו לו, כי בכך מתקיימת השבת האבידה ברוחניות, המוטלת עליו.

אם אמנם הוקדמו אנשי המעלה, המסוגלים לתשובה יותר מאחרים, בבחינת שור ושה שיש להם מעלה בפני עצמם כאמור, הרי אין הוא בן חורין להיפטר מדאגה גם לפחותים ביותר, בדוגמת חמור ושמלה, שאין להם חשיבות עצמית, אלא רק בגלל היותם בבחינת משמשים לצדיק ולחכם, ועל כך מוסיף הכתוב: וכן תעשה לחמורו, וכן תעשה לשמלתו, וכן תעשה לכל אבידת אחיך, אשר תאבד ממנו ומצאתה — כי אותה חובה של דאגה לתקנתם והשבת הניצוץ הקדוש שאיבדו כתוצאה מפגם של חטא, כוללת אף את השפלים והפחותים הללו.

ושוב, נשנית האזהרה: לא תוכל להתעלם, כי חלילה לו לצדיק להעלים עינו מהם, אלא בדין הוא שיעשה את הכל להשיבם למקורם ושורשם, בהשגחתו עליהם בעין של חמלה, ובכך ישלים את תפקידו להשיב אבידתם הרוחנית, והיא תפארתו לקרב ולהעלות את אחיו — כפי שמודגש בכתוב כמה פעמים ענין היותם אחים לו, ולפיכך בדין הוא שישתדל בטובתם הנצחית בזה ובבא.

מקור הרעיון בפירושו של ה"אור החיים" הק'

יסוד רעיון מופלא זה טמון בפירושו של ה"אור החיים" הק' לפסוקים הללו



כמו שכתב (דברים כב, א): "פרשה זו באה לרמוז בפרטות, חיוב התוכחות שצריכין בני א-ל חי – צדיקי עולם, לעשות לעם ה', והן אלה צדיקים יקראו לצד מעלתם אחים, כמו שהעירותיך<sup>כט</sup> שכינוי זה הוא מדריגה היותר מעולה שבכל כינויים, אשר יתכנו בהם יחדי עם".

הציווי המוטל על צדיקי הדורות הוא כדלהלן: "כי תראה את שור – אלה הם בני אדם שנמשלו כבהמות, והם צאן קדשים, ולזה קראם שור ושה. אחיך – שהוא הקב"ה, וייחס לו שם זה, להעיד אל מי מקדושו הוא מצוה, שהם הצדיקים".

והנה כשיראו את אלו הנדחים "שהעובר את פי ה' ייקרא נדח, ויצו ה' לבל יתעלם, אלא ישיבם לאחיו הוא אלקי עולם, וכפל לומר: השב תשיבם, נתכוין, כי מתחילה ישיבם לדרך הטוב, ובה יתקרבו אל אביהם שבשמים, והוא אמרו: תשיבם אל אחיך".

ברם, רבינו מוסיף על דברי ה"אור החיים" הק', את חובת הצדיק להגן על דורו, שלא יענשו בסיבת החטא, בתוספת פירוט הסוגים השונים הדורשים קירוב והשבה, כי לא ידח ממנו נדח, בהדגשת ההתחייבות הנובעת מהיותם דבוקים באמונת הצדיק והתכם, אם במישרין או בעקיפין במסגרת הכלל כולו, להורות להם אורחות חיים להאיר דרכם ונתיבותיהם לטובלהם כל הימים.

#### הקב"ה משיב גם את הרחוקים והנדחים ביותר

בהקשר לרמזי השבת אבידה ברוהניות, מוצאים אנו דבר נפלא בשמו של הרה"ק מהרי"ד זי"ע מבעלזא, המוסיף נופך בענין זה, בהקדם הידוע שהקב"ה מקיים את כל התורה, ולפי זה כביכול הוא עצמו מסייע להשיב את הנדחים מדרך הקודש, שיזכו לעלות על המסילה העולה בית א-ל.

---

כט. ראה פירושו לכתוב: לא תשנא את אחיך בלבבך, ויקרא יט, יז. ועיי"ש מקורו מתנא דבי אליהו רבא סוף פרק י"ח, שאין לו – להקב"ה – אחים לא בעולם הזה, ולא בעולם הבא, ולא לימות המשיח, אלא צדיקי עולם, שעושין רצונו בתורתו בכל יום, שקרא אותם אחים ורעים.

והנה מצינו בחז"ל (ראש ב"מ ל, א) כי פעמים שאתה מתעלם, לגבי זקן ואינו לפי כבודו, ורמו הענין שקיים מצב ירוד לגבי אותם גדחים, שגתדרדרו לעמקי החטא, עד שנשמתם כבר נטמאה ונתטנפה בווהמת החטא, עד שלכאורה איין זה לפי כבודו ית' להיות נטפל לאבירה בזויה מעין זו, בבחינת זקן ואינו לפי כבודו, שרשאי הוא להתעלם.

אמנם הרי נפסק להלכה (רמב"ם הלכות גזילה ואבירה, פרק י"א הל' י"ז): "החולך בדרך הטוב והישר, ועושה לפניו משורת הדין, מחזיר את האבירה בכל מקום, אף על פי שאינה לפי כבודו", והרי הקב"ה שנתנהגתו היא בדרך הטוב והישר, כמו שנאמר: טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך, (תהלים כה, ח) והיינו שמתנהג עם בריותיו לפניו משורת הדין, וכמו שנתקן בסליחות לומר: א-ל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות, אם כן בודאי שגם כאשר כביכול אינו לפי כבודו, מסייע הוא בידי הנדחים והרחוקים לקרבם ולהשיבם אליו ית', כאמור: וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, (שמואל ב' ז, יד)

השי"ת ישיב שבותינו ממרחק ויחדש ימינו כקדם, ויחוס על שם פזורה ישראל לקבץ נדחי עמו ולגאול אותם גאולת עולם במהרה דידן מתוך חסד ורחמים.

### התקשרות לצדיקים – נצחית

בתג השבועות האחרון לחייו של רבינו הק' זיע"א בשנת תרט"ו דיבר בקדשו בענין ההתקשרות לצדיקים – כפי שמביא בשמו נכדו הרה"ק רבי שלמה מסאסוב זי"ע (הקדמה לספרו של אביו "לכ שמה") – וכך פתח ואמר: נאמר בכתוב 'וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק' (שמות כ, יח), ומהראוי להבין כי בתחילה נאמר בלשון רבים: וכל העם רואים, ומיד נאמר בלשון יחיד: וירא העם, וביאר בהקדם הכתוב: לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים (ישעיה יא, ט), והרי זה תמוה וכי זה שתורתו אומנותו והוא עוסק בתורה יומם ולילה ניתן להשוותו ליהודי פשוט שעוסק במילי דעלמא, והכיצד נאמר: כי מלאה הארץ דעה את ה', היינו שלכאורה כולם יהיו שווים ולא יהיה הבדל בין איש המעלה ובין זה שהוא פחות?

אמנם הכתוב עצמו מסביר לנו כי לא כל אנפין שוין, באמרו: כמים לים מכסים; כלומר, כדוגמת הים שלמרות שלמעלה נראה הכל שווה, הרי למטה קיים הבדל עצום לגבי העומק שבו, כי יש מקום עמוק יותר, ויש עמוק פחות, וכך גם לעתיד, אף שמלאה הארץ דעה את ה', לא יהיו כולם שווים, כי הצדיקים יזכו להתגלות הרבה יותר מפשרוטי העם, ללא כל השוואה ודמיון.

וכעת יתבאר לנו הפסוק: וכל העם רואים את הקולות, כי "העם" מורה על פשוטי העם<sup>ל</sup> שהרי במתן תורה נתעלו אפילו הפשוטים ביותר, וראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, לפיכך טעו לחשוב שהם באותה מדרגה עם הצדיקים, וכאילו כולם שווים. אמנם לאחר מכן בראותם "את הקולות" — מהצדיקים, ואת הלפידים וגו', ואז ראו פשוטי העם את גודל התלחבות הצדיקים, וראו בעצמם שהם רחוקים מהקב"ה, ולכך כתיב: וירא העם — לשון יחיד, שכל אחד ואחד ראה את העבדות והתקשרות הצדיקים אל הקב"ה, ובזה הבינו את גודל מעלת הצדיקים, וממילא נתבטלו במציאות והיו משברים לבם לפני הקב"ה והתקשרו אל הצדיקים, ולכן נאמר מיד: ויעמדו מרחוק — שהיתה להם התבטלות מן הצדיקים".

וכאן באה המסקנה אודות כח ההתקשרות לצדיקים, שעל ידה ניתן לקשר לבות בני ישראל אל הקב"ה, ולא רק בחיי הצדיק אלא גם לאחר מכן בהיותו בעלמא דקשוט, על ידי שמעיין בחיבוריו "אף שהצדיק בגן עדן העליון, בא הוא לעולם הזה להשתתף עם כלל ישראל, ועל כך ביקש דוד המלך ע"ה: אגורה באהלך עולמים (תהלים ס"א, ס), ודרשו ז"ל (יבמות נ"א, א) 'כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר', וממילא בא הצדיק לזה העולם, להשתתף ולעורר רחמים וחסדים לפני הקב"ה, להמשיך עלינו ועל זרעינו וזרע זרעינו, שנוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה".

---

ל. ראה: רש"י במדבר י"א, א.

## קנין התורה ע"י יגיעה

תורתו של רבינו — תורת אמת, מיוסדת על אדני ההתעוררות להגברת היגיעה המתמדת בתורה, וכך מפרש הוא את דבריהם ז"ל (שמות כה, ג, ו) על הכתוב: ויקחו לי תרומה (שמות כה, ז) — "הדא הוא דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם' תורתו אל תעזובו" (מסלי ד, ב), אל תעזבו את המקח שנתתי לכם", ולכאורה למה קרא הכתוב לקנינה של תורה בשם זה של "לקח". וביותר תמוהה הבקשה שכביכול השי"ת מבקש מ ישראל: "אל תעזבו את המקח שנתתי לכם", וכי יש כאן משא ומתן של מקח וממכר, והרי אנו מוצאים בחז"ל שהתורה היא בבחינת מתנה, כמאמרם ז"ל (שם פח, ב) שטענו מלאכי השרת לפני הקב"ה: "חמדה גנוזה שגנוזה לך וכו', אתה מבקש ליתנה לבני אדם", הרי שהתורה היא מתנה ולא לקח הנקנה בתמורה.

ברם כאן השמיענו חז"ל, שאי אפשר לזכות למתנה זו, אלא אך ורק על ידי יגיעה בתורה, אם כן שפיר מתאים לה השם: לקח, שהרי משלמים תמורה עבור מתנה טובה זו, באמצעות העמל המפרך והיגיעה במסירות נפש, וזו היא גם המשמעות של הבקשה: אל תעזבו את המקח שנתתי לכם, כלומר, שלא יזניחו את היגיעה שבגללה קנין תורה נחשב בתור מקח — כי לקח טוב נתתי לכם.

אמנם בסופו של דבר התורה היא מתנת השי"ת לאדם, שכן כאשר איש ישראל מתייגע בתורה, הקב"ה מאיר עיניו וזוכה לראות אף את הפנימיות שבה, וגם זה שדעתו קצרה ואינו מסוגל לקלוט את עומק הפנימיות, הרי בשכר היגיעה, יחדש לו השי"ת לב טוב ודעת רחבה, כך שיוזכה להשיג אף למעלה מהשגתו הטבעית, וזוהי בחינת "מתנה", כיון שזוכה להשיג הרבה מעל ומעבר ערך היגיעה.

## בביכול לי אתם לוקחים — באמצעות לימוד התורה

כמה תואמים דבריו הקדושים של רבינו בביאור מאמרם ז"ל (שם"ר לג, ו) על הכתוב: ויקחו לי תרומה, "הדא הוא דכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם' וכו', אבל הקב"ה נתן תורה לישראל ואומר להם: כביכול, לי אתם לוקחים", כי על האדם מוטל לעבוד את קונו בלימוד התורה בקדושה ובטהרה, ובכך מקיים: ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (שמות כה, ח) שבוה משרה את השכינה בקרבו פנימה,

כפירושו של האלשיך הק': בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם – בתוך לבו של כל אחד ואחד, כי באמצעות התורה נעשה האדם עצמו בבחינת מקדש.

זו היא המשמעות של: כביכול לי אתם לוקחים, היינו שעל ידי לימוד התורה לוקחים אותו ית' ומשרים שכינתו בקרבם, והוא שנאמר: ויקחו לי תרומה ופירש"י ז"ל: "לי – לשמי", כלומר, אותה לקיחה חייבת להיות בטוהרה לשמו ית'. (ראה "מדבר קדש" תרומה עמ' עז, עה)

### גבולות ארץ ישראל – הוראה על חובת היראה

היראה תופסת מקום רחב במשנתו הטהורה של רבינו, ולא אחת הנך מוצא יסודות וביאורים נפלאים המבוססים על תשתית היראה, שהיא תכלית הבריאה כפי שנאמר: סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם (קהלת יב, יג) וכדבריהם ז"ל (נדרות ו, ב) כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה (שהוא ירא שמים)

אחד הגבולות של א"י הוא ים המלח, כפי שנאמר: "והיה לכם גבול נגב מקצה ים המלח קדמה" (במדבר לה, ג), וכן: "וירד הגבול הירדנה והיו תוצאותיו ים המלח" (ספ, יב). רבינו מפתיע בהסברו המופלא ליצירה המחודשת של ים המלח, שנוצר באמצעות שינוי בבריאה כפירש"י ז"ל (בראשית יד, ג) עה"כ: עמק השדים "הוא ים המלח, לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה ים המלח", כי "מסתימת לשון הכתובים נראה כי עתה היה התהוות ים המלח, ואם כן צריך טעם מה עידן מעידנים שהוצרך הקב"ה לעשות עתה כן".

וכאן בא החידוש אודות הקשר בין יצירה זו להדגשת חובת הירא בכל עת, שהרי כבר נאמר "האותי לא תיראו נאום ה' אם מפני לא תחילו, אשר שמתי חול גבול לים, חק עולם ולא יעברנה" (ירמיהו ס' כב).

כלומר הקב"ה קבע תחומין ע"י החול, שלא ישטוף את העולם, וכל זה לעורר יראה בעולם כמו שנאמר בפסוק, ולפיכך מורה הים על יראה.

והנה ים המלח יש בו תרתי לטיבותא בתור רמז ליראה, הן הים מצד עצמו כאמור, ובנוסף לכך הרי מלח ענינו דין ויראה, כמו שביאר רבינו בחיי זללה"ה על הכתוב: "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח" (ויקרא כ, יג), שיש בו במלח שני כחות של מים (חסד) ושל אש (דין) וביותר מבואר בכתבי האריז"ל לא שהמלח רומז על מדת הדין, ולכן טובלים הלחם במלח להמתיק הדינים לב.

רבינו מרחיב את הדיבור אודות היות בכל דבר ודבר "שורש מהקדושה העליונה, אשר ממנו נמשך חיותו, והאדם המבין יכול להתבונן בכל דבר מהו שורשו בקדושה, בטעם הדבר או במראהו" ובנועם דבריו הוא מורה כי חובת האדם להתפלל תמיד "ושאוכל להתדבק בכל הקדושות" והיינו ע"י ההתבוננות בשורש הקדושה שיש לכל דבר, ומאחר שהמלח טעמו מר והוא שורף כמו שנאמר: "גפרית ומלח שרפה כל ארצה" (דברים כט, כג), על כרחך ששורשו הוא שורש היראה, כך שים המלח הוא סמל לתוקף יראת שמים.

וזהו ענין בריאת ים המלח בהפיכת עמק השדים לים אחר שובו של אברהם אבינו ממלחמת המלכים שהסמיכה התורה להבטחת הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה בברית בין הבתרים, על מתן א"י לגבולותיה: לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת (כנאסית טו, יח) ללמדנו שבכונה תחילה ברא הקב"ה בריה חדשה בעשיית ים המלח, שהוא גבולה של א"י, כדי להזכיר לנו שצריך להיות יראת השי"ת על פנינו תמיד באמת". (מלכך קדש פרשת לך לך)

### בריאת האדם — שלא ישתקע בעניני העולם

רבינו עוסק בכבשוננו של עולם, וכך הוא מגדיר את בריאת האדם (ספ פרשת מטות עמ' נכ) כדי להעלות את כל עניני העוה"ז לעולמות העליונים, והתנאי הראשון לכך הוא: "להיזהר מאד מאד, לא להיתפס יותר מדי בעניני העולם אלא רק מעט מן המעט ההכרחי".

לא. ליקוטי תורה — טעמי המצות פרשת עקב בענין כונת האכילה.  
לב. ועי' זוה"ק ח"א רמ"א, ב ובתוס' ברכות דמ"א ד"ה הבא מלח בשם רבינו מנחם.

יסוד זה טמון בדבריהם ז"ל אודות השם הק' ש-ד-י (הגגס יב, א), "אני הוא שאמרתי לעולם די", כלומר, כבר בראשית הבריאה השתית הקב"ה את העולם על צמצום הגשמיים בכדי שגם האדם יאמר לעצמו – די, בכל מה שקשור לעניני העוה"ז. וזה שהגדירו חז"ל את שיעור העולם במספר של ת"ק שנה, כמו שאמרו (סס יב, א), מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה, ועוביו של רקיע מהלך ת"ק שנה, ופירשו התוס' (סס יב, א) ד"ס מסוף שגם מסוף העולם ועד סופו מהלך ת"ק שנה, ונפקא להו כמו שכתבו (תוס' סס) "שהמילוי של השם יו-ד-י הוא במספר ת"ק כי בשם זה יש ג' אותיות, ש"ן, דל"ת, יו"ד, קף י"ג (מילוי ש) ל"ת (מילוי ד), ו"ד (מילוי י) הנעלם מן ש-ד-י יעלה ת"ק" ותינו לדמיו על כך, שתמיד חייב האדם לזכור את חובת הזהירות שלא להרבות עניני גשמיים אלא להצטמצם בהם ככל היותר, בבחינת שאמר לעולם די והוא הרמז של מספר ת"ק שהוא מילוי שם זה.

ונפלא בזה ביאורו הנחמד למאמרם ז"ל (נרכות מג, ב), "פסיעה גסה נוטלת אחד מת"ק ממאור עיניו של אדם", כי פסיעה גסה משמעותה זה שמשקע יותר מדי בעולם הגשמי, הנמשל לפסיעה גסה אני נוטל ממנו אחד מת"ק ממאור עיניו, שהיא החכמה, שהרי עינים רומזים לחכמה, כמו שאמר החכם מכל אדם: החכם עיניו בראשו (קסלט ב' יד) ומצינו בדברי חכמי האמת בסוד העינים שענינם בחכמה לג.

כלומר, ענישו של הפוסע פסיעה גסה בהשתקעות בעוה"ז הוא מדה כנגד מדה, שהרי בריאת העולם היתה בחכמה כמו שנאמר: ה' בחכמה יסד ארץ (מסלי ג' יט) וכן הוא בתרגום ירושלמי בתחילת התורה: בראשית: – בחוכמא. ל' וכשפוגם במטרת בריאתו שהוא צמצום ההנאה הגשמית הרי ענישו שהחכמה ניטלת ממנו, ושיעור חסרון החכמה הוא אחד מת"ק להורות שפגם בעולם ששיעורו ת"ק.

---

לג. עי' חז"ק ח"א כו, ב ובשער התקדמות להאר"ז, חוש ג' בעולם הנקודים עי"ט.  
 לת. ועי' חז"ק ח"א ג' ב: בראשית – בחכמה, דא חכמה דעלמא קאים עלה וכן שם קמה, א.

ותיקונו הוא כדבריהם ז"ל (ברכות פס): "ומהדר ליה בקידושא דבי שמשא" כלומר, שורש החכמה הוא הקדושה, כמו שנתבאר בזה"ק לה והיינו שעצתו היא להתקדש כנגד מה ששקע בעוה"ז. ובהו ישרים מטרת בריאתו, שהיא כאמור להעלות את עניני העולם לשרשם העליון בגבהי מרומים, וממילא יוכה לאור החכמה ויוחזר מאור עיניו בחכמה ובקדושה.

### שירת הים — עוררה גם למעלה שירה כביכול

שנינו בחז"ל (תנא דבי אליהו רבא פ"ח): כל הקורא ושונה הקב"ה שונה כנגדו, והוא שנאמר: אשירה לה, כי גאה גאה (סמות טו, ב). כי ישראל עוררו בשירתם למטה את ההתעוררות למעלה שכביכול הקב"ה אמר שירה, והוא שנאמר: אשירה בלשון מפעיל, שעוררו שירה וכן נאמר: ויאמרו לאמור — שהוא ית' יאמר עמם שירה.

והנה מצינו בחז"ל (ברכות ז, א), שהקב"ה מתפלל: יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי, ולכאורה תפילה זו לשם מה היא באה, ומי יאמר לו מה תעשה ומי מעבך בעדו? אלא שרצונו ית' שתהיה איתערותא דלתתא מצד ישראל, וממילא ימשיך עליהם את מדת הרחמים ויכבשו רחמיו את כעסו, וכשכלל ישראל אמרו שירה בקדושה ובטהרה, גרמו בגודל קדושתם שירה למעלה, כמו שנאמר: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה, שכביכול גם הוא יאמר שירה — השירה הזאת לה'.

והוא שנאמר: תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד (תהלים קמב, כא) כאשר אנו נאמר ונדבר אודות תהלת ה', אזי: ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד — יאמרו כל הנבראים שירה לו ית', ועל כך מוסיף חתנו ה"לב שמח" (פר' נחלת): "וכך אמרתי על: יום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת לפיכך יפארו ויברכו לא-ל כל יצוריו, שהצדיק נקרא גם כן יום השביעי, ועל-ידי שיר ושבת של הצדיק אומרים כל הנבראים שירה".



### אהדות ישראל – מעוררת את רצון

בכל שני וחמישי נוהגים לאחר קריאת התורה לבקש כמה בקשות אודות בני המקדש, קיום חכמי ישראל, בשורות טובות ועוד. והנה כולן פותחות באמירת: יהי רצון, מלבד האחרונה הפותחת: אחינו כל בית ישראל, ולמה שונה בקשת זו מאלו שקדמו לה. אמנם כאן למדים אנו שבשעה ששוררת אהדות בעם ישראל: אחינו כל בית ישראל, אין צורך לבקש על עת רצון, כיון שהאהדות גורמת למעלה עת רצון ורחמים.

### מעלת הצניעות והובת ההדרכה לצאצאים

בר בבד עם היות רבינו פועל ישועות בשמים ובארץ, וחולל נפלאות בתפילתו ובברכותיו לטובתם של ישראל, עמד על המשמר להדריכם בדרכי החסידות בהנהגה למעשה. ונחמדים הם דברי קדשו אודות הזהירות בעניני צניעות (היי סרס עמי כט): "ומאד צריך האדם להיות זהיר וזריז להדריך בנותיו בצניעות, ורואים מעלת הצניעות כמה גדולה היא, עד שהתורה נמשלה לאשה כשירה<sup>ל</sup> וצריך להיוזר שלא תטה תלילה מדרך הטובה, ושלא להתלבש במלבושי נכרים, אלא ידריך אדם את בנו ואת בני ביתו בדרך התורה ובדרכי האבות".

את יסודותיו הללו הוא תומך ברמז הכתוב: והיה העלמה היוצאת וגו' (בראשית כד, מג), שאליעזר עבד אברהם שינה כשסיפר לבתואל ולבן מלשון בקשתו, שהרי שם נאמר: והיה הנערה אשר אומר אליה וגו' (סג, יד), כי בשינוי זה רמז על ענין הצניעות, כי עלמה "מלשון העלם והסתר, שבנות ישראל צריכות להיות נעלמים ומכוסים מבני אדם, כמו שנאמר: כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים מח, יד), ועל-ידי זה שבנות ישראל יהיו בהעלם והסתר, יזכו במהרה מדה כנגד מדה לדברים נעלמים ונסתרים, ולאורות עליונים שעליהם נאמר: עין לא ראתה אלקים וולתך יעשה למחכה לו", (ישעיה כד, ג).

---

לד ע"י יבמות סג, ב.

זאת ועוד, בכוחה של הצניעות לקרב גאולתם של ישראל, שהרי מצינו שבשכר צניעות זכה שאול למלכות (מגילה י' ב' פס יג, ב'), והיינו "שע"י צניעות של בנות ישראל, נזכה במהרה למלכות ישראל" (ועיי"ש מה שרמז בסוד פס המלוכה).

### שמירת שבת — שגולה לטהרה מהחשבות

כך מוצאים אנו במשנתו של רבינו שמפרש דברי החכם מכל אדם שאמר בחכמתו: רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום (מסלי יט, כא), ורמז כאן, כי זה שאין מחשבתו זכה אלא מעורבת בכל מיני בלבלולים של פניות ומחשבות זרות, עצתו היא לדקדק היטב בשמירת שבת, ובזכותה יינצל ממחשבות רעות, והוא שנרמז בסופי תיבות: בלב' איש' ועצת' ה' — "השבת", כי על ידה יעלה בידו להינצל מאותה ערבויה של: רבות מחשבות.

### קריאת שם הזמן בשבת — בתוצאה מהשגת קדושתה

פליאה דעת מאתנו כי תחילה נאמר בפרשת המן: ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא (שמות טז, טו) ואילו לאחר מכן נאמר: ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כורע גר לבן וטעמו כצפיחית בדבש, ולכאורה מהו ההבדל בין השם שקראו לו תחילה מן, ובין השם האמיתי שניתן על ידם אחר כך? אמנם לאמיתו של דבר, אם לפני שנתגלה עליהם אור השבת, לא ידעו להבין מה הוא הלחם שירד להם מהשמים, ואמרו בתמיהה מן הוא, אך כיון ששבתו ביום השביעי, נתגלה להם אורה הזך של קדושת השבת, וזכו להשיג את השורש האמיתי של לחם אבירים וטעמו הנסתר ולכן נקבע אז בפיהם שמו האמיתי: וישבתו העם ביום השביעי ויקראו בית ישראל את שמו מן.

### השבת מגינה ומגילה גם בימי החול

תיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה במרכת המזון של שבת, בהזכרת השבת: רצה והחליצנו, לומר ולבקש, שלא תהיה צרה ויגון ביום מנוחתנו, וכי רק

ביום מנוחתנו צריכים לבקש על כך, ובוודאי מהראוי להתחנן שנוכה להינצל תמיד מכל צרה. ברם הכוונה באמירת: ביום מנוחתנו היא כמו בשביל ובגלל יום מנוחתנו, שתגן עלינו זכות שמירת השבת גם על ששת ימי המעשה, שלא תהא צרה ויגון בכל הימים, בכוחה ובזכותה של השבת שהיא יום מנוחתנו.

### ראש השנה בשנתו

"הצדיק שזוכה להשפיע טובות בעולם הזה, על ידי תפילות ובקשות שלו, הוא זוכה לעולמי עד בגן-עדן העליון לעמוד ולהתפלל ולהיות נמשך על ידו טובות להעולם" — כך מוסר חתנו ה"לב שמח" זי"ע מאלעסן בהקדמת סידורו (סקדמה לדבר הספיקה ג, כ, ה, א בסקו סק) מה ששמע ממנו, בהוסיפו: "כי חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר", ופירש"י ו"ל: "שיהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי", וביותר כמו שהביא (סס) על גודל השתוקקות חותנו — רבנו שיאמרו בשמו דברי תורה בבתי מדרשות בלשון קדשו "כשדוד המלך ביקש זה, ואיש אלקי מו"ר ר' דוב (המגיד ממעזריטש) ומכל שכן אני שמשתוקק וכו'". וראה שם, כי כשאומרים מפיו דברי תורה, אזי הוא מצוי לבוא למקום שאומרים מפיו.

יתר על כן, ידוע ומפורסם שבשעה שהסתלק מהעולם בכ"ז אלול תרט"ו, שלושה ימים לפני ראש השנה, גילו צדיקי דורו שיש בזה קשר לכך שנתכבד להיות שליח ציבור לישראל בגבאי מרומים<sup>1</sup> אי לזאת ננקוט מדברי תורתו הק' בהארת ראש השנה.

### ענייני תפילת ראש השנה

רבינו אמנון הקדוש הי"ד יסד בתפילת "ונתנה תוקף": ומלאכים יתפזון וחיל ורעדה יאחזון, והרי זה בלתי מובן, כי למה נופל עליהם פחד ורעדה והרי אינם בני

---

לז. ראה וזה"ק ח"ג ית, א שרשב"י היה ממנה את שליח הציבור שלשה ימים לפני ראש השנה, ועיין "מגן אברהם" סי' תקפא סק"ט.

בחירה, ובוודאי שלא שייך לגביהם חטא ועוון. אמנם לאמיתו של דבר רצונו ית' הוא שכל המלאכים ילמדו זכות על בניו אוהביו ישראל קדושים, ולפיכך ביום הדין נבחנים גם המלאכים אם עשו רצונו של השי"ת והרבו ללמד זכות כמצווה עליהם, ולכן: ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון, שמא לא יצאו ידי חובתם לגבי תפקידם זה לעורר את מדת הרחמים, באמצעות לימוד זכות.

### הקב"ה זוכר מה שאדם שוכח

תיקנו בתפילת מוסף של ראש השנה: כי זוכר כל הנשכחות אתה הוא מעולם ואין שכחה לפני כסא כבודך, והרי זה כפל לשון, אמנם כאשר איש ישראל זוכה לקיים מצוות, ואינו מתפאר בכך אלא משכיח אותן מלבו, אזי לעומתו זוכר הקב"ה את מצוותיו הנשכחים ממנו לטובה, ואילו חלילה זה שחטא ועבר עבירה, ולא שב עליה בתשובה, ובכוונה תחילה מסיר אותה מלבו כאילו שכחה, אזי הקב"ה זוכר לו את מה שהוא רוצה לשכוח ומדה טובה מרובה אותו הזוכר שחטא ועושה הכל לתקן את חטאו, אזי הקב"ה כביכול משכיח את העבירה ומקבלו בתשובה כאילו לא חטא כלל.

### כולו חייב — זכאי

נתקן בתפילה: באין מליץ יושר מול מגיד פשע, והיינו כאשר חלילה לא נמצא שום זכות לאדם, ונסתמו טענות אותם המלאכים המליצים יושר על ישראל, הרי אנו מבקשים מהשי"ת שיקיים מה שנפסק בתורתו, בית-דין שראו כולם לחובה, הרי הוא זכאי כמאמרם ז"ל (סנהדרין יז, א) וזו היא הבקשה: באין מליץ יושר, אזי: מול — מלשון מילה וכריתה שתכרות ותעקור מן השורש את המקטרג המגיד פשע ותגיד ליעקב דבר חוק ומשפט, כי כך היא ההלכה והמשפט: כולו חייב זכאי, וצדקנו במשפט המלך המשפט.

### הקב"ה מצרף מחשבת ישראל לטובה

אמרו ז"ל (נפש חנה כח): שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים, רמז הוא לגודל חסדו של השי"ת עם ישראל, כי בשבתו על כסא דין ובא המקטרג לפניו עם שטרי חוב מה שעשו ישראל עד עתה, אזי הקב"ה

פוסל ומבטל אותן בטענה של יסודי חוב המוקדמין, כי כבר שבו ישראל עליהם בתשובה ולכן בגללם ביסודיים, אמנם כאשר מליצי הידוע מביאים לפני הקב"ה יסודי חוב המאונחין; כלומר, מה שקיבלו עליהם ישראל שמכאן ולהבא ירשינו מעשיהם ולא ישימו עוד לעסלות, אזי כביכול ית"ש מכשיר אותם ונחטט להם כאילו כבר קיימו זאת בפועל במשך על מנת לזכות אותם במשפט.

#### התגלות הרי המוריה - חשיבות העקידה

אור חדש במסוקי העקידה שופך רבנו בביאור מה שנאמר: ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראת, אשר יאמר היום בהר ה' יראת וכלליות כב, יא, בהקדם הבתים של הוי"ו ר' העשיל וללוח"ה כי ער שבא אברהם אבינו ע"ה לעולם, היו הדורות דוחקים את רגלי השכינה, עד שעלתה והסתלקה לרקיע השביעי ל"ח: "וכמעט שלא גיבר בעולם השפל הזה מלכותו ית", וכשבא אברהם אבינו ע"ה והאיר ממורה צדק, שהתחיל להראות ולפרסם גדלות הבורא ית"ש, ועל ידי מעשיו הקדושים המשיך למטה אל העולם גדלותו יתעלה, וכן אחרינו יצחק ויעקב ממדרגה למדרגה יותר ויותר, עד משה רבינו ע"ה, ואז היתה התגלות הקדושה בעולם בשלימותה."

וכאן מאיר הוא עינינו בחבחרת הקלקולים שעשו דורות הרשעים שהיו לפני אברהם, "כי מאחר שידעו שמקום המקדש הוא על הר, ביקשו למנוע את בנין המקדש, על ידי שעבדו עבודה זרה על כל תחורים, ואם כי מצינו בחו"ל: אלהיהם על התרים ולא התרים אלהיהם והיכליו מן, כז, ואם כן לכאורה לא נפסל ההר בכך שעבדו שם ע"ה, אמנם - "הוא דבר מאוס לבנות המקדש במקום שהיה מיוחד לעבודה זרה, ולכן צ"ח הבורא ב"ה בריאת ההר הזה - הר המוריה - והיה אז רק מישור, עד שבא אברהם אבינו, ואמר לו הקב"ה על אחד התרים אשר אומר אליך, ואז בגולה ההר הזה. וזהו: ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראת, שהוא לשון עתיד, כי עד אז היה רק מקום ולא הר כיון שהדורות היו רשעים, ועדיין לא נתגלה הר אשר יאמר

היום בהר ז' יראה, דהיינו שהיום כבר נתגלה ההר, ועכשיו כבר הקדושה קודמת" לט.

בהקשר לכך מציין הוא את הגהותיו של הגאון רבי זוד לידא זצ"ל, שלכן כתוב הלשון: אשר יאמר היום – לשון אמירה – על פי מה שמצינו (לכות ה, א): בעשרה מאמרות נברא העולם, כי הלשון אמירה תואם את הבריאה המיוחדת בדבריו (קס לסל): "ומרומי בזה שבהר הזה – הר המורה – היתה עכשיו בריאה חדשה, שלא היה ההר הזה בשעת בריאת העולם". (מדבר קדס פרקס וילא עמ' קפ"ט)

להלן מסביר הוא למה דייקא נברא העולם בלשון של אמירה, להורות כי לא די בדיבור שהוא בפה, אלא זקוקים לאמירה המוללת גם את הלב, והיינו שרק בזה שיין שלימות, ולכן אמרו ז"ל (נאק סנה לב, א): בראשית גמי מאמר הוא, כי איש ישראל צריך להתדמות ליוצרו שברא עולמו במאמר המורה על שלימות, וכך גם מוטל עלינו לטהר לא רק את הדיבור בפה, אלא יחד עם זה את המחשבה שבלב, שתהיה זכה וטהורה, ובכך האדם מקיים את העולם.

הרי לפנינו שגילוי ההר בשעת העקידה, תוך כדי הדגשת הלשון: אשר יאמר, מהווה הוראה המכוונת לכל אחד ואחד מישראל שמעשיו יהיו בשלימות בטהרת הדיבור והמחשבה כאחד.

### הוראת העקידה – הכוונה השלימה בכל פרט ופרט

רבנו מבאר את כפל הלשון הנאמר: וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת (נראקס כג, י) שלמרות המעשה המופלא שעשה אברהם בשעה שבא לעקוד את בנו הנולד לו למאה שנה, הרי יחד עם הדביקות שאין דוגמתה, לא הסיה דעת אפילו מפרט קטן וכל פעולה ועשייה היתה מדויקת ומתושבת בשיא של דיוק.

---

לט. וראה שו"ת "התם סופר" סימן רלב בשם רבו הגה"ק רבי נתן ארחי זי"ע כעין זה.

בהתאם לכך הוא מסביר את פירושו המוקשה של רש"י ו"ל על הכתוב:  
ויעש כן אחרן (במלכא ה' ג) – "להגיד שבחו של אחרן שלא שינה", וכבר  
תמחו כל חכמי לב, וכי זו היא רבותא לאחרן קדוש ה' שעשה את ציווי  
הש"ת כמו שנצטוו ללא כל שינוי, הלואות ניתן לקרוא בשם שבח? ברם  
הכונה היא כי למרות שהיה דבוק בו ית' באותה שעה בצורה נעלית ביותר,  
עד שבדאי היה מופשט מהגשמות לגמרי, וכמעט שנתבטל במציאות לגמרי,  
בכל זאת שבו הוא לו מה שעשה את מעשה המגורה במחשבה ברורה ומדויקת  
ללא כל שינוי.

בהתאם ליסוד זה מדייק רמב"ם בכתובים: ויקח את שני נעריו ואת יצחק  
בנו וכלקחם כב, ג, והרי זה תמוה שמאחר שנצטוו להעלות את יצחק בנו  
לעולה, למה הקדים לקחת שני הנערים לפני המסרה והתכלית העיקרית – עקירת  
יצחק בנו, לכאורה היה צריך לומר: ויקח את יצחק בנו ואת שני נעריו אחר?

אמנם היא הנותנת: בתורלה הקדים את ההכנה למצוה כיוצא לדרך, שעליו  
לקחת עמו את שני הנערים, ורק לאחר ההכנה הזכיר את המסרה  
והתכלית – יצחק, שלקחתו דרשה התבוננות מיוחדת תוך כונה להעלותו בתור  
קרבן עולה, ובגלל זה הקדים את הנערים, שיש בזה משום שלימות ההכנה  
לצורך המצוה.

ברוח הרגרים הללו ממשיך הוא לפרש את בקיעת העצים שנאמר בהם: ויבקע  
עצי עולה – קראם כבר עצי עולה, אע"פ שהיו עצים רגילים, אלא שאברהם  
בקדושתו הכינם מאותה קדושה נעלית שנועדו אליה, ולאחר מכן: ויקח את עצי  
העולה וישם על יצחק בנו, "שהוסיף בהם קדושה על קדושה, לכן כתב כבר כאן  
עצי העולה בה' ודויעה, שנתעלו בגודל עצמותו בהם".

#### תבונה העקידה להורות

בעשה אברהם סימן לבונה, ומכאן של העקידה הוצרכה בישראל תבונה  
המפלגה של מסירות בונה ולפיכך זכרה העקידה עומדת לתם לישיבה  
להורות בהיותה משום סלילת דרך של הקרבה, וכך מתפרשים כל פסוקי

העקידה, וזו היא המשמעות של הברכה שנתברך אברהם אבינו ע"ה: כי בדרך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים ויירש זרעך את שער אויביו (ס"ו, יח). וממנה נובעת תפילתנו בברכת זכרונות: ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור – שיעלה זכרוננו לפני השי"ת לטובה, בהיותנו דבוקים באותה מסירות נפש של האב והבן והקב"ה יורד מכסא דין ועולה ויושב על כסא רחמים, בזכות הנכונות של הכלל למהות העקידה.

### הסתלקותו

לפני הסתלקותו אמר: ה' עשקה לי ערבני (ישעיה לח, יד), בשעה שנגזר על נשמות לרדת לעולם, סירבתי כי יראתי תלילה מכלולן בעולם הזה, הראוני מהשמים מתן שכרן של מצוות שאסגל בעוה"ז, ועל אף זאת המשכתי בסירובי, הראוני מהשמים כמה אלפים נשמות הממתינות לתיקונן על ידי, אך יראתי מקלקול "עד אשר כביכול השי"ת בכבודו ובעצמו היה לי ערב בדבר הזה, שאכנס לעוה"ז בשלום ואצא ממנו בשלום". ופירש את הפסוק האמור כי כביכול ה' היה ערב לו בדבר, עבור הנשמות העשוקות, ה' – עשקה לי, בגלל הנשמות הללו – ערבני, היית לי לערב, על כן הנני מבקשך שתקיים את הערבות ונח נפשיה דרבינו. (דובר שלום אות סט)

82 בכת"ק של חתנו הרה"ק רבי חנוך העניך דוב מאלעסק זי"ע גרשם, כי רבינו הבעש"ט הק' והרבי ר' דוב בער ממעזריטש יחד עם כל הצדיקים ומלאכי עליון יצאו לקראתו, ורבינו נתכבד לדרוש למעלה משש מעות במתיבתא דרקיעא. דברים אלו נתגלו לו על ידי נשמות מעלמא דקשוט, וכאשר שאל אותם מנין הם יודעים כל זאת, השיבו כי המלאכים הם שסיפרו להם את גודל הכבוד שזכה לו רבינו, בכדי להראות להם איך יכול אדם בעולם לזכות לכל זה.

וכך עלתה נשמתו הטהורה של רבינו – רב רבנן, שר-שלום, שר העליונים והתחתונים לצור מחצבתה בשמי מרומים ביום ב' כ"ז אלול תרט"ו ומנו"כ בעירו בעלזא. מסופר כי באותה שעה היתה מהלכת מגיפה



ר"ל בעולם, ורבינו מסר נפשו לכפר על ישראל ונעצרה המגיפת. וזאת קלוס"ה הספד מה על רבינו)

בנו חר"ק מהר"י זי"ע אמר כי כשם שאביו היה שלוח ציבור בעוה"ז, כך נבחר לשליח ציבור בעולם העליון, ולכן נסתלק מהעולם שלשה ימים לפני ר"ה, כדוע"ז שהש"ך צריך לפרוש ג' ימים לפני ר"ה. ודבר המביא לידי טומאה ולחכין עצמו בכוונות התפילות <sup>מא</sup>, וכאמור לעיל בשם צדיקי דורו <sup>מב</sup>.

הסתלקותו עוררה אבל כבד ויבכו אותו כל בית ישראל והספידוהו גדולי הדור כי כבה אור העולם. חתנו חר"ק רבי הגוף העגוף דוב זי"ע מאלעסק מביא בסידורו הקדוש "לב שמח" פנינה יקרה שאמר בהספידו (קמחי) לטבת יב, ז ד"ס אל יתן למוט גליון, "וגם בן אמרתי כבר בעת ההספד של מו"ח הקדוש זלה"ה: אשא עיני אל ההרים — שהם החודים הצדיקים וממדיים לעם לילך בדרכי השם, ובהם הדרך נמשך שפע רב ברכות וכל טוב, ולכן בעת ההסתלקות: אשא עיני מאין יבוא עזרי, והתירוץ עזרי מעם השם — בעת שהם עם השם משתעשעים בגווי המלך בגן עדן עליון, הם מאירים למטה ומשתתפים למטה גם כן" (עי"ס מה סכתב עוד).

על מצבתו הקדושה חרתו:

נפטר יום ב' ז"ך אלול תרט"ו שנת תרט"ו לפ"ק, בשנת ש"ם ש'לום טובה וברכה, בית ישראל הורידו כנהל דמעה, כי נשאר הדור כיתומים ואין אב, פ"ג ארון הקודש ראש ישראל אריה דבי עילאה, כבוד אדונינו מורינו ורבינו הרב הגאון הקדוש צדיק יסוד עולם, לפניו נגלו כל

מ. עיין "מגן אברהם" סי' תקפא ס"ק ט, וראה לעיל מה שצינו מהרשב"י כמובא בזה"ק ת"ג ית, א.

מא. מתוך כת"י הסידים.

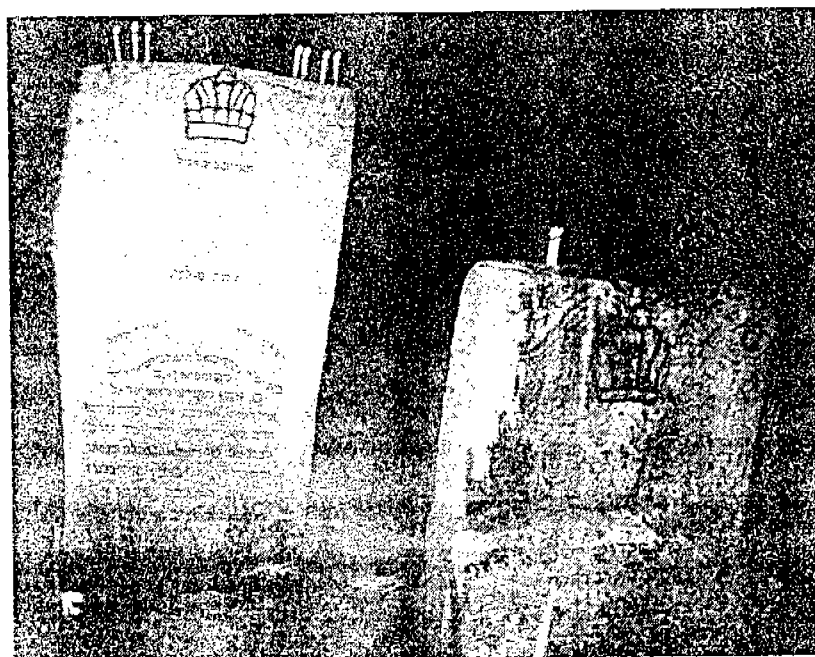
מב. ראה להלן במאמר ה"דברי חיים" העובדא עם השליח ששלח רבינו סמוך להסתלקותו, להוכירו אצל בעל ה"דברי חיים", וההמשך.

תעלומה בנגלה ובנסתר, גודר גדר ועומד בפרץ יחיד בדורו, המפורסם בכל קצוי ארץ, שלשלת היוחסין רב שלום זצלה"ה, בהרב הגדול מו"ה אלעזר זצלה"ה ת.נ.צ.ב.ה.

### זרעו בקודש

זכה רבינו להעמיד תולדות שהאירו את העולם בצדקתם ובתורתם. בנו הבכור הרה"ק רבי אלעזר, שאביו העיד עליו: כחי וראשית אוני. הרה"ק רבי שמואל שמעלקא נפטר בחי אביו, הרה"ק רבי משה מקארוז. הרה"ק רבי יהודה זנדל מאוהאן. את מקומו מילא צעיר בניו הרה"ק רבי יהושע האדמו"ר השני מבעלזא זכ"ע. בתו הצדיקת מרת פריידא אשת הרה"ק רבי חנוך דוב מאלעסק זי"ע בעל "לב שמה". בתו הצדיקת מרת איידל אשת הרה"צ רבי יצחק מסאקלוב נכד הרה"ק רבי אשר ישעיה מרופשיץ זכ"ע.

זכותו הגדולה תעמוד לנו וכל ישראל עד עולם, וכשם שפעל ישועות בחיו בעולם הזה כן ימשיך וישפיע לכל ישראל שפע ברכה מאוצר המנוצר, ויעמוד בתפילה לפני כסא הכבוד שיקויים בנו פירושו: שתרחמי עוד בגלותי לגאלני – שהקב"ה יגאלנו מתוך רחמים וחסד בעודינו בגלות הכבידה והקשה. וישראל נושע בה' תשועת עולמים אכי"ר.



ציונו הק' בבעלזא

## הרה"ק רבי אהרן מבלז וזו"ק"ל

### — תקצח —

הרבי מבלז היה צדיק נשגב חסידא ופרישא, וראו אצלו הרבה מופתים נוראים.

פעם בא אליו יהודי והזכיר את אחד מבני ביתו שחולה מאד, שלח אותו הרבי לאיזה רופא קטן שאפילו לא היה מוסמך לרפואה, והוא כתב איזה מרשם ונטלה החולה ונתרפא, שוב פעם קרה אצל זה היהודי שאחד מבני ביתו חלה ובא להרבי ושוב שלחו הרבי לאותו רופא שנתן תרופה ונתרפא, כשקרה מקרה שלישי בביתו שאחד חלה חשב למה עליו ללכת לרבי שהוא ישלח אותו לרופא, והלך ישירות לרופא והרופא נתן לו מירשם, אבל לא רק שהרפואה לא עזר אלא המצב החמיר ונעשה גרוע יותר עד לכדי סכנת נפשות, ורץ היהודי לרבי וסיפר לו שהלך ישירות לרופא שהרבי שולח ועתה נעשה החולה למסוכן, צעק עליו הרבי ואמר לו: כתוב בגמרא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, ודפק בידו הק' על השלחן ואמר "מכאן" ניתנה רשות, רק מכאן, ואתה לא הלכת מכאן.

### — תקצט —

בעת שגרתיו בתל-אביב זכיתי לילך לשלחנו בליל שב"ק, והיה דרכו ליכנס לשלחן בשעה שתיים עשרה בלילה, וכמעט שלא אכל כלום, פעם ראיתי בעת שלחנו הטהור שחילק לכל הנאספים שיריים בידו הקדושה, והיה שם אברך אחד שגם הוא פשט את ידו לקבל שיריים, שאל אותו הרבי איפוא אתה גר, וענה שהוא גר בעיר בני-ברק, שאלו הרבי ואיך באת לכאן, האם שאלת את רב העיר

אם מותר ללכת מב"ב לת"א ללא עירוב, ואמר החסיד שלא שאל, ובימים ההם עדיין לא היה רצף של בנינים בין שתי הערים והיו הפסקות גדולות באמצע הדרך. והיה זאת לפלא, שלאף אחד לא שאל הרבי מבלז איפוא הוא גר ורק ליהודי ההוא שהרגיש עליו כן.

### — תקע —

כאמור היה חלש מאד וכמעט שלא אכל שום דבר, ובליל שב"ק בשלחנו הטחור הייתי רואה איך הוא אוכל את הדגים ועשה זאת מהר מאד שהיה קשה לקלוט מה אכל ומה לא, וראיתי שלקח את צלחת הדגים, וכל קציצה היה נוגע לפיו הק' ותיכף כיסה ביד אחד את פניו וביד השני זרק אותה מתחת לשלחן, כי לא היה יכול לבלוע כלום.

### — תקעא —

פעם הביאו אליו רופא שיבדוק אותו, ואחרי שראה שהוא חלש כל כך משום שאינו אוכל, ציוה על הרבי שהוא חייב לאכול בכל בוקר לחמניה שלמה, לבן וביצה וכו', כשהלך הרופא קרא הרבי לאברך אחד שהיה ממשמשיו ואמר לו אני עושה אותך לשליח שתאכל בשבילי כל מה שציוה עלי הרופא, לחמניה לבן וביצה וכו'.

### — תקעב —

פעם היה אצלו זמן הקבלת קהל בשעה שתיים עשרה בלילה, ואני כבר עמדתי להיות הראשון בתור משעה ארבע אחה"צ, ונכנסתי אליו הראשון והי' לי זכיה גדולה כי ראיתי איך הוא עורך תיקון חצות, הוא זרק מעל רגליו את מנעליו וכפף את ראשו על השלחן והרגשתי שהוא עורך עתה תיקון חצות, ואח"כ שאלתי לאחרים והם אמרו לי שאכן כך הוא עורך תיקון חצות.

ובאתי אליו אז עם פיתקא ופדיקון להזכיר לפניו קרוב משפחה שגר באמריקא, שאשתו היתה מפלת זה הפעם השני או השלישי

ושוב היתה בסכנה שלא תפיל שוב, כשנכנסתי אליו לפני ולפנים וקרא את הפיתקא אמר לי לומר לאשה, שמקובל אצלו מאביו זצ"ל שהיא צריכה לשכב כל הזמן במיטה, והשי"ת יעזור שהכל יהיה בסדר, וכך היה.

### — תקעג —

פעם קרה לי שהיה לי בבית כמה עניינים שהטרידו מאד את מנוחתי, ומרוב דאגה לא יכולתי לישן כל הלילה, ובצהרים כשראשי כאב נכנסתי לחדר השינה ונפלתי על המיטה ונרדמתי, ופתאום ראיתי רכבת הנוסעת ממולי ובתוכה נמצאים הרבה חסידים, ובדיוק סמוך אלי וממולי נעצר הרכבת והנה נפתחה הדלת והרבי מבלז עומד שם ממולי - וזה כבר היה כמה שנים אחרי פטירתו - ושמעתי אותו מדבר אלי: יונגערמאן דו קענסט זיך יעצט אויסבעטן וואס די ווילסט (אברך אתה יכול עכשיו לפעול אצלי כל מה שאתה רוצה) ונבהלתי מאד, כי ידעתי שתמיד אצל הרבי מבלז הכל חולף מהר מאד ופחדתי שאם אומר לו רק צרה אחת מיד יחלוף ויסע הלאה, ולכן אמרתי במהירות את כל המעיק עלי, והוא פטר לעומתי השי"ת יעזור לך בכל, ומיד חלף והמשיך הרכבת בנסיעתה, ומיד נתעוררתי משינתי, ואכן כעבור זמן קצר נושעתי מכל הצרות והבקשות ששטחתי בפניו.

